

Prijedlog za saborsku televiziju

Sve više prijedloga zakona dolazi iz redova saborskih zastupnika što doprinosi jačanju uloge Hrvatskoga sabora kao vrhovnog predstavničkog tijela. Ovih dana dogodilo se još nešto: iz DC-a potekla je inicijativa za pokretanje Saborske televizije. Osnovni razlog za taj prijedlog je to što će davanje koncesije za Treći program HTV ograničiti izvještavanje iz Sabora s obzirom na to da su se do sada upravo na tom programu izravno prenosile saborske sjednice.

Za ostvarenje Saborske televizije bilo bi potrebno urediti TV studio. Time bi se i nadalje omogućilo građanima da prate saborske događaje, pa i u još većoj mjeri nego dosad. Valja istaći da je interes građana za praćenje sjednica Hrvatskog sabora velik, da je to izravan način ostvarenja ustavnog načela javnosti rada Sabora. U prijedlogu se iznosi da bi Saborska televizija u vrijeme dok Sabor ne zasjeda mogla služiti za promociju Hrvatske i njenog turizma.

Saborska televizija ne bi predstavljala nešto jedinstveno jer su posebni parlamentarni i radijski kanali u posljednjih pet godina već uvedeni u Velikoj Britaniji, Francuskoj, Italiji i još nekim zemljama.

Inicijativu DC-a razmotrit će Predsjedništvo Hrvatskoga sabora.

Ž.S.

	strana
- Uvodnik urednika	2
- Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osobnoj iskaznici	3
- Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti	7
- Prijedlog zakona o Zavodu za školstvo Republike Hrvatske	9
- Prijedlog zakona o pravobraniteljstvu za djecu	15
- Prijedlog zakona o dopuni Kaznenog zakona	22
- Prijedlog nacionalne obiteljske politike, s analizom rezultata provedbe Nacionalnog programa demografskog razvitka	24
- Prijedlog nacionalnog programa djelovanja za mlade	35
- Prijedlog nacionalne strategije jedinstvene politike za osobe s invaliditetom, od 2002. do 2006. godine	41
- Prijedlog strategije razvitka Republike Hrvatske "Hrvatska u 21. stoljeću" - sastavnica makroekonomija	48
- Prijedlog odluke o održavanju bilateralnih vojnih vježbi pripadnika Oružanih snaga Republike Hrvatske i Sjedinjenih Američkih Država na teritoriju Republike Hrvatske	51
- Prijedlog odluke o osnivanju istražnog povjerenstva za ispitivanje okolnosti i krivnje Ministarstva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata za objavu imena i postotka invaliditeta hrvatskih ratnih vojnih invalida s područja Zadarske i Osječko-baranjske županije u sredstvima javnog priopćavanja	53
- Izvješće o izvršenju Državnog proračuna Republike Hrvatske za razdoblje od 1. siječnja do 30. lipnja 2002. godine	59
- Izvješće o poduzetim mjerama radi otklanjanja uzroka kršenja ljudskih prava navedenih u Izvješću pučkog pravobranitelja za 2001. godinu, provođenju zaključaka koje je Hrvatski sabor donio prigodom rasprave o izvješću Pučkog pravobranitelja za 1999. godinu te razlozima oglašivanja tijela državne uprave i tijela s javnim ovlastima na zahtjeve i upite Pučkog pravobranitelja; Dopunsko izvješće o ostvarivanju nadležnosti Pučkog pravobranitelja za 2001. godinu	69
- Odgovori na zastupnička pitanja	75

PRIKAZ RADA:

- 25. SJEDNICE HRVATSKOG SABORA ODRŽANE 18, 19, 20, 27. RUJNA, TE 2, 3, 4, 9, 10, 11, 16. I 17. LISTOPADA 2002. GODINE

PRIJEDLOG I KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O OSOBNOJ ISKAZNICI

Izmjene radi onemogućavanja zloporabe

Većinom glasova zastupnici Hrvatskog sabora donijeli su predloženi zakonski tekst, zajedno s amandmanima koje je prihvatio predlagatelj, a koji su time postali sastavnim dijelom predloženoga Zakona. Uoči glasovanja, predstavnik predlagatelja, Vlade Republike Hrvatske, očitovao se o amandmanima koje su predložili Odbor za Ustav, Poslovník i politički sustav i Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina. Glasovanje je provedeno nekoliko dana nakon što je okončana rasprava, kako bi se predlagatelj mogao konzultirati o podnijetim amandmanima. Ovakav ishod mogao se i očekivati, jer se radi o prijedlozima kojima se reguliraju povjerljivi osobni i medicinski podaci prilikom unosa podataka na buduću osobnu iskaznicu.

O PRIJEDLOGU

U uvodnom je dijelu ukazano na kronologiju i opseg donošenja Zakona o osobnoj iskaznici i Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o matičnom broju. U ovom potonjem, navodi se upotreba termina - "matični broj", umjesto dosadašnjeg "jedinственog matičnog broja". Ujedno se definira da se matični broj ne može upisivati u isprave građana. Iznimno se matični broj može upisati u javne isprave koje se izdaju na temelju službenih evidencija, samo ukoliko su zaštićene šifrom ili na drugi odgovarajući način. S obzirom da je Zakonom o osobnoj iskaznici propisano da obrazac osobne iskaznice, između ostalog sadrži i prostor za

upis jedinstvenog matičnog broja građana, opravdano je pokretanje postupka izmjene citiranog Zakona, ocijenio je predlagatelj.

Nadalje, člankom 7. stavkom 4., istog Zakona utvrđuje se da provedbeni propis koji se odnosi na podatke o Rh - faktoru, krvnoj grupi i je li osoba donator organa za presađivanje, donosi ministar unutarnjih poslova uz prethodnu suglasnost ministra zdravstva. Smatra se da bi upisivanje navedenih podataka u osobnu iskaznicu dovelo do neetičkih postupaka u zaštiti privatnosti pojedinca, neprimjerenih i nepotrebnih troškova i gužvi oko izdavanja novih dokumenata. Podatak o krvnoj grupi ne bi trebao biti dostupan svima, a posebno ne podatak o pristanku na doniranje organa, jer je mogućnost zloporabe tada još veća. Također, sukladno opće prihvaćenim normama o zaštiti osobnih medicinskih podataka, otvara se mogućnost pristupa tajnim osobnim medicinskim podacima od strane osoba različitog kriminalnog miljea.

Navedeni stav zauzeli su i Nacionalno bioetičko povjerenstvo za medicinu i Hrvatski zavod za transfuzijsku medicinu. Slijedom navedenog, ističe se u predloženom tekstu, ovim se izmjenama i dopunama Zakona nastoje spriječiti navedene posljedice koje bi iz sadašnjeg Zakona mogle proizaći.

Tiskanje i popunjavanje obrasca osobne iskaznice sadržano je u članku 8. istog Zakona. Slijedom istog, proizlazi da bi se za primjerice pripadnike srpske nacionalne manjine obrazac osobne iskaznice, uz hrvatski i engleski jezik tiskao i na

srpskom jeziku latiničkim pismom (osobna iskaznica - identity card - lična karta), a popunjavao na hrvatskom jeziku latiničnim pismom i srpskom jeziku ćiriličnim pismom. Navedeno bi izazvalo nelogičnosti u praksi, ocijenio je predlagatelj obrazlažući prijedlog da se sporni dijelovi brišu iz postojećeg Zakona.

RADNA TIJELA

Odbor za zakonodavstvo podupro je donošenje ovoga Zakona i ne protivi se prijedlogu o hitnom postupku, a na tekst Konačnog prijedloga Odbor nije iznio primjedbe.

Odbor za Ustav, Poslovník i politički sustav raspravio je o predloženom zakonskom tekstu kao matično radno tijelo, te većinom glasova podržao prijedlog predlagatelja o hitnom postupku.

Odbor je u raspravi naglasio da je osobna iskaznica temeljna identifikacijska isprava, te da u nju treba upisivati podatke o krvnoj grupi, Rh-faktoru i donatorstvu organa za presađivanje, jer se za to rješenje prigodom donošenja zakona izjasnila većina zastupnika. Ako osoba promijeni mišljenje glede doniranja organa za presađivanje, svoju odluku lako može provesti prigodom izmjene osobne iskaznice.

S obzirom da se o Zakonu raspravlja istovremeno u prvom i drugom čitanju, Odbor je ocijenio da u Prijedlog zakona treba uvrstiti odredbu kojom bi se smanjila novčana kazna za prekršaj osobama starijim od 16 i mlađim od 18 godina, koje nemaju osobnu iskaznicu. Time bi se

ujedno motivirali na pribavljanje osobne iskaznice i bez novčane kazne u visini većoj od najniže plaće, ocijenili su članovi Odbora. Odbor smatra da je člankom 8. važećeg Zakona na odgovarajući način uređeno pitanje tiskanja i popunjavanja obrasca osobne iskaznice, te drži članak 2. Prijedloga zakona suvišnim.

U vezi s primjedbama iznesenim u raspravi, Odbor je većinom glasova utvrdio amandmane na Konačni prijedlog zakona.

Nakon rasprave Odbor je predložio Hrvatskom saboru donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osobnoj iskaznici, u tekstu kako ga je predložila Vlada Republike Hrvatske, uz slijedeće amandmane.

Prvim je amandmanom predloženo brisanje stavaka 2. i 3. u članku 1. U obrazloženju se navodi da se predlaže brisanje odredbe o neuvršćavanju podataka o Rh-faktoru, krvnoj grupi i donatorstvu organa za presađivanje u osobnu iskaznicu, jer je ovo pitanje riješeno važećim Zakonom na odgovarajući način. Isto obrazloženje navedeno je i prilikom podnošenja slijedećeg amandmana, kojim se predlaže brisanje članka 2.

Trećim se amandmanom predlaže da se iza članka 2., dodaju članci 2a. i 2b. koji glase:

”Članak 2a. - U članku 25. stavku 1. točka 1. briše se.

Članak 2b. - Članak 26. mijenja se i glasi: Novčanom kaznom od 100,00 kuna kaznit će se za prekršaj osoba koja uz sebe nema osobnu iskaznicu (članak 15. stavak 1.), te osoba starija od 16 a mlađa od 18 godina koja nema osobnu iskaznicu (članak 3. stavak 1.).”

Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina proveo je raspravu kao zainteresirano radno tijelo, ne protivući se prijedlogu da se predloženi zakonski tekst donese po hitnom postupku. U raspravi koja je provedena predloženo je da se s obzirom na one nacionalne zajednice kao što su Nijemci, Mađari, Česi i druge, koje imaju svoj izvorni jezik i pismo, ovim zakonom uredi pravo korištenja imena i prezimena o izvornom jeziku i pismu. Ovaj je prijedlog potkrijepljen razlozima što se od strane nekih nadležnih tijela još uvijek odbija zahtjev pripadnika manjina za upis u izvornom obliku konkretne nacionalne manjine. Odbor smatra neprihvatljivim obrazloženjem da tehničke mogućnosti ne dopuštaju

ispisivanje imena i prezimena u njihovom izvornom obliku. Osim toga, ocjenjuje nedopustivim i promjenu izvornog oblika imena i prezimena, ocjenjujući da se time vrši promjena identiteta osobe. Ujedno ocjenjuje da je potrebno urediti da nisu potrebni nikakvi dokazi o nacionalnoj pripadnosti prilikom upisa. Na taj će se način spriječiti nejednaki tretman i neravnopravnost u postupku prema pripadnicima nacionalnih manjina.

Bilo je i mišljenja prema kojima bi izdavanje osobne iskaznice i na jeziku i pismu nacionalne manjine moglo imati za posljedicu getoiziranje pripadnika manjine koji će se tim pravom poslužiti. Također je izražena bojazan neće li se pripadnik manjine osjećati manje sigurnim nakon što to bude upisano na jeziku i pismu njegove nacionalne manjine. Nakon provedene rasprave, Odbor je većinom glasova odlučio predložiti Hrvatskom saboru donošenje predloženog zakonskog teksta uz amandman na članak 2.

U članku 8. dodaje se novi stavak 4. koji glasi: ”Zahtjevu za osobnu iskaznicu ne mora se priložiti dokaz o nacionalnoj pripadnosti”.

Odbor za rad, socijalnu politiku i zdravstvo kao zainteresirano radno tijelo, koncentriralo se u raspravi na članak 1., koji se odnosi na upisivanje podataka o doniranju organa za presađivanje i podataka o Rh-faktoru i krvnoj grupi. Odbor je zaključcima sa tematske rasprave o Izvještaju o transplantaciji organa u Republici Hrvatskoj predložio Hrvatskom saboru mjere i aktivnosti na podizanju društvene svijesti o potrebi doniranja organa. Odbor je podržao predložene izmjene i dopune Zakona. Uz uvažavanje tehničkih problema kao što je nepostojanje ujednačenog sustava očitavanja podataka, važna je i neophodna zaštita osobnih podataka. Nakon rasprave, članovi Odbora su većinom glasova odlučili predložiti Hrvatskom saboru da prihvati Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o osobnoj iskaznici, u tekstu kako ga je predložila Vlada Republike Hrvatske.

RASPRAVA

Predloženi zakonski tekst dodatnim je riječima obrazložio i predstavnik predlagatelja, zamjenik ministra unutarnjih poslova **Josip Vresk**.

Ukazao je i na tehničke prepreke koje su se ispriječili u praksi jer ovo područje još uvijek nije u dovoljnoj mjeri regulirano u Republici Hrvatskoj. Ukazao je na moguće zloporabe oko podataka o donatorima organa. Obavljene su i potrebne konzultacije sa medicinskim institucijama, te je konstatirano da se u ovom trenutku ne mogu prihvatiti rješenja koja nisu provediva u stvarnosti. Osim navedenih razloga čitava bi procedura zahtijevala ulaganje dodatnih sredstava, a procjenjuje se da bi ovaj iznos bio oko 120 milijuna kuna. Osim toga, ovi se podaci mogu unijeti u zdravstvenu iskaznicu ili posebnu donatorsku karticu, ukazao je predstavnik predlagatelja. Na kraju izlaganja ispričao se zbog okolnosti koje su dovele do toga da se ovaj zakonski tekst po drugi puta u istoj godini raspravlja u Saboru.

Spriječiti moguće zloporabe podataka

Zastupnica **Snježana Biga - Friganović** govorila je u ime Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo, te je podržala predložene izmjene i dopune, uz uvažavanje navedenih tehničkih problema. Zaštitu osobnih podataka ocijenila je važnom, osobito ako se ima u vidu da se radi općenito o nedovoljno pravno reguliranom području koje otvara mogućnost zloporabe podataka o darivanju organa. Nakon konzultacija s mjerodavnim zdravstvenim institucijama, članovi Odbora većinom su glasova odlučili predložiti usvajanje predloženog zakonskog teksta, zaključila je predsjednica Odbora.

Podnesenim se amandmanom omogućava jednak tretman svim pripadnicima nacionalnih manjina.

Zastupnik **Borislav Graljuk** iznio je stavove u ime Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina. Odbor se ne protivi donošenju po hitnom postupku, a ujedno predlaže da se u osobnoj iskaznici imena pripadnika nacionalnih manjina ispisuju sukladno izvornom jeziku i pismu pripadnika manjina. Odbor ne prihvaća obrazloženje da za ovakav postupak postoje prepreke tehničke naravi, a ujedno predlaže da se zakonom uredi da nisu potrebni nikakvi

dokazi o nacionalnoj pripadnosti prilikom upisa. Na taj će se način omogućiti jednak tretman prema pripadnicima nacionalnih manjina, ukazao je zastupnik Graljuk, a nakon toga obrazložio predloženi amandman Odbora.

Nakon njegovog izlaganja, riječ su dobili i predstavnici klubova parlamentarnih stranaka, a prvi je u ime Kluba zastupnika HSS-a govorio zastupnik **Petar Žitnik**. Podržao je donošenje predloženog zakonskog teksta, ali je ukazao i na zabrinutost što se nakon samo sedam mjeseci njegove primjene, pristupa izmjenama. Podsjetio je na dileme koje su temeljito već raspravljane tom prigodom, ukazujući da se ponovno otvara rasprava o istim temama. Razložno je upitao: "Zašto ove dileme, kao i stavovi Nacionalnog bioetičkog povjerenstva za medicinu, nisu izneseni prilikom vođenja rasprave i kada je zakon donesen?" Smatra da ne postoje razlozi za dodatne troškove, jer se navedena rubrika jednostavno može ostaviti nepopunjenom, a vlasnik iskaznice može ispuniti određene rubrike. Iako argumente predlagatelja dakle primaju sa rezervom, Klub zastupnika HSS-a ipak će podržati njegovo donošenje.

Zastupnik **Josip Leko** govorio je u ime Kluba zastupnika SDP-a, te je uvodno podržao predloženi zakonski tekst. Ocijenio je da treba uvažiti iznijete argumente jer praksa oko donatorstva organa još uvijek nije u dovoljnoj mjeri zaživjela u Republici Hrvatskoj.

Novi troškovi nisu opravdani ni prihvatljivi

Zastupnik mr.sc. **Željko Glavan** govorio je u ime Kluba zastupnika HSL-a, te najavio protivljenje najavljenim izmjenama zbog principijelnih stavova. Ukazao je da će nove tiskanice predstavljati samo dodatni trošak, koji će, uz poskupljenja struje i plina u posljednje vrijeme, opet "pasti" na trošak poreznih obveznika. Upozorio je da su svi sustavi i baze podataka bazirani na JMBG-u, a to znači da će se troškovi u skoroj budućnosti i povećati. Na značajnu korist mogu računati samo pojedine tvrtke koje imaju ovlasti za tiskanje potrebnih dokumenata i formulara. Podsjetio je da je Zavod za platni promet (ZAP), tijekom prošle godine uzeo oko 700 milijuna kuna na ime

provizije, a nakon ove reforme troškovi se procjenjuju na oko 1,4 milijarde kuna. Ova će se sredstva osigurati iz džepova hrvatskih građana koji i u ovom trenutku žive na rubu socijalne izdržljivosti, samo da bi se udovoljilo nečijoj "fiks - ideji" o tajnosti podataka, upozorio je zastupnik. Na kraju izlaganja, ocijenio je da treba stati na kraj opterećivanju građana nepotrebnim izdacima, nametima i naknadama.

Integritet pojedinca nikada nije ovisio o podacima koji proizlaze iz JMBG-a, već u slučaju upada u baze povjerljivih podataka.

Zastupnik **Ivan Penić** govorio je u ime Kluba zastupnika HDZ-a. Govoreći o dvojbama oko zadržavanja jedinstvenog matičnog broja u ispravama građana, citirao je pojedine medijske analitičare koji argumentirano ukazuju na ovaj problem. Jedna od osnovnih informacija koja je potrebna svima, odnosi se na potrebu da se ustanovi "tko je tko". Društvo treba funkcionirati na bazi otvorenosti, a ne uvlačenja u vlastitu ljudskost. Zbog ovakvih je argumenta dvojbena stav Vlade, čiji se SDP-ovski dio zainatiao da iz buduće osobne iskaznice isključi matični broj, pravdajući to zaštitom privatnosti. Smatra da integritet pojedinca nikada nije ovisio o podacima koji proizlaze iz JMBG-a, već u slučaju upada u baze povjerljivih podataka. Pri takvom stanju, teško je shvatiti zašto se Vlada zainatila da iz buduće osobne iskaznice, a čini se i ostalih dokumenata ukine jedinstveni matični broj građana, jer u novim okolnostima na zaradu mogu računati samo bilježnici i banke koje traže potrebne podatke. Postoji razumijevanje za argumente koji se navode oko brisanja Rh-faktora i ostalih podataka oko donatorstva organa, napomenuo je zastupnik Penić, ali zbog prijedloga oko brisanja JMBG-a, Klub zastupnika HDZ-a ne prihvaća predloženi zakonski tekst koji ide po hitnom postupku.

Upozorio je ujedno da usprkos navedenim argumentima oko ispisivanja osobnog imena i prezimena na pismu i jeziku nacionalnih manjina, ova praksa može dovesti do obrnutih rezultata od onih koje očekuju predlagatelji.

Povjerljivi podaci samo u strojnom zapisu

Zastupnik dr.sc. **Tonči Tadić** iznio je stavove i razmišljanja u ime Kluba zastupnika HSP-HKDU-a. Ovaj zakon, uvodno je istaknuo, ima jednu bitnu odredbu, a to je da je Vlada usvojila ranije podnijeti amandman Hrvatske stranke prava, da se sa osobne iskaznice ukloni matični broj građana. Kada se prvi puta donosio Zakon o osobnoj iskaznici, ukazano je na potrebu da se jugoslavenski matični broj ukloni, a da se unesu novi podaci namijenjeni poreznim službama koji će biti samo strojno čitljivi. Taj amandman koji je svojedobno bio odbijen, zaživio je u kasnijim izmjenama Zakona o matičnom broju. Obrazložio je zatim razloge zbog kojih je potrebno da se matični broj očituje u strojnom zapisu, podsjećajući da se svakog građanina danas prati u devet sustava i evidencija, od Porezne uprave do Zavoda za zapošljavanje. Podsjetio je da su i svjetska iskustva u tehnološki razvijenim zemljama utemeljena na sličnim pristupima u što se i osobno uvjerio prilikom sudjelovanja na konstituirajućoj sjednici Interparlamentarne unije za informatičku tehnologiju, koja je održana u Seulu. Strojno se očitavaju podaci u Belgiji i Australiji, pa su tako svi potencijalno rizični podaci primjereno zaštićeni. Smatra da su potrebne određene tehničke dorade prilikom izrade osobne iskaznice koja može sadržavati čip, poput najobičnije kreditne kartice koja se koristi za podizanje novca u bankomatima. Zahtjeve bankara ocijenio je neutemeljenima jer to ne opravdava postojeća svjetska praksa. Na kraju je pozdravio ovu promjenu zakona koja je usvojila amandman HSP-a.

U ime Kluba nacionalnih manjina govorio je dr.sc. **Furio Radin** koji je napomenuo da podržava predložene izmjene, premda je svjestan novih troškova za građane. Brojne institucije sustava morati će provesti određene promjene, uključujući i pisanje na jezicima i pismima nacionalnih manjina. Ukoliko netko želi imati dokument na latinici i ćirilici treba se poštovati izbor građana, a istupi mjerodavnih osoba ukazuju da nisu potrebni ni dodatni dokumenti kojima se dokazuje nacionalna pripadnost. Međutim, razgovori na nižim razinama ukazuju

da nema problema u provedbi samo u onim općinama i gradovima koje imaju dvojezični statut. Općine koje nemaju statut o dvojezičnosti, trebaju dokazi o nacionalnoj pripadnosti. Predložio je da se podnijeti amandman prihvatiti u duhu Ustava i zakona koji su doneseni.

Zastupnik **Darko Šantić** govorio je u ime Kluba HNS-a, PGS-a i SBHS-a, te uvodno podržao predložene promjene. Izrazio je ujedno žaljenje što se uočene prepreke nisu na vrijeme prepoznale i uklonile. Ipak, rok od kada se Zakon počinje primjenjivati ističe sa 1. siječnja 2003. godine, pa smatra da su izmjene pravodobno podnijete i da neće

Mogu se očekivati i dodatni troškovi, jer pojedine institucije poput banaka traže i ove podatke prilikom poslovanja.

rezultirati dodatnim troškovima. Čak štoviše, ova će izmjena smanjiti troškove jer građani neće morati pribavljati medicinske podatke koji bi se zatim unosili u iskaznicu. Prihvatio je ujedno iznijetu argumentaciju ukazujući da bi izrada osobnih iskaznica sa nevidljivim matičnim brojem i medicinskim podacima očigledno iziskivala dodatne materijalne troškove. Ocijenio je zatim da se mogu očekivati dodatni troškovi za građane, jer brojne institucije i banke traže da se u pravnom poslovanju građani legitimiraju jedinstvenim matičnim brojem. Opravao je i prijedlog da se medicinski podaci ne unose u iskaznicu, prihvaćajući argumentaciji predlagatelja, kao i očekivanja predstavnika nacionalnih manjina oko upotrebe jezika i pisma prilikom ispisivanja osobnih podataka, odnosno imena i prezimena.

Nakon iznošenja stavova predstavnika klubova, riječ su dobili zastupnici, a prva je govorila zastupnica **Jadranka Kosor (HDZ)**. Upozorila je da se zakonski prijedlozi često puta donose iako i ovaj primjer ukazuje na slabu pripremljenost i argumentaciju predlagatelja. Zbog iznijetih propusta, svi troškovi se u konačnoj mjeri isporučuju građanima, odnosno poreznim obveznicima koji moraju podmiriti i često puta nepotrebne i suvišne izdatke. Ovi su se propusti mogli izbjeći da je rad u odborima bio detaljniji, upozorila je zastupnica. Konstatirala je da uistinu

postoje rizici oko zlorabe medicinskih podataka koji mogu rezultirati i kriminalnim radnjama, te poduprla prijedlog da se rečeni podaci izbace. Međutim, kada se govori o zaštiti jedinstvenog matičnog broja, onda se po toj logici može razmišljati i o svrhovitosti podataka koji govore o adresi ili godini rođenja, jer se i time može manipulirati. Vlada ujedno nije dosljedna jer u ovom se slučaju zalaže za zaštitu privatnosti, a na drugim projektima predlaže tiskanje brošure sa slikama ovisnika, dakle narušava nečiju privatnost, upozorila je zastupnica Kosor. Sličan je propust nedavno registriran i prilikom objave podataka sa imenima invalida Domo-vinskog rata, upozorila je zastupnica, a Istražno bi povjerenstvo moglo otkriti motive zbog kojih je narušena privatnost ove kategorije građana.

Za riječ se zatim ponovno javio predstavnik predlagatelja, gospodin Josip Vresk i objasnio da se isprave koje nisu javne, neće morati mijenjati. Smatra da će se predloženim promjenama otežati poslovanje hrvatskih banaka, ali ovaj se zakonski propis donosi u interesu građana Republike Hrvatske.

Popularizirati donaciju organa kao humani čin

Zastupnik mr.sc. **Nikola Ivaniš (PGS)** osvrnuo se na predložene izmjene kojima se predlaže izostavljanje podataka o Rh- faktoru i donacijama organa. Smatra da treba respektirati stavove nadležnih institucija koje ukazuju na moguće zlorabe ovih podataka. Podsjetio je zatim da je Sabor svojedobno raspravljao i donio Deklaraciju oko pitanja transplantacije u Republici Hrvatskoj. Ova su pitanja izuzetno važna pa treba ukazati na sve okolnosti koje sadrži donatorska kartica kojom se pomaže u spašavanju ljudskih života. Svi bi trebali promovirati ovu akciju, a Crveni križ trebao bi raditi na širenju mreže donatora, zaključio je zastupnik Ivaniš.

I zastupnik mr.sc. **Mato Arlović (SDP)** podsjetio je na potrebu zaštite osobnih podataka. Istaknuo je da je osigurana mogućnost za dobivanje potrebnih podataka, ukoliko su isti neophodni za rad državnih tijela ili drugih tijela vlasti. Time se ovaj važan zakonski segment usklađuje sa postojećim europskim tendencijama. Smatra ujedno, da nije potrebno

mijenjati odredbu koja se odnosi na osobne iskaznice za pripadnike nacionalnih manjina, (Odbor je podržao amandman Odbora za zakonodavstvo kada se donosio zakon a i predlagatelj je tada prihvatio da se spomenutim amandmanom kojim je uređeno da se navedeni medicinski podaci mogu unijeti i u osobnu iskaznicu). Važno je respektirati i humanitarni aspekt ovoga problema, kako bi se pravodobno pomoglo mogućim stradalnicima u slučaju nesreća, upozorio je zastupnik, dodajući da bi ujedno trebalo razmisliti i o mogućnostima da se ovi podaci unesu na odgovarajuće mjesto u zdravstvenim iskaznicama. Podržao je i amandman Odbora za Ustav, Poslovanik i politički sustav, kojim se predlaže smanjivanje novčanih kazni mladim osobama koje se zateknu bez osobne karte. Ujedno je upozorio na nelogičnosti koje moraju proći i potencijalni investitori prilikom podnošenja zahtjeva za dokumente kojima reguliraju boravak. Potrebno je zaštititi i njihova očekivanja, jer se obveze investitora ne moraju dodatno otežavati nepotrebnim birokratskim i administrativnim preprekama i formalnostima, upozorio je zastupnik Arlović.

Ovim prijedlogom zakona, zaključio je zastupnik, Republika Hrvatska se približava suvremenim zakonodavnim tendencijama i praksi Europske unije.

Zastupnik **Ivan Ninić (SDP)** uvodno je podržao članak kojim se predlaže brisanje jedinstvenog matičnog broja građana. Podsjetio je zatim na humani slučaj iz Šibenika u kojemu je majka donirala organe sina koji je poginuo u prometnoj nesreći, i time spasila dva mlada ljudska života. Ovakvi humani primjeri, ukazuju da se trebaju pronaći načini kako bi se osujetila zloraba važnih podataka. Iako je potpisao donatorsku karticu, upozorio je da je jedino osobna iskaznica uvijek uz čovjeka, pa je važno osigurati humanitarni aspekt doniranja, odnosno zadržati ove podatke i na iskaznici.

Zastupnica **Snježana Biga - Friganović (SDP)** podržala je prijedlog Vlade Republike Hrvatske koji se odnosi na članak 1. predloženog teksta, gdje se propisuje brisanje jedinstvenog matičnog broja građana, kao i navedenih medicinskih podataka. Podsjetila je zatim da se upravo u ovom trenutku u Vijeću Europe, odnosno u Parlamentarnoj skupštini, vodi rasprava o nelegalnoj trgovini i

transplantaciji organa. Ove kriminalne radnje još nisu u dovoljnoj mjeri pravno regulirane, a moguće su i pogreške prilikom unošenja ovih podataka u osobne iskaznice. Ovu je mogućnost zastupnica potkrijepila i statističkom podacima koji se odnose na unos podataka američkim vojnicima koji su stradali u Vijetnamu, gdje je registrirano čak 7% grešaka prilikom unosa podataka. Podsjetila je ujedno i na stavove medicinske struke, koja prije transfuzije provodi uobičajeni postupak provjere, bez obzira na unesene podatke. Podržala je ujedno apele zastupnika koji su ukazivali na potrebu populariziranja donatorskih akcija. I iskustva pojedinih država poput Kanade, ukazuju da je potrebno odustati od unošenja ovih podataka, jer je bilo različitih protuzakonitih radnji, zaključila je zastupnica Snježana Biga-Friganović.

Predsjedavajući je zatim zaključio raspravu, a u nastavku rada predstavnik predlagatelja očitovao se o podnesenim amandmanima.

OČITOVANJE O AMANDMANIMA

Zamjenik ministra unutarnjih poslova, Josip Vresk napomenuo je da Vlada ne može prihvatiti prvi amandman kojega je podnio Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav. Podsjetio je da je i na pojedinim radnim tijelima Sabora ukazivano na rizičnost i moguću zloupotrebu navedenih podataka iz osobnih iskaznica. Budući da istovremeno postoji jasna mogućnost otvaranja donatorske

kartice za sve koji žele realizirati ovu mogućnost, Vlada je odlučila da ne prihvati rečeni amandman Odbora.

Zastupnik mr.sc. **Mato Arlović** govorio je u ime Odbora, te napomenuo je da postoji razumijevanje za brigu Vlade oko mogućih zloupotreba

Potrebno je sagledati i uvažiti humanitarni aspekt i smisao podnesenih amandmana u slučaju hitnih potreba ili nesreća.

podataka, ali upozorava i na očekivanja pojedinih građana, koji žele da se uvede ovakva mogućnost. Naveo je ujedno, da hitna medicinska pomoć u manjim mjestima često puta ovisi o brzini pristupa potrebnim podacima. To su razlozi zbog kojih ustrajava na predloženom amandmanu. Ocijenio je ujedno da bi medicinska struka svojim provedbenim aktima mogla urediti sva sporna pitanja. Pristupilo se glasovanju, a amandman nije prihvaćen.

Predstavnik predlagatelja očitovao se zatim i o preostala dva amandmana koje je predložio Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav i prihvatio ih. Zatim je bilo riječi i o amandmanu kojega su podnijeli članovi Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina.

Predstavnik predlagatelja nije prihvatio njihov amandman na članak 2. predloženog zakonskog teksta. U obrazloženju je između ostalog naveo i podatak da obrazac osobne iskaznice nije takav da bi sadržavao i opće podatke o nacionalnoj iskaznici.

Dodao je da se ti podaci od nikoga ne moraju tražiti, pa će u skladu sa tom činjenicom biti doneseni i podzakonski akti. Njima će se uređivati tehničke pojedinosti oko izrade osobne iskaznice, kao i sam postupak podnošenja zahtjeva za izdavanjem iskaznice. Obzirom da se ne treba niti smije tražiti nikakav dokaz o nacionalnoj pripadnosti, već samo dokaz o državljanstvu, to su razlozi za opisanu Vladinu odluku.

U ime podnositelja amandmana govorio je zastupnik dr.sc. **Furio Radin**. Podsjetio je predstavnika predlagatelja da pripadnici iste nacionalne manjine, ovisno o tome gdje žive, mogu, ali i ne moraju dati dokaze o nacionalnoj pripadnosti kako bi dobili dvojezične iskaznice. Takve dokaze primjerice moraju priložiti građani u pojedinim istarskim mjestima, a u drugim gradovima ne postoji potreba za iznošenjem navedenih podataka. Ocijenio je da takva praksa dovodi pripadnike nacionalnih manjina u neravnopravan položaj. Ostao je kod opisanog prijedloga tražeći glasanje o podnesenom amandmanu.

Predsjedavajući je konstatirao da amandman nije prihvaćen, a nakon toga zaključio raspravu. Pozvao je zastupnike da glasaju o konačnom prijedlogu zakona. **Nakon brojanja glasova utvrdio je da je za predloženi zakonski tekst glasovala većina zastupnika i tako donijela Zakon o izmjenama i dopunama zakona o osobnoj iskaznici, u tekstu predlagatelja, zajedno s prihvaćenim amandmanima.**

V.Ž.

PRIJEDLOG I KONAČNI PRIJEDLOGOM ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O POSREDOVANJU PRI ZAPOŠLJAVANJU I PRAVIMA ZA VRIJEME NEZAPOSLENOSTI

S izmjenama pričekati iskustva iz provedbe Zakona

Zastupnici Hrvatskog sabora nakon provedene rasprave o predmetnom Zakonu, donijeli su većinom glasova

zaključak kojim se odbija Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posredovanju pri

zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti koji je predložila zastupnica Jadranka Kosor (HDZ),

zbog razloga navedenih u mišljenju Vlade RH.

Predloženim izmjenama bi se ublažile okolnosti pod kojima majke s malom djecom moraju prihvatiti posao izvan mjesta prebivališta ili boravišta, kako ne bi bile brisane iz evidencije Zavoda za zapošljavanje kao nezaposlene. Zastupnica je predložila da se dobna granica za majke s malom djecom pomiče sa 3 na 6 godina života djeteta.

O PRIJEDLOGU

Za prikaz ovog Prijedloga zakona poslužili smo se obrazloženjem predlagateljice, zastupnice **Jadranke Kosor (HDZ)**. Rekla je da se radi o izmjenama članka 11. Zakona o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti, jer se u članku 11. predviđaju okolnosti pod kojima će se brisati sa Zavoda za zapošljavanje osobe koje među ostalim ne prihvate posao na udaljenosti od 80 km, odnosno 90 minuta vožnje. Naglasila je da iako su tu predviđeni izuzeci, takva odredba bi se odnosila i na žene, majke, koje imaju djecu stariju od 3 godine. Dakle, i one bi, ukoliko odbiju takav posao, mogle biti brisane iz evidencije Zavoda za zapošljavanje.

Predloženim izmjenama Jadranka Kosor predlaže da se ta dobna granica djeteta povisi sa 3 na 6 godina, jer je za pretpostaviti da bi bilo lakše i majci i obitelji organizirati život kada dijete dođe do školske dobi.

"Jasno da je teško za pretpostaviti da postoji svugdje i infrastruktura, dakle vrtići i sve ostalo što bi bilo nužno za pratiti takvu obitelj, odnosno takvu majku, koja bi dijete od 3 godine upisala u vrtić i išla raditi na udaljenost od 80 km i vraćala se, odnosno putovala svaki dan najmanje 3 sata".

Jadranka Kosor rekla je da Vlada u svom mišljenju odbija ovaj prijedlog, iako kaže da podržava njegovu namjeru. Naime, Vlada ističe da je nužno, budući da je zakon tek nedavno stupio na snagu i počeo se primjenjivati, prije pristupanja eventualnim izmjenama i dopunama tog zakona, sagledati njegovu primjenu u praksi u cjelini.

"Međutim, ja mislim da nije potrebno određivati nekakve velike rokove za sagledavanje posljedica zakona u praksi u cjelini, zato što je već sada

vrlo jasno da je lakše putovati ako obitelj ima dijete od 6 godina, nego što je to ako je dijete staro 3 godine. Mislim da bi ovako izmijenjen zakon pomogao prije svega obiteljima s malom djecom".

Nije potrebno određivati nekakve velike rokove za sagledavanje posljedica zakona u praksi u cjelini, zato što je već sada vrlo jasno da je lakše putovati ako obitelj ima dijete od 6 godina, nego što je to ako je dijete staro 3 godine.

Naglasila je da je ovaj zakonski prijedlog u cijelosti podržao Odbor za obitelj, mladež i šport.

Na kraju je rekla da je isti ovaj prijedlog dala u obliku amandmana, kada se glasovalo o Zakonu o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti, međutim, on je odbijen. "Poslije glasanja mi je ministar Vidović rekao da mu je na neki način i žao, da se taj amandman i mogao prihvatiti".

RADNA TIJELA

Odbor za obitelj, mladež i šport utvrdio je prije početka rasprave da Vlada Republike Hrvatske nije dostavila mišljenje.

Odbor je prihvatio prijedlog predlagateljica da se ovaj zakonski prijedlog razmotri po hitnom postupku.

Nakon kraće rasprave koja je uslijedila poslije uvodnog obrazloženja predlagateljica, Odbor je jednoglasno predložio Hrvatskom saboru donošenje Zakona o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti.

Odbor za zakonodavstvo nije proveo raspravu o ovom Prijedlogu zakona, budući da Vlada RH nije u njemu dostavila svoje mišljenje.

Odbor je predložio Hrvatskom saboru da odgodi raspravu o predmetnom zakonu, te da donese slijedeći zaključak: "Zadužuje se Vlada RH da o Prijedlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti, s Konačnim prijedlogom zakona, dostavi svoje mišljenje najkasnije do 15. srpnja 2002. godine

(Prijedlog podnesen u lipnju 2002; rasprava u Odboru za zakonodavstvo provedena početkom srpnja 2002.), kako bi se mogla provesti rasprava u radnim tijelima i u Hrvatskom saboru".

U osnovi podržana namjera predlagatelja

Odbor za rad, socijalnu politiku i zdravstvo raspravio je Prijedlog zakona u svojstvu matičnog radnog tijela. Sjednici je bila nazočna predstavnicica Ministarstva rada i socijalne skrbi.

Zakon o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti se primjenjuje od travnja 2002. godine. Kako se radi o zaista kratkom vremenu primjenjivanja, potrebno je prije mogućih izmjena i dopuna, sagledati njegovu primjenu u praksi u cjelini. Kako se radi o nekim posve novim institutima kao što je aktivno traženje posla, potrebno je posebnu pozornost obratiti provedbi tih odredbi, te temeljem prikupljenih činjenica odlučiti o eventualnom noveliranju Zakona.

Stoga je istaknuto da se u osnovi podržava namjera predlagateljica da se predloženim izmjenama i dopunama Zakona olakša život obiteljima i majkama s malom djecom, no izmjenama i dopunama će se pristupiti u skladu s potrebama uočenim tijekom njegove primjene, koja mora biti kroz duži period.

Nakon kraće rasprave, članovi Odbora su odlučili predložiti Hrvatskom saboru da ne prihvati Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti, u tekstu kako ga je predložila predlagateljica Jadranka Kosor.

MIŠLJENJE VLADE

Vlada RH je 5. rujna 2002. godine dostavila Hrvatskom saboru mišljenje na ovaj Prijedlog zakona, te odredila predstavnike, koji će u vezi s iznesenim mišljenjem biti nazočni na sjednicama Hrvatskog sabora i njegovih radnih tijela.

Vlada Republike Hrvatske predlaže Hrvatskom saboru da ne prihvati Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posredovanju pri

zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti, s Konačnim prijedlogom zakona.

Vlada RH podržava namjeru predlagateljice da se predloženim zakonom olakša život obiteljima i majkama s malom djecom, međutim, budući da je Zakon o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti u primjeni tek od travnja 2002. godine, smatra nužnim, prije postupanja eventualnim izmjenama i dopunama istog, sagledati njegovu primjenu u praksi u cjelini.

S tim u svezi, Vlada RH će, vodeći računa o ideji sadržanoj u predmetnom Prijedlogu zakona, pažljivo pratiti primjenu Zakona, osobito u dijelu aktivnog traženja posla. Na temelju prikupljenih činjenica, a u okviru svojih daljnjih aktivnosti u provedbi reforme radnog i socijalnog zakonodavstva, Vlada RH će odlučiti o noveliranju ovog Zakona, ukoliko se to pokaže potrebnim.

RASPRAVA I GLASOVANJE

Nakon obrazloženja Prijedloga zakona, predlagateljice Jadranke Kosor, a kako nije bilo prijavljenih za raspravu, predsjedavajući ju je odmah i zaključio, te se pristupilo glasanju.

Zastupnici Hrvatskog sabora većinom glasova, sa 58 glasova "za", 27 glasova "protiv" i 3 "suzdržana", odbili su Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti, koji je predložila zastupnica Jadranka

PRIJEDLOG ZAKONA O ZAVODU ZA ŠKOLSTVO REPUBLIKE HRVATSKE

Jačanje stručnih institucija odgojno-obrazovnog sustava

Zastupnici Hrvatskog sabora većinom glasova prihvatili su Prijedlog zakona o Zavodu za školstvo Republike Hrvatske.

Predlagatelj je Vlada Republike Hrvatske.

Zakonom čije se donošenje predlaže osnovat će se Zavod za školstvo RH kao javna, samostalna ustanova, propisati njegova djelatnost i ustroj, način upravljanja, te ostala pitanja značajnih za obavljanje djelatnosti Zavoda. Programsko osamostaljenje, kadrovsko popunjavanje i decentralizacija tri su preduvjeta da Zavod postane institucija za promjenu i unapređivanje hrvatskog školstva, ostvarujući prije svega svoju funkciju u radu s učiteljima, nastavnicima i ravnateljima kao subjektima o kojima primarno ovisi kvaliteta sustava.

O PRIJEDLOGU

Odvajanje uprave od struke

U prikazu Prijedloga Zakona poslužili smo se uvodnim izlaganjem predstavnika predlagatelja, zamjenika ministra prosvjete i športa, **Ivana Vavre**, koji je obrazložio ovaj

Prijedlog. Rekao je da je Prijedlog na tragu ostvarivanja programa Vlade RH, točnije orijentacije da se odvoje stručne od administrativne funkcije, uprava od struke.

Kadrovskim potencijalom i sadašnjim ustrojem Zavod nije u mogućnosti obavljati svoje funkcije, a pogotovo ne može biti kreativno središte iz kojeg će se poticati promjene i unapređivati sustav.

Planom provedbe Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju EU, točkom 196 predviđena je izrada prijedloga programa zavoda kao središnje stručno razvojne službe obrazovanja u RH.

Vavra je naglasio da je u svim raspravama o koncepciji i strategiji promjena odgojno-obrazovnog sustava, postojala gotovo opća suglasnost da nam je stručna i znanstvena infrastruktura sustava slaba, te da bez njenog osnaživanja i modernizacije, strukturalne promjene odgojno-obrazovnog sustava i povećanje kvalitete naobrazbe, neće biti moguće.

Stoga su ocijenjene kao opravdane i primjedbe inozemnih eksperata koji upozoravaju na važnost jačanja stručnih institucija.

Vavra je rekao da se ovim Prijedlogom žele utvrditi normativne pretpostavke i osigurati uvjeti za razvitak jednog segmenta u sustavu ustanova, odnosno stručne i znanstvene potpore obrazovanju.

Zamjenik ministra osvrnuo se i na prošlost Zavoda, koji se 1994. godine čak i ugasio kao stručno-pedagoška služba, a 1998. godine ponovno privremeno oživljen, kao ustrojstvena jedinica Ministarstva prosvjete i športa sa zadaćama praćenja, nadziranja i unapređivanja, odnosno razvoja odgojno-obrazovnog sustava.

"Riječ je o velikom sustavu, koji broji u predškolskom dijelu 445 ustanova s više od 130 tisuća djece i više od 7 tisuća djelatnika, u podstavu osnovnih škola je 900 matičnih škola i više od tisuću 200 područnih sa oko 400 tisuća učenika i 30 tisuća učitelja, a kada je riječ o srednjim školama, tu je oko 350 ustanova sa oko 200 tisuća učenika i više od 15 tisuća nastavnika i stručnih suradnika", rekao je Vavra.

Istaknuo je da su tu i strukovne škole s nekoliko desetaka struka i više stotina predmeta, za što su u Zavodu danas zadužena samo tri savjetnika. Također, tu su i umjetničke škole, obrazovanje odraslih i đački domovi, "koji vape za stručnjacima koji bi pratili njihov rad i unapređivali ga".

Kadrovskim potencijalom i sadašnjim ustrojem Zavod nije u mogućnosti obavljati svoje funkcije, koliko god ih reducirali, a pogotovo ne može biti kreativno središte iz kojeg će se poticati promjene i unapređivati sustav, naglasio je Vavra. O tome govori i slijedeći odnos, sadašnjih 77 prosvjetnih savjetnika prema 55 tisuća odgajatelja, učitelja, nastavnika i profesora, gdje je omjer 1:714. Zbog svega toga potrebno je drugačije tretirati Zavod, kadrovski ga i materijalno ojačati, te "ustrojiti konceptualno i djelatno za kvalitetno, racionalno i učinkovito postojanje".

Inozemna iskustva pokazuju da se se razvijale i razvijaju se slične institucije i da je u njima zaposleno i do deset puta više stručnjaka nego li u prosvjetnoj administraciji, naglasio je zamjenik ministra. Inozemna iskustva pokazuju također da postoji i više institucija, nego u nas, kojima je svrha i zadaća slična onoj koju bi Zavod imao po ovom Prijedlogu.

Donošenjem ovog Zakona želi se definirati djelatnost Zavoda, a to je prvenstveno praćenje i unapređivanje školskog sustava. "Želimo osigurati početak procesa kadrovskog jačanja u slijedeće 4 godine, pa do broja od nekih 300 savjetnika, uz što treba ići i dekoncentracija 4 podružnice i više nižih organizacijskih jedinica Zavoda izvan Zagreba u županijama".

Vavra je naglasio da za mnoga područja danas nemamo stručnjake, primjerice iz područja stranih jezika, informatike i strukovnog školstva, nemamo ni stručnjake i savjetnike koji bi pratili obrazovanje pripadnika nacionalnih manjina ili hrvatsku nastavu u inozemstvu, te stručnjake za projekte međunarodne suradnje. Svi oni bi trebali organizirano, sustavno i u punom radnom vremenu djelovati.

Zadaće Zavoda utvrđene su u članku 4. Prijedloga, njegova djelatnost, obveze i odgovornosti. Vavra je postavio pitanje zastupnicima, na koje treba odgovoriti u raspravi, je li nađen primjeren organizacijski oblik, i je li preambiciozno postavljena djelatnost.

"S obzirom na kadrovsko jačanje i ekipiranje, uz što su vezana i mater-

ijalno financijska sredstva valja istaknuti da će ono što planiramo biti proces kojim će se već u početku smanjiti broj zaposlenih u samom Ministarstvu prosvjete i športa kao tijelu državne uprave".

S druge strane, povećan broj zaposlenih u Zavodu ne znači da će samo oni raditi na pitanjima unapređivanja odgoja i obrazovanja, da će preuzeti nekakav monopol i birokratizirati se, te da neće surađivati s nizom institucija i stručnjaka, od sveučilišta do gospodarstva.

"Držimo da je najvažnije da se ovim Zakonom želi uspostaviti Zavod kao neovisna, a za suradnju široko otvorena stručna i kompetentna institucija koja će pripremati stručne i znanstvene podloge za utvrđivanje i vođenje politike obrazovanja".

RADNA TIJELA

Odbor za zakonodavstvo podupire donošenje ovoga Zakona, a na tekst Prijedloga date su slijedeće primjedbe i prijedlozi:

U članku 4, stavku 2. treba preispitati odredbe pojedinih podstavaka, imajući u vidu poslove iz djelokruga nadležnog ministarstva, posebno one koje se odnose na provođenje određenih aktivnosti. Posebno se predlaže preispitati prethodni podstavak, jer nije razvidno obavlja li navedene poslove Zavod kao pružanje usluga uz naplatu.

U članku 10. treba odrediti osobu, odnosno tijelo koje će donositi odluku o izboru vanjskih suradnika.

U članku 11. Odbor drži poželjnim preispitati određenje prema kojemu se glede radnopravnog položaja savjetnika i viših savjetnika primjenjuje jedan zakon i opći propisi o radu, dok se u odnosu na njihove plaće primjenjuje drugi zakon.

Primjedba na članak 14. je u svezi s člankom 20. stavkom 2. Naime, treba preispitati mogućnost da na statut Zavoda suglasnost daje Vlada RH ili Hrvatski sabor.

Posljednje, u članku 23, stavku 1. nomotehnički treba urediti izričaj, jer se radi o prestanku jedne ustrojstvene organizacije Ministarstva i o početku rada Zavoda koji se osniva ovim Zakonom. Istodobno, predlaže se odredbu stavka 2. dopuniti u odnosu na imovinu, prava i obveze dosadašnjeg zavoda za unapređivanje školstva.

Javna ustanova

Odbor za obrazovanje, znanost i kulturu ovaj Prijedlog razmatrao je u svojstvu matičnog radnog tijela. Uvodno obrazloženje podnio je predstavnik predlagatelja, dr.sc. **Josip Milat**, pomoćnik ministra prosvjete i športa.

U početku rasprave pozitivnim je ocijenjeno predloženo osnivanje Zavoda kao javne ustanove odvojene od resornog ministarstva, kao i decentralizacija Zavoda putem podružnica u četiri grada.

U daljnjem tijeku rasprave postavljena su pitanja suštinske naravi kako o razlozima donošenja ovog Zakona, tako i o njegovoj mogućoj primjeni. Jedno od osnovnih pitanja koje je istaknuto u raspravi je da li ovaj zakonski prijedlog daje odgovor na pitanje bi li se stanje u školstvu u RH njegovim prihvaćanjem poboljšalo ili ne. Ukazano je i na potrebu popunjavanja radnih mjesta u Zavodu stručnim djelatnicima uz opasku da se zapravo isti ljudi samo premještaju iz Zavoda koji se gasi u Zavod koji se osniva.

Nakon rasprave članova Odbora i ostalih nazočnih, jednoglasno je donesen Zaključak: Odbor za obrazovanje, znanost i kulturu Hrvatskog sabora predlaže Hrvatskom saboru da na temelju članka 131. Poslovnika posebnim zaključkom odredi da se u radnim tijelima ili na samoj sjednici Sabora provede prethodna rasprava o razlozima donošenja Zakona i osnovnim pitanjima koja treba Zakonom urediti.

RASPRAVA

Nakon uvodnog obrazloženja Prijedloga zakona koje je dao zamjenik ministra prosvjete i športa, gospodin **Ivan Vavra**, govorili su predstavnici radnih tijela.

U ime **Odbora za zakonodavstvo** govorio je **Josip Leko (SDP)**, predsjednik Odbora. Stajališta **Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu** iznio je **Želimir Janjić (HSL)**.

Nadzor izvan Zavoda

U ime Kluba zastupnika SDP-a govorila je **Katica Sedmak (SDP)**. Rekla je da Prijedlog zakona o Zavodu za školstvo zbog svojih osnovnih ciljeva, a to su stvaranje institu-

cionalnih preduvjeta za kvalitetnije vođenje obrazovne politike, te razvoj i unapređivanje odgojno-obrazovnog sustava u RH, uživa podršku zastupnika SDP-a.

Činjenica je da svaki od današnjih 77 savjetnika skrbi o 714 djelatnika u školstvu.

Naglasila je da Zavod sa svojim današnjim ustrojem u sastavu Ministarstva prosvjete i športa s kadrovski nedostatnim, pa čak i za pojedina područja nekompetentnim djelatnicima sigurno ne udovoljava osnovnoj svrsi svog postojanja i kao takav sigurno nije od velike koristi ni školstvu, dakle učiteljima, a upitno i društvu uopće.

Činjenica je da svaki od današnjih 77 savjetnika skrbi o 714 djelatnika u školstvu. Također, izrađuju prijedloge nastavnih planova i programa, prate i nadziru izvođenje nastave, pružaju stručnu instruktivnu pedagošku pomoć, obavljaju i koordiniraju poslove u svezi sa stručnim usavršavanjem, prate i nadziru stručnu uporabu udžbenika, provode stručno-pedagoški nadzor itd.

"O kvaliteti usluge ovakvog zavoda teško je uopće govoriti, jer da bi jedan učitelj dobio priliku vidjeti i čuti svoga savjetnika na svom satu, mora proći ni manje ni više nego pet godina. To su za Klub zastupnika SDP-a već sasvim dovoljno veliki razlozi za podršku transformaciji Zavoda i njegovo izdvajanje iz Ministarstva prosvjete i športa, za njegovo stručno kadrovsko ekipiranje i osnaživanje", rekla je Katica Sedmak.

Zastupnica se osvrnula na neka pitanja konkretne naravi, iznijela je nepreciznosti, pa čak i koliziju članaka 2, 7, 20. i 21. koji definiraju prava i obveze osnivača, o čemu je bilo riječi u izvješću Odbora za zakonodavstvo.

Tu je i pitanje treba li Zavod uopće biti javna ustanova, nadalje, koje su to javne vlasti koje bi Zavod kao javna ustanova trebao imati. Postavila je pitanje da li je planirani ustroj u članku 9. s predloženim odjelima funkcionalan i prihvatljiv, ili bi možda ipak bilo bolje kopirati nizozemski model koji ima četiri specijalizirane institucije: nacionalni institut za kurikularni razvoj, nacionalni institut za vrednovanje obrazovanja, centar za inovaciju u obrazovanju, agrikulturni obrazovni

centar, a uz njih posebno nadzorno tijelo koje se kod njih zove obrazovni savjet.

"U RH to ne bi morale biti četiri zasebne institucije, ili pet zasebnih institucija, nego zasebni odjeli unutar zavoda, ali formirani prema vrsti posla kojim bi se bavili, a ne prema vrsti škola kao što je predloženo u ovom Prijedlogu.

Klub zastupnika SDP-a drži neprihvatljivim da Zavod i dalje obavlja nadzornu funkciju koja je predviđena člankom 4. "Na taj način bi se i u buduću događalo da ista osoba izrađuje prijedlog nastavnog plana i programa, pruža instruktivnu pedagošku pomoć, ali i provodi stručno-pedagoški nadzor i još uz sve to očekuje od učitelja da radi baš po njegovu udžbeniku, jer mnogi savjetnici su i osobe koje pišu udžbenike".

Zastupnica je postavila pitanje što je sa stručnim ispitima, koji se ne spominju u Prijedlogu. Naime, pitala je u čijoj će ingerenciji biti, odnosno hoće li se ukinuti?

Na kraju je rekla da Klub zastupnika SDP-a transformaciju Zavoda za školstvo smatra neophodnom, a od predlagatelja zakona očekuje da sve prijedloge i primjedbe iznesene u raspravi temeljito razmotri kako bi dobili što kvalitetnije rješenje, a to je kvalitetan i efikasan Zavod za školstvo.

Cjelovitije odrediti obrazovnu politiku

U ime Kluba zastupnika HDZ-a govorio je Josip Sesar (HDZ). Rekao je da je za viziju moderne Hrvatske potrebno što bolje i cjelovitije odrediti obrazovnu politiku strategijom razvoja školstva za narednih deset do dvadeset godina.

"Te smjernice i strategije treba iznivelirati da se vidi što se može odmah učiniti, a što dugoročno. Zasiurno da će biti potrebno reorganizirati, posložiti ili presložiti i Ministarstvo prosvjete i športa, a kao jedan od obveznih koraka je i mjesto i zadaća Zavoda za školstvo".

Rekao je da je činjenica da Zavod s postojećim brojem službenika, njih 77, i 120 vanjskih službenika, nije mogao ostvariti očekivanu zadaću unapređivanja i razvijanja školskog sustava.

Napomenuo je da je novi pomak učinjen organizacijskom shemom sa 4 odjela i 4 odsjeka, u Zagrebu, Osijeku, Rijeci i Splitu. "No, posebice

želimo reći da je uloga odsjeka bila dosta nedostatna, jer su bili deficitarni, kako u kadrovskom pogledu, tako i u odlučivanju".

Nije li kadrovsko popunjavanje Zavoda imalo prvotno za cilj smanjenje broja službenika državne uprave, a da su stručnost i kompetentnost u drugom planu.

Osvrnuo se na članak 13. Prijedloga zakona, po kojem se članovi upravnog vijeća biraju iz reda istaknutih znanstvenika i stručnjaka iz područja odgoja i obrazovanja. Imenuje ih i razrješava Vlada RH, na prijedlog ministra. U članku 14. stoji da Upravno vijeće donosi program rada i utvrđuje plan razvoja Zavoda. Zastupnik smatra da je uloga ministra ovdje dosta naglašena, te pita je li ravnatelj Zavoda dovoljno samostalan, što je jedan od ciljeva donošenja ovog Zakona.

Što se tiče kadrova i tehničke decentralizacije, smanjuje se broj uposlenih službenika Ministarstva prosvjete i športa za približno 33%, a smanjeno je i izdvajanje sredstava iz proračuna za Ministarstvo prosvjete i športa.

"Pitamo se nije li kadrovsko popunjavanje Zavoda imalo prvotno za cilj smanjenje broja službenika državne uprave, a da su stručnost i kompetentnost u drugom planu".

Klub zastupnika HDZ-a mišljenja je da je uz stvaranje ujednačenog standarda, najvažnije osiguranje povećanih novčanih izdvajanja za obrazovnu politiku, te predlažu drugi pristup od predloženog.

"Mi predlažemo dvije samostalne institucije i to prvo glavni školski inspektor, glavni školski nadzornik, koji u sebi sadrži centar za državnu maturu, s glavnim ciljem bavljenja stručno pedagoškim nadzorom, tj. sustavnim praćenjem i vrednovanjem školstva, i drugo, institut za školstvo koji bi se samostalno bavio istraživačko-razvojnou djelatnošću, što su priznata i prihvaćena europska iskustva".

Na kraju je Josip Sesar rekao da je Klub zastupnika HDZ-a protiv ovog Prijedloga zakona, budući da je razvidno da se potpuno razlikuju u koncepciji ovog Zakona.

Decentralizacija pozitivna

U ime **Kluba zastupnika LIBRE** govorio je **Mladen Godek (LIBRA)**. Rekao je da postoji cijeli niz veoma pozitivnih intencija u ovom Prijedlogu, pa i rješenja, od konceptualnih, pa do nekih pojedinačnih. Smatra vrlo pozitivnim što se traži rješenje da se odvoji struka od administracije, a to je osnovno polazište ovog Zakona.

Klub zastupnika Libre pozdravlja tendenciju decentralizacije, koja je vidljiva kroz osnivanje četiri podružnice.

Zalažu se za ustrojavanje nezavisnog stručnog tijela koje bi bilo izvan Zavoda i kontroliralo njegov rad. "Kontrola je neophodna na ovako značajnom području društvenog života kao što je školstvo, i radi toga sugeriramo, molimo čak, štoviše, predlagatelja zakona, da razmisli o jednom drugom rješenju u ovom segmentu i da pronade nešto gdje bi se odvojila kontrola od samog provođenja planova koji su u Zavodu stvoreni".

Drže da bi u drugom čitanju trebalo svakako izostaviti stavak 2. u članku 23, a koji govori da se automatizmom preuzima radna snaga sada zaposlena u Ministarstvu prosvjete i športa u novoformirani Zavod, za što ne vide prave razloge.

"Ako se stvara nešto novo, onda bi bilo nužno da se provede javni natječaj, pri čemu uopće ne znači da ljudi koji su sada zaposleni ostaju bez svojih radnih mjesta ili da ne bi mogli u novostvorenom zavodu naći svoje mjesto, dakako da bi. U velikoj većini slučajeva vjerujem da postoji ono što je potrebno i stručnost i iskustvo, ali neka se to kroz javni natječaj, kroz jednake uvjete za sve ocijeni, to bi bilo puno principijelnije, puno pravednije, a samim tim i bolje rješenje".

Na kraju je rekao da, respektirajući matični Odbor za obrazovanje, znanost i kulturu, ne vidi razlog da se njihov predloženi zaključak prihvati, jer su mnoga rješenja u Prijedlogu zakona dobra, a za drugo čitanje može se pripremiti kvalitetniji tekst zakona.

Jedan savjetnik na 714 učitelja

U ime **Kluba zastupnika HSLS-a** govorio je **Želimir Janjić (HSLS)**. Rekao je da u RH prosvjetno-pedagoška služba djeluje pod različitim nazivima sve do 1990. godine, kada je umjesto šest

regionalnih zavoda utemeljen jedan, pod nazivom Zavod za školstvo, koji djeluje pri Ministarstvu prosvjete i kulture. No, narednih godina program Zavoda se smanjuje, da bi se 1994. godine i formalno ukinuo, te nastavio funkcionirati u okviru Ministarstva.

Od 1998. godine uslijedio je preustroj Ministarstva prosvjete i športa i tada rad Zavoda ponovno oživljava pod nazivom Zavod za unapređenje školstva. Od druge polovice 2001. godine Uredbom o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva prosvjete i športa, Zavod obavlja stručne poslove i praćenje, nadziranje, unapređivanje razvoja školskog sustava, podsjetio je Janjić.

Za sve te poslove bilo je angažirano 77 prosvjetnih savjetnika, a povremeno su angažirani i vanjski suradnici.

"S obzirom na omjer jedan savjetnik na 714 učitelja, on je mogao izvršiti uvid u rad učitelja jednom u pet godina".

"Predlagatelj stoga predlaže novi ustroj, te u iduće četiri godine broj zaposlenih namjerava povećati na 375, pa bi 2006. godine u proračunu za djelatnosti Zavoda trebalo osigurati 61 milijun kuna".

Janjić je konstatirao da ovaj Prijedlog ima dobre intencije, da se brojne ocjene predlagatelja mogu prihvatiti, da je dobro nastojanje da se Zavod izdvoji iz Ministarstva i da funkcionira neovisno, da li kao javna ustanova ili na drugačiji način ostaje otvorenim, a dobar je i prijedlog da se utemelje podružnice Zavoda, čime bi se djelovanje decentraliziralo, one u Osijeku, Rijeci, Splitu i Zagrebu.

Slaze se s ocjenom zamjenika ministra da je stručna i znanstvena infrastruktura kod nas trenutno slaba i zapuštena, te da treba izdvojiti upravu od struke, da treba jačati stručne institucije, dakle, razviti jedan segment školske infrastrukture na ovakav način.

Iznio je neke primjedbe u ime svog Kluba zastupnika na ovaj Prijedlog zakona. Mišljenja su da je ovakva ustanova potrebna, ali da ju ipak ne bi trebalo utemeljiti Zakonom, jer bi se tada stvorili preduvjeti za njezin monopolistički položaj, sama bi stvarala programe i sama ih valorizirala.

Prijedlogom zakona osnivaju se, kako predlagatelj kaže, četiri odjela, odjel za istraživanje, vrednovanje i razvoj, odjel za opće obrazovne škole,

odjel za strukovne škole, odjel općih poslova. "Mi u HSLS-u smatramo da ovakav ustroj zavoda nije dobar jer je koncipiran prema vrstama škola, a tako je približno bilo i do sada. Smatramo da odjele ne treba konstituirati prema strukturi nego prema zadaćama koje oni trebaju obaviti".

Rekao je da će stoga poduprijeti prijedlog matičnog odbora za prethodnom raspravom.

Osvrnuo se na članak 11. koji kaže da se na uvjete za zasnivanje i prestanak radnog odnosa, radno-pravni položaj savjetnika, viših savjetnika i drugih radnika Zavoda, primjenjuju odredbe ovoga Zakona i opći propisi o radu, a na plaće Zakon o plaćama u javnim službama. "Odbor za zakonodavstvo je stavio primjedbu na to, a mi smo potpuno suglasni da ne bi trebalo ovo urediti tako da se primjenjuju dva zakona za istu materiju".

Iznio je primjedbu u ime Kluba zastupnika HSLS-a i na članak 13, gdje se u stavku 2. kaže da član Upravnog vijeća Zavoda ne može biti državni ili stranački dužnosnik. "Pojam stranački dužnosnik nije zakonski definiran, to mogu definirati političke stranke, pa je onda ovo vjerojatno jedna odredba koja je potpuno suvišna, smatramo da bi bilo bolje kada bi se izostavila".

Na kraju je zaključio da će Klub zastupnika HSLS-a prihvatiti prijedlog matičnog odbora i u skladu s time i glasovati.

U ime **Kluba zastupnika LS-a** govorio je **Tibor Santo (LS)**.

Tu opasnost bi svakako trebalo otkloniti, da Zavod umjesto kvalitetne ustanove postane mjesto u koje se smještavaju kadrovi iz ministarstva.

Mišljenja su da treba donijeti ovaj Zakon, te "utvrditi zadaće institucije koja ima važnu funkciju".

Osvrnuo se na dio obrazloženja gdje se kaže da bi u Zavodu našli mjesto oni kadrovi iz Ministarstva koji su prekobrojni. Tibor Santo ne drži to dobrim rješenjem. "Tu opasnost bi svakako trebalo otkloniti, da Zavod umjesto kvalitetne ustanove postane mjesto u koje se smještavaju kadrovi iz ministarstva".

Smatraju potrebnim da se u organizaciji Zavoda, u članku 9. odredi i Odjel za nastavu na jezicima i

pismima nacionalnih manjina. Naime, postoji obveza za RH temeljem bilateralnih sporazuma o imenovanju prosvjetno-pedagoškog savjetnika za školovanje na jezicima i pismima nacionalnih manjina. Santo je naglasio da se nada da će Zavod kroz svoj rad ovu materiju efikasnije i bolje rješavati, nego što u ovom trenutku to radi Ministarstvo.

Osvrnuo se na članak 13. koji smatra ograničavajućim. Napominje da ne vidi ni jedan razlog zbog kojeg bi stranačka pripadnost ili obnašanje stranačke dužnosti onemogućavala članstvo u Upravnom vijeću Zavoda. Isto smatra i za državne dužnosnike, "osim ako to nije sada moda da svi oni koji su državni dužnosnici ne mogu biti u ovim upravnim vijećima".

Zastupnici Kluba LS-a smatraju da nadzornu funkciju treba odvojiti od funkcije donošenja i predlaganja programa.

Na kraju je rekao da će podržati ovaj Prijedlog zakona, jer podržavaju intenciju predlagatelja da se od Zavoda napravi ozbiljna, istraživačka, stručna i znanstvena institucija.

Višestruko povećanje i zadaća

Miroslav Furdek, dr.med. (HSS) govorio je u ime **Kluba zastupnika HSS-a**. Na početku je ustvrdio da njegov Klub zastupnika ne podržava zaključak Odbora za obrazovanje o prethodnoj raspravi o ovom zakonu. Mišljenja su da je predlagatelj iznio u uvodnom dijelu Zakona dovoljno argumenata koji govore o potrebi njegovog donošenja. "Mi te argumentacije prihvaćamo i podržavamo ovaj Zakon u prvom čitanju".

Potrebu boljeg definiranja nadzora nad radom Zavoda, da Zavod sam sebe ne kontrolira.

Klub zastupnika HSS-a podržava osnivanje Zavoda za školstvo kao javne ustanove, koja je samostalna i odvojena od resornog ministarstva. Također podržavaju uvođenje veće decentralizacije prosvjetno-pedagoške službe, jer će Zavod kao što predlagatelj navodi djelovati u četiri podružnice.

Furdek je istaknuo da je najvažnije stvaranje kritične mase stručnjaka, koji će stručno opsluživati školski sustav, pripremati stručne i znanstvene podloge potrebne za analizu,

razvoj, evaluaciju i stalno unapređenje obrazovnog sustava, te koji će koristiti rezultate istraživanja u vođenju obrazovne politike.

Broj zadaća Zavoda se prema ovom Prijedlogu zakona višestruko povećava, o čemu govori članak 4. Prijedloga. Kaže se da Zavod trajno obavlja djelatnosti praćenja, vrednovanja, unapređivanja i razvoja školskog sustava, i onda se navode podružja.

Istaknuo je da treba voditi računa o mogućem sukobu interesa. Naime, ovim Prijedlogom struka se odvaja od uprave, dobiva se stručna institucija koja bi trebala biti neovisna od državne uprave i politike, te koja bi trebala provoditi obrazovnu politiku i programe od općeg interesa, a da ne postane pritom monopolist.

"Zato ističemo kao još neki klubovi potrebu boljeg definiranja nadzora nad radom Zavoda, da Zavod sam sebe ne kontrolira".

Naposlijetku je Furdek rekao da njegov klub drži da će prihvaćanje ovog Zakona i ovako ustrojen Zavod za školstvo biti korak bliže prema poboljšanju stanja u hrvatskom školstvu, te stoga podržavaju Prijedlog zakona u prvom čitanju.

Uslijedila je pojedinačna rasprava.

Za prethodnu raspravu

Marija Lugarić (SDP) rekla je da su ideje i namjere predlagatelja izuzetno dobre, kao i osnovne teze, koje prihvaća. Međutim, istaknula je da se one ne razrađuju na adekvatan način u daljnjem tekstu zakona. "Bojim se da prihvaćanjem ovog zakona onako kako je on napisan nećemo postići potrebna, ali i školstvu nužna poboljšanja".

Stoga se i Marija Lugarić pridružuje svima onima koji podržavaju prijedlog matičnog Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu, da se o ovom zakonu provede prethodna rasprava, a da predlagatelj na temelju te rasprave i još nekih dodatnih saznanja za prvo čitanje pripremi "zaista cjelovit i smislen zakon".

U nastavku je rekla da se slaže s predlagateljem da je stručna potpora obrazovnom sustavu i učiteljima u školama poprilično loša. "Isto tako činjenica je da bi ključnu ulogu u razvoju odgojno-obrazovnog sustava trebao imati moderno i profesionalno koncipiran Zavod za školstvo".

Marija Lugarić slaže se s predlagateljem da su programsko osamostaljenje, kadrovsko popunjavanje i decentralizacija tri preduvjeta da Zavod zaista postane institucija za promjenu i unapređenje školstva, ostvarujući svoju funkciju prije svega u radu s učiteljima, nastavnicima i ravnateljima, kao osobama o kojima primarno ovisi kvaliteta sustava.

Osvrnula se na djelatnost i ustroj Zavoda kako je koncipiran u Prijedlogu.

"Kada govorimo o djelatnostima Zavoda, prvo treba znati da su djelatnosti dosadašnjeg Zavoda koji funkcionira unutar ministarstva, a koje su pobrojane u članku 26. stavku 2. Uredbe o unutaršnjem ustrojstvu Ministarstva prosvjete i športa i djelatnosti ovog Zavoda kojeg bi trebalo osnovati ovim Zakonom, a koje su pobrojane u članku 4. Prijedloga zakona, potpuno identične", istaknula je Marija Lugarić.

S tim u svezi, naglasila je da je dosad u Zavodu počesto bio slučaj da je jedna te ista osoba u zvanju savjetnika nadzornika ispunjavala nekoliko "nespojivih zadaća", bila je savjetnik učiteljima, vodila stručni arhiv, pisala prijedloge programa, vrednovala te programe, nadzirala njihovu provedbu, kao i rad učitelja, provodila istraživanje i projekte, a čak bila i autor udžbenika.

"Tako su se u rukama, pameti i sposobnostima jedne te iste osobe objedinjavale sve te nespojive funkcije planiranja, programiranja, vrednovanja, savjetovanja i nadzora. To i sada tako funkcionira i to je katastrofalno loše, i za učitelje, ali i za sustav u cjelini".

Smatra da kod izrade novog zakona takve slučajeve treba izbjegavati. "Nažalost, to tako u ovom prijedlogu zakona ne piše niti to iz zakona proizlazi, a treba jasno stajati".

Nadalje, mišljenja je da iz djelatnosti Zavoda treba izbaciti stručni nadzor nad ostvarivanjem plana i programa. Naglasila je da su učitelji i nastavnici javni službenici u djelatnosti od izuzetnog značaja za državu, te da su obvezni provoditi nastavni plan i program kojeg donosi država, posredno preko Ministarstva prosvjete i športa.

"Država ih na koncu i plaća, onda i nadzor nad provedbom plana i programa treba i mora ostati u ministarstvu".

Nadzor ostaviti u Ministarstvu

Marija Lugarić slaže se s predlagateljem da stručne aktivnosti, od istraživanja, prijedloga programa, savjetovanja, itd. treba raditi izdvojeni nezavisni zavod izvan ministarstva, ali smatra da nadzor treba ostati u Ministarstvu i treba biti reguliran posebnim zakonom. "Time ćemo ujedno izbjeći da jedna te ista osoba planira i savjetuje, a ujedno i nadzire".

Vežano uz djelatnost Zavoda, zastupnica je iznijela prijedlog da se u članku 4. pobroje samo osnovne djelatnosti Zavoda, koje bi tako mogle unaprijed anticipirati i buduće promjene u sustavu školstva. Naime, drži da detaljiziranje skraćuje uporabljujivost ovog zakona, a u svezi s mogućim promjenama u budućnosti.

Predložila je da osnovne djelatnosti budu planiranje i programiranje u svim formama i na svim razinama, razvijanje sustava i provedba vanjskog vrednovanja, kako učitelja i škola, tako i znanja učenika, i na kraju, standardizacija sustava školstva na svim razinama. "Standardizacija uključuje i financijski standard, i pedagoški i udžbenički, kao i sve ostale standarde za koje se ukazuje potreba tijekom sve veće decentralizacije i autonomije pojedinih segmenata sustava školstva".

Ne samo što su djelatnosti iz Zavoda, ovog postojećeg i onog budućeg, jednake, već i ustroj ostaje isti, što zasigurno ne jamči potrebne i nužne promjene.

Sugerirala je predlagatelju da detaljnije opise pojedinih djelatnosti, sada nabrojanih u članku 4, pridoda kao djelokrug rada pojedinih odjela u članak 9.

"Ovim izmjenama koje predlažem, a vezano uz djelatnosti, sustav Zavoda se postavlja modernije i transparentnije, predviđaju se i unaprijed ostvaruju pretpostavke za promjene obrazovnog sustava, a ujedno mijenjamo i dosadašnje loše primjere i praksu".

Što se tiče ustrojstva Zavoda, člankom 9. Prijedloga predviđa se da obvezni odjeli budu Odjel za istraživanje, vrednovanje i razvoj, Odjel za opće obrazovne škole, Odjel za strukovne škole, te Odjel općih poslova.

Dosadašnji, postojeći Zavod, prema članku 26. stavku 3. Uredbe o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva prosvjete i športa ima "gotovo identičan ustroj". Postojeći odjeli su Odjel za istraživanje, razvoj i izdavačku djelatnost, Odjel za opće i posebne programe, Odjel za predškolske, osnovnoškolske i gimnazijske programe, te Odjel za strukovno i umjetničko školovanje.

"Dakle, ne samo što su djelatnosti iz Zavoda, ovog postojećeg i onog budućeg, iste, već i ustroj ostaje isti, što zasigurno ne jamči potrebne i nužne promjene".

Sugerirala je predlagatelju da odjele postavi funkcijski, odnosno da odjeli ne prate vrste škola, već bitne buduće djelatnosti Zavoda. Predložila je da se unutar zavoda formiraju Odjel za planiranje i programiranje, Odjel za vanjsko vrednovanje, Odjel za obrazovne standarde i nastavnu tehnologiju, Odjel za stručnu pomoć i obrazovanje učitelja i prosvjetne pedagoške službe, Odjel za istraživanje i razvoj obrazovanja ili slično tome. "Onda se unutar tog odjela mogu postaviti odjeli za opće obrazovne programe, strukovne, itd., da bi uspostavili tu vertikalu sukladnu novim kurikularnim principima".

Na kraju je Marija Lugarić istaknula nužnost ključnih promjena u ovom Prijedlogu zakona. Postavila je pitanje treba li nam uopće ovaj Zakon, ako budući Zavod kojeg bi trebalo osnovati ovim Zakonom radi potpuno iste stvari kao do sada, ima isto ustrojstvo, te "ako će unatoč tome što se u uvodnom obrazloženju ističe nestručnost nekih zaposlenih u sadašnjem Zavodu, sve te sadašnje zaposlenike, sukladno članku 23. Prijedloga zakona, preuzeti budući Zavod".

"Dakle, isti posao, isti ustroj, isti ljudi bi sada odvojeni od ministarstva trebali raditi bitno drugačije, u što teško mogu vjerovati".

Mehaničko izdvajanje iz Ministarstva

Nevio Šetić (HDZ) na početku je rekao da je hrvatskom učitelju nova vlast, umjesto vraćanja dostojanstva, povećala normu i smanjila plaću.

Drži da je bilo najbolje ovaj zakonski prijedlog najprije raspraviti kao prethodnu raspravu, "što je dosadašnja rasprava pokazala, te ga

nanovo osmisлити i razraditi, jer ovaj zakon vrijednosno ne nudi ništa novo, što do sada nismo imali".

Šetić je rekao da se radi o običnom mehaničkom izdvajanju Zavoda iz Ministarstva prosvjete i športa, te je izrazio bojazan da se time ne stvori paralelno ministarstvo.

Smatra da ovaj zakonski prijedlog premalo toga do kraja definira, a previše prepušta budućem Statutu Zavoda, što dodatno govori o nedorečenosti i do kraja neovisnoj zakonskom prijedlogu.

Šetić naglašava da ovakav Prijedlog nije moguće kozmetički amandanima popraviti, već bi ovu raspravu trebalo prihvatiti kao prethodnu raspravu. "Bez obzira što će se Zavod osamostaliti i što će povećati opseg, neće doći do kvalitetnih vrijednosnih pomaka u radu Zavoda za unapređenje školstva, a kamoli uštede".

Rekao je da je potrebno obrazovati samostalnu instituciju glavnog državnog školskog nadzornika u sklopu kojeg bi djelovao i Centar za državnu maturu, s osnovnim ciljem sustavnog osposobljavanja, te praćenja i vrednovanja školstva. "Držimo da ova dva instituta imamo u europskoj praksi, a moglo bi se primijeniti i ovdje u Hrvatskoj. Institucija glavnog državnog školskog nadzornika mogla bi biti tako ojačana da bi on imao veliku odgovornost i mogućnost da doista uvede red u nadziranje i praćenje obrazovanja u RH".

Šetić drži da je potrebno obrazovati i samostalni državni institut za školstvo, sa ciljem istraživačkoga i stručnog razvojnog promišljanja hrvatskog školstva, s jasnim stručnim znanstvenim mjerilima i standardima.

Na kraju je ponovno predložio da današnja rasprava bude prethodna rasprava, a da onda Ministarstvo uobliči i ponovo ponudi "vrijednosno oblikovani zakon".

Povećati autoritet i ugled učitelja

Ivo Šlaus (SDP) rekao je da u ovom Prijedlogu ima puno dobrih rješenja, posebice pitanje decentralizacije i osnivanje nekoliko centara. "Ključ je da sve što se radi treba povećati ugled i autoritet učitelja i srednjoškolskog nastavnika. Nikada se to ne smije smanjiti i ako sada dođe njemu u kontrolu netko tko zna manje od

njega o dotičnoj stvari, onda to naravno nije dobro ni za koga”.

Smatra da umjesto predviđenog proračuna za 2006. godinu koji obuhvaća znatna sredstva, u rangu naših najvećih instituta, treba ići na daleko skromnija sredstva.

Zaključio je da bi ovaj Zavod trebao pomoći cijelom sustavu školstva.

Prihvatljiva primjedba o nadzoru

Tada je predstavnik predlagatelja, zamjenik ministra prosvjete i sporta, **Ivan Vavra** dao završnu riječ.

”Ne dolazi u obzir da se ovim zakonom napravi neka šminka, da se lažno popravi neko stanje kojim, svi smo suglasni, nismo zadovoljni. Ovo nisu kozmetičke promjene, niti želimo da izdvajanje bude samo mehaničko. Još manje dolazi u obzir to da se stvori neko paralelno ministarstvo”.

Ovo nisu kozmetičke promjene, niti želimo da izdvajanje bude samo mehaničko. Još manje dolazi u obzir to da se stvori neko paralelno ministarstvo.

Naglasio je da je cilj razdvojiti administrativne upravne funkcije od funkcije struke, i da je možda upravo stoga došlo do pretjerivanja, kada je

u Prijedlog zakona stavljena odredba po kojoj stranački i državni dužnosnici ne mogu biti članovi Upravnog vijeća Zavoda. ”S obzirom na to da obrazovanje nije stvar jedne političke stranke, niti cijele garniture na vlasti, nego stvar općeg nacionalnog javnog interesa, možda je zbog toga i ova odredba o stranačkim dužnosnicima u tijelu Zavoda”.

Također je rekao da jedna institucija u sustavu stručne infrastrukture zasigurno nije dovoljna, no trebat će vremena da se te institucije osnuju i zažive.

Smatra prihvatljivim primjedbu da institucija koja je zadužena za koncipiranje određenih projekata, za njihovu implementaciju ili provođenje, pa i za praćenje sustava i njegovo analiziranje može doći u situaciju da ne bude vjerodostojna ako bi sama vrednovala postignuća tog istog sustava koji je dužna unapređivati. ”Ta je primjedba sasvim prihvatljiva i vjerujem da u daljnjem radu do drugog čitanja ova odredba može biti promijenjena”.

Vavra je naglasio da Zavod nije osmišljen kao institucija za zbriinjavanje zaposlenika iz ministarstva i onih koji su u sustavu državne uprave u županijama i gradovima, a mogli bi doći u kategoriju onih koji su na raspolaganju.

”Ako treba pojačat će se odredbe o stručnim kompetencijama onih koji će konkurirati i moći se zaposliti u

Zavodu, nemamo ništa protiv toga. A dakako možemo i ozbiljno razmotriti, pa i izostaviti onaj automatizam kojemu je prigovoreno u nekoliko navrata, dakle da oni koji su sada zaposleni automatski postanu savjetnici buduće institucije”.

Na kraju je rekao da je suglasan da se ustroj onakav kakav je ovdje naveden može preispitati i možda postaviti na moderniju osnovu.

Drži da je sve to moguće napraviti do drugog čitanja, kako bi što prije imali Zakon s kvalitetnim rješenjima, koji će osigurati uvjete za stvaranje stručne institucije koja je nužno potrebna Hrvatskoj.

Ovime je zaključena rasprava.

Zastupnici su prvo glasovali o Prijedlogu zaključka matičnog Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu, da je o Prijedlogu zakona o Zavodu za školstvo RH provedena prethodna rasprava, te da se sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja upućuju predlagatelju radi pripreme Prijedloga zakona. Prijedlog je odbijen većinom glasova zastupnika, sa 18 glasova ”za”, 52 glasa ”protiv” i 15 ”suzdržanih”.

Potom se glasovalo o Prijedlogu zakona o Zavodu za školstvo Republike Hrvatske u prvom čitanju, kojeg su zastupnici prihvatili većinom glasova, sa 60 glasova ”za”, 23 ”protiv” i 2 ”suzdržana”.

S.Š.

PRIJEDLOG ZAKONA O PRAVOBRANITELJU ZA DJECU

Od iduće godine i pravobranitelj za djecu

Sve češći slučajevi kršenja dječjih prava i nasilja nad djecom nalažu uvođenje novog instituta - dječjeg pravobranitelja (to je ujedno i međunarodna obveza Republike Hrvatske).

Na prvom jesenjem zasjedanju Hrvatskog sabora zastupnici su, među ostalim, poduprli u prvom čitanju Prijedlog zakona o pravobranitelju za djecu. Njime se, u skladu sa Zaključkom Sabora iz travnja 2000. godine, u naš pravni sustav uvodi novi institut - dječji

pravobranitelj. Kako je naglašeno u raspravi, osnivanje te institucije je ne samo međunarodna obveza Republike Hrvatske, već to nalažu sve češći slučajevi kršenja dječjih prava i nasilja nad djecom. Naime, prema predloženom, Pravobranitelj za djecu bi u prvom redu trebao pratiti

poštivanje prava i obveza što ih je Hrvatska preuzela Konvencijom UN-a o pravima djeteta, Preporukom Parlamentarne skupštine Vijeća Europe i drugim međunarodnim dokumentima, te koordinirati rad postojećih državnih i društvenih

subjekata na zaštiti i promicanju prava djece.

Osnovna dilema u raspravi bila je treba li dječji pravobranitelj funkcionirati kao samostalna institucija ili djelovati u okviru Ureda Pučkog pravobranitelja, s obzirom na to da i on muku muči s nedostatkom financijskih sredstava.

Većina sudionika u raspravi izjasnila se za prvu soluciju, zahtijevajući da se dječjem pravobranitelju povjere veće ovlasti u okviru davanja preporuka, prijedloga i upozorenja. Jedino zastupnici Hrvatskog bloka ustrajali su na stanovištu da nema potrebe osnivati novu instituciju, kraj niza postojećih koje se bave problematikom skrbi i zaštite djece. Spomenimo i upozorenja iz rasprave da predviđeni iznos od 3,2 mln. kuna godišnje neće biti dovoljan za provođenje ovog Zakona, koji bi trebao stupiti na snagu već početkom iduće godine.

O PRIJEDLOGU

Razloge za donošenje ovog Zakona i osnovna pitanja koja se njime trebaju urediti zastupnicima je uvodno obrazložio dr.sc. **Bože Borko Žaja**, zamjenik ministra rada i socijalne skrbi.

Podsjetio je na to da je još u travnju 2000. godine (prigodom rasprave o redovitom godišnjem izvješću o radu Pučkog pravobranitelja), Hrvatski sabor, na prijedlog Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo, preporučio Vladi RH da, u skladu s Konvencijom o pravima djeteta i preporukom Vijeća Europe, pripremi zakonske i financijske pretpostavke za uspostavu institucije pravobranitelja za djecu. Naime, člankom 4. Konvencije UN-a o pravima djeteta države stranke obvezuju se poduzeti sve odgovarajuće zakonodavne, upravne i druge mjere za primjenu prava priznatih u tom dokumentu, a Preporukom Parlamentarne skupštine Vijeća Europe traži se osnivanje posebnog tijela za zaštitu i promicanje prava djece. Osim toga, prigodom razmatranja inicijalnog izvješća Republike Hrvatske prema Konvenciji o pravima djeteta, pred Odborom za prava djeteta, preporučeno je da se razmotri mogućnost osnivanja posebnog, neovisnog nadzornog tijela, bilo u okviru postojećeg Ureda Pučkog pravobranitelja, bilo kao posebnog tijela.

Slijedom navedenog osnivanje i uspostava instituta Pravobranitelja za djecu postala je i međunarodnom obvezom Republike Hrvatske.

Po riječima dr. Žaje predlagatelj smatra da dječji pravobranitelj treba pratiti poštivanje prava i obveza preuzetih konvencijama o pravima djece, te da takvi standardi moraju biti ugrađeni i u nacionalno zakonodavstvo. Radi jačanja i koordinacije rada postojećih državnih i društvenih subjekata usmjerenih zaštiti i promicanju prava djece, pravobranitelj bi trebao djelovati kao samostalna, nezavisna i nestranačka institucija.

Prijedlogom zakona predviđeno je da Pravobranitelj za djecu štiti, prati i promiče prava i interese djece na temelju Ustava RH, međunarodnih ugovora i zakona. Trebao bi djelovati neovisno i samostalno, držeći se načela pravičnosti i morala (nitko mu ne bi smio davati upute i naloge) te ne bi smio pripadati niti jednoj političkoj stranci.

Dječjeg pravobranitelja i njegove zamjenike(2) imenovao bi (na vrijeme od šest godina) i razrješavao Hrvatski sabor, na prijedlog Vlade (mogli bi biti ponovno izabrani).

Člankom 6. Prijedloga zakona pobliže je uređen djelokrug rada te institucije. U prvom redu trebala bi pratiti usklađenost hrvatskog zakonodavstva s Konvencijom o pravima djeteta i drugim međunarodnim dokumentima, primjenu propisa o pravima djece i izvršavanje obveza Republike Hrvatske koje proizlaze iz spomenute Konvencije i drugih međunarodnih dokumenata, povreda prava djece, itd. Predviđeno je, među ostalim, da nadležnim tijelima državne uprave, te lokalne i područne (regionalne) samouprave, te pravnim i fizičkim osobama, predlaže poduzimanje mjera za izgradnju cjelovitog sustava zaštite i promicanja prava i interesa djece te za sprečavanje štetnih djelovanja koja ugrožavaju ta prava i interese. U obavljanju poslova iz svog djelokruga dječji pravobranitelj imao bi ovlaštenje davati preporuke, upozorenja i poduzete radnje ne bi mogao biti pozvan na odgovornost, pritvoren ili kažnjen).

Predloženi Zakon ga obvezuje da, sazna li da je neko dijete izvrgnuto tjelesnom ili duševnom nasilju,

spolnoj zloporabi, zlostavljanju ili izrabljivanju, zanemarivanju ili nehajnom postupanju, odmah upozori nadležan centar za socijalni rad i predloži mjere za zaštitu prava i interesa djeteta. O stanju dječjih prava morao bi obavještavati i javnost.

Prijedlogom zakona je, nadalje, regulirana suradnja te institucije s tijelima državne uprave, jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, ustanovama, udrugama te drugim pravnim i fizičkim osobama koje se bave pitanjima od značaja za djecu. Prema predloženom, navedeni subjekti morat će pravobranitelju za djecu osigurati dostupnost i uvid u sve podatke, informacije i akte koji se odnose na prava i zaštitu djece, bez obzira na stupanj njihove tajnosti. Propisano je, također, da će on imati pravo pristupa i pregleda svih ustanova u kojima djeca borave ili su smještena.

Prema odredbi članka 19. svatko će moći dječjem pravobranitelju podnijeti prijedlog za razmatranje pitanja važnih za zaštitu prava i interesa djece a on će slobodno odlučivati hoće li, i u kojoj mjeri, taj prijedlog uzeti u razmatranje. Dakako, podnositelja će morati obavijestiti o aktivnostima poduzetim povodom njegova prijedloga.

Predlagatelj ga obvezuje i da jednom godišnje podnosi Hrvatskom saboru izvješće o svom radu, a u slučajevima većeg stupnja ugroženosti prava i interesa djece može podnijeti i posebna izvješća.

Prijedlogom zakona se, nadalje, određuju sjedište i način obavljanja stručnih i administrativnih poslova za pravobranitelja za djecu te propisuju uvjeti za njegovo i imenovanje njegovih zamjenika, kao i pretpostavke za njihovo razrješavanje prije isteka vremena na koje su izabrani (u slučaju ostavke prihvaćene u Hrvatskom saboru, gubitka hrvatskog državljanstva, trajnog gubitka sposobnosti za obnašanje dužnosti ili osude za kazneno djelo koje ga čini nedostojnim za obavljanje dužnosti).

Predviđeno je, među ostalim, da će se sredstva za rad Pravobranitelja za djecu, njegovih zamjenika i stručne službe osiguravati u Državnom proračunu. Predlagatelj procjenjuje da bi za primjenu ovog Zakona, koja bi trebala otpočeti od 1. siječnja 2003., trebalo godišnje osigurati oko 3,2 mln. kuna.

RADNA TIJELA

Razmotrivši predloženi Zakon, matični **Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav** konstatirao je da je ustavna osnova za njegovo donošenje sadržana ne samo u članku 2. stavak 4., nego i u člancima 62, 63. i 64. Ustava RH. Navedenim odredbama je, naime, propisano da država štiti materinstvo, djecu i mladež te stvara socijalne, kulturne, odgojne, materijalne i druge uvjete kojima se promiče ostvarivanje prava na dostojan život. Osim toga, predviđa se da država posvećuje osobitu skrb maloljetnicima bez roditelja i onima za koje se roditelji ne brinu. Regulirano je, također, da je dužnost svih građana da štite djecu i nemoćne osobe. U skladu s tim, Prijedlogom zakona valja obuhvatiti i zaštitu prava mladeži, koja također ima specifične probleme, te zaštitu djece azilantata, smatra Odbor.

Po njegovu mišljenju predviđene ovlasti dječjeg pravobranitelja trebalo bi proširiti, kako bi se osigurala efikasna zaštita djece i mladeži. Primjerice, on bi trebao imati pravo pristupa i pregleda ne samo ustanova, nego i drugih mjesta gdje su djeca udomljena. Odbor, nadalje, sugerira da se dječjem pravobranitelju omogućiti pokretanje postupka za ocjenu ustavnosti propisa kojima se krše prava djeteta te pojavljivanje u postupku pred državnim tijelima, pa i pred Sudom za zaštitu prava djeteta, u funkciji njihova zaštitnika. Među ostalim, trebao bi pratiti usklađenost zakona i drugih propisa ne samo s međunarodnim konvencijama koje uređuju prava djeteta, već prvenstveno s odredbama Ustava RH. Zbog navedenih razloga Odbor drži da bi pravobranitelj za djecu trebao biti pravnik. Njegovu stranačku nepredijeljenost (kako to predviđa predlagatelj) drže manje važnom od obveze da u postupanju ne diskriminira niti jedno dijete po političkoj, socijalnoj ili nekoj drugoj osnovi.

Izrazivši bojazan da bi zbog nedostatka sredstava moglo doći do teškoća u provedbi ovog Zakona, Odbor je sugerirao da se do podnošenja Konačnog prijedloga zakona preispita hoće li se institut dječjeg pravobranitelja ustrojiti kao posebna institucija ili u okviru institucije Pučkog pravobranitelja (s tim da se jedan od njegovih zamjenika isključivo bavi zaštitom prava djece i mladeži).

Osnivanje te institucije podupro je i **Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina** i to ne samo zbog obveze koja proistječe iz međunarodnih akata, nego radi zaštite i promicanja prava djece, kao najugroženije skupine koja zaslužuje osobitu pažnju. Namjera je predlagatelja, stoji u Izvješću tog radnog tijela, da se na taj način djecu zaštititi ne samo od države i njenih tijela, kao što to čini Pučki pravobranitelj, nego i od neprimjerenih postupaka u njihovu okruženju. Odbor posebno pozdravlja mogućnost predviđenu Prijedlogom zakona da svaki građanin može podnijeti dječjem pravobranitelju prijedlog za razmatranje nekog pitanja koje je u interesu zaštite prava djeteta.

Na sjednici toga radnog tijela bilo je govora i o osiguranju financijskih sredstava za rad dječjeg pravobranitelja te lociranju te institucije. Među ostalim, izraženo je mišljenje da ni zamjenici dječjeg pravobranitelja ne bi smjeli pripadati niti jednoj stranci.

Budući da su u više navrata upozoravali na potrebu uspostave instituta pravobranitelja za djecu, članovi **Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo**, izrazili su zadovoljstvo činjenicom da je ovaj zakonski prijedlog napokon upućen u saborsku proceduru (posebno stoga što je to učinjeno prije predlaganja Državnog proračuna za 2003. godinu). U Izvješću toga radnog tijela se naglašava da opći cilj tog instituta mora biti nastojanje da djeca postanu politički i društveni prioritet. Navodi se, također, da je i ovaj Odbor dao svoj doprinos promicanju prava djece održavanjem tematske sjednice o toj problematici, kojoj su bili nazočni i predstavnici dječjih foruma iz gradova i općina Republike Hrvatske (zaključeno je da će se ovakve sjednice održavati jednom godišnje).

U svom Izvješću Odbor, među ostalim, napominje da bi pravobranitelj za djecu, trebao djelovati u skladu s preuzetim međunarodnim konvencijama o promicanju i zaštiti prava djece, kao i međunarodnim standardima koji su ugrađeni u pozitivne zakonske propise Republike Hrvatske.

Prije početka rasprave članovi **Odbora za obitelj, mladež i šport** upoznati su s bilješkom iz hrvatskog Veleposlanstva u Oslu, u svezi s posjetom Pravobranitelja za djecu Kraljevine Norveške Hrvatskoj, u

kojoj se prenose pozitivna iskustva koja Norveška ima u radu te institucije. Na sjednici je podržana ideja o osnivanju dječjeg ombudsmana, kao institucije koja u nacionalnim sustavima zaštite djece ima koordinativnu, nadzornu i ujedinjavajuću ulogu. Međutim, s obzirom na neka negativna iskustva u radu Pučkog pravobranitelja, članovi Odbora sugerirali su da se Pravobranitelju za djecu dadu veće ovlasti, kako bi njegova funkcija bila što učinkovitija (npr. obvezujuće preporuke, nalozi, itd).

Odbor za zakonodavstvo podupire sve oblike zaštite djece i njihovih prava, kaže se u Izvješću tog radnog tijela. Kad je riječ o načinu ostvarivanja te zaštite, mišljenja članova Odbora bila su podijeljena. Naime, dio njih podupire uvođenje institucije dječjeg pravobranitelja, dok drugi smatraju da bi o zaštiti prava djece mogao brinuti Pučki pravobranitelj kroz specijalizirani odjel.

Članovi Odbora upozorili su i na potrebu preispitivanja i dorade rješenja sadržanih u člancima: 6. (glede praćenja usklađenosti zakona i drugih propisa, praćenja primjene svih propisa); 8. (glede upozoravanja nadležnog centra za socijalnu skrb); 11. (glede sudjelovanja u postupku koji prethodi donošenju proisa); 13. (glede upoznavanja i savjetovanja djece i sudjelovanja u javnim aktivnostima), itd.

RASPRAVA

Nakon uvodnog izlaganja predstavnika predlagatelja, **dr. Bože Borka Žaje, zamjenika ministra rada i socijalne skrbi**, dobili su riječ izvjestitelji radnih tijela. U ime Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo govorila je njegova predsjednica **Snježana Biga-Friganović**, dok je stajališta Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina obrazložila **Jadranka Reihl-Kir**.

Interesi djeteta zajednička obveza

Prva sudionica rasprave, **Marijana Petir** predstavnica Kluba zastupnika HSS-a, navela je da njeni stranački kolege podupiru nastojanje predlagatelja da se zaštite prava i interesi djece (to nalazu i Ustav RH, ali i

Konvencija o pravima djeteta i Preporuka Vijeća Europe). Kako reče, interesi djeteta moraju biti obveza za sve koji su odgovorni za njegov odgoj, prvenstveno roditelje, ali i javne ustanove. Budući da djeca nemaju pravo glasa i ne mogu utjecati na donošenje odluka vlasti, zastupnici HSS-a podržavaju prijedlog da o

Budući da djeca nemaju pravo glasa i ne mogu utjecati na donošenje odluka vlasti, o zaštiti njihovih prava trebao bi brinuti dječji pravobranitelj.

zaštiti njihovih prava brine pravobranitelj. Osnivanje te institucije trebalo bi utjecati na to da djeca postanu značajniji politički i društveni prioritet, da vlast vodi računa o njihovim interesima, promiče i uvažava njihova mišljenja i stavove, te da svakom djetetu osigura mehanizme prigovora i pomoći. Mišljenja su da dječji pravobranitelj mora uzeti u razmatranje svaki prijedlog koji se tiče zaštite prava i interesa djece. S obzirom na to da se i Pučki pravobranitelj u svom radu suočava s brojnim teškoćama - šutnjom administracije, nedostatkom financijskih sredstava i dr. treba dobro odvagati treba li zaštitu prava djece osigurati uz pomoć posebne institucije ili u okviru njegova Ureda, kaže zastupnica. Najavila je da će, uz navedene sugestije, Klub zastupnika HSS-a podržati predloženi zakon u prvom čitanju.

Bez utjecaja politike

Podršku Kluba zastupnika HDZ-a prenijela je njihova glasnogovornica **Dubravka Šuica (HDZ)**, uz napomenu da niti jedna kuna nije potrošena uzalud ako je usmjerena za dobrobit djece. U nastavku je izrazila zadovoljstvo svojih stranačkih kolega činjenicom da je Vlada intenzivirala zakonodavnu aktivnost u ovoj oblasti (samo za ovu sjednicu pripremila je Prijedlog zakona o nagradi za promicanje prava djeteta, Prijedlog nacionalne obiteljske politike s analizom demografskog razvitka te Nacionalni program djelovanja za mlade).

Zastupnici HDZ-a, podsjeća Šuica, u više su navrata upozoravali na lošu demografsku sliku i politiku, napose ujesen 2001. godine, kada su osjetno

smanjena socijalna prava najugroženijoj i najosjetljivijoj populaciji - majkama, mladima i invalidima. Uvođenje nagrade za zaštitu prava djeteta samo je jedan od pokretača djelovanja za dobrobit mladih, napominje zastupnica. Stoga treba stvoriti odgovarajuće ozračje u kojem djeca žive i rastu, kako nam se ubuduće ne bi ponavljale tragične sudbine male djevojčice s kojom nitko ne bi želio biti u razredu, ili slučaj romskih, odnosno mješovitih razreda u osnovnoj školi u Međimurju.

Niti jedna kuna nije potrošena uzalud, ako je usmjerena za dobrobit djece.

Što se tiče konkretnog zakonskog prijedloga Šuica napominje da je predlagatelj potrošio previše vremena za njegovu izradu (2 godine od donošenja Zaključka Sabora) a nije predočio ni konkretne podatke o zlostavljanju djece u Hrvatskoj. Zastupnicima, ili barem članovima matičnog Odbora, trebalo je dostaviti i studiju Državnog zavoda za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži koja govori o toj problematici. Bilo bi interesantno, također, pročitati u obrazloženju predlaže li se donošenje ovog zakona zbog stvarne situacije u Hrvatskoj, ili zbog preporuka međunarodnih institucija, upozorenja pučkog pravobranitelja i stavova saborskih odbora.

Zastupnici HDZ-a, među ostalim, naglašavaju da bi dječji pravobranitelj trebao biti potpuno izoliran od utjecaja politike. Smatraju suvišnim načelo koje predviđa njegovu "usku suradnju s tijelima državne uprave i jedinicama lokalne i područne samouprave, koja uključuje i mogućnost nekažnjelog kritiziranja njihova rada". Za razliku od toga, sugeriraju predlagatelju da do drugog čitanja razmotri mogućnost uvođenja obvezujućih preporuka dječjeg pravobranitelja i naloga nadležnim tijelima iz čl. 7., kako bi njegovo djelovanje doista bilo učinkovito. U protivnom ćemo, kaže zastupnica, dobiti novog, neefikasnog potrošača državnog proračuna.

Raskorak između teorije i prakse

Dorica Nikolić prenijela je načelnu podršku Kluba zastupnika HSLS-a

uvođenju posebnog pravobranitelja za djecu, te njihovo mišljenje da bi tu instituciju trebalo situirati u okviru institucije Pučkog pravobranitelja. Naime, ni Uredu pučkog pravo-

Gomilanje institucija sa sjedištem u Zagrebu u izravnoj je suprotnosti s proklamiranom politikom decentralizacije Hrvatske.

branitelja država ne može osigurati dostatna sredstva, a sada se predviđa zapošljavanje 15 novih djelatnika u Uredu dječjeg pravobranitelja (toliko ih nema ni pučki pravobranitelj). Već sada je jasno, kaže zastupnica, da 3,2 mln. kuna godišnje, koliko predviđa predlagatelj, neće biti dovoljno za njegov nesmetani rad i povećane troškove državne uprave te lokalne i područne samouprave. Osim toga, gomilanje institucija sa sjedištem u Zagrebu u izravnoj je suprotnosti s proklamiranom politikom decentralizacije Hrvatske.

U nastavku je upozorila na raskorak između proklamirane politike promicanja dječjih prava i prakse (primjerice, lokalna zajednica želi prodati dječji kamp Savudrija).

Po mišljenju njenih stranačkih kolega formulacija članka 3. stavak 11. Prijedloga zakona je prilično nejasna, a sudeći po formulaciji stavka 3. političke stranke su, očito, postale "babaroga" za djecu, što je, svakako pretjerano. Uvidom u članak 23. (predviđa uvjete za imenovanje dječjeg pravobranitelja i njegovih zamjenika) stječe se dojam, kaže, da je u zakonu namješten natječaj za određenu osobu. Iznijela je i mišljenje zastupnika HSLS-a da bi dječji pravobranitelj trebao imati pravo pristupa i u obitelji kojima su djeca data u skrbništvo, a ne samo u ustanove gdje su privremeno ili trajno smještene (čl.17.).

Ideja potekla od nevladinih organizacija

Glasnogovornica Kluba zastupnika SDP-a **Snježana Biga-Friganović** izrazila je zadovoljstvo činjenicom da su napokon dočekali ovaj Zakon, s obzirom na to da je Sabor još u travnju 2000. obvezao Vladu da ga što prije uputi u proceduru.

U nastavku je izrazila mišljenje da u njemu ne trebaju stajati pokazatelji o nasilju nad djecom, budući da svi zainteresirani mogu doći do njih preko institucija koje se bave tom problematikom. Napomenula je da je posljednjih godina (od 1999. naovamo) zabilježen porast broja djece s poremećajima u ponašanju, hospitalizirane zbog uzimanja alkohola, itd. Sve je više i otkrivenih i prijavljenih kaznenih djela iz područja kazneno-pravne zaštite djece i mladih, ali i slučajeva obiteljskog nasilja. Navedeni pokazatelji svjedoče o tome da je prijeko potrebno ustrojiti instituciju dječjeg pravobranitelja (u Švedskoj postoji još od 1809. godine, a u Norveškoj djeluje dvadesetak godina).

Ideja o osnivanju ombudsmana za djecu, kao institucije koja u nacionalnim sustavima zaštite djece ima koordinativnu i nadzornu ulogu, potekla je, kaže, od nevladinih organizacija i snažno je podržana od međunarodnih institucija (Vijeće Europe, UN). Spomenula je i preporuke Parlamentarne skupštine Vijeća Europe, koja je nedavno razmatrala izvješće koje govori o seksualnom iskorištavanju djece. Naime, zemlje članice se pozivaju na usvajanje proaktivne politike bez tolerancije, koja daje prioritet pravima i stavovima djece žrtava, odnosno usmjerena je prema pronalasku i identificiranju žrtava, kako bi im se omogućio oporavak i pravedna odšteta. Preporučaju se, također, pojačane mjere u borbi protiv kompjuterskog kriminala, pružanje pomoći civilnom društvu i imenovanje javnih pravobranitelja za djecu na nacionalnoj razini.

Po mišljenju zastupnika SDP-a, pučki pravobranitelj ne može cjelovito sagledati kompleksnu problematiku djece, već treba osnovati posebnu instituciju koja će se isključivo baviti njihovim pravima i upozoravati na probleme (da nam se više nikada ne dogode slučajevi poput onog s malim Romima ili malom Elom).

Zastupnica je, među ostalim, spomenula da je prije nekoliko godina, u ime hrvatske delegacije u Parlamentarnoj skupštini Vijeća Europe, bila potpisnik zahtjeva za formiranjem europskog Ombudsmana, koji bi koordinirao rad svih dječjih ombudsmana u Europi. Hrvatska je, inače, prva među tranzicijskim zemljama krenula u realizaciju ovog instituta, ali se na zakon čekalo nešto

duže. Izrazila je uvjerenje da će ipak biti donesen prije usvajanja Državnog proračuna za iduću godinu. Svoje izlaganje završila je napomenom da bi trebala postojati neovisna tijela kojima bi se mogle obratiti i ostale osjetljive skupine pučanstva (npr. žene, ljudi s posebnim potrebama, osobe s invaliditetom, stariji, itd.) sa zahtjevima za zaštitu njihovih prava.

Nije potrebno osnivati novu instituciju

Zastupnici Hrvatskog bloka, čije je stajalište prenio **Krunoslav Gašparić**, smatraju da nema potrebe osnivati novu instituciju kraj niza već postojećih koje se bave problematikom skrbi i zaštite djece. Primjerice, pri Vladi postoji Vijeće za djecu i Povjerenstvo za prevenciju poremećaja u ponašanju djece i mladeži zaštitu djece s poremećajem u ponašanju. Briga i skrb o djeci u djelokrugu je i Državnog zavoda za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži te pet ministarstava. Osim toga, pri redovnim općinskim i županijskim sudovima te Vrhovnom sudu Republike Hrvatske postoje posebni odjeli ili suci za mladež, a ne smije se zaboraviti ni na brojne nevladine udruge.

Nigdje u Europi pravobranitelj za djecu nije parlamentarni povjerenik niti ga imenuje parlament, napominje zastupnik. Naime, države potpisnice Konvencije UN-a o pravima djeteta obvezne su na nacionalnoj razini odrediti instituciju zaduženu za praćenje provedbe tog dokumenta, ali to ne mora biti baš pravobranitelj za djecu. Budući da niz tijela i institucija u fokusu svog djelovanja ima skrb za djecu, možda je rješenje u redefiniranju postojećeg, kaže zastupnik.

U djelokrugu dječjeg pravobranitelja i problemi mladeži

Klub zastupnika HB-a, inače, drži da bi područje odgovornosti dječjeg pravobranitelja u načelu trebalo pokriti sva pitanja i probleme koji se tiču djece i mladeži. Nadalje, valja razriješiti dvojbu treba li ta institucija biti usmjerena na opća pitanja ili na pojedinačne probleme. U svakom slučaju, dječji pravobranitelj bi morao djelovati i kao savjetodavno tijelo u postupku donošenja zakona koji se odnose na djecu i mladež, ili kojima

se uređuju pitanja od interesa za djecu i mlade osobe (to mora biti obveza a ne pravo). Zakonom bi kao zadaće te institucije trebalo definirati: promicanje svijesti o potrebi većeg utjecaja djece i mladih u školi i društvu općenito, proučavanje životnih uvjeta djece i mladeži, koordiniranje javnih aktivnosti usmjerenih na poboljšanje sigurnosti djece i mladih, predstavljanje te populacije u svojstvu svojevrsnog glasnogovornika, itd. Nadalje, stručnu

Nema potrebe osnivati novu instituciju kraj niza već postojećih koje se bave problematikom skrbi i zaštite djece.

službu te institucije treba zakonom okvirno urediti a moglo bi se predvidjeti i postojanje svojevrsnog savjetodavnog tijela, sastavljenog od uglednih i stručnih osoba, u koje bi valjalo uključiti barem jednog predstavnika starije djece.

S obzirom na raspoloživa sredstva u Državnom proračunu pitanje je, kaže zastupnik, ima li u strukturi izvršne vlasti mjesta za ovakvu instituciju. Moguće rješenje vidi u transformaciji postojećeg Državnog zavoda, na način da stručni nositelji poslova vezanih uz promicanje i zaštitu prava djeteta postanu stručna služba dječjeg pravobranitelja. U protivnom bi, kaže, samo za rad tih dviju institucija godišnje trebalo izdvajati više od 8 mln. kuna.

Osnivanje potpuno nove institucije bez preispitivanja rada postojećih, u uvjetima proračunskih restrikcija i redukcije socijalnih prava, zastupnici HB-a drže nepotrebnim rasipanjem ionako nedostatnih proračunskih sredstava. Naglašavaju da treba slijediti europske standarde i uvažavati iskustva drugih zemalja, ali svakako valja izbjeći zamke nepotrebnog birokratiziranja i preklapanja ovlasti ili sukob koncepcija.

Gašparić je na kraju izjavio da će Hrvatski blok, u dobroj namjeri, podržati donošenje ovog Zakona, a svoje primjedbe i prijedloge uputiti predlagatelju.

Realno procijeniti potrebna sredstva

Po riječima **Tibora Santa**, dr.med. u Klubu zastupnika LS-a uvjereni su da

treba imenovati posebnog ombudsmana za djecu, čiji bi ured bio odvojen od Ureda Pučkog pravobranitelja, i to prvenstveno zbog naših vlastitih potreba. Naime, sve su češći slučajevi kršenja dječjih prava, od nasilja u obitelji, školi, do seksualnog iskorištavanja djece. Postoje, doduše i druge institucije koje se bave ovom problematikom, ali one su uglavnom sastavni dio izvršne vlasti, a zadaća ombudsmana je upravo to da nadzire, usmjerava i korigira njihov rad. Zbog toga osnivanje te institucije treba imati visoki prioritet, pa prilikom planiranja Proračuna treba realno procijeniti potrebna sredstva za njegov rad (iznos koji je predvidio predlagatelj neće omogućiti efikasnu provedbu programa, odnosno svega onoga što po zakonu dječji pravobranitelj treba pružiti).

Dječji pravobranitelj ne mora biti pravnik, već u prvom redu osoba koja je svojim dosadašnjim radom dokazala da će se boriti za zaštitu prava djece.

Po mišljenju zastupnika LS-a djelokrug prava i dužnosti dječjeg pravobranitelja su Prijedlogom zakona dobro određeni i ne treba mu davati neke veće ovlasti. Naime, njegova upozorenja trebala bi biti dovoljan poticaj institucijama vlasti i drugima koji su se dužni baviti zaštitom djece. Elesovci smatraju da dječji pravobranitelj ne mora biti pravnik, već u prvom redu osoba koja je svojim dosadašnjim radom dokazala da će se zalagati za zaštitu djece (u tom slučaju bi jedan od pomoćnika trebao biti pravne struke).

Najavivši da će njihov Klub podržati predloženi zakon dr. Santo je izrazio uvjerenje da će se na njegovoj provedbi učiniti puno više nego što je to bio slučaj s nekim sličnim zakonima. Svoje izlaganje završio je napomenom da je odnos prema djeci ogledalo civilizacijskog dostignuća svakog društva.

Poražavajući podaci o nasilju nad djecom

Jadranka Kosor (HDZ) složila se s mišljenjima da bi o skrbi za djecu i mlade u Saboru trebalo češće raspravljati te napomenula da ne

treba zatvarati oči pred poražavajućim podacima o nasilju nad djecom. Činjenica je, naime, da je svaka četvrta djevojčica i svaki šesti dječak izložen nekoj vrsti nasilja te da se nasilje nad djecom, kao i nad ženama, najčešće događa iza zatvorenih vrata.

Ustvrdila je, nadalje, da smanjenje socijalnih prava itekako utječe i na harmonične odnose u obitelji. Primjerice, ukidanjem dječjeg doplatka za treće i svako sljedeće dijete kućni budžeti višečlanih obitelji smanjeni su za 1200 do 1600 kuna. Budući da bi se ovaj zakon trebao početi primjenjivati već od 1. siječnja 2003. zastupnica je zahtijevala da predstavnik predlagatelja objasni hoće li iznos koji je predviđen za njegovo provođenje biti osiguran i hoće li ta sredstva biti dovoljna. Smatra da bi bilo racionalnije da se zamjenika Pučkog pravobranitelja ili jednoga od njegovih pomoćnika zaduži da se posveti isključivo dječjoj problematici, odnosno zaštiti prava djece.

Sjedište Ureda - u Slavonski Brod

U nastavku je izrazila mišljenje da dječjem pravobranitelju zakonom ne bi trebalo zabranjivati članstvo u političkim strankama (može se eventualno propisati da ne smije biti stranački dužnosnik). Sugerirala je, nadalje, da se kao jedan od razloga za prijevremeno razrješenje dužnosti dječjeg pravobranitelja i njegovih zamjenika predvidi "osuda za bilo koje kazneno djelo", a ne samo ono koje ga čini nedostojnim za obavljanje dužnosti. Spomenimo i njenu primjedbu da bi tekst prisege koju bi navedeni dužnosnici polagali pred Hrvatskim saborom trebalo uskladiti s prisegom Pučkog pravobranitelja te s Obiteljskim zakonom. Predložila je, također, da sjedište Ureda dječjeg pravobranitelja bude u Slavonskom Brodu, gdje je u agresiji na Hrvatsku poginuo jedan cijeli razred djece i gdje postoji spomenik djeci žrtvama agresije.

Replicirajući joj, **Snježana Biga-Friganović** izjavila je da bi i sama bila sretnija da su dječji doplatci viši, odnosno primjereniji potrebama obitelji. Činjenica je, međutim, da je u usporedbi sa 96. ili čak 99., broj djece koja primaju tu naknadu udvostručan, a novac koji se izdvaja za tu namjenu čak utrostručan. Nije točno,

kaže zastupnica, da se ništa ne radi za dobrobit djece. Među ostalim, ovih dana bit će otvorena poliklinika za zlostavljaju djecu, a novac uložen u takve institucije se višestruko vraća.

Odgovarajući na repliku, **Jadranka Kosor** je pojasnila da je govorila samo o ukidanju dječjeg doplatka za treće i svako sljedeće dijete, što je zasigurno snizilo standard višečlanih obitelji.

Prava djece zaštićena samo deklaratorno

Po mišljenju **Milanke Opačić (SDP)** instituciju dječjeg pravobranitelja treba ustrojiti kao posebnu cjelinu, izvan Ureda pučkog pravobranitelja, iz više razloga. Naime, u Hrvatskoj su prava djece zaštićena samo na deklaratornoj razini a oni koji se time trebaju baviti moraju biti posebno educirani (za tu problematiku treba imati dosta senzibiliteta). Doduše, u zadnje vrijeme je na zakonodavnoj razini napravljen pozitivan pomak, budući da su povećane zatvorske kazne za neke oblike zlostavljanja, ukinuta višestruka ispitivanja djece na sudu, itd. Nažalost, svi liječnici i druge osobe koje rade s djecom nisu upoznate s time da, prema izmijenjenom Kaznenom zakonu, čine kazneno djelo ako slučaj zlostavljanja ne prijave (čeka ih zatvorska kazna do tri godine). Dječji pravobranitelj bi takve slučajeve trebao izravno prijaviti državnom odvjetništvu, a ne da se gubi vrijeme na upozorenja nadležnom centru za socijalni rad, smatra zastupnica.

Nedostaju stručnjaci za rad s djecom

Među ostalim, upozorila je i na nedostatak stručnjaka koji bi trebali raditi s djecom, prije svega onih koji bi brinuli o njihovu mentalnom zdravlju. Oni koji tvrde da nema novaca za ponovno zapošljavanje školskih psihologa morat će, kaže, pronaći sredstva kad pojedinci, koji su se u djetinjstvu ponašali agresivno, ogreznu u kriminalu. Djeci treba pomoći već u najranijoj fazi razvoja kako bi od njih postali valjani ljudi, naglašava zastupnica. Nažalost, i u Hrvatskoj mnoga djeca trpe zlostavljanje. O tome, kaže, svjedoče i rezultati istraživanja provedenog prije nekoliko godina među studentskom populacijom. Pokazalo se, naime, da je 25 posto djevojaka i 16

posto dječaka od ukupnog broja ispitanika (500) do svoje 14. godine seksualno zlostavljano, a 30 posto fizički i isto toliki postotak emocionalno. S druge strane, počinitelji rijetko budu prijavljeni (broj kaznenih prijava kreće se u promilima) a zanemariv je i broj osuda za takva djela. Zbog svega toga dječji pravobranitelj bi trebala biti osoba koja ima osjećaj za tu problematiku i koja je spremna boriti se za zaštitu prava djece, zaključila je zastupnica.

Dječji pravobranitelj - samostalna institucija

Sonja Borovčak (SDP), kako reče, svesrdno podržava donošenje ovog Zakona, to više što je inicijativa krenula od Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo, čiji je član. Kao članica nevladine udruge koja se bavi promicanjem prava djece, kaže, dobro je upoznata s time da se u Hrvatskoj krši Konvencija o pravima djece, iako smo potpisnici tog dokumenta.

Pravobranitelj za djecu bi morao imati veće ovlasti od davanja preporuka, prijedloga i upozorenja.

Budući da je funkcija pravobranitelja zamišljena izvan izvršne vlasti i svih institucija, on bi trebao kontrolirati kako se ostvaruju prava djece, upozoravati na njihovo kršenje i angažirati se na njihovoj zaštiti. Naime, njegov Ured trebalo bi biti mjesto na kojem bi djeca mogla porazgovarati o svojim problemima. S obzirom na to da se radi o izuzetno osjetljivom području dječji pravobranitelj bi trebao biti samostalna institucija, a tu bi funkciju morala obnašati osoba koja se dokazala u radu s djecom i u koju će djeca imati povjerenja (financijska situacija ne bi trebala biti prepreka jer se može štedjeti na nekim drugim stavkama).

U zaključnom dijelu izlaganja zastupnica je podsjetila na to da je ove godine održan svjetski summit o djeci na kojem su sudjelovali i njihovi predstavnici. Na tom je skupu donesen i službeni dokument pod nazivom "Svijet dostojan djece" u kojem su, među ostalim, štampane i poruke djece svijeta. Prilikom odlučivanja o ovom Zakonu trebali bismo se zamisliti nad tim porukama, kaže zastupnica. Ona poručuje da se dosad njihovi glasovi nisu dovoljno čuli, ali da ubuduće treba računati s njima te

da će se boriti za svoja prava dok drugi ne prihvate svoju odgovornost prema njima.

Pravobranitelj po uzoru na skandinavske zemlje

Željko Malević (SDP) je također bezrezervno podržao uvođenje "ovoga prevažnog instituta" koji je, zapravo, svojevrsni civilizacijski doseg na planu društvene kontrole nasilja. Stoga nije slučajno, kaže zastupnik, da su upravo skandinavske zemlje prve inaugurirale taj institut (Norveška još 1981.) upravo radi preveniranja nasilja nad djecom. Čak i da nismo preuzeli međunarodnu obvezu (prihvaćanjem Konvencije o pravima djeteta i Preporuke Vijeća Europe iz 2000.) morali bismo organizirati instituciju dječjeg pravobranitelja jer je to investiranje u bolje duhovno zdravlje društva u budućnosti, kaže zastupnica. Naime, naše je društvo prepuno nasilja što je, dobrim dijelom, posljedica traumatiziranosti ratom (statistike su zastrašujuće). To znači da nisu točne tvrdnje da kod nas, zbog tradicionalističkoga patrijarhalnog nasljeđa, pojave seksualnih, fizičkih i drugih zloporaba djece nisu tako raširene. Nema sumnje ni da zadaće dječjeg pravobranitelja daleko nadilaze mogućnosti onoga što može raditi bilo koji pomoćnik Pučkog pravobranitelja. Po njegovom mišljenju tu instituciju trebalo bi ustrojiti po uzoru na skandinavske zemlje. Naime, djelokrug njihovih ombudsmana je koncipiran na način da prakticiraju aktivno postupanje i pomalo istraživački nastup, a ne samo da kontroliraju zakonodavstvo ili rad državnih organa (u smislu poštivanja konvencije o pravima djeteta).

Po riječima zastupnika zakonom svakako treba predvidjeti mogućnost da dječji pravobranitelj istražuje povodom pojedinačnih prijava djece, zatim da ima pravo pregleda pojedinih ustanova u kojima su djeca smještena. Ujedno ga treba obvezati na suradnju s novinarima i medijima radi senzibiliziranja javnosti i postizanja veće društvene osjetljivosti na kršenje prava djece. Kako reče, ona nisu zaštićena ni kod liječnika, ni u školi, ni na vjeronauku, niti pred policijom. Zbog toga je izuzetno važno omogućiti im da pariraju autoritetima koji im čine zlo, zaključio je na kraju.

Dječjem pravobranitelju veće ovlasti

Nema sumnje da je institut o kojem je riječ Hrvatskoj itekako potreban, kaže **Nenad Stazić (SDP)**, ali dječji

pravobranitelj on bi morao imati veće ovlasti, nego što je to predviđeno Prijedlogom zakona. Primjerice, osnovni cilj te institucije trebala bi biti konkretna i djelotvorna pomoć djetetu čija su prava ugrožena. Međutim, u obrazloženju predlagatelja se tek na zadnjem mjestu spominje "jamstvo da je svakom pojedinom djetetu dostupan mehanizam prigovora i pomoći".

Prema predloženom, pravobranitelj za djecu, doduše, ima pravo pristupa i pregleda ustanova u kojima su djeca smještena. Međutim, statistike pokazuju da se dječja prava najviše krše u obitelji. Stoga bi dječji pravobranitelj morao imati mogućnost da ishodi sudski nalog i s policijom uđe u takvu obitelj, kako bi se što prije prekinula neizdrživa situacija (a ne da samo obavještava centar socijalne skrbi).

Stazić je, među ostalim, zatražio da se do drugog čitanja ovog zakona izmijeni odredba koja propisuje da pravobranitelj za djecu mora biti nestranačka osoba. Smatra da za to nema nikakvog razloga, to više što su mnogi društveno angažirani ljudi aktivni upravo kroz političke stranke, a niti jedna od njih nema u svom programu zanemarivanje ili nebrigu o djeci. Sugerirao je, također, da se termin "spolna zloporaba" u članku 8. Prijedloga zakona zamijeni izričajem "seksualno zlostavljanje".

Nakon toga je potpredsjednik Hrvatskog sabora **Baltazar Jalšovec**, zaključio raspravu. **Bože Borko Žaja** zahvalio je sudionicima na konstruktivnim prijedlozima glede organizacijskog, kadrovskog i materijalnog ustroja Ureda dječjeg pravobranitelja. Obećao je da će prilikom izrade Konačnog prijedloga zakona predlagatelj voditi računa o primjedbama i prijedlozima iz ove rasprave, u kojoj je izražena načelna potpora ponudenom zakonskom projektu. Napomenuo je, među ostalim, da će Konačni prijedlog ovog propisa, koji bi se ubrzo trebao pojaviti pred zastupnicima, biti usklađen s Programom za 2003. godinu. Priznao je, također, da je odredba koja dječjem pravobranitelju brani stranački angažman možda nespretno formulirana, te ustvrdio da predlagatelj nije namjeravao nikoga etiketirati.

Uslijedilo je izjašnjavaње o Prijedlogu zakona. Prihvaćen je većinom glasova nazočnih zastupnika (81 glas "za" i 4 suzdržana). Primjedbe, prijedlozi i mišljenja iz rasprave prosljeđeni su predlagatelju, radi pripreme Konačnog prijedloga zakona.

M.Ko.

PRIJEDLOG ZAKONA O DOPUNI KAZNENOG ZAKONA

Podržana namjera predlagatelja

Zastupnik Hrvatskoga sabora Zlatko Canjuga (HND) podnio je Hrvatskom saboru prijedlog za dopunu Kaznenog zakona, kojim se uređuje kažnjavanje osoba koje javno ističu i veličaju simbole nacističkoga, fašističkog režima i drugih režima koji potiču na rasnu, vjersku, spolnu, nacionalnu, etničku mržnju.

Hrvatski je sabor nakon rasprave podržao namjeru predlagatelja za uspostavljanje inkriminacije predložene sadržaja s tim da će se sve primjedbe i prijedlozi iz rasprave uputiti Vladi RH da ih ima u vidu kod predlaganja izmjena i dopuna Kaznenog zakona.

O PRIJEDLOGU

Predloženom dopunom zakona uređuje se kažnjavanje osoba koje javno ističu i veličaju simbole nacističkoga, fašističkog režima i

Posljedica ovakvog rješenja bit će smanjivanje broja slučajeva isticanja i veličanja simbola nacističkog i fašističkog režima u smislu edukacije građana o štetnosti nasljednih režima, a posebice kad je riječ o ljudskim pravima i slobodama, navodi predlagatelj zakona.

drugih režima koji potiču na rasnu, vjersku, spolnu, nacionalnu, etničku mržnju ili mržnju po osnovi boje kože, kao i onih osoba koje na bilo koji način sudjeluju u proizvodnji ili kupoprodaji takvih simbola. Za to je predloženo kažnjavanje novčanom kaznom ili kaznom zatvora od jednog mjeseca do dvije godine.

Posljedica ovakvog rješenja bit će smanjivanje broja slučajeva isticanja i veličanja simbola nacističkog i fašističkog režima u smislu edukacije građana o štetnosti nasljednih režima, a posebice kad je riječ o

ljudskim pravima i sloboda, navodi predlagatelj ovog zakona.

RADNA TIJELA

Odbor za zakonodavstvo razmotrio je predloženi zakon i ocjenjujući potrebu izmjena i dopuna Kaznenog zakona u većem broju odredaba, uključujući i sadržaj predložene zakona, predložio je Hrvatskom saboru da se odgodi rasprava o ovom zakonskom prijedlogu te da se o njemu provede rasprava istodobno s prijedlogom izmjena i dopuna Kaznenog zakona koji će podnijeti Vlada RH.

Odbor za pravosuđe je u kraćoj raspravi ocijenio kako nije nužno ulaziti u meritum predmetnog zakonskog prijedloga uvažavajući mišljenje Vlade RH (da je u pripremi nacrt zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona). Sama namjera predlagatelja za uspostavljanje inkriminacije predložene sadržaja ocijenjena je dobrodošlom, međutim, u okolnostima kada se očekuju veće izmjene Kaznenog zakona to predstavlja parcijalnu, i u ovom trenutku nedovoljnu intervenciju u važeći Kazneni zakon. Stoga je Odbor većinom glasova predložio Hrvatskom saboru da ne prihvati ovaj zakonski prijedlog.

MIŠLJENJE VLADE

Vlada RH ne podržava ovaj zakonski prijedlog. Ističe da je u tijeku izrada nacrta prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona koji predviđa inkriminaciju za kazneno djelo veličanje bivših fašističkih država ili organizacija, a formulirano je djelomično po uzoru na slična kaznena djela koja sadrži njemački Kazneni zakon. Stoga je mišljenje Vlade da je parcijalna izmjena Kaznenog zakona samo ovom dopunom suvišna i Vlada će u najkraćem roku uputiti u zakonsku proceduru spomenuti nacrt zakona.

RASPRAVA

Možda i znanstvena rasprava

Na sjednici Hrvatskoga sabora o ovoj je temi najprije uvodno govorio predlagatelj zakona **Zlatko Canjuga (HND)** naglasivši da bi o ovome želio raspravljati bez ideoloških predrasuda ili bez otvaranja historio-grafskih polemika o kojim je političkim režimima ili državama riječ. Više bi se želio usredotočiti na samu predloženu dopunu Zakona i vjeruje da će naići na potporu zastupnika. Može se reći da je Europa s time na neki način već raščistila i domašaji su vidljivi izravno u zakonodavstvu Njemačke, Italije, Francuske, Velike Britanije itd.

Zastupnik pretpostavlja da se ovdje neće otvarati nikakve polemike i da će se povijest prepustiti historiografiji, povjesničarima i da će se na razini jedne samosvijesti shvatiti da je trenutak bez obzira na to što bi netko možda kazao zašto to nije učinjeno prije, da nikad nije kasno s tim raščistiti i da se može krenuti i sankcionirati ovakve pojave kojih u našem društvu, državi ima. Dakako da će to izazvati određene rasprave, kaže zastupnik dodajući da je spreman razgovarati i prihvatiti određene amandmane na svoj prijedlog no nada se da će naići na potporu zastupnika. Također smatra, među ostalim, da bi bilo dobro da se otvori o tome još jedna dopunska znanstvena rasprava, da se povjesničari, političari i politolozi o tome oglase (ne samo za dnevnopolitičke svrhe).

Josip Leko (SDP) kao izvjestitelj, a ujedno i predsjednik, Odbora za zakonodavstvo prenio je stajalište tog radnog tijela te dodao da mu je poznato da je izrađen Nacrt prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona.

Mladen Godek (LIBRA) govorio je u ime Kluba zastupnika LIBRE koji je za inkriminaciju navedenog ponašanja u predloženom zakonu. Kao pravnik upozorio je da za navedeno kazneno djelo moraju biti

kumulativni uvjeti (i "isticati" i "veličati"). Nitko od nas nema pravo zatvarati oči pred pojavama koje se smatraju društveno neprihvatljivim a druga je stvar zaslužuje li to da to postane kazneno djelo, LIBRA to tako smatra, ili ostane na razini prekršaja. S obzirom na to da se na odborima čulo da će vrlo brzo Vlada pripremiti izmjene Kaznenog zakona izrazio je žaljenje u ime LIBRE što to već nije učinjeno, a dakako, ovaj Klub zastupnika glasovat će za predloženi zakon i da ide u drugo čitanje uz nadu da će Vlada svoje obećanje ispuniti.

Klub zastupnika SDP-a podržava ovu inicijativu ali se priključuje stavu Vlade, rekao je **Ivan Ninić (SDP)**. Prihvata da ovaj prijedlog ide u čitanje zajedno s Vladinim prijedlogom. Ova je inicijativa omogućila i otvorila prostor da do prijedloga Vlade građani kažu što o tome misle. SDP želi ići u Europu pa bi se i ovakvim zakonskim prijedlogom želio približiti Europi i da se sankcioniraju nedopustive radnje kao što je to riješeno u njemačkom zakonu, u Italiji i ostalim zemljama kojima težimo, rekao je.

Puno razloga za ovakav zakon

Dr.sc. **Furio Radin (nezavisni)** govorio je u ime Kluba zastupnika nacionalnih manjina koji podržava ne samo ovu inicijativu nego i predloženi sadržaj. No ujedno osuđuje što još ni ova Vlada niti prethodne nisu našle shodno da mijenjaju Kazneni zakon u tom pravcu jer nekako je žalosno da se čeka inicijativa jednog nezavisnog zastupnika ili jedne stranke koji ima samo jedno mjesto u Parlamentu i da se počne o tome raspravljati.

Smatramo da ima puno razloga da i Hrvatska ima takav zakon upravo zbog toga što ima i takvu prošlost, koja je bila desno totalitarna između 1941. i 1945. godine, iako ima i antifašističku prošlost. Založio se da se u predloženom zakonu odnosno onom koji će slijediti precizno kaže da se zabranjuju ustaški simboli. Vidjeli smo što se događa danas u populaciji mladih koja je najviše podložna manipulacijama, veličaju se ustaški simboli i treba pisati tu riječ jer se može povesti rasprava, kao što se već provodila u ovom Parlamentu, jesu li ustaše bili ili nisu bili fašisti. Najbitnije u svemu tome je da se taj zakon nikad ili vrlo rijetko primjenjuje (u Italiji, Njemačkoj skoro se takav zakon ne primjenjuje).

U pojedinačnoj raspravi Josip Leko još je jedanput istaknuo prijedlog Odbora za zakonodavstvo te istaknuo da isticanje, posebno propagiranje bilo fašističkih bilo nacističkih ili ustaških simbola i ideologije vrijeđa dostojanstvo čovjeka i osobe, posebno demokratsku javnost i da je u tom smislu štetno za hrvatske državne, nacionalne interese. Stoga ga zaista treba suzbijati ali o načinu na koji to treba učiniti trebala bi šira rasprava.

Misli da demokratska javnost i hrvatske demokratske

institucije imaju snage boriti se protiv takvih ekscesa i pojava na način koji nije represija. Predložio je da to bude objekt zaštite prekršajnog prava jer, kaže, ne bi htio da se Hrvatska uspoređuje sa spomenutim zemljama koje imaju fašističku prošlost, jer Hrvatska je utemeljena na antifaašizmu.

Nenad Stazić snažno je i duboko podržao predloženi zakon koji je, kaže, duboko utemeljen na Ustavu naše zemlje. Zato bi u obrazloženju tog zakona trebalo proširiti ustavnu osnovu jer je ovaj zakon, prije svega, ukorijenjen u Izvorišnim osnovama Ustava a i u člancima 3. i 39. Ustava (sloboda, jednakost, nacionalna ravnopravnost, zabranjeno i kažnjivo svako poticanje na nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju).

Nemaju svi narodi istu prošlost a hrvatski narod, nažalost, ima dijelom i takvu prošlost da mora donositi ovakav zakon, koji mora biti eksplicitan u tome što se kažnjava, jer tu se ne nose kukasti križevi kao simboli fašizma već ako se ističu, ističu se ustaški simboli. Zbog civilizacijskih tekovina i ustavnih određenja trebamo se prema tome jasno opredijeliti jer isticanje tih simbola vrijeđa nacionalno dostojanstvo i ruši ugled zemlje. Kamo sreće da nema potrebe da ovakve odredbe imamo u Kaznenom ili Prekršajnom zakonu jer to bi značilo da smo kao narod, i to do svakog zadnjeg pojedinca raščistili s tim ružnim epizodama iz povijesti hrvatskoga naroda, rekao je, među ostalim.

Potrebna edukativni pristup

Anto Beljo (HDZ) govorio je o svom iskustvu življenja u Kanadi, jednoj od zemalja u kojima nije djelovao ni nacizam, fašizam niti komunizam i gdje isticanja takvih simbola nije nikome padalo na pamet. A kad bi se u hrvatskim udrugama, na hrvatskim

priredbama pojavili takvi simboli ili pozdravi to je bio jasan znak da je to udbaška provokacija i poslije su tim udruženjima trebali tjedni da se opravdavaju.

Demokratska javnost i hrvatske demokratske institucije imaju snage boriti se protiv takvih ekscesa i pojava na način koji nije represija.

Posebno ga smeta, kaže, što se na HTV takvim pojedinačnim slučajevima i ispadima davala tolika pažnja i značenje kao da netko u ovoj Hrvatskoj želi da se ona u svijetu smatra nekom novom fašističkom tvorevinom i kao da joj netko ne želi dobro, samostalnost i demokratsku budućnost.

Naša sudbina sasvim je drugačija od spomenute zemlje i zadnjih pedeset godina prošli smo kroz dva totalitarna režima, fašizam i komunističku diktaturu, ni jedan nije bio hrvatski i jedan i drugi su nanijeli golemo zlo hrvatskom narodu. I to treba biti postavka kad se govori u ovakvim raspravama i danas kad imamo svoju samostalnu i demokratsku državu, razne povijesne institute itd. O ovakvim temama treba govoriti otvoreno i da naši ljudi budu u stanju spoznati da fašistički pozdravi nisu nikad bili hrvatski kao što ni zvijezda petokraka, srp i čekić nisu nikada bili u hrvatskim tradicijama i dio povijesnih tradicija hrvatskog naroda. Ovome dakle trebamo edukativni pristup, a ako želimo da se još više štete napravi i ako želimo poticati isticanje takvih simbola onda ćemo napraviti zakonske zabrane, jer što god se zabrani još će se više potencirati, rekao je.

Mr.sc. **Ivo Škrabalo (LIBRA)** upozorio je da je Kazneni zakon vrlo osjetljiv i složen korpus, gotovo katalog kažnjivih djela njihovoga preciznog opisa i izbora zapriječenih kazni koji zahtijeva veliku uaravnutežensot. Zato se svaka država čuva parcijalnih zahvata u taj Kazneni zakon i to treba biti Zakon koji se najmanje i najrjeđe dira.

No, inicijativu zastupnika Canjuge treba pohvaliti ali baš zbog spomenute osjetljivosti i složenosti Kaznenog zakona slaže se sa stavom da bi možda to trebalo prepustiti javnoj raspravi a u drugom čitanju pričekati prijedlog

Vlade koji bi stručnjaci trebali dobro odvagnuti, rekao je, među ostalim, pozvavši Vladu da što prije potakne stručnjake da na osnovi ove rasprave i inicijative izrade taj članak Zakona.

U zaključnoj riječi predlagatelj ovog zakona Zlatko Čanjug zaahvalio je na potpori ovoj inicijativi ne želeći ići u ideološke rasprave (kad se nosila

šafeta nije bio u Partiji, a vi koji ste je nosili nemojte se sramiti, nosite je i dalje jer je i to sastavni dio hrvatske povijesti). Spreman je da se ovaj zakonski prijedlog zajedno raspravi s Vladinim prijedlogom, no ako bude odugovlačenja u tome i sam će predložiti drugo čitanje.

Rasprava je zatim bila zaključena.

Hrvatski je sabor većinom glasova podržao namjeru predlagatelja za uspostavljanje inkriminacije predloženog sadržaja i ujedno zaključio da se sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja iz ove rasprave upute Vladi RH da ih ima u vidu kod predlaganja izmjena i dopuna Kaznenog zakona.

Đ.K.

PRIJEDLOG NACIONALNE OBITELJSKE POLITIKE, S ANALIZOM REZULTATA PROVEDBE NACIONALNOG PROGRAMA DEMOGRAFSKOG RAZVITKA

Potpورا obiteljskoj i populacijskoj politici

Većinom glasova nazočnih zastupnika Hrvatski je sabor podržao Prijedlog nacionalne obiteljske politike, a sve primjedbe, prijedloge i mišljenja uputio Vladi Republike Hrvatske da ih uzme u obzir prilikom provođenja nacionalne obiteljske politike. Zastupnici su također većinom glasova prihvatili Analizu rezultata provedbe Nacionalnog programa demografskog razvitka. U raspravi koja je provedena zastupnici su podržali predložene mjere nacionalne obiteljske politike, predlažući ujedno da se osiguraju potrebna financijska sredstva i utvrde rokovi provedbe.

O PRIJEDLOGU

Predlagatelj ovog dokumenta je Vlada Republike Hrvatske, koja je uspoređo s Analizom postojećeg stanja i predloženim programima, donijela i komparativni pregled stanja u ostalim europskim državama, koje imaju slične probleme. Potrebno je istaknuti da je na predloženom zakonskom tekstu radio veliki broj stručnjaka koji su u svom znanstvenom radu vezani uz problematiku obitelji. Ovu stručnost i multidisciplinarnost uočili su u svojim analizama i zastupnici kada su

kritički razmatrali pojedine segmente predloženog programa. U uvodnom dijelu razmatraju se značajne promjene unutar ove cjeline, kao i sam značaj obitelji. Između ostalih podataka navodi se i konstatacija da je obitelj zahvaćena dubokim promjenama, prije svega kroz: smanjenje broja članova, zapošljavanje žena, pluralizaciju obiteljskih oblika, individualizaciju, porast broja samostalnih kućanstava. Ipak ove pojave nisu ugrozile temeljne obiteljske vrijednosti, ali su kod pripadnika novih naraštaja promijenila percepciju i očekivanja od obitelji. Ukazano je i na određene demografske promjene, a o pogoršanju demografske situacije svjedoči kretanje totalne stope fertiliteta, koja je opala od 1,63 u 1990. godini na 1,38 u 1999. godini. Po tome je Hrvatska dospjela među europske zemlje s izrazito niskim fertilitetom, a lagano se povećava i broj obitelji bez djece ili sa jednim djetetom. Jedna od središnjih konstatacija odnosila se na pitanje kako se tržišno gospodarstvo i društvo odražava na sadašnju obitelj. Istaknuto je da zaposlenost oba roditelja djeluje pozitivno na obitelj, pa dakle i na kvalitetu obiteljskog života. Ukazano je i na potrebu preraspodjele obiteljskih poslova i obveza, a izlaz se traži i u razvijenoj mreži vrtića te zdravstvenih ustanova.

Upozoreno je da su žene na tržištu rada u nepovoljnijem položaju, jer se žena u pravilu tretira kao sekundarna radna snaga. Najviše zabrinjava niska nezaposlenost mladih ljudi koji su u dobi stvaranja obitelji, pa je povećanje zaposlenosti definirano najvišim nacionalnim prioritetom.

U nastavku predloženog zakonskog teksta razmatrane su i etape u razvoju obiteljske politike u Republici Hrvatskoj, a istaknute su i posljedice koje je donio obrambeni rat i ostvarenje teritorijalne cjelovitosti hrvatske države.

Ocijenjeno je da je Nacionalni program demografskog razvitka najvažniji strateški dokument obiteljske politike iz ovog razdoblja. Prijedlog mjera populacijske politike sadržanih u Nacionalnom programu vrlo je ambiciozan, a moglo bi se reći da ga karakterizira normativni optimizam, kao i snažno izraženi pronatalizam. Predložena je vrlo izdašna shema dječjih doplata koji je progresivno usmjeren, te vrlo povoljni krediti za mlade braćne parove i porezne olakšice za djecu. U nastavku je iznijet pregled postojećih mjera obiteljske politike, kao i analiza rezultata provedbe Nacionalnog programa demografskog razvitka, s rezultatima demografskih istraživanja, te statističkim i tabelarnim pregledima i rezultatima.

RADNA TIJELA

Odbor za obitelj, mladež i šport razmotrio je predloženi tekst i uvodno naglasio da je ovo tijelo nekoliko puta raspravljalo o ovoj problematici, upozoravajući na alarmantne demografske pokazatelje. Izražena je zabrinutost da je usporedo sa smanjenjem broja stanovnika Republike Hrvatske došlo i do poremećaja dobne strukture. Posebno je istaknuta zabrinutost zbog niske zaposlenosti mladih koji su u dobi stvaranja obitelji. Članovi Odbora podržali su stajalište predlagatelja o zapošljavanju oba bračna partnera kao najbolje rješenje za obitelj, njeno blagostanje i reprodukciju. Suglasni su da to mora pratiti prilagodba na tržištu rada, inovacije u sustavima socijalne sigurnosti, te razvoj obiteljskih usluga. U raspravi u kojoj su prihvaćene predložene mjere iznijeta je načelna primjedba da su neke mjere preopćenite i teoretske prirode, te da nema provedbenih rokova niti u jednoj predloženoj mjeri.

Nakon provedene rasprave, Odbor je jednoglasno predložio Hrvatskom saboru donošenje Nacionalne obiteljske politike, s Analizom rezultata provedbe Nacionalnog programa demografskog razvitka.

Odbor za rad, socijalnu politiku i zdravstvo raspravio je predloženi materijal kao zainteresirano radno tijelo, te u raspravi konstatirao da se radi o kvalitetnom i sveobuhvatnom dokumentu. Uz donošenje Nacionalnog programa demografskog razvitka 1996. godine, došlo je i do nekoliko važnih zakonskih promjena vezanih uz mjere obiteljske i populacijske politike. Međutim, iako su se tim odredbama trebale ostvariti mjere predviđene Programom demografskog razvitka, neke od njih nisu nikada zaživjele, dok su neke druge odredbe promijenjene zbog njihove neusklađenosti sa zakonodavstvom Europske unije.

Donošenje Nacionalne obiteljske politike kako je predloženo, nužno je i korisno jer se radi o značajnom dokumentu za razvoj obiteljske politike u Republici Hrvatskoj. Predložene su mjere svedene u realne društvene okvire, a preraspodjelom nekih prava proširen je popis korisnika. Za provedbu Prijedloga potrebno je sustavno provoditi mjere kako bi se zaštitila obitelj, uredilo tržište rada, afirmiralo zapošljavanje žena, te osnažilo potrebne oblike raznih

usluga koje su namijenjene obitelji. Pozitivno je ocijenjena i činjenica da je dokumentom predviđena i preventivna zaštita na očuvanju razvoja i zdravlja djece i žena.

Nakon provedene rasprave Odbor je većinom glasova predložio Hrvatskom saboru donošenje Nacionalne obiteljske politike s Analizom provedbe Nacionalnog programa demografskog razvitka, u tekstu kako ga je predložila Vlada Republike Hrvatske.

RASPRAVA

U ime predlagatelja prvi je riječ dobio ministar rada i socijalne skrbi **Davorko Vidović**. On je u sažetom izlaganju upozorio na pojedine vitalne dijelove predloženog programa demografske revitalizacije. Ocijenio je da se obitelj prvi put posebno ističe i naglašava kao najvažnija i najveća vrednota, dok se ranije pretežno promatrala u funkcionalnoj kategoriji. U proteklih desetak godina na dramatičan je način dolazilo do značajnih promjena, a u Hrvatskoj je to bilo i dodatno otežano ratnim okolnostima. Ipak, i takve su okolnosti usmjeravale članove obitelji na međusobnu pomoć i solidarnost i to u većoj mjeri nego u ostalim tranzicijskim zemljama. Usprkos mjerama i programu populacijske politike iz 1996. godine, nastavljeni su negativni demografski trendovi, upozorio je ministar, te iznio pojedine statističke vrijednosti o opadanju prirasta u našoj zemlji u proteklom periodu. Ukazao je i na određene uspjehe, ističući smanjenu stopu mortaliteta dojenčadi u 2000. od 10,7 na 7,3 promila. Tu Hrvatska stoji vrlo dobro, čak i u odnosu na zapadnoeuropske zemlje gdje se stopa fertiliteta dojenčadi kreće oko 5,5 promila.

U odnosu na ostale tranzicijske zemlje Hrvatska je specifična i u malom postotku djece koja se radaju izvan bračne zajednice. Taj postotak u Hrvatskoj iznosi samo 5,1%, dok se primjerice u Sloveniji penje na čak 37,1%. Demografi su suglasni da kvalitetu obiteljskog života uvjetuju okolnosti u kojima su oba roditelja zaposlena. Za razliku od nekadašnjih prioriteta koji su bili inspirativni za populacijsku politiku, smatramo da je za bolji uspjeh potrebno omogućiti afirmaciju šireg spektra obiteljskih vrijednosti i potencijala, ukazao je ministar. Temelj bolje demografske

situacije ne može biti samo Vlada i njena politika, već pažnju treba fokusirati i na druge čimbenike. Važnu ulogu ima i lokalna zajednica, nevladine i vjerske zajednice, koji svi zajedno mogu pridonijeti sretnijem i harmoničnom obiteljskom životu. Dodao je da su slične preporuke stigle i od međunarodnih institucija. Materijalnu potporu treba osigurati najsiromašnijim obiteljima, a mora se potaknuti i zapošljavanje hranitelja u obitelji. Stručna ekipa koja je radila u Državnom zavodu za obitelj, zaštitu materinstva i mladeži ukazuje na sedam ključnih područja unutar kojih predlaže 35 mjera od područja demografskih kretanja. Može se ustvrditi da ovi programi imaju i svoju ekonomsku cijenu, ali treba imati na umu da je svaki razvoj nezamisliv bez prethodnog ulaganja u ljudske potencijale svake zajednice. Ocijenio je na kraju da je predloženi zakonski tekst pisan ozbiljno i stručno, te lišen suvišnih političkih sastojaka. Zbog ovih vrijednosti ocijenio je na kraju, da rečeni zakonski prijedlog u konceptualnom smislu može osigurati široku podršku tijekom rasprave.

Zbog ispravka netočnog navoda prvi je riječ dobio zastupnik dr.sc. **Jure Radić (HDZ)**. Smatra da je Hrvatski sabor tijekom svoje dugotrajne prošlosti, ali i u posljednje vrijeme bio mjestom gdje su se razmatrali kvalitetni i konzistentni demografski programi i zakoni. Zbog ovih okolnosti ne prihvaća tvrdnju da se sada prvi put donosi konzistentni demografski program. Smatra da je riječ o programu demografskog razvitka, pa ga se ne može nazivati programom populacijske politike.

Napominjući da ne želi nastavljati polemiku, ministar je ocijenio da se prvi put u 10 godina samostalne hrvatske države donosi konzistentan program: ne populacijske niti demografske obnove, već obiteljske politike.

Zatim se ni zastupnica **Jadranka Kosor (HDZ)** nije složila s određenim konstatacijama koje se odnose na nacionalni program demografskog razvitka. Podsjetila je da se nisu ostvarile proklamacije o trogodišnjem dopustu za majke s troje djece, jer je Vlada ukinula ovu mogućnost. U vrlo kratkom periodu čak se 11 tisuća majki moralo vratiti na posao, iako su mnoge obitelji na temelju ove mogućnosti planirale i vlastitu obiteljsku politiku.

Zastupnica **Snježana Biga - Friganović** podsjetila je zatim na zaključke Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo. Ukazala je da je u raspravi ocijenjeno da je riječ o kvalitetnom i sveobuhvatnom dokumentu koji uz analizu sadašnjeg stanja daje i

Predloženi dokument na kvalitetan način analizira sadašnje stanje i daje temeljne odrednice za budućnost.

temeljne odrednice za razvoj društva kroz razvoj obitelji kao temeljne socijalne zajednice. Donošenje nacionalne obiteljske politike ocijenila je nužnim i korisnim jer se radi o značajnom dokumentu za razvoj obiteljske politike u Republici Hrvatskoj. Nakon provedene rasprave, Odbor je, zaključila je njegova predsjednica, odlučio većinom glasova predložiti Saboru donošenje rečenog zakonskog prijedloga u tekstu kako ga je predložila Vlada Republike Hrvatske.

Zastupnica **Dubravka Šuica** govorila je u ime Odbora za obitelj, mladež i šport, te uvodno naglasila da je Odbor u nekoliko navrata raspravljao ovu i sličnu problematiku, te upozoravao na alarmantno demografsko stanje u Republici Hrvatskoj. Članovi Odbora podržali su stajalište predlagatelja o zapošljavanju oba bračna partnera kao najbolje rješenje za obitelj, njeno blagostanje i reprodukciju. Ukazano je i na značaj dugoročnog zadržavanja postojećih prava roditelja i roditelja, a važeća bi prava trebala proširiti i u većoj mjeri uskladiti s potrebama obitelji i roditelja. Nakon provedene rasprave Odbor je odlučio predložiti donošenje nacionalne obiteljske politike s Analizom rezultata provedbe Nacionalnog programa demografskog razvitka, zaključila je predsjednica Odbora.

Potrebno je povećati roditeljne naknade

U raspravi koja je zatim uslijedila prva je govorila zastupnica **Jadranka Kosor** koja je iznijela stajalište Kluba zastupnika HDZ-a. Izrazila je zadovoljstvo što se o ovoj temi raspravlja u Hrvatskom saboru, procjenjujući da u rečenom dokumentu ima dobrih i prihvatljivih rješenja. Upozorila je međutim, da se niti sada ne namje-

ravaju povećati izdaci za roditeljne naknade, na čemu je Klub inzistirao u protekle dvije i pol godine. Zbog ovih razloga bit ćemo suzdržani prilikom glasovanja, pojasnila je zastupnica Kosor. Podsjetila je i na ranije naglaske u kojima se ukazivalo na važnost revitalizacije i značaja demografskog aspekta, upozoravajući da Hrvatska danas predstavlja demografski opustošenu zemlju. Ukazala je zatim i na određene statističke vrijednosti koje potkrepljuju i učvršćuju iznijetu ocjenu, dodajući da će se ovi problemi produbiti jer nailazi period u kojemu malobrojni naraštaji ulaze u fertilno razdoblje. Dodala je zatim da pojedine mjere poput nedavnih poskupljenja struje i plina, predstavljaju dodatni udar na obitelji, a ne smiju se zanemarivati i neki najnoviji zakoni koji su indirektno vezani uz obiteljsku politiku. Podsjetila je na odredbe Zakona o posredovanju pri zapošljavanju, prema kojemu i majke s malom djecom (tri godine) moraju

I pojedine mjere poput nedavnih poskupljenja plina i struje predstavljaju dodatni udar na obitelj.

prihvatiti posao u radijusu od 80 kilometara u odnosu na mjesto prebivališta. Mi predlažemo, upozorila je zastupnica, da se istaknute vrijednosti podignu na šest godina, jer u tom periodu dijete može krenuti u vrtić. Time bi se potvrdila proklamacija o željama za skrbi o obitelji, napomenula je zastupnica Kosor. Zamjerila je što su pojedini krugovi razmišljanja i propovijedi nadbiskupa Bozanića o vrijednosti obitelji, nazivali politikantskima, premda i ustavne odredbe govore o potrebi njene zaštite.

Ocijenila je da bi u predloženi zakonski tekst prije glasovanja trebalo uključiti i dva važna elementa. Trebalo bi navesti koje se mjere mogu poduzeti odmah sada, odnosno u proračunu za slijedeću godinu, te predložene mjere uokviriti u odgovarajuće zakonske okvire. Smatra da bi se za slijedeću godinu trebalo vratiti roditeljne naknade na razinu iz 2000. godine. Ovi su potezi tim važniji jer istraživanja ukazuju da masovan povratak zaposlenih majki na posao nisu pratili i pozitivni rezultati u izgradnji dječjih vrtića, odnosno jaslica. Vratila se ponovno na kategoriju trogodišnjeg dopusta za majke

s troje djece, ocjenjujući da tu zakonsku mogućnost nije ni trebalo ukidati. Poduprla je ideju o afirmaciji uspješnog roditeljstva, ukazujući istovremeno da ove namjere ne idu istovremeno uz promicanje homoseksualnih brakova ni dekriminizacijom posjedovanja droge. Upozorila je zatim i na neke uočene netočnosti, ukazujući da nisu točne konstatacije na stranici 31., gdje se navodi da su uvedene stipendije za veći broj studenata umjesto kategorije dječjeg doplatka. Pozdravila je najavu predlagatelja da će sufinancirati 50% kamata za stambeni kredit bračnih parova, ovisno o broju djece, tražeći ujedno da se uvrste rokovi od kojih bi se moglo pristupiti realizaciji ovih mjera.

Govori se i o ideji ženskog poduzetništva, premda je već ranije propuštena mogućnost da se ovaj poticaj uvrsti u zakonski repertoar poticajnih mjera, upozorila je zastupnica. Istaknula je ujedno da se preciziraju izvori financiranja ostalih stimulativnih mjera, ukazujući da roditelji, kao ni jedinice lokalne samouprave u pravilu neće imati mogućnosti da najavljene mjere sami financiraju.

Na kraju je zaključila da mjere obiteljske politike moraju biti sveobuhvatne, a politika i političari iskreno opredijeljeni za poboljšanje položaja obitelji, djeteta i demografske obnove. Ozbiljnost najavljenih mjera testirati će se prilikom donošenja proračuna za slijedeću godinu.

Afirmirati aktivnu politiku prema obitelji

U ime Kluba zastupnika SDP-a govorila je zatim zastupnica **Milanka Opačić**. Ocijenila je da predloženi Nacionalni program obiteljske politike na najbolji način demantira kritičare koji su Vladu prozivali za nedostatak sluha za potrebe razvoja hrvatske obitelji. Drži da obitelj predstavlja našu najveću vrijednost te zaslužuje ovakav nacionalni program. Ukazala je zatim na čimbenike koji su tijekom proteklih desetak godina modelirali kriterije i prioritete u obitelji, spominjući i ratne okolnosti u kojima su brojne obitelji izgubile svoje članove. Predloženim se mjerama nastoji afirmirati aktivna politika prema obitelji, te izbjeći pasivni odnos kojim se od Vlade očekivao samo određeni financijski

transfer iz državnog proračuna. Država je svakako dužna skrbiti o potrebama najugroženijih obitelji, te stvarati okvir u kojemu će biti moguće zapošljavanje oba roditelja. Ukazala je da u Hrvatskoj trenutno prevladava trend u kojemu obitelji imaju jedno dijete, te treba poticati rađanje drugog i trećeg djeteta.

Obitelj svakako predstavlja najvišu vrijednost i zaslužuje nacionalni program i punu potporu društva.

Rijetka istraživanja o toj problematiki ipak ukazuju da se roditelji odlučuju za jedno dijete jer vrlo teško usklađuju obiteljske i profesionalne obveze. To je istaknuto kao jedan od najvećih problema, te se nastoji osigurati potrebna rješenja koja egzistiraju i u drugim zemljama u kojima se nastoje pronaći modaliteti usklađivanja obiteljskih i profesionalnih obveza. Predloženo je otvaranje određenih servisa, povećanje broja vrtića, a namjerava se potaknuti i aktivnost civilnog društva i nevladinih organizacija. Spomenula je da poteže udruge "Korak po korak", koja je već poduzela određene mjere i pomaže u čuvanju djece stare između 6 mjeseci i godine dana. Podržala je i najavljena kreditna olakšanja kod kupnje stana, te afirmaciju zapošljavanja žena i kroz programe ženskog poduzetništva. Smatra da je potrebno raditi i na fleksibilnijem radnom vremenu koje se može prilagoditi pojedinim kategorijama djelatnika.

Drži da treba poticati i razvoj programa za djecu s posebnim potrebama kako bi se osigurao njihov kvalitetan život, bez obzira na postojeći hendikep. Govorila je zatim i o reformama u nastavnim programima, ukazujući na potrebu da se potiče partnerski model roditeljstva u zajedničkom sudjelovanju pri odgoju vlastite djece. U udžbenicima bi se trebale korigirati i određene predrasude koje potenciraju podjelu na "muški i ženski posao", upozorila je zastupnica. Ukazala je zatim i na program udruge "Roda", čije članice traže primjereniji tretman u hrvatskim rodilištima, te na potrebu zajedničkog sudjelovanja oba roditelja u slučaju dopusta, odnosno, afirmaciju "očinskog dopusta". Ukazala je i na potrebu efikasnije naplate alimentacije, te većoj senzibilnosti

društva za potrebe djece koja nemaju obitelji, a nastavljaju proces školovanja.

Na kraju je zaključila da je Klub zastupnika SDP-a zadovoljan s ovim nacionalnim programom kojega će podržati prilikom glasovanja.

Potaknuti demografsku revitalizaciju

Zastupnik **Luka Roić** govorio je u ime Kluba zastupnika HSS-a, te uvodno upozorio na zabrinjavajuće demografske pokazatelje. Proces depopulacije osobito je zabrinjavajući u manjim mjestima i na otocima, ukazao je zastupnik spominjući mali broj novorođene djece na primjeru otoka Visa u mjestu Komiži. Iz dokumenta, međutim, proizlazi da su obiteljske vrijednosti još uvijek na visokom stupnju u našem društvu, a HSS će ustrajati da ova zajednica bude centralni nukleus oko koje se okreće čitav vrijednosni sustav i život. Međutim, demografske projekcije ukazuju i upozoravaju na stalnu tendenciju i smanjivanje nataliteta, a taj trend već duže vrijeme prati hrvatsko društvo. Upozorio je ujedno, da postojeća stopa nataliteta ne osigurava niti prostu reprodukciju, a trend depopulacije osobito je uočljiv u dalmatinskim županijama. Hrvatska država treba omogućiti mladim obiteljima olakšice kako bi podizali djecu u obostranom zadovoljstvu. Život je dragocjena kategorija i treba stvarati gospodarski prosperitetne okolnosti kako bi se mogla poticati demografska revitalizacija.

Potrebno je zaustaviti brojne negativne trendove te potaknuti i osigurati demografsku obnovu.

Podsjetio je zatim na pojedine segmente ambicioznog programa demografskog razvitka iz 1996. godine, ukazujući da sve predviđene mjere nisu zaživjele u praksi. To bi trebalo potaknuti na oprez u donošenju bilo kakvih mjera koje bi mogle izostatiti u realizaciji zbog postojećih gospodarskih limita. Sadašnja obiteljska politika ogleda se kroz različite naknade i usluge u institucijama za djecu i mlade, a roditeljski dopust trebao bi se zadržati na sadašnjoj razini. Potrebno je obaviti i promjenu u strukturi javnih

izdavanja, odnosno usmjeriti sredstva za obitelj i obrazovanje mladeži. Ocijenio je da je predloženi tekst ipak previše posvećen znanstvenim elaboracijama umjesto da se stavi akcent na razvoj i mjere nacionalne politike. Zabrinjava ga i podatak da se udio mladih do 14 godina u ukupnom stanovništvu smanjio za više od 2% u periodu između 1991. i 2001. godine. Osim toga, ističe se potreba za zapošljavanjem oba roditelja, premda svi znaju da nezaposlenost danas predstavlja jedan od najvećih problema u hrvatskom društvu. Složio se da mjere obiteljske politike zaslužuju punu podršku, navodeći mjere sufinanciranja kamata prilikom kupnje stanova za mlade obitelji, ukazujući istovremeno na potrebu utvrđivanja rokova u provedbi najavljenih mjera.

Zato u strategiju, upozorio je zastupnik, treba uključiti cijelu zajednicu, uključujući crkvu, državu i medije, vodeći računa ujedno i o hrvatskim kulturološkim različitostima. Podsjetio je zatim i na mjere koje je Hrvatski sabor usvojio u siječnju 1996. godine. Bez obzira na okolnosti zbog kojih Nacionalni program demografskog razvitka u Hrvatskoj nikada nije doživio svoju punu afirmaciju, činjenica je da su na državnoj, županijskim i lokalnim razinama poduzimane mjere koje mu pogoduju. Nove mjere obiteljske politike usmjerene su na afirmaciju modela dvohraniteljskih obitelji, a zapošljavanje oba roditelja treba pratiti i razvoj obiteljskih usluga i roditeljskih dopusta. Na kraju je istaknuo da treba osigurati provedbu najavljenih mjera kao sustavni dio programa svakog pojedinog resora lokalne zajednice, te izrada preciznih instrumenata koji će omogućiti njihovu realizaciju u stvarnom životu. Klub zastupnika HSS-a podržat će donošenje ovakvog dokumenta, zaključio je zastupnik Roić.

Smanjuje se i broj pripadnika nacionalnih manjina

Govoreći u ime Kluba nacionalnih manjina, zastupnik dr.sc. **Furio Radin** je upozorio na konstantno smanjivanje stanovništva što potvrđuje i posljednji popis stanovništva u Republici Hrvatskoj. Razlozi ovakvih trendova su prije svega ekonomski, jer svaka obitelj pokušava pronaći modus dostojanstvenog preživljavanja

u svijetu. Mlade osobe sve kasnije stupaju u brak, nastojeći sebi i svojim potomcima osigurati civilizacijski minimum što uključuje krov nad glavom i institucije organizirane brige za djecu. Svjetski trendovi ukazuju da najviše djece imaju najsiromašniji i bogati slojevi društva. Što se Hrvatske tiče trebalo bi osigurati brže zapošljavanje onih kategorija stanovništva koje se nalaze u skupini između 35 i 40 godina starosti. Zbog problema zapošljavanja oni se teže odlučuju za brak i potomstvo, ostaju u svojim obiteljima i ne odlučuju se na stvaranje potomaka. Ujedno treba računati i na mehanički priliv, odnosno proces doseljavanja, pa treba razmisliti i o stvaranju odgovarajuće zakonodavne infrastrukture, sviđalo se to nama ili ne. Rezultati posljednjeg popisa stanovništva ukazuju da se broj pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj smanjio za tri puta, a to je također problem, bez obzira radi li se o asimilaciji. Klub zastupnika nacionalnih manjina svjestan je da i manjine imaju također problem sve manjeg broja djece, a ovi se problemi dramatično prelamaju upravo na malobrojnim manjinama, pa bi predlagatelj i o tom segmentu trebao poduzeti odgovarajuće mjere.

Potrebna su financijska sredstva i utvrđivanje rokova

Zastupnik **Tibor Santo**, dr.med. govorio je u ime Kluba zastupnika LS-a te uvodno naglasio da je riječ o strateški važnom dokumentu kojim se uređuje bitan segment u razvoju svakog društva. Ocijenio je ujedno da će i slijedeće vlade morati voditi računa o demografskim kretanjima i imati naglasak na vođenju pronatalitetne politike. Upozorio je međutim, da se pojedine stimulativne mjere ne mogu provesti u praksi. Najčešće je riječ o nedostatku financijskih sredstava, provođenju

Materijalna komponenta presudna je za kreiranje i blagostanje svake obitelji.

mjera štednje i utvrđivanju prioriteta. U takvim okolnostima vođenje pronatalitetne politike koja se mora voditi preciznim i dugoročnim mjerama, ne daje očekivane rezultate, upozorio je zastupnik Santo. Prema

tome, ni sadašnjim se najavljenim mjerama ne mogu osporiti izvrsne najave, međutim pravi se problemi mogu očekivati u njihovoj realizaciji. Najavljeni vremenski rok kojim se 2007. godina najavljuje kao važan realizacijski orijentir, predstavlja uopćeni datum kojemu nedostaje razrada i osiguravanje konkretnih rokova za svaku pojedinu mjeru. Treba izbjegavati uopćene konstatacije o transformiranju obiteljske politike, a Klub zastupnika LS-a svakako podržava usmjerenje prema zaposlenosti oba roditelja. Time se osigurava materijalna komponenta koja je presudna u kreiranju i blagostanju svake obitelji.

Napomenuo je da društvo mora osigurati odgovarajuću infrastrukturu koja je sada dvogeneracijska jer se više nikada neće obnoviti nekadašnji patrijahalni tip obitelji. Ovdje je imao na umu izgradnju potrebnog broja dječjih vrtića i jaslica, osiguranje kapacitete zdravstvenih ustanova, te jamčenje mogućnost potrebnog roditeljskog dopusta. Klub zastupnika LS-a će podržati najavljeni program, ali traži od predlagatelja da precizira i konkretizira rokove i sredstva jer se nalazimo pred usvajanjem novoga proračuna. Mi - sada i ovdje, naglasio je zastupnik, odlučujemo koji su prioriteti Republike Hrvatske.

Povećati broj vrtića u velikim gradovima

Zastupnica **Vesna Škare-Ožbolt** prenijela je stavove i razmišljanja Kluba zastupnika DC-a. Istaknula je značajan doprinos stručnjaka koji su multidisciplinarnim pristupom pridonijeli donošenju niza pozitivnih i korisnih inicijativa i prijedloga. Smatra da je država do sada većinom intervenirala na području socijalne politike kako bi riješila pojedine socijalne slučajeve. Složila se s iznijetim konstatacijama da izgradnja nacionalne obiteljske politike predstavlja zahtjevan i dugotrajan posao. Potrebno je istovremeno osigurati suradnju Vlade i crkve, te nevladinih organizacija. Smatra ujedno da nacionalni program demografskog razvitka predstavlja najvažniji segment obiteljske politike. Iznijela je zatim pojedine statističke pokazatelje iz nekoliko posljednjih godina u kojima se vidi kontinuitet i neprekidni demografski pad. Ovi

upozoravajući podaci ukazuju da se nije smjelo najviše štedjeti upravo na socijalnim i obiteljskim programima, upozorila je zastupnica. Navela je zatim pojedine restriktivne mjere, poput ukidanja prava na plaćeni porodni dopust nezaposlenoj majci do treće godine života djeteta u slučaju rođenja blizanaca, trećeg ili svakog slijedećeg djeteta.

Porezne olakšice kojima država priznaje određene troškove za uzdržavanje članova obitelji prema aktualnom Zakonu o porezu ne dohodak, ne mogu se koristiti jer ljudi jednostavno nemaju prihoda za koje bi platili porez na dohodak. Klub zastupnika DC-a podupire mogućnost prema kojemu predškolske ustanove treba učiniti dostupnijim svoj djeci, uključujući i manjine. Zatražila je od predlagatelja da precizira izvore prihoda za najavljene djelatnosti, te osigura potrebni stručni kadar. Upozorila je da u ovom trenutku u Zagrebu čak 1100 djece čeka na smještaj u predškolske ustanove, dodajući da bi određene povlastice trebalo osigurati i ženama koje odluče ostati kod kuće i brinuti se za obitelj. Bez obzira na tešku gospodarsku situaciju, država bi ove potrebe trebala doživjeti kao prioritete, upozorila je zastupnica.

Podržala je i inicijativu kojom bi država utemeljila fond za pravodobnu isplatu sredstava za uzdržavanje djece. Pravnim postupcima koji bi kasnije uslijedili, država bi ova sredstva naplatila od osoba koje izbjegavaju izvršiti svoje zakonske i roditeljske obveze, zaključila je zastupnica Vesna Škare-Ožbolt.

Afirmirati zapošljavanje žena

Zastupnica **Snježana Biga - Friganović (SDP)** dobila je zatim riječ u pojedinačnoj raspravi koja je uslijedila. Izrazila je zadovoljstvo što se konačno vodi rasprava o značajnim dokumentima. Podsjetila je da se i Vijeće Europe upravo bavi ovom problematikom, a svi predloženi dokumenti usklađeni su s rezolucijama i preporukama Vijeća Europe. Predloženi dokument ocijenila je kvalitetnim i sveobuhvatnim budući da su ga radili brojni stručnjaci iz različitih područja. Upozorila je na demografske probleme koji izviru iz priloženih podataka, ističući poremećaj dobne strukture i izrazito niski fertilitet. Drži ujedno da će se navedeni procesi zaustaviti

predloženim mjerama. Govorila je zatim i o problemima pobačaja, upozoravajući da bi se inspekcijske službe i nadležno ministarstvo trebale pozabaviti navedenim problemom. Osim toga, trebalo bi poboljšati situaciju i pokazatelje oko perinatalne smrtnosti, odnosno smrtnosti u periodu od 24 tjedna trudnoće do 7 dana nakon porođaja. Upozorila je ujedno i na značaj permanentnih istraživanja svih situacija unutar obitelji, izdvajajući podatke da sve do nedavno nisu bili istraženi podaci vezani uz invaliditet osoba u Republici Hrvatskoj. Da bi se ove osobe mogle odgovarajuće zaštititi bilo je potrebno donošenje odgovarajućih zakonskih propisa. Sumirajući sve navedene probleme, zastupnica Biga - Friganović zaključila je da je važno poboljšati materijalnu osnovicu svake obitelji. Ovaj će se cilj najlakše ostvariti ukoliko se uspiju zaposliti oba roditelja, a pogotovo treba afirmirati i podržati zapošljavanje žena. Osim toga potrebno je podržati i razvoj predškolskih, zdravstvenih i socijalnih institucija koje se skrbe o obiteljskim potrebama, a reforma zdravstva prilika je za snažnije iskorake i na tom području. I ona je podržala osnivanje Fonda za uzdržavanje kako bi se pomoglo samohranim majkama da pruže kvalitetan život vlastitoj djeci. Država bi mogla pronaći efikasne mehanizme kojima bi prisilila dužnike da se pridržavaju preuzetih zakonskih i roditeljskih obveza.

Govorila je zatim i o dosadašnjim rezultatima provođenja programa demografskog razvitka, ukazujući da su brojne predložene mjere bile samo "mrtvo slovo na papiru". Bilo bi dobro i potrebno napraviti analize ovih strategija, pa da se vidi njihov konačni učinak, upozorila je zastupnica. U tom kontekstu bilo bi dobro, da se učini provedbeni plan predloženih mjera kako se ne bi ponavljale uočene greške i slabosti. Na kraju je pozvala zastupnike da analiziraju sredstva izdvojena za dječji doplatu u tabelarnom prikazu predloženog zakonskog teksta na 20-toj stranici.

Petar Žitnik (HSS) smatra da je materijal iskren jer bez uvijanja navodi gdje smo pogriješili pa uočene greške valja izbjeđavati. Materijal za raspravu lišen je političkih tenzija, vrlo stručan i pregledan s odličnom teoretskom podlogom i nudi konkretna rješenja realizacija kojih će istina biti otežana zbog naše

besparice, ali ako smo ozbiljni i odgovorni ljudi tada jednostavno moramo početi s realizacijom ranije zacrtanog i onoga što će se sada precizirati, kaže Žitnik. Civilizacijski progres nosi nove zahtjeve, a siromašnim državama teško je realizirati programe koje su već odavno apsolvirale bogate države. Za demografski razvitak mora biti dovoljno novca. Konačno moramo shvatiti da je obitelj temelj društva i države, a napose temeljna socijalna zajednica ali i to se sužava u sve uže okvire.

Teško je čitati iz materijala da povećana stopa divorcijaliteta (razvoda brakova) smanjenja stopa nupcijaliteta (stupanja u brak), niski fertilitet i odgoda rađanja djece indiciraju demografsku krizu i disoluciju obiteljske strukture. Neke negativne trendove ne možemo zaustaviti, ali sigurno ih i s naporom svih možemo usporiti, smatra zastupnik. U materijalu se iskreno konstatira da se vrlo brzo pokazalo da su ključne mjere predviđene Nacionalnim programom demografskog razvitka iz 1996. praktično neizvedive, jer za to nije bilo dovoljno sredstava i zato što su se pojavili drugi razvojni prioriteti. Zastupnik, međutim, ne vidi koji bi to drugi prioriteti mogli biti, jer zaustavljanje trenda izumiranja Hrvata mora biti naš prioritet nad prioritetima. No, naš mentalitet oklijevanja, čekanja i prebacivanja "vrućeg krumpira" iz ruke u ruku prije ili kasnije skupo će nas koštati. Prijedlog nacionalne obiteljske politike nudi 17 točaka zadanosti razvoja i čak 35 mjera obiteljske politike. Na predlagatelju je da pruži teoretska rješenja, a na čitavom društvu da ta rješenja provede u djelo, a ne da se svakih pet-šest godina konstatiraju samo promašaji i neuspjesi dok Hrvati izumiru. Zastupnik je uvjeren kako se može naći novac za realizaciju Programa, jer ako se ne zaustavi negativan demografski trend, kaže, novca će biti u izobilju, a Hrvata biti neće. Ovu preozbiljnu temu zastupnik je okončao jednim, kako je rekao, poluozbiljnim prijedlogom riječima da se uvede redukcija struje i grijanja i za devet mjeseci će se vidjeti pozitivni rezultati.

"Struja i grijanje su poskupili pa će obitelji same morati provesti redukciju", uzvratilo je dr.sc. **Jure Radić (HDZ)**, te istodobno izrazio bojazan da od toga neće biti rezultata

već će za pozitivne rezultate u demografskom trendu trebati mnogo toga drugoga. Vlada navodi da je ovaj dokument dio realizacije njenog Programa rada za razdoblje od 2000-2004. godine kojim je skrb za mlade i obitelj određena kao predmet posebne pozornosti Vlade te prioritarnih njenih programskih zadaća za 2002. godinu, u dijelu koji se odnosi na usvajanje nacionalne obiteljske politike. Ako nešto dolazi u trećem poluvremenu rada Vlade i potkraj rujna za jednu godinu tada to nikako nije prioritet, smatra dr. Radić već je riječ o prioritetu na riječima ali ne i u ostvarenju. Jer da je doista riječ o prioritetnoj zadaći Vlade sve bi bilo napravljeno još početkom 2000., a da je bio prioritet za ovu godinu rasprava bi se vodila kada i o državnom proračunu.

Smatra nadalje da nije trebalo spajati Prijedlog nacionalne obiteljske politike i Analizu rezultata provedbe Nacionalnog programa demografskog razvitka jer su to dvije različite i odvojene teme. S obzirom na posljednji popis pučanstva u kojem se više od 90 posto Hrvata izjasnilo da su katolici drži da Prijedlog nacionalne obiteljske politike nije sukladan programu Katoličke crkve čak štoviše u mnogim je elementima suprotan ideji, načelima i načinu razmišljanja 90 posto građana naše države. Zamjerio je što se u popisu ljudi iz Radne skupine koja je radila na dokumentu ne nalaze neki naši istaknuti stručnjaci u svijetu poznati kao ljudi koji vladaju obiteljskom problematikom. Jednako tako nema tu nikoga niti iz Socijalnog instituta Biskupske konferencije sa Šalate, te ga interesira zašto svoje mjesto u skupini nije dobio Filozofski fakultet "Družbe Isusove" koji već 30 godina ima Obiteljski institut. Podvlači kako su te institucije svakako trebale biti uključene u ovu Radnu skupinu pa se onda ne bi dogodio ovaj Program kojeg zastupnik osobno ne može podržati jer polazi iz liberalno ljevičarskih pogleda. Ima, međutim, i puno toga u Programu što valja podržati, a neke bi stvari vjerojatno trebalo drugačije riješiti.

Da bi obitelj doista bila pozitivna jedinka društva važne su četiri bitne činjenice o kojima je doduše riječ u ovom dokumentu ali zastupnik misli da bi moglo biti na drugačiji i bolji način prezentirani. Najvažnije je za obitelj rad i prihod od vlastitog rada koji će joj omogućiti da kvalitetno

živi. Slijedi zatim pravo na dom, ali je ono po njegovom mišljenju to bilo bolje riješeno Nacionalnim programom demografske obnove nego li ovim dokumentom koji govori samo o sufinanciranju kamata na stambene kredite, a tamo se govori i o sufinanciranju većeg dijela kredita kada obitelj ima drugo i treće dijete. Za obitelj je važna i briga o djeci, a najvažnije je za obiteljsku politiku stabilnost zakona i odluka koji je se tiču kako bi se izbjegla situacija da joj se s novom Vladom smanje neka dotadašnja prava.

Za Analizu rezultata provedbe Nacionalnog programa demografskog razvitka zastupnik kaže da nije konzistentna te kao da ju je radio netko tko nije pročitao Nacionalni program demografske obnove. Iz analize proizlazi da Nacionalni program nije pokazao rezultate, ali zastupnik Radić upozorava da se rezultati Programa, kako je i tamo navedeno, mogu vidjeti tek za 20 godina. U dokumentu za ovu raspravu trebalo je možda samo reći što nije, odnosno što jeste napravljeno od navedenih mjera. Kao čovjek koji je u vrijeme Vlade HDZ-a predlagao spomenuti Program zatražio je ispriku za mjere koje su u tom dokumentu bile navedene, a nisu ispunjene npr. to što je majkama bilo obećano da će dobiti status majke odgojiteljice, ali do toga nije došlo. Isto tako misli da bi se i aktualna Vlada morala ispričati što je ukinula neke od ranije utvrđenih mjera koje su bile predviđene Programom, a napose zaživjele.

Nedostaju provedbeni rokovi

Prigodom donošenja ovogodišnjeg Državnog proračuna i Zakona o izvršenju državnog proračuna upozoravano je na alarmantnu demografsku sliku u Hrvatskoj, a Vlada nije prihvatila mnoge amandmane koji su bili poticaj za povećanje obitelji, prisjetila se **Dubravka Šuica (HDZ)**. Kao argument za takvu odluku navodilo se kako novčani poticaj ne može biti poticaj stvaranju obitelji što je za ovu zastupnicu neprihvatljivo obrazloženje. Jednako tako nije prošao niti prijedlog da se u državnom proračunu smanje sredstva za reprezentaciju i taj novac iskoristi kao poticaj za popravljivanje demografske slike u Hrvatskoj. Zastupnica se slaže sa često isticanim argumentom da roditeljska naknada nije i ne

može biti motiv za rađanje djece, ali dodaje kako je to tek jedan kamenčić u naporu koji činimo kada je u pitanju gospodarska sigurnost obitelji i minimum ispod kojega mladi ne žele ići kada planiraju obitelj. I ne radi se samo o porodičnim naknada nego čitavom nizu mjera i poticaja koji su ukinuti mladim roditeljima čime im

Na Prijedlogu nacionalne obiteljske politike je da pruži teoretska rješenja, a na čitavom društvu da ta rješenja provede u djelo.

sigurno nije olakšana odluka o stvaranju i veličini (brojnosti) obitelji. Tako je u odnosu na 2000. aktualna Vlada smanjila pravo na: dječji doplatka, porodične naknade i opremu za novorođenčad, 25 tisuća studenata ostalo je bez dječjeg doplatka, a da nisu osigurani drugi mehanizmi zaštite studentskog standarda. Uslijedilo je zatim ukidanje doplatka na treće i svako iduće dijete. Kod donošenja većine zakonskih akata Vlada se obično poziva na europska rješenja, ali u ovom slučaju ona nisu bila prihvaćena iako 14 razvijenih europskih država na ovaj način stimulira demografsku obnovu. Djeci hrvatskih branitelja uveden je imovinski census za dobivanje besplatnih udžbenika i ograničena su neka prava koja su imala prema Zakonu o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji. Također su skraćeni dodatni porođni dopusti itd. Istine radi proširen je krug osoba koje imaju pravo na novčanu naknadu, a odnosi se na majke na redovnom školovanju i one nezaposlene koje ostvaruju pravo na invalidsku mirovinu zbog profesionalne nesposobnosti za rad ili su korisnice mirovine. Pitanje je samo koliko stvarno takvih majki potpada pod ovu proširenu kategoriju korisnika tog prava, a zastupnica misli da je takvih vrlo malo. Najzad, smanjena je visina dječjeg doplatka, novi zakon ne poznaje kategoriju samohranog roditelja i za djecu samohranih odnosno rastavljenih roditelja nema povećane svote doplatka za djecu itd.

U Prijedlogu nacionalne obiteljske politike navodi se, među ostalim, kako treba zabrinjavati niska zaposlenost mladih koji su u dobi stvaranja obitelji te ističe stajalište kako je

najbolje rješenje za obitelj zapošljavanje oba bračna partnera a sve treba pratiti prilagodba na tržištu rada, inovacije u sustavima socijalne sigurnosti i razvoj obiteljskih usluga. To lijepo zvuči, kaže zastupnica, ali se postavlja pitanje kako realizirati taj plan kada je već u uvodu dokumenta nezaposlenost navedena kao jedna od naših najvećih boljki, a napose nakon konstatacije da je u jesen 2001. izvršena značajna revizija socijalnih prava uključujući i obiteljska prava. Uz to, u samom se dokumentu kaže kako se može zaključiti da je ozračje društvene krize, obilježeno sporim gospodarskim rastom, visokom stopom nezaposlenosti, nezadovoljstvom građana životnim standardom i prilikama u društvu, osnovni kontekst u kojem treba interpretirati današnju obiteljsku politiku Hrvatske.

Obiteljska bi se politika trebala graditi na dvije uporišne točke i to na zapošljavanju žena odnosno drugog hranitelja obitelji te na razvoju obiteljskih usluga kao potpore dvohraniteljskom modelu obiteljske politike. Prva točka može biti prihvatljiva uz ostvarenje brojnih uvjeta koji tome trebaju prethoditi, u prvom redu gospodarskog prosperiteta, ali nije jasno kada će ona uslijediti, nastavlja zastupnica Šuica. Glede razvoja obiteljskih usluga drži da će se u našem slučaju afirmirati popularni "baka servis". Zapadna iskustva pokazuju da socijalne službe i ustanove brinu za djecu dok su im roditelji na radu, a kada se kod nas 11 tisuća majki u roku od 60 dana moralo vratiti na posao, pokazalo se da ne postoji odgovarajuća infrastruktura za zbrinjavanje te djece.

Prema dokumentu u obiteljskim uslugama diferenciraju se dva segmenta: za stare ljude i djecu, a u sektoru usluga za stare moguće je uvođenje više tržišnih elemenata. S obzirom na umirovljenička primanja o takvom nečemu nemoguće je razmišljati, podvlači ova zastupnica. Zaključujući raspravu zastupnica Šuica kazala je da daje podršku dobrom dijelu predloženih mjera iz dokumenta, ali se njena osnovna zamjerka odnosi na nedostatak provedbenih rokova bez kojih nema niti smisla donošenje obiteljske politike.

Iako bi nacionalne strategije u stvarnosti trebale imati veliko značenje postale su i ostale, nažalost, samo slovo na papiru baš kao i Prijedlog nacionalne strategije obitelj-

ske politike s Analizom rezultata provedbe Nacionalnog programa demografskog razvitka, primijetila je **Zdenka Babić-Petričević (HDZ)**. U okviru mjera obiteljske politike navedena je i afirmacija uspješnog roditeljstva, a u tom sklopu informiranje i edukacija roditelja pa se tako konstatira da mnogi roditelji zbog svog socijalnog statusa i obrazovne razine nisu u stanju kompetentno prosuđivati i sudjelovati u odgojno-obrazovnom procesu. Oblici informiranja i edukacije roditelja mogu biti različiti, a osnovnu ulogu u tome trebaju imati odgojno-obrazovne ustanove, centri za obitelj i druge institucije. A udruge građana i vjerske zajednice potrebno je poticati na provođenje programa škole za roditelje, održavanje tečajeva za roditelje, predavanja, tribine i radionice. Nakon takvih konstatacija u materijalu, kaže, zastupnica pita zar je hrvatski narod glup narod? Kao jedna od mjera obiteljske politike navodi se i poticanje razvoja programa udruga građana koji su potpora obitelji (rad s djecom, pomoć u kući, potpora staračkim kućanstvima i sl.), a zastupnica dodaje kako se niti u starački dom ne može bez dobre veze i debele omotnice. A kada je riječ o zdravstvenoj zaštiti roditelja, dojenčadi i male djece kaže kako treba poduzeti sve raspoložive radnje radi maksimalne humanizacije bolničkog liječenja djece, poglavito tijekom boravka u rodilištima. U tom smislu, u rodilištima je značajno motivirati zdravstvene radnike. Ako zdravstveni radnik nema načina kojim će pomoći svom bolesniku tada ne treba niti pisati ovakve nacionalne strategije, rezolutna je zastupnica Babić-Petričević. U vrijeme Domovinskog rata nivo zdravstvene zaštite u našim bolnicama bio je puno viši i bolji nego što je to danas makar smo imali na skrbi izbjeglice, ranjenike i prognanike, a danas prognani Hrvati iz BiH, Vojvodine i Janjeva nemaju niti najosnovniju zdravstvenu zaštitu.

Nitko, kaže, nije spomenuo važan podatak da je u Domovinskom ratu sudjelovalo 14 tisuća 443 žena te da ih je 766 poginulo, 1973 ranjeno i danas su lakši tjelesni invalidi. Tko brine za žene i da li se razmišljalo da se takvim ženama pomogne da postane majka? "Vi koji danas govorite o obiteljskim vrednotama i obitelji zagovarate pravo na brak homoseksualaca i izjednačavate brak homoseksualaca i lezbijki te tražite

prava po kojem već sutra homoseksualci mogu usvajati djecu".

Radi ispravka netočnog navoda javio se dr.sc. **Furio Radin (nezavisni)**. Drži kako je zastupnica Babić-Petričević iznijela pogrešan navod da se bilo tko zalaže za pravo braka homoseksualaca i lezbijki. Baš obrnuto ovaj zastupnik misli kako nitko ne potiče niti se zalaže za takav brak.

Dva procesa koja se u stopu prate

Nitko ozbiljan danas ne osporava činjenicu da je u Hrvatskoj i u Europi obitelj kao institucija u dubokoj krizi i dekadenciji, a neposredna posljedica te krize jeste biološko izumiranje naroda, ustvrdio je **Drago Krpina (HDZ)**. Ta su dva procesa apsolutno proporcionalna tj. što je dublja kriza obitelji to je proces biološkog izumiranja naroda brži i vidljiviji. Ta se dva procesa u stopu prate. Veliki broj razvoda, abortusa i djece rođene izvan braka samo su vidljivi znaci krize institucije koju zovemo obitelj. Dokument o kojem se vodi ovdje rasprava ne identificira temeljne uzroke koji dovode do krize obitelji, a

U Prijedlogu nacionalne politike nedostaju provedbeni rokovi bez kojih nema niti smisla donošenje obiteljske politike.

zastupnik smatra da ti uzroci nisu u ekonomskoj i materijalnoj sferi nego prije svega u duhovnoj, etičkoj i civilizacijskoj razini. Napominje da je i u znatno težim ekonomskim okolnostima obitelj bila mnogo postojanija i stabilnija, a napose mnogo svrhovitija i učinkovitija u svojoj biološkoj, socijalnoj i odgojnoj dimenziji. I ne bi, kaže, bilo teško dokazati da je dubina krize obitelji obrnuto proporcionalna ekonomskom, tehničkom i tehnološkom napretku pojedinog društva. Iz podataka je vidljivo da u pravilu ekonomski stupanj razvitka u pojedinim europskim zemljama prati proces razbijanja obitelji kao institucije. Radi se, dakle, o tome da je poremećena ljestvica društvenih i etičkih vrijednosti, nastavlja zastupnik, pojašnjavajući pritom da pod poremećajem misli na otklon od onog etičkog temelja na kojem je izrasla

zapadnoeuropska ili kršćanska civilizacija. Što je taj otklon društvene ljestvice vrijednosti veći od tog temelja to je dubina krize obitelji veća, a ovaj dokument time se ne bavi i zato ne može utjecati na zaustavljanje krize i propadanje obitelji niti na njezinu stabilizaciju i oporavak. Nakon uvodnog izlaganja ministra rada i socijalne skrbi u korist obitelji ne može, kaže, jednostavno vjerovati da je to onaj isti ministar koji se proteklih dana jednako glasno i s jednakim žarom zalagao za legalizaciju droge, prostitucije, i za potporu raznim homoseksualnim zahtjevima.

Danas su sve rjeđe obitelji u kojima djeca mogu živjeti sa svojim bakama i djedovima, u materijalu se navodi kako se po broju razvoda brakova Hrvatska sve više približava Europi, a sličan argument iznose i oni koji zahtijevaju homoseksualne brakove. Tako se mi sve više približavamo zajedničkom sudjelovanju u propasti europske civilizacije. Glede podataka o broju abortusa primjećuje kako je suvremeni čovjek hedonist koji se neće žrtvovati nego uživati i zato je spreman ubijati i vlastitu djecu i to je najbolji primjer u kojem se vidi poremećaj na društvenoj ljestvici vrijednosti i otklon od kršćanskog etičkog nauka. Socijalna dimenzija obitelji potpuno je potisnuta. U tradicionalnoj hrvatskoj obitelji mladi su se brinuli o starima, stariji o djeci, djeca su počela nešto raditi čim bi prohodala, a starci dok su mogli hodati. Na selu je čovjek koji je prosječno živio 80 godina radio 75 godina, a u gradu čovjek iste prosječne dobi radi tek 30-tak godina. U starosti o njemu su se trebali brinuti domovi za umirovljenike, a za djecu vrtići. S postojećim demografskim trendom kojeg proživljava Hrvatska pitanje je samo tko će sve to platiti?

Zastupnik se posebno osvrnuo na ulogu medija u, kako je rekao, izazivanju poremećaja u društvenoj ljestvici vrijednosti. U našim se medijima npr., kaže, gotovo ništa ne može pročitati o majci s brojnog djetom, ali zato jako mnogo ima štiva o raznim "čičolinama". "Vladajuće naše političare, osobito ove iz SDP-a nećete sada sresti u susretima s obiteljima koje imaju brojnu djecu, ali ćete ih sresti na Zrinjevcu. To je njihov doprinos afirmaciji obiteljskih vrijednosti", zaključio je zastupnik Krpina.

Reagirajući zastupnica **Snježana Biga-Friganović (SDP)** kazala je kako bi pola sata mogla ispravljati raspravu zastupnika Krpine, ali se ovom prilikom osvrnula na navod da se ministar rada i socijalne skrbi zalagao za legalizaciju droge. Zastupnica Biga Friganović deciderano tvrdi da se nitko u aktualnoj Vladi i u Hrvatskom saboru nije zalagao za tako nešto.

Dr.sc. **Furio Radin (nezavisni)** smatra, međutim, da je u svom istupu zastupnik Krpine konzekventan od početka do kraja i da ništa nije krivo u svemu tome, samo što se on gotovo ni sa čim što je zastupnik Krpina rekao ne slaže. Kaže kako zastupnik Krpina govori o duhovnim vrijednostima i suprotstavlja ih materijalnim vrijednostima. No, sva istraživanja pokazuju da je obitelj na prvom mjestu na ljestvici vrijednosti ne samo mladih ljudi već i odraslih, pa ako se tako gleda onda zastupnik ne vidi nikakvo propadanje obitelji kao institucije. Ali ovdje se naprosto radi o jednoj novoj obitelji, ali ne o obitelji iz davne prošlosti tj. od prije 50 ili 60 ili 100 godina koja je brojala sedam članova od kojih je pet poumiralo.

U ponovnom istupu **Drago Krpina (HDZ)** ustrajao je na svom stajalištu da postoji kriza obitelji i da je ta institucija u raspadanju. Ponovio je kako smatra da je dubina krize obitelji proporcionalno sukladna odmaku u društvenoj ljestvici vrijednosti napose od etičkih vrijednosti kršćanstva na kojima je izrasla europska civilizacija. U ranijem istupu zastupnika Radina moglo se čuti, kaže, nešto uvredljivo na račun siromašnih obitelji - otprilike da siromašne obitelji gotovo instinktivno rađaju mnogo djece zbog održavanja vrste. Zastupnik Krpina se ne slaže s takvim mišljenjem i misli da je stvar u nečem drugom, tj. da u siromašnim obiteljima ima više ljubavi nego nažalost u bogatim obiteljima te da djeca rođena u siromašnim obiteljima nisu plod instinkta nego plod takve obitelji.

Na izlaganje zastupnika Krpine replicirala je **Katica Sedmak (SDP)**. Zastupnica kaže da se spomenuti HDZ-ov zastupnik vrlo nekulturno izrazio i povukao jednu paralelu punu insinucija kada je ustvrdio da se zastupnike SDP-a ne može vidjeti u susretu s obiteljima s većim brojem djece, ali ih se zato može susresti na Zrinjevcu. S tom je nekulturnom insinucijom taj zastupnik uvrijedio sve zastupnike SDP-a, zaključila je zastupnica Sedmak.

Uzvratio je zastupnik **Krpina** konstatacijom kako niti jednom riječju nije spomenuo zastupnike SDP-a već je govorio o SDP-ovim političarima. Isto je tako činjenica da je ministar unutarnjih poslova demonstrirao svoju solidarnost s prosvjednicima na Zrinjevcu kao što je demonstrirao silu prema policajcima koji traže svoje pravo na posao u crkvi Sv. Marka i to cjelokupna hrvatska javnost vidi i zna. Isto je tako činjenica da je samo jedanput u tri godine čuo jednu SDP-u zastupnicu i to kada je govorila o legalizaciji droge što hrvatska javnost također zna. "To je istina i to cijela hrvatska javnost zna, no to je vaš program i ja sam protiv tog programa, ali zato postoji više političkih stranaka", završio je zastupnik Krpina.

Vizija

Dr.sc. **Đuro Njavro (nezavisni)** pozdravio je stavljanje ovih tema na dnevni red Hrvatskoga sabora. Ove teme odnosno problemi koje tretiraju nisu od jučer, imaju svoju duboku povijest i čije rješenje neće biti tako brzo. Predlaže da se najmanje jedanput godišnje u Hrvatskom saboru razmatraju ove dvije važne, ali teško rješive teme, i ta rasprava onda prepozna već u slijedećem državnom proračunu. U tom smislu zastupnik vidi vrijednost ove rasprave. Da bi se rješavalo neko pitanje ili problem

Dubina krize obitelji obrnuto je proporcionalna ekonomskom, tehničkom i tehnološkom napretku pojedinog društva.

valja se baviti uzrocima, a hrvatski demografski problem ima izvorište u ratovima koji su harali na našim prostorima i odnijeli brojne mlade generacije u 20 stoljeću. Do ovakvog demografskog stanja doveo je i splet gospodarskih i političkih okolnosti na našem prostoru pa je tako veliki dio Hrvata iselio u Čile, Argentinu i dijelom u SAD-e nakon što je bolest napala vinograde. Isto tako 50-ih i 60-tih godina iz Hrvatske je otišlo oko pola milijuna mladih. U situaciji kada sami odlučujemo o svojoj sudbini treba vidjeti kako zaustaviti te neprihvatljive trendove odnosno što učiniti da gospodarski razlozi ne budu daljnji poticaj iseljavanju iz Hrvatske.

Konačno, kakvu promjenu učiniti da se dio oni koji su u proteklom desetljeću otišli iz Hrvatske u nju vrata. Valja stvoriti preduvjete za mlade ljude da stvore obitelji kada za to dođe vrijeme, i to ne bi trebalo odlagati zato što nemaju posao ili stan. To nije nerješiv problem, ali je ovih godina nažalost bilo poteza koji su vodili suprotnom, a ne pravom rješenju. S tim u vezi zastupnik kaže ima primjedbu na Vladu što je odustala od programa subvencioniranja stambenih kredita za mlade obitelji iako se znade da je to za državu najjeftiniji način pomoći takvim obiteljima. I dalje ima više od 10.000 zahtjeva koji su podneseni još 1997. godine, a kojima do dana današnjeg nije udovoljeno. Od toga se olako odustalo i ušlo u neke druge projekte koji već dvije godine ne daju nikakve vidljive rezultate, a matematički se može izračunati da ih nikada neće niti dati jer država nema novca da na taj način riješi taj problem svojih građana, podvlači ovaj zastupnik.

Uz osiguravanje stana osnovni problem s kojima se suočavaju mladi je zaposlenje. U posljednje vrijeme se, međutim, može čuti kako se javljaju neka poduzeća u Hrvatskoj koja traže radnike ali ih ne mogu ovdje naći usprkos 400 tisuća nezaposlenih. To je, drži ovaj zastupnik, logično i lako razumjeti ako se znade kako funkcionira moderna tržišna ekonomija. Jer ako poduzeće želi zaposliti radnike u Hrvatskoj tada im mora dati i primjerenu (atraktivnu) plaću. To što naša brodogradilišta i građevinari ne mogu naći radnu snagu u Hrvatskoj pokazuje da naši radnici nisu spremni prihvatiti nisku razinu plaća koja im osiguravaju poduzeća. Razlog - Hrvatska je mala europska i otvorena zemlja, a naši ljudi vrlo teško pristaju na način života i rada koji je radikalno različit od onoga kako se živi i radi negdje drugdje izvan granica Hrvatske. Dakle, ovdje nije riječ samo o pukom gospodarskom rastu u Hrvatskoj već o kvaliteti tog rasta, misli ovaj nezavisni zastupnik. Zaključujući raspravu ustvrdio je još kako misli da bi u državnom proračunu sve izdatke vezane za našu pronatalitetnu politiku i podršku obitelji trebalo promatrati kao troškove, jer je riječ o izravnom kapitalnom ulaganju i investiciji u budućnost hrvatskog društva.

Pri planiranju nacionalne obiteljske politike treba uzeti u obzir sve teškoće

kroz koje prolazi hrvatska obitelj tj. niske i neredovite plaće, nezaposlenost članova obitelji koja vodi u siromaštvo, specifične teškoće obitelji hrvatskih branitelja, prognanika i izbjeglica, skrb o starijim članovima obitelji koji se ne mogu samostalno održavati od mirovine, nepovoljne uvjete u stambenoj politici itd., podvukla je **Marija Bajt (HDZ)**. I ova zastupnica smatra da nedostatak materijalnih sredstava nije jedini razlog loše demografske slike u Hrvatskoj nego da razloge treba tražiti i u općem etičko-duhovnom stanju i tendenciji nametljivih globalizama. Gubeći svoj ponos postajemo narod koji gubi svoj identitet, a u Prijedlog nacionalne obiteljske politike uvode se nove kategorije npr. "privrženost obitelji na distancu, a pod bračnim parom podrazumijevaju se i "nevjenčani parovi koji žive u izvanbračnoj zajednici". Mladi se svakodnevno bombardiraju nizom pseudovrednota i nude im se neke druge vrijednosti, a ruše tradicijske moralne i etičke vrednote prisutne u hrvatskom narodu kao što su obitelj i kršćanske vrijednosti. Hrvatska je na najboljem putu da manifestno pa i zakonodavno postane izvršitelj želja pojedinih grupa u društvu jer nestaje konsenzus o objektivnim moralnim vrednotama i općem dobru o tome što je svrha čovjekova života. Zar ne prepoznajemo različite udruge i prisustvo međunarodne mreže u promicanju drugačijeg mentaliteta u našem narodu počev od jumbo plakata postavljenih po cijeloj Hrvatskoj za promicanje homoseksualnih prava, do različitih marševa po ulicama Zagreba uz prisustvo i iskazanu potporu mnogih osoba iz javnog i političkog života, pita ova zastupnica. Želimo li, međutim, uspješniju i sretniju budućnost našem narodu tada se moramo zalagati za svekoliku pomoć i potporu obitelji, za stabilnost bračne zajednice u kojoj se rađaju i podižu djeca prenoseći mladima kao vrijednost takvu poruku i ponašanje. Isto tako zastupnica smatra da je potrebno hitno poduzimanje učinkovitih mjera usmjerenih ka demografskoj obnovi, a ne njihovo ukidanje. Nacionalni program demografskog razvitka iz 1996. nudio je dugoročnu projekciju u kojoj je trebalo razraditi i primjenjivati specijalizirane usko profilirane izvedene programe na svim razinama, a ne smanjivati prava i opstruirati njegovo provođenje. Iako shvaća da se radi o dvije koncepcije

drži kako Vlada ne smije zaboraviti da je 90 posto građana RH iskazalo svoju pripadnost katoličkom svjetonazoru i zastupnica smatra da je potreba za konsenzusom i sustavnim provođenjem obiteljske i populacijske politike neophodna jer negativni trend demografskih kretanja u RH sve bi nas morao zabrinuti. Zastupnica je svjesna gospodarskog stanja u zemlji i ograničenja koje donosi državni proračun, ali nacionalna obiteljska politika i Program demografskog razvoja temelj je naše budućnosti i naše kapitalno ulaganje. Djeca i obitelj moraju biti prioritet hrvatske države ali ne samo deklarativno, jer bez toga Hrvatska nema budućnosti. Stoga bi Prijedlog nacionalne obiteljske politike morao nositi viziju za sutra i prekосуtra, a ne samo fragmentarno krpiti današnjicu. Kaže kako bi zastupnici Hrvatskoga sabora morali biti svjesni da je Hrvatska krenula u demografsku smrt, a uz proces demografskog starenja pučanstva opustošene su cijele naše regije, mladi ljudi i dalje odlaze u svijet bez nade za povratkom. Depopulaciji u Hrvatskoj pridonose i pobačaji i zastupnica naglašava kako bi predloženim i drugim mjerama za promicanje odgovornog roditeljstva trebalo ukloniti materijalne razloge za pobačaj i pojačati savjetodavni rad s roditeljima i supružnicima s nastojanjem prihvaćanja i poticaja zaštite još nerođena djeteta. Konačno, dramatičnost depopulacije u Hrvatskoj zahtijeva promišljenu, studioznu, kompleksu, moralnu, etičku, zakonodavnu, gospodarsku i političku akciju, a da bi nacionalna obiteljska politika bila uspješna mora uključiti cijelo društvo. Stoga Prijedlog nacionalne obiteljske politike uz mnoge prihvatljive prijedloge mora biti konkretniji s jasnim rokovima, a napose učinkovitiji, rekla je zastupnica i dodala još kako će o njemu biti suzdržana.

Dva pristupa

Zastupnica **Marija Lugarić (SDP)** reagirala je na, kako je rekla nekoliko puta, pa i sada ponovljenu konstataciju tijekom rasprave kako neke istaknute javne osobe, pogotovo prema mladima, stalno promoviraju raznorazne stvari i maltene se mlade tjera na drogiranje i delinkventne aktivnosti. U tom momentu, kaže, najprije se sjeti riječi jedne istaknute javne osobe koja za sebe govori da

njeguje tradicionalne vrijednosti, veliki je vjernik i iskreno vjeruje u obitelj, a koja oko sebe okuplja mlade koji su nedavno - moglo se vidjeti na televiziji - izrazito jasno izjašnjavali nacionalnu mržnju i vjersku nesnošljivost, čak pokazivali neke izrazito fašističke simbole.

Nedostatak materijalnih sredstava nije jedini razlog loše demografske slike u Hrvatskoj nego razloge treba tražiti i u općem etičko-duhovnom stanju društva i tendenciji nametanja globalizma.

Odgovarajući na tu repliku zastupnica **Marija Bajt** podvukla je kako ne potiče i ne slaže se s bilo s kime tko potiče nacionalnu mržnju. Isto tako ne podržava drogiranje te poručuje prethodnici ovo: "U Hrvatskom saboru od jedne kolegice iz vaše stranke bio je u tom smjeru intervju i zastupanje u parlamentu a vezano uz lake droge". Zastupnica Bajt kaže da je samo željela ukazati na ulogu mas medija u promoviranju određenih težnji koje ona u svom svjetonazoru ne smatra vrednotama. U medijima se daleko više prostora dalo onome što nije prihvatljivo ponašanje za mlade.

Uslijedila je petominutna rasprava po klubovima zastupnika. Klub nacionalnih manjina smatra da se problem demografske obnove i unapređivanja institucije obitelji ne može oslanjati na modele iz prošlosti jer su oni prevladani samim tim što se danas nalazimo u jednoj daleko naprednijoj društvenoj situaciji nego što je to bio prije slučaj. Zastupnik se nikako ne slaže s onima koji današnju situaciju uspoređuju s prijašnjom situacijom proglašavajući ovu sada dekadencijom, a ono prije blagoslovom kojem bi se morali okrenuti. Kada je govorio o obiteljima u prošlosti koje su gotovo instinktivno imali više djece nije, kaže, htio ništa pogrdno reći nego da je naprosto statistički i demografski objašnjivo tj. normalno imati više djece u trenutku kada bolest i nestašica smanjuju obitelj i povećava smrtnost novorođenčadi. Moramo ulagati u mladu generaciju, u novu obitelj i društvo kako bi ono bilo bogatije jer tada će biti prostora za dostojanstveni život većih obitelji. Nadovezao se na istup

zastupnika Njavre da se pruže svi mogući poticaji povratku dijaspore u domovinu, ali zastupnik smatra da tu ne bi trebalo imati u vidu samo Hrvate nego i pripadnike manjina (Mađare, Nijemce, Talijane) koji su otišli iz Hrvatske poslije II. svjetskog rata. U ime Kluba na kraju je podržao predloženi nacionalni program obiteljske politike.

U završnoj riječi ministar rada i socijalne skrbi **Davorko Vidović** osvrnuo se na mišljenja i stavove izrečene u ovoj raspravi. Prisutna su, kaže, dva pristupa koja se uzimaju kao moguće rješenje za ozbiljne demografske i populacijske probleme u nas. Jedan pristup polazi od toga - treba dati novac pa će i biti i djece kao da je tu riječ o zavisnoj varijabli tj. da od veličine novčanog ulaganja ovisi broj članova obitelji. Kada bi tome bilo tako tada bi oni koji imaju 10 puta veći nacionalni dohodak od nas imali 10 puta više djece, što, dakako, nije slučaj. U svakom slučaju i ova je rasprava pokazala da postoje stereotipovi u najširoj javnosti koji u konačnoj verziji mogu ići ovako - ništa mi zapravo pretjerano ne možemo napraviti, ali kako se društvo bude razvijalo i kako raste standard društva i ono bude bogatije tako će se vjerojatno stvarati pretpostavke za obnovu obitelji.

Oni drugi, pak, smatraju da se sve može učiniti Vladinim mjerama. Predloženi koncept obiteljske politike protuteža je i jednom i drugom pristupu i polazi od toga da se ne mogu svi problemi riješiti "laissez faire" metodom tj. samo po sebi te on vrlo precizno sondira ključne pretpostavke da se i to ostvari kroz jedan partnerski odnos Vladinih, nevladinih i civilnih udruga, vjerskih organizacija itd. Predloženi koncept obiteljske politike nije katolički koncept obiteljske politike, a još manje nekakvi liberalno ljevičarski, podvlači ministar, te objašnjava kako

u izradi dokumenta nije sudjelovalo niti jedno tijelo državne uprave, ali zato jesu stručnjaci iz različitih područja pa tako i predstavnici crkvenih institucija. Konačno, u dokumentu se višekratno naglašava potreba uključivanja vjerskih zaje-

Predloženi koncept obiteljske politike nije katolički koncept obiteljske politike, a još manje nekakav liberalno ljevičarski.

dnica ostvarivanjem predloženih mjera obiteljske politike.

Nitko nije decidirano izjavio da je Nacionalni program demografskog razvitka a priori propao i da je on u sebi imao samo loše zamisli, ideje i ciljeve. Baš obratno u Analizi rezultata provedbe Nacionalnog programa demografskog razvitka upozorava na njegovu nespornu pozitivnu intenciju te da je petogodišnje razdoblje, na koje se Analiza odnosi, prekratko za uočavanje dugoročnih posljedica provedbe nekih mjera. Smisao je predloženog dokumenta da se na konsenzualnoj osnovi utvrde za ovo društvo prihvatljivi ciljevi i smjerovi u kojima treba ići kada je riječ o obiteljskoj politici, a Hrvatski je sabor mjesto gdje se raspravlja o nacionalnim strategijama pa i o ovoj. Ako Sabor podrži Prijedlog nacionalne obiteljske politike onda ona postaje obvezujuća i pretače se u konkretne akcijske planove s jasnim obvezama. Slaže se s mišljenjem da je danas tradicionalna obitelj u krizi, a ovdje se ne govori o krizi ili nestajanju obitelji nego o pluralizaciji obiteljskih oblika i tome da jedna ozbiljna i konzistentna politika mora respektirati faktično stanje. Žal za prošlošću nema veze sa stvarnošću niti se stvarnost može podesiti s nekakvim našim idejama ili koncepcijama koje odudaraju od

onoga što nosi suvremena civilizacija i suvremeni svijet. Na rečenu kritiku da je aktualna vlast čekala tri godine da izađe s ovim dokumentom odgovara da je to stoga jer se čekalo da struka nešto učini. Pita se, međutim, zašto se s konceptom obiteljske politike čekalo 10 godina proteklih godina kada je obitelj tako važna. Ipak za koncept nikada nije kasno samo je važno prepoznati što u tom pravcu moraju učiniti Vladine organizacije ali i društvo u cjelini.

Radi ispravka netočnog navoda javila se **Marija Bajt (HDZ)**. Ministar se, kaže, okrenuo prema zastupnicima HDZ-a kada je rekao da se od dijela zastupnika čula teza kako treba biti siromašan da bi se obnovili Hrvati kao nacija, a napose tradicionalna obitelj. Tako nešto zastupnica Bajt kaže kako nije čula niti od jednog zastupnika pa tako niti od zastupnika HDZ-a. Pitanje depopulacije koje zahvaća našu državu alarmantno je i tu se svi zalažemo za postizanje konsenzusa u rješavanju problema, zaključila je ova zastupnica.

Reagirajući ministar **Davorko Vidović** prisjetio se istupa zastupnika Krpine koji je, kaže, rekao da je tehnološki napredak i razvoj obrnuto proporcionalan demografskom razvoju, ali ga je zastupnica **Bajt** upozorila da nije pozorno slušao istup zastupnika Krpine jer je njezin stranački kolega govorio o etičkim i moralnim razlozima koji dovode do krize u obitelji.

Time je rasprava okončana.

Hrvatski sabor je većinom glasova nazočnih zastupnika (58 "za" i 26 "suzdržanih") podržao Prijedlog nacionalne obiteljske politike, a sve primjedbe, prijedloge i mišljenja uputio Vladi RH da ih uzme u obzir pri provođenju nacionalne obiteljske politike. Zastupnici su također većinom glasova prihvatili Analizu rezultata provedbe Nacionalnog programa demografskog razvitka.

V.Ž.; J.Š.

PRIJEDLOG NACIONALNOG PROGRAMA DJELOVANJA ZA MLADE

Utvrditi provedbene mjere i predvidjeti rokove

Hrvatski sabor podržao je jedno-glasno Prijedlog nacionalnog programa za mlade, prosljeđivši Vladi primjedbe, prijedloge i mišljenja iz rasprave da ih uzme u obzir pri provođenju Programa. U opsežnoj raspravi osnovna zamjerka Prijedlogu bila je nedostatak provedbenih mjera.

Programom se utvrđuju osnovna načela državne politike prema mladima u razdoblju 2003 - 2008, uz radni plan kojim se daju osnovne zadaće tijelima u sustavu državne uprave.

O PRIJEDLOGU

Predstavnik predlagatelja

U okviru prikaza Prijedloga nacionalnog programa djelovanja za mlade evo, najprije, sažetog prikaza izlaganja **Bože Borka Žaje**, zamjenika ministra rada i socijalne skrbi, a zatim i izvoda iz Prijedloga programa. Zamjenik ministra najprije je izvjestio zastupnike tko je izradio Prijedlog - radna skupina Državnog zavoda za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži od ukupno 80-tak članova - predstavnika tijela državne uprave, stručnjaka i znanstvenika te 70-tak predstavnika mladih.

Nakon ukazivanja na osnovna obilježja postojećeg stanja te potrebe mladih u tim okolnostima, zamjenik ministra je, među ostalim, ukazao na nedvojbeno gubljenje povjerenja mladih prema strukturama vlasti i gubljenje vjere u boljitak te na to je na sceni trend iseljavanja mladih iz Hrvatske. Oni nisu zadovoljni stanjem gotovo ni na jednom području društvenog djelovanja, napose kad je riječ o pitanjima od neposrednoga životnog značenja, kao što su obrazovanje, zapošljavanje te socijalna i zdravstvena zaštita. Zapostavljaju se i marginaliziraju njihove potrebe na planu kulturnog stvaralaštva, organiziranog i kreativnog korištenja

slobodnog vremena, mobilnosti i informiranja. Mladi smatraju da se tranzicijski procesi u gospodarstvu i politici odvijaju presporo, da još uvijek znanje i sposobnost nisu ključni kriterij društvene promocije. Sudjelovanje mladih u procesima odlučivanja i upravljanja društvom nedopustivo je slabo.

Sastavnice Prijedloga nacionalnog programa su - nacionalna politika prema mladima, strategija provođenja nacionalne politike, akcijski program djelovanja koji sadrži odgovarajuće mjere i preporuke nevladinim organizacijama i lokalnim, odnosno regionalnim upravama i samoupravama.

Posebnim radnim planom obvezuju se tijela državne uprave i državne upravne organizacije da, prema operativnim planovima koji će se utvrditi u roku šest mjeseci po donošenju Programa provedu, od 2003. do 2008. navedene zadatke, aktivnosti i mjere. Evaluaciju nacionalnog programa provodit će posebno odabrani stručni timovi sastavljeni od predstavnika Vlade, ekspertnih institucija nevladinih udruga i lokalne samouprave, i redovito će se svake godine izvješćivati Vladu o rezultatima provedbe programa putem Državnog zavoda za zaštitu obitelji.

Iz Prijedloga nacionalnog programa u nastavku izdvajamo neke konkretne zadatke. Ponajprije, uvodno se ističe posebna važnost državne skrbi i općedruštvenog djelovanja na područjima: obrazovanja i informatizacije, zapošljavanja i poduzetništva, socijalne politike, zdravstvene zaštite i reprodukcijskog zdravlja, aktivnoga sudjelovanja mladih u društvu, izgradnje civilnog društva i volonterskog rada, kulture mladih i slobodnog vremena te mobilnosti, informiranja i savjetovanja. Strateški ciljevi iz Prijedloga programa jesu: unaprijediti zakonodavstvo koje se odnosi na potrebe i probleme mladih; definirati zadatke pojedinih resora,

nadležnih tijela državne uprave i javnih ustanova u ispunjenju međunarodnih ustavnih i zakonskih obveza Republike Hrvatske vezanih za mlade; poboljšati kvalitetu života svih građana, a posebice mladih, uvažavajući njihove interese, a prema europskim standardima i modelima dobre prakse; uključiti što veći broj mladih u procese odlučivanja, posebice o potrebama i problemima mladih; pomladiti upravljačke strukture društva; mobilizirati sve potencijale u društvu, posebice i najkreativnije članove zajednice za stvaranje novih materijalnih i duhovnih vrijednosti, za otvoreni i samoodrživi razvoj, aktivnu ulogu u procesu europskih integracija i razvitka demokratskog društva i pravne države; stvoriti uvjete za afirmaciju mladih u Hrvatskoj; smanjiti njihovo iseljavanje i poticati povratak i integraciju iseljenika u hrvatsko društvo; izgraditi konstruktivan i partnerski odnos s nevladinim udrugama mladih i za mlade te jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave u postizanju ciljeva na dobrobit mladih.

U nastavku, u cijelosti, donosimo 26 predloženih ciljeva Nacionalnog programa.

Ciljevi

- osigurati svim mladima život uz potpuno uživanje ljudskih prava i osnovnih sloboda u skladu s Poveljom Ujedinjenih naroda i ostalih međunarodnih dokumenata povezanih s ljudskim pravima;

- promicati uzajamno poštivanje, toleranciju i razumijevanje među mladima različitog spola, rase, nacionalnosti, socijalnog podrijetla, vjerske pripadnosti, kulturnog opredjeljenja, političkog uvjerenja i drugih posebnosti;

- preventivnim programima, tretmanskim mjerama i dosljednom primjenom zakona sprječavati sve oblike nasilja, huliganstva, rasizma, šovinizma i ksenofobije;

- promovirati one društvene vrijednosti koje mladima mogu poslužiti u aktivnom promišljanju i postizanju sigurne budućnosti u društvu jednakih mogućnosti, socijalne solidarnosti i društveno vrednovane kreativnosti;

- odgovarajućim instrumentima i mjerama stimulirati mlade za aktivno sudjelovanje u rješavanju društvenih, te vlastitih i generacijskih problema, kroz njihovo uključivanje u procese odlučivanja na svim razinama;

- poticati obrazovanje i djelovanje koje gradi civilno društvo, njeguje mirno razrješavanje društvenih sukoba, te suradnju i uzajamno poštovanje i razumijevanje među različitim narodima;

- poticati i vrednovati volonterski rad, društveno korisno djelovanje, solidarnost i poštivanje prava i uvažavanja različitosti;

- osigurati otvoren i moderan sustav formalnog i neformalnog obrazovanja i usavršavanja za sve i poticati društveno napredovanje prema sposobnostima i znanju;

- pružiti mladima priliku za stjecanje novih znanja i vještina te usavršavanje postojećih kroz cjeloživotno učenje kako bi se osposobili za potpuno i odgovorno sudjelovanje u svim aspektima društva i ostvarili produktivno zaposlenje, socijalnu sigurnost, samostalan i zdrav život te sudjelovanje u donošenju odluka;

- osigurati ujednačavanje životnih šansi i reduciranje rizika od socijalne isključenosti i nejednakost za mlade koji žive u osobito teškim prilikama, mlade s invaliditetom i one koji su na druge načine u nepovoljnijem položaju;

- poticati sve oblike zapošljavanje, samozapošljavanja i poduzetništva mladih pridajući posebnu pažnju zapošljavanju mladih i stvaranju novih razvojnih mogućnosti u manjim mjestima i manje razvijenim krajevima;

- stimulirati i vrednovati djelovanje mladih znanstvenika, istraživača, inovatora i tehnologa u cilju jačanja razvojnih potencijala i društva znanja;

- mjerama aktivne politike poticati rješavanje stambenih problema mladih;

- ukloniti sve oblike diskriminacije i marginalizacije mladih u kulturnom djelovanju, uz uvažavanje pluralizma kulturnih obrazaca;

- poštovati potrebe mladih za autonomnim izričajem, sadržajnim korištenjem slobodnog vremena, te sportom i rekreacijom u funkciji kvalitetnog življenja;

- poticati dobrotvorna davanja i zakladništvo u svrhu stipendiranja i usavršavanja mladih te promocije talentiranih mladih umjetnika u njihova primjerenoga sudjelovanja u kulturnom životu društva

- poticati kulturnu, turističku i obrazovnu mobilnost mladih koja širi njihove obzore, otvara komunikaciju sa svijetom i omogućuje upoznavanje novih standarda, obrazaca, metoda i načina društvenog djelovanja;

- poticati izgradnju i osnivanje različitih objekata omladinske infrastrukture;

- osigurati pružanje adekvatnih zdravstvenih usluga mladima sa svrhom bolje dostupnosti i kvalitete zdravstvene službe uz aktivno sudjelovanje mladih u programima zdravstvene zaštite;

- osigurati pružanje adekvatne potpore mladima u području planiranja obitelji, obiteljskog života, spolnog i reproduktivnog zdravlja, prevencije spolno prenosivih bolesti i rizičnih ponašanja;

- podupirati mjere i aktivnosti usmjerene k usvajanju zdravih životnih navika i stilova života, te unaprjeđenje zdravlja mladih, s posebnim naglaskom na prevenciju ovisnosti, kroničnih nezaraznih bolesti, duševnih bolesti i problemima u ponašanju;

- poticati mlade na aktivno sudjelovanje u programima namijenjenim zaštiti i unapređenju okoliša te samoodrživome razvoju;

- podupirati decentralizaciju provođenja programa za mlade kroz poticaje za unapređenje kvalitete života mladih u nerazvijenim područjima;

- podupirati rad udruga mladih i za mlade na programima za njihovu opću dobrobit i jačanje građanske svijesti, zauzetosti i odgovornosti, poštujući njihovu autonomnost u djelovanju i slobodu samostalnoga određivanja vlastitih prioriteta;

- unaprijediti sustav informiranja i savjetovanja mladih na svim razinama;

- provoditi sustavna znanstvena istraživanja o mladima sa svrhom osiguranja stručne podloge za koncipiranje i provođenje adekvatne politike prema mladima kao i njezino kontinuirano praćenje i evaluaciju.

RADNA TIJELA

Predložiti provedbene rokove

U Odboru za obitelj, mladež i šport, koji je podržao Prijedlog upozoreno je da se u uvodu, gdje se navode područja na kojima se ističe potreba posebne državne skrbi, ne navodi eksplicitno šport te da bi to trebalo ispraviti zbog njegove važnosti u odgoju i razvoju mladih. Istaknuto je mišljenje kako se šport inače dovoljno ne valorizira od državnih tijela pa bi ovdje trebalo dobiti više prostora. Uz amaterski šport isti tretman zaslužuju školski i šport predškolske aktivnosti.

Posebnu pozornost potrebno je posvetiti porastu poremećaja u ponašanju mladih, s posebnim osvrtom na rast broja maloljetnih konzumenata različitih opijata, s tim da je naglasak na savjetodavnom radu, podršci i izvaninstitucionalnom praćenju - usuglašeno je stajalište članova Odbora.

U raspravi o financiranju, istaknuto je da bi te odredbe trebale biti preciznije i konkretnije te naglašeno da su očekivanja lokalnih zajednica kad je riječ o financiranju pojedinih zadaća - prevelika i nerealna u sadašnjoj gospodarskoj zbilji.

Predlagatelju je zamjereno što za 110 mjera nisu predloženi provedbeni rokovi, na što se njegov predstavnik obvezao da će Vlada utvrditi rokove provedbe i evaluaciju Nacionalnog programa djelovanja za mlade. Uvaživši to, Odbor nije zatražio donošenje Programa u dva čitanja.

Odbor za rad, socijalnu politiku i zdravstvo bez primjedbi je, kao zainteresirano radno tijelo, podržao Prijedlog kojim se, rečeno je, temeljem ustavnih odredbi ostvaruje jasno i dugoročno opredjeljenje za ostvarivanje uvjeta za trajnu dobrobit mladih. Vrlo je značajno - naglašeno je - što su u nastanak Programa u značajnoj mjeri bile uključene raznovrsne udruge mladih, uz ocjenu da je njih nužno uključiti i u izradu predviđenih provedbenih akata. Takav pristup zajedničkih aktivnosti Vlade RH, stručnih institucija, nevladinih udruga te lokalne i područne samouprave značajan je korak u kreiranju politike prema mladima.

Teškoće mladih proizlaze iz socio-ekonomske nesamostalnosti, težim uvjetima zapošljavanja, posebice

prvog, što sve ukazuje na teškoće u ostvarivanju vlastitih potreba interesa. Upravo zbog toga će ciljevi predviđeni Programom, ukoliko se ostvare u predviđenom opsegu, značajno poboljšati položaj mladih.

RASPRAVA

O Prijedlogu je uvodno govorio zamjenik ministra rada i socijalne skrbi, **Bože Borko Žaja** (odjeljak O Prijedlogu), a zatim su izlagale predsjednice radnih tijela - **Snježana Biga-Fričanović** u ime Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo i **Dubravka Šuica**, u ime Odbora za obitelj, mladež i sport.

Utvrđiti rokove za predložene mjere

Klub zastupnika HSLŠ-a, sa čijim je stavovima zastupnike upoznao dr.sc. **Ivan Čehok**, podržao je Prijedlog nacionalne politike uz uvjet da Državni zavod i Vlada RH u roku tri mjeseca utvrde rokove za sve predložene mjere.

Mladi su interaktivno i komunikativno i u svijetu rada te simboličke društvene komunikacije danas potpuno izvlašteni.

Zastupnik je rekao kako vjeruje da bi ovaj dokument mladi prihvatili s oduševljenjem, među ostalim i stoga što se još, kako reče, kao i 1968. vjeruje u načelo "Budimo realni, tražimo nemoguće", ali - riječ je o skupu dobrih želja, bez provedbenih naznaka i rokova. Hrvatska, međutim, više nema vremena, koje je zakleti neprijatelj bivše i ove vlasti, ali svakako i mladih ljudi. Rekavši da su mladi gospodarski, kulturološki, socijalno i u svakom drugom smislu isključeni iz društva, predstavnik HSLŠ-a je naglasio kako oni najmanje povjerenja imaju u političare - u bivšu i sadašnju političku klasu. Istraživanja pokazuju na smanjenje, u proteklih 15 godina, broja mladih koji smatraju da je politička afirmacija (djelovanje) velika vrijednost. Valja se zapitati kakav im uzor, model, političkog odlučivanja nudimo, napose zato što su oni - nacionalno, građanski homogenizirani - stvorili, branili ovu državu.

Mladi su interaktivno i komunikativno i u svijetu rada i u svijetu simboličke društvene komunikacije danas potpuno izvlašteni - rekao je zastupnik potkrijevivši tvrdnju podacima. Prije desetak godina u ukupnoj strukturi nezaposlenih mladih je bilo, otprilike, 20 posto, a danas ih je 31 posto. Na posao mnogi čekaju tri godine pa i više. Postupi li i ova vlast kao bivša - s nepodnošljivom lakoćom "odstojanja" ovakvi skupovi dobrih želja još će više opterećivati i frustrirati - rekao je Ivan Čehok. Ustvrdivši zatim kako je Hrvatska gerontokratsko društvo, ali ne samo po dobnoj strukturi već po starom mentalitetu. Zastupnici su zatočenici prošlosti (1918, 1941, 1945, 1991), a koga od mladih to danas zanima i hoće li im to, ako ih zanima, pomoći da politički patricipiraju.

Ocjenu da će Hrvatska krenuti naprijed kad se dogodi generacijska smjena, da nije u pitanju smjena ideologija, zastupnik je primjerom - Češke, u kojoj je prosječna dob ministara 38 godina. Nakon upozorenja na promjenu vrijednosnih sudova mladih - prema privatnosti intimnosti, bijegu od društva, uz individualnu afirmaciju kao prvu vrednotu i sve manji društveni angažman upozorio je da bi se trebalo kloniti histerizacije i dirigirane paranoje prema mladima jer, kako reče, mladež je sjajna kakvo im društvo ostavljamo.

Javivši se radi ispravka netočnog navoda, **Marijana Petir (HSS)** rekla je kako se ne čudi što se mladi ne žele uključiti u politički život s obzirom na prepreke koje ih čekaju kad se uključe. Govor zastupnika Čehoka, dometnula je, želi uzeti kao garanciju da će u sljedećem sazivu Hrvatskog sabora sjediti mladi iz HSLŠ-a, ne samo iz HSS-a, SDP-a i... (zastupnica nije dovršila jer je prekinuo predsjedavajući, **Baltazar Jalšovec**).

U roku šest mjeseci izraditi kvalitetne programe

Da **Klub zastupnika SDP-a** Program podržava rekla je **Marija Lugarić**, podsjetivši da su ga oni i inicirali kod donošenja proračuna prije dvije godine. Ona je izrazila zadovoljstvo što se prvi put u Hrvatskoj raspravlja o cjelovitom strateškom dokumentu o mladima. Donosili su se, rekla je, nacionalni programi o djeci, ženama, invalidima i drugim velikim u

društvu marginaliziranim skupinama. Istovremeno se niti o jednoj društvenoj skupini nije toliko deklarativno govorilo i od nje očekivalo, isticalo je se, a tako malo za nju činilo.

Klub zastupnika SDP-a zadovoljan je Programom i zato što se napokon o mladima počelo govoriti kao o izuzetno velikom društvenom potencijalu, što se napustila, do prije nekoliko godina, prisutna "politika zaštite", prevencija, pretjeranog brižništva i zaštitništva, koja je na mlade posve neopravdano gledala kroz prizmu ekstremnih ponašanja. Koja su, naglasila je, zapravo krajnji izraz ili posljedica nekih dugotrajnijih i nagomilanih problema.

Zadovoljstvo Programom - i zato što se napokon o mladima počelo govoriti kao o izuzetno velikom društvenom potencijalu, što se napustila, do prije nekoliko godina prisutna, politika pretjeranog brižništva i zaštitništva, koja je na mlade posve neopravdano gledala kroz prizmu ekstremnih ponašanja.

Program je, nadalje, nužan i zato što je, iz godine u godinu, mladih sve manje, a uz to su sve duže ovisni o roditeljima. Uvjeti za prvo i stalno zaposlenje te pristup materijalnim dobrima su izuzetno otežani, mladi su marginalizirani u procesima odlučivanja (od 151 zastupnika u Hrvatskom saboru ih je samo četvero).

Iz ovog izlaganja još izdvajamo: ukazivanje na posebnu važnost preporuka udrugama mladih i jedinicama lokalne samouprave i podatak kako su gotovo u potpunosti prihvaćeni zahtjevi predstavnika više od 70 udruga mladih.

Spomenimo još zahtjev ovog kluba za izradu kvalitetnih operativnih programa (u roku kraćem od šest mjeseci); ocjenu da za gotovo dvije trećine mjera nisu potrebna dodatna sredstva (financiranje redovnih poslova); tvrdnju kako su razlozi za pravo glasa sa 16 godina veoma opravdani i realni te napomenu kako ne bi bilo korektno odbiti takav prijedlog bez detaljne rasprave; podršku donošenju zakona o vijećima mladih uz ukazivanje na dobre

rezultate takvih vijeća već sada u nekim gradovima i općinama.

Zastupnica Lugiarić ukazala je u ime svog kluba, među ostalim, i na važnost programa neformalnog obrazovanja, vrednovanja volonterskog rada, te otvaranja institucija, prvenstveno škola, neprofitnim organizatorima slobodnog vremena (programi kulture, zabave, promicanja zdravog načina života, kreativnog i volonterskog rada, odgoja za civilno društvo, rekreaciju i sl.) Samo sa snažnim udrugama mladih država će moći ispuniti očekivanja koja se pred nju postavljaju u ostvarivanju ovog programa, a osobitu važnost Klub zastupnika SDP-a vidi u jačanju prostora na civilnoj sceni za umrežavanje i jačanje postojećih udruga mladih.

Nakon što je pozvala Vladu, posebice Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži da se obrate udrugama mladih te pomognu onima s dobrim idejama, zastupnica je još naglasila da se samo osmišljenom i efikasnom politikom može osigurati da se današnji dvadesetogodišnjaci trgnu iz nezainteresiranosti, apatičnosti, da više ne budu marginalizirani, i da postanu odgovorni, aktivni i kompetentni članovi društva.

Podrška, iako je riječ o "programu dobrih želja"

Velimir Pleša obrazložio je stav Kluba zastupnika HDZ-a, koji je Program podržao uz uvjet da Vlada metode provedbe predloži u roku tri mjeseca. Jer, ovakav je, kako reče, program dobrih želja. I ovaj klub je predloženi dokument podržao jer je prvi te vrste kojim se, ako ništa drugo, pokušavaju javnosti prikazati problemi s kojima se susreću mladi.

Nabrajajući mane Programa, zastupnik je najprije upozorio da nigdje nije eksplicitno naveden sport, ustvrdivši zatim da o Vladinoj nebrizi za njega svjedoči i to što nije ispunjeno više od godinu dana staro obećanje o donošenju Zakona o športu. Ni ocjena stanja, koja je točna, nije nužna za donošenje dobrog i kvalitetnog programa.

Zastupnik je zatim: upozorio da Vladin program "S faksa na posao" nije dao rezultate, što rada nove sumnje u efikasnost predloženih mjera; rekao da javnost Zavod za zapošljavanje još uvijek doživljava

kao ustanovu za evidentiranje nezaposlenih; rekao da se ne bi trebalo prihvatiti relativiziranje broja konzumirane droge.

Uvođenje kvota za mlade na stranačkim listama unaprijed je osuđeno na propast, kao što nisu uspjeli slični prijedlozi za žene.

Osvrnuvši se na pitanje mladih Roma, zastupnik je izjavio je da za promjenu odnosa Vlade i države prema Romima nije potreban ni ovaj program niti druge strategije te da je Vlada, očito, u toj aktivnosti jako zakasnila. Kad je riječ o mladim Romima, po njegovoj tvrdnji zatvorene su oči pred istinom, ili nije poznata, da su, primjerice, na području Međimurske županije, gdje živi više od 50 posto Roma, dvije trećine počinitelja kaznenih djela maloljetnika - mladi Romi, što se trebalo barem spomenuti u Programu. Nije istina da socijalne službe nisu dovoljno aktivne u radu s Romima - naglasio je zastupnik dometnuvši kako se pitanje Roma ne može riješiti sa razine lokalne zajednice, odnosno pojedinih županija.

Po ocjeni Kluba zastupnika HDZ-a, uvođenje kvota za mlade na stranačkim listama unaprijed je osuđeno na propast, kao što nisu uspjeli slični prijedlozi za žene.

Sve ovisi, rekao je njihov, predstavnik o vodstvima stranaka - u kojoj će najboljoj mogućoj mjeri prihvatiti mlade ljude. Komentirajući napomenu zastupnice Petir, napomenuo je da je točno da mlade sada imaju SDP, HSS i Hrvatski blok, s tim da ih HSS nije imao do prije par mjeseci, dok je HDZ imao do prije dva tjedna.

U nastavku izlaganja, Velimir Pleša je, među ostalim: ukazao na nejasnoće u vezi s financiranjem razvojnog fonda iz stranih izvora (nova zaduženja u inozemstvu ili nevladine organizacije); izjavio da su očekivanja od lokalnih zajednica u financiranju pojedinih zadaća totalno nerealna u sadašnjoj gospodarskoj zbilji; predložio da se u nazivu program navede razdoblje; rekao da je bez provedbenih rokova program osuđen na propast; upozorio da samo parlament može utvrditi metode i rokove evaluacije (na prijedlog Vlade), a ne Vlada sama te

da obvezujuća poruka ne znači mnogo.

Ispravljajući navod kolege Pleše, Ljiljana Kuhta (HDZ) podsjetila je da je Prijedlog zakona o športu bio gotov još u svibnju, da se o tome "nešto raspravljalo" na nadležnom odboru, ali da se čeka mišljenje ministarstva. Na istu adresu bio je upućen ispravak Marijane Petir. Nije točno, rekla je da je prijedlog o kvotama osuđen na propast, jer upravo rasprava o uvođenju kvota potakla je mnoge političke stranke da uvedu kvote za žene, a to je i senzibiliziralo javnost pa se o tome dosta priča. Zastupnica je još dometnula kako to što HSS sada ima zastupnicu pokazuje da ta stranka ide naprijed.

Pogrešnim se drži plan osnutka posebnoga razvojnog fonda, ukazuje na skućeni radni plan te odbacuju političarske teze iz Programa - da su se onemogućavale inicijative 90-tih, ili da je ideja omladinskih radnih kampova predugo bila nepravredno odložna.

Marko Baričević (HSLs) ispravio je navod zastupnice Petir. Rekavši da mladih u HSS-u ima, izvjestio je zastupnike da je prosjek godina zastupnika HSS-a 52 godine i 6 mjeseci (od 26 do 80), u HSLs-u 47,4 (od 37 do 58).

Da nije istina kako ne uspijevaju kvote u strankama, uzvratila je Marija Lugiarić, napomenuvši da je tako možda u HDZ-u, koji je raspustio stranačku mladež (ono malo mladih pobjeglo je u druge stranke). SDP ima gotovo polovicu žena i dvije mlade zastupnice. Od 20 zastupnika u Gradskoj skupštini petero je mladih i još nekolicina između 30 i 35 godina.

Podrška kad se donesu provedbene mjere

Krunoslav Gašparić rekao je da Klub zastupnika Hrvatskog bloka neće podržati Program sve dok se ne donesu provedbene mjere i preciziraju rokovi za njihovu operacionalizaciju. Uvodno je, najprije, izrazio zabrinutost što se rasprava svela na nadglasavanje o tome čiji su zastupnici mladi.

Uz ocjenu da mladi traže brže, jednostavnije i konkretnije mjere i akcije, zastupnik je rekao da zastupnici ovog kluba hvalevrijednim drže napor prikupljanja podataka iz svih sfera života mladih ljudi.

Zastupnik je zatim ukazao na neke statističke pokazatelje, izdvojivši onaj o tome da je 1971. u Hrvatskoj bilo 23,4 posto mladih, dok ih je 1991. bilo 20,67 posto, uz upit kakav će biti podatak 2010. godine. Nezaposlenih mladih je 1999. bilo 33,8 posto, a 2001. već 41,2 posto, s tim da je opao broj sklopljenih, a povećan broj razvrgnutih brakova. Krunoslav Gašparić upozorio je da navedeni podaci ruše nametnutu tezu o izgubljenih prvih deset godina hrvatske države. Politika prvoga hrvatskog predsjednika, dr. Tuđmana, prema mladima nije bila politika ignoriranja, ali spomenuti podaci govore o tome da su brojke o nezaposlenima i onima koji su Hrvatsku napustili u porastu, a broj mladih u kontinuiranom padu.

Predstavnik Kluba Hrvatskog bloka zatim je, uz ostalo: ukazao na barijeru "odgovarajućeg radnog iskustva" pred mladima; spomenuo nevjerojatni apsurd uvoza radnika iz drugih zemalja u nekim djelatnostima, što si ne bi smjela dopustiti zemlja s oko 400 tisuća nezaposlenih, od čega je više od 40 posto mladih; izjavio da nije problem u nedostatku poduzetničkog duha, kako se tvrdi već ozračja koje treba regulirati kako bi se on stimulirao; upozorio na važnost športa za mlade, zbog čega bi odmah trebalo rješavati manjkavosti i nedostatke.

Spomenimo još da ovaj klub zastupnika pogrešnim drži plan osnutka posebnoga razvojnog fonda, da odbacuje neke "politikantske teze" iz Programa - da su se onemogućavale inicijative 90-tih", ili da je ideja omladinskih radnih kampova predugo bila nepravedno odiozna te da ukazuje na skučenost radnog plana Nacionalnog programa djelovanja za mlade - čini svega četvrtinu teksta Programa.

I da su počinili dvije trećine kaznenih djela Rome se ne mora segregirati u školama

U ime **Kluba zastupnika nacionalnih manjina**, dr. **Furio Radin** najprije je upozorio da postoje mladi koji razmišljaju kao 90-godišnjaci i 90-

godišnjaci koji razmišljaju kao mladi. Kako reče, treba vidjeti koliko je pojedinac pošten, sposoban i to valja prezentirati biračima koji će njegove vrline prepoznati bez obzira na njegove godine. Ne znači to da mladi nisu zapostavljeni. Kvote bi trebalo predvidjeti unutar stranaka (a ne unutar institucije) i to bi svaka stranka trebala regulirati statutom, a i inače bi što manje zakonom trebalo regulirati organizaciju stranaka.

Danas se s mladima mora raditi na demokratski način, poticanjem kreativnosti i želje za promjenom, tolerancije i sklonosti prema multikulturalnosti, kako ne bismo bili svjedoci ružnih prizora sa stadiona u Poljudu, gdje su se mogli vidjeti ustaški simboli.

Zastupnik Radin je zatim ukazao na to kako mladi danas dugo ne izlaze iz svoje primarne obitelji zato što nemaju posao, krov nad glavom, materijalne mogućnosti.

Napomenuvši kako ovo nije prvi dokument o mladima predložen parlamentu, rekao je da je prijašnji sustav itekako mnogo vodio računa o mladima, premda na način koji je nerijetko bio pogrešan. Danas se to mora raditi na demokratski način, poticanjem kod mladih kreativnosti i želje za promjenom, njihove tolerancije i sklonosti prema multikulturalnosti. Kako ne bismo, naglasio je, bili svjedoci ružnih prizora sa stadiona u Poljudu, gdje su se mogli vidjeti ustaški simboli. Ono što se kod nostalgičara može "razumjeti" ne može se tolerirati kod mladih ljudi - naglasio je Furio Radin.

Mladi su, po njegovim riječima, podložni svim mogućim idejama i prihvaćaju ih nekritički jer ih društvo nije pripremilo za kritičko promišljanje ponudena (otud, primjerice, skin heads).

U nastavku, izlaganja predstavnik Kluba zastupnika nacionalnih manjina složio se s tvrdnjom zastupnika Pleše, rekavši kako decentralizacija mora biti "plaćena i praćena".

Kad je, pak, riječ o Romima, izjavio je da je ovaj usporedio "kruške i jabuke". Pa i da imaju i dvije trećine kaznenih djela to ne znači da ih se

mora segregirati u školama. Osim toga, može biti da je nekakav Hrvat, Talijan ili Mađar iz Medimurja napravio kazneno djelo koje je mnogo teže od spomenute dvije trećine koje su počinili mladi Romi.

Iz ovog izlaganja još izdvajamo: ocjenu kako su mladi siti parola i da ne vjeruju političarima, da najveći broj mladih želi otići raditi u inozemstvo (što neće pomoći Hrvatskoj da postane moderna zemlja). Spomenimo i zaključnu misao Furia Radina - da bi, ako sport treba imati (kako je rekao Gašparić) odgojnu komponentu, na čelu Hrvatskoga olimpijskog odbora trebao sjediti čovjek koji nije - kao Anton Vrdoljak - vrijedao gotovo sve manjine, koji nije rekao o Bošnjacima ono što je rekao te koji u Hrvatskom saboru nije izjavio da se mladi Hrvat ne može identificirati s igračem NBA jer je ovaj crnac.

Ispravljajući navod Furia Radina i svezi s ustaškim simbolima na Poljudu, **Drago Krpina** je rekao kako prepostavlja da je ciljao na Thompsonov koncert. Moguće je da ih je bilo, ali to nisu jedini oblici u ideološkom smislu problematičnog ponašanja - rekao je, uz upit zastupniku je li reagirao kad u Kumrovcu zlorabe djecu oblačeći ih kao Titove pionire, u komunističke simbole, pod kojim su počinjeni nebrojeni zločini. Čak je, dometnuo je, i Hrvatska televizija jednom zastupniku (uz njegov pristanak) stavila komunističke simbole, propagirajući na taj način komunističke zločine.

Doprinos vraćanju nacionalnog optimizma

U ime **Kluba zastupnika HSS-a** Prijedlog programa podržala je (u dobroj vjeri da će njihovi prijedlozi biti uvaženi) **Marijana Petir**, uz

U formiranje krovne udruge mladih ne bi se trebala miješati ni država ni političke stranke.

primjedbu što nema rokova za provedbu predloženih mjera. Naglasivši kako za mlade u Hrvatskoj i one koji se u nju žele vratiti valja stvoriti instrumente koji će im osigurati školovanje, posao, sigurnost, zdravlje, zadovoljstvo. Rješavanje pitanja mladih za HSS je doprinos vraćanju

nacionalnog optimizma, koji je preduvjet razvoja društva.

Zastupnica je u ime svoga kluba ukazala na odlične poteze Ministarstva obrta, malog i srednjeg poduzetništva zahvaljujući kojima je u posljednjih godinu dana otvoreno 27.000 novih radnih mjesta. Takve, rekla je, očekuju od drugih tijela državne uprave i privrednih subjekata.

Klub zastupnika HSS predložio je da registar s popisom deficitarnih zanimanja te razrađeni sustav prekvalifikacije za trenutno potrebna radna mjesta postanu sastavni dio Programa za mlade. Da se time raspolože, napomenula je zastupnica, ne bi u našim brodogradilištima radili Rumunji već Hrvati.

Tu su još: prijedlog da sastavni dio Programa bude poticaj države u školovanju mladima sa sela i onima koji bi se тамо vratili; upit kako će se provesti reorganizacija i redefiniranje studentskih centara; zahtjev da se preciznije, Zakonom o radu, definira volontiranje, jer birokratiziranu se državu može reformirati jedino s mladima koji će, nakon volontiranja u državnoj upravi i prema programu "S faksa na posao", moći odgovorno preuzeti dužnost; prijedlog da se općinama i gradovima preporuča da osiguraju prostor za mlade; ocjenu da bi pitanje pastorala mladih i njihova duhovnost trebali biti sastavni dio Nacionalnog programa za mlade.

Predstavnica Kluba zastupnika HSS-a ukazala je na zabrinjavajući podatak o povećanoj ovisnosti i broju duševno oboljelih mladih ljudi, što upućuje da im nedostaje sadržaja, ali i savjetodavna služba. Upozorila je, nadalje: da se u formiranje krovne udruge mladih ne bi trebala miješati ni država ni političke stranke; da se vijeća za mlade formiraju i na razini države, da se savjet preimenuje u vijeće za mlade (uz daleko širu ulogu) i da ga, osim predstavnika vladinog i nevladinog sektora, čine i predstavnici podmladaka političkih stranaka.

HSS je sklon prijedlogu da se šesnaestogodišnjacima omogućiti glasanje, uz prijedlog da se o tome organizira široka javna rasprava.

Sonja Borovčak (SDP) govorila je u svoje i u ime grupe mladih koji su se s Prijedlogom programa upoznali putem Interneta, oduševljeni što napokon vide program za mlade.

Tvrđnju da se Program može realizirati i bez financijskih sredstava,

zastupnica je potkrijepila primjerom. Zahvaljujući, njemu, naime, inicijative mladih će se razmatrati a ne da ih, kao dosad nemaju kome izložiti jer, primjerice, gradonačelnik ne želi o njima raspravljati. Zato je veoma značajan prijedlog o vijećima za mlade.

Pitanje - da li glas šesnaestogodišnjacima previše je ispolitizirano po ocjeni zastupnice, a bilo bi veoma značajno da mladi mogu utjecati na to tko će u lokalnim jedinicama voditi brigu o njima važnim sadržajima.

I ona je, na kraju, rekla da je potrebno utvrditi zaduženja i rokove za ostvarenje Programa za mlade.

Participacija mladih - oblik prevencije

Sanja Kapetanović (SDP) pozdravila je Prijedlog programa, naglasivši kako je nastao kao rezultat suradnje brojnih pojedinaca (i ona je sudjelovala u njegovu iniciranju i kreiranju) i članova brojnih udruga, stručnjaka koji se bave mladima te predstavnika državne uprave i drugih. Zato, unatoč nedostacima, ima posebnu vrijednost - prvenstveno je rezultat rada u kojem su mladi imali mogućnost odlučivati o pitanjima koja ih se tiču.

Od primarne je važnosti da lokalne vlasti prepoznaju važnost pružanja uvjeta za razvoj osobnosti mladih i njihove integracije u društvo, što je ujedno najbolja zaštita od kriminala, nasilja, ovisnosti.

Po njenoj ocjeni, marginalizaciji mladih pridonijela je loša gospodarska i socijalna politika, a i to što su u proteklih deset godina problemi mladih svrstavani pod obiteljsku politiku pa je tako bilo zanemarivano donošenje razvojnih programa i time potrebe, težnje i potencijali mladih.

Predloženi dokument podloga je za osmišljavanje daljnjih aktivnosti u kojima će ključnu ulogu imati upravo udruge mladih, mladi i lokalna zajednica. Zato je od primarne važnosti da lokalne vlasti prepoznaju važnost pružanja uvjeta za razvoj osobnosti mladih i njihove integracije u društvo, što je ujedno najbolja

zaštita od kriminala, nasilja, ovisnosti. Participacija mladih je oblik prevencije, naglasila je zastupnica, rekavši zatim kako, nažalost udruge mladih u svome radu nailaze na niz prepreka. Poseban je problem stav prema kojem je djelovanje udruga mladih kulturno ili politički nepodobno, posebno kad je riječ o udrugama koje njeguju različite kulturne vrednote ili su manje zastupljene u lokalnoj zajednici.

Zastupnica je, zatim, rekla kako škola i fakultet nemaju više integrirajuću ulogu kao nekad te da se to što se mladi sve kasnije osamostaljuju nerijetko odražava na osjećaj nemoći i gubitak pouzdanja u postojeće sustave donošenja odluka. Mnogi smatraju da ne pronalaze odraz vlastitih interesa u državnoj politici, stvorenoj od odraslih i za odrasle, pa su neki pronašli utočište u indiferentnosti ili individualizmu, a drugi pokušavaju iznaći oblike izdržavanja koji graniče s ekscesivnim ili čak marginalnim postupcima u smislu demokratičnosti. Iz toga se može zaključiti da mladi nisu zainteresirani za politiku, ali ipak mnogi pokazuju jasnu želju za sudjelovanjem, ali na individualnoj osnovi, izvan zastrajelih struktura i mehanizama sudjelovanja. Program je prilika da im se to omogući - rekla je Sanja Kapetanović.

Iz njezina izlaganja u nastavku još izdvajamo napomenu kako je u Programu naglasak, kao i u Europi, na razvijanju djelotvornih i fleksibilnih načina priznavanja znanja i vještina postignutih izvan formalnog obrazovanja i upozorenje da se društvo koje nije sposobno mladima ponuditi konkretne mogućnosti na tržištu rada izlaže opasnostima začaranog kruga nezaposlenosti, marginalnosti i socijalnog razdora. I zaposleni, međutim, nailaze na prepreke - sve su raspostranjeniji nesigurni oblici zaposlenja, plaće su manje u usporedbi s primanjima odraslih, čak i dobre obrazovne kvalifikacije nisu garancija zaposlenja, konkurencija je sve okrutnija, a zabrinjava tendencija zapošljavanja mladih uglavnom na neosiguranim i nezaštićenim poslovima, najčešće s kratkoročnim ugovorima ili na određeno vrijeme. Osjećaj međugeneracijske nepravde koja slijedi iz ovoga raste među mladima, koji postaju svjesniji dubljeg značenja demografskih promjena, u okvirima socijalnih zdravstvenih i mirovinskih

sustava - rekla je predstavnica Kluba zastupnika SDP-a.

Iz njezina izlaganja još izdvajamo: upozorenje da bi državna politika u okviru zdravstva veći naglasak trebala staviti na zdravstvene probleme koji posebno pogađaju mlade i ocjenu o uočljivoj potrebi za boljim informiranjem o spolnosti (u školi i izvan nje); prijedlog da se posebna pažnja posveti djevojkama i mladim ženama s obzirom na učestalo nasilje nad ženama; zamjerku što politici zaštite okoliša nije posvećeno dovoljno prostora.

Nekonkretno o zaustavljanju iseljavanja mladih

Ante Beljo (HDZ) zamjerio je Prijedlogu što je premalo konkretnih rješenja, napose kad je riječ o zaustavljanju iseljavanja mladih (iz Hrvatske ih je u samo nekoliko zadnjih godina otišlo oko 150 tisuća "trbuhom za kruhom").

Osvrnuvši se na pitanje participacije mladih u društvenom životu, podržao je zahtjeve za kvotom od 30 posto kako bi, kako reče, i organizacije i udruženja mogli preživjeti

kad generacije koje već stare budu u prilici napuštanja svojih pozicija.

Osvrnuvši se na globalizaciju, zastupnik je rekao da ona svakako ne pomaže mladim ljudima - da je negativan trend prisutan u raznim zemljama pa i u Sjedinjenim Američkim Državama. Po riječima zastupnika Clinton je krajem mandata otvorio, kako se hvalio, 20

Protiv davanja prava glasa šesnaestogodišnjacima, jer bi se na taj način mladima manipuliralo.

milijuna mjesta (koja se danas zatvaraju), ali na štetu 100-150 milijuna radnih mjesta u zemljama tranzicije, napose Istočne Europe i zemljama Južne Amerike.

Ante Beljo je protiv davanja prava glasa šesnaestogodišnjacima s obrazloženjem da bi se na taj način mladima manipuliralo, kao što je, tvrdi, učinjeno s njima kod rušenja slovačkog predsjednika Merčijara, a ne bi im to pomoglo da dobiju prva radna mjesta, jer još nisu završili škole.

Iz ovog izlaganja još izdvajamo upozorenje kako pretjerana usredotočenost na privlačenje stranog kapitala može dovesti do toga da hrvatski unutarnji poslovi dođu pod dominaciju strane moći te tvrdnju kako je Hrvatskoj potrebno samo da privuče kapital bogate hrvatske dijaspore kojim bi se moglo utemeljiti malo i srednje poduzetništvo i razviti turistička djelatnost, a i pomogli bi u stvaranju navika građanskih obveza i stručnosti koji su potrebni Hrvatskoj kako bi postala punopravni član Zapada.

Replicirajući Belji, **Marija Lugarić** je rekla da glas sa 16 godina ne može jamčiti da dobiju radna mjesta, ali da može pomoći u rješavanju tog problema. Tvrdnju da za probleme prava rješenja može naći samo onaj tko "zaista živi taj život" zastupnica je potkrijepila primjerom - prethodni tjedan su, na njezin prijedlog, raspisani natječaji za posebne kreditne linije za mlade poduzetnike i poduzetnike početnike.

Hrvatski sabor podržao je Prijedlog nacionalnog programa za mlade prosljedivši Vladi primjedbe, prijedloge i mišljenja da ih uzme u obzir kod provođenja Nacionalnog programa.

J.R.

PRIJEDLOG NACIONALNE STRATEGIJE JEDINSTVENE POLITIKE ZA OSOBE S INVALIDITETOM, OD 2002. DO 2006. GODINE

Sustavna politika prema osobama s invaliditetom

Većinom glasova zastupnici su prihvatili podnijeto Izvješće Nacionalne strategije jedinstvene politike za osobe s invaliditetom čiji je predlagatelj Vlada Republike Hrvatske. Tijekom rasprave izražene su pohvale predloženom dokumentu te je ukazano da je kvaliteti Strategije pridonijelo sudjelovanje udruga osoba s invaliditetom. Kao pozitivan pomak u promišljanju problema i pokušaju senzibiliziranja javnosti pretežno je isticano to što se upravo prvi put u Hrvatskom saboru vodila cjelovita rasprava o osobama s invaliditetom. I opozicija i pozicija složile su se u tome da je briga i odnos prema invalidima

ogledalo svake organizirane države i uređenog društva. Temelj legislative osoba s invaliditetom su dva zakona - Zakon o hrvatskom registru osoba s invaliditetom i Zakon o popisu stanovništva. Kao nedostaci Strategije navedeni su: dužina rokova, nedostatnost medijske edukacije o problemima osoba s invaliditetom, nedostatak analitike, brojčanih pokazatelja, procjena ili simulacija koje bi trebale pokazati stupanj financijske provedivosti Strategije. Zastupnici su mišljenja da se zbog pojave zabrinjavajućeg stupnja netolerancije u hrvatskom društvu Strategija u dijelu o obrazovanju mora sadržavati dio

koji se odnosi na obrazovanje i edukaciju stanovništva o suživotu s invalidnim osobama.

O IZVJEŠĆU

Umjesto prikaza zakonskog prijedloga koristimo se uvodnim izlaganjem Vladina predstavnika u kojem su zastupnici informirani o osnovnim rješenjima navedenim u Strategiji i razlozima zbog kojih se ona predlaže. Predstavnik predlagatelja i zamjenik ministra rada i socijalne skrbi, dr.sc. **Bože Borko Žaja**, akcentirao je da se

prijedlog Nacionalne strategije jedinstvene politike za osobe s invaliditetom od 2002. do 2006. godine temelji na članku 57. stavku 2. Ustava Republike Hrvatske, Nacionalnom programu za poboljšanje kvalitete življenja osoba s invaliditetom, te zaključku Vlade Republike Hrvatske proisteklom iz praćenja ostvarenja Nacionalnog programa s predlaganjem izmjena i njegovih dopuna. Podloga ovom dokumentu su međunarodni dokumenti i ugovori poput Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, Opće deklaracije o pravima osoba s invaliditetom, Programa djelovanja Ujedinjenih naroda za osobe s invaliditetom, Pariške povelje za novu Europu, odluke Europske komisije o obilježavanju europske godine osoba s invaliditetom u 2003. godini te Jedinstvene politike rehabilitacije osoba s invaliditetom Vijeća Europe. Nacrt Strategije izradila je radna skupina Državnog zavoda za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, koju su činili predstavnici Ministarstva rada i socijalne skrbi, Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom, predstavnici znanstveno-stručnih institucija i udruga osoba s invaliditetom. Nacionalna strategija predstavlja nadogradnju postojećem Nacionalnom programu za poboljšanje kvalitete življenja osoba s invaliditetom koji je Vlada Republike Hrvatske usvojila 14. listopada 1999. godine. Nacionalni program izrađen je u svrhu promicanja osnovnih ljudskih prava i temeljnih sloboda, te poštivanja socijalne pravde, dostojanstva i vrijednosti svake osobe. Osnovni problemi na koje ukazuje Strategija su sljedeći: neujednačenost prava osoba s invaliditetom s obzirom na stupanj, vrstu i uzrok oštećenja; arhitektonsko-urbanističke barijere u svim segmentima društva - obrazovanju, zdravlju, kulturnim ustanovama; nedostatna participacija osoba s invaliditetom u procesima odlučivanja na svim razinama; nedovoljna informiranost osoba s invaliditetom i šire javnosti o njihovim pravima; učestalo kršenje prava osoba s invaliditetom unatoč zakonskoj regulativi; pretežita ovisnost osoba s invaliditetom o sustavu socijalne skrbi zbog nedovoljno reguliranog sustava zapošljavanja osoba s invaliditetom te neodgovarajuće uređen sustav obrazovanja i profesionalne rehabilitacije. Osnovni ciljevi Nacionalne strategije su: promicanje i

osiguravanje prava osoba s invaliditetom, stvaranje uvjeta za rješavanje njihovih problema, koordinirano djelovanje, informiranje, aktivno sudjelovanje u društvenim poslovima, te senzibiliziranje društva i javnosti na potrebe osoba s invaliditetom. Strategija je koncipirana kroz nekoliko područja koja čine obitelj i civilno društvo; zdravlje, šport i rekreacija; obrazovanje, profesionalna rehabilitacija, zapošljavanje i rad; mirovinsko osiguranje; stanovanje; socijalna pomoć i skrb; mobilnost i pristupačnost. Prijedlog ovog dokumenta odnosi se na sve osobe s invaliditetom, bez obzira na vrijeme i okolnosti nastanka oštećenja. Posebne novine koje je vrijedno naglasiti odnose se na prijedloge za uvođenje pravobranitelja za osobe s invaliditetom, otvaranje Ureda Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom; koordiniranje aktivnosti svih državnih tijela uprave, jedinica lokalne (regionalne) samouprave radi postizanja i ostvarivanja jedinstvene politike, te definiranje i jačanje uloge civilnog sektora. Za provedbu mjera predviđenih ovom Strategijom nije potrebno osiguravanje dodatnih sredstava, već je potrebno racionalizirati potrošnju postojećih na način da ona u većoj mjeri bude usuglašena sa Strategijom.

RADNA TIJELA

O predloženom Izvješću raspravila su i radna tijela Sabora.

Odbor za rad, socijalnu politiku i zdravlje o predloženom je tekstu raspravio u svojstvu matičnog radnoga tijela. Ukazano je da je za kvalitetu Strategije bitna činjenica da su u izradi sudjelovale i udruge osoba s invaliditetom, a okolnost da se u Hrvatskom saboru, prvi put, vodi cjelovita rasprava o osobama s invaliditetom dokazuje i stupanj senzibilizacije hrvatske javnosti. Bitan korak u tome bio je uvrštavanje u popis stanovništva pitanja vezanog uz osobe s invaliditetom, kao i donošenje Zakona o registru osoba s invaliditetom, a što je rezultat zalaganja Odbora. Rokovi navedeni u Strategiji su, po mišljenju predstavnika nekih udruga, predugački jer se radi o dokumentu koji je glavna odrednica odnosa društva prema osobama s invaliditetom, a koji ujedno mora osiguravati provedivost zacerta-

ne politike na duže razdoblje. Stoga je preporuka članova Odbora da u izvedbenim programima i planovima, koji će preciznije odrediti rokove i mjere, svakako sudjeluju predstavnici udruga osoba s invaliditetom te da se svi provedbeni akti donose istovremeno sa zakonskim prijedlozima koji proizlaze iz ove Strategije. Ujedno, zakoni i provedbeni akti nužni za realizaciju Strategije morat će sadržavati sve specifičnosti pojedinih kategorija osoba s invaliditetom a koji, zbog prirode ovog dokumenta nisu taksativno navedeni. Nakon opsežne rasprave članovi Odbora su jednoglasno odlučili predložiti Saboru donošenje Nacionalne strategije jedinstvene politike za osobe s invaliditetom od 2002. do 2006. godine.

Odbor za obitelj, mladež i šport izrazio je nezadovoljstvo stajalištem predlagatelja iz uvoda gdje se navodi "da su parlamentarni izbori u siječnju 2000. godine potvrdili opredjeljenje Hrvatske prema civilnom društvu, te demokratskoj i tržišno orijentiranoj državi integriranoj u EU." Procijenjeno je kako bi bilo dobro da predlagatelj preciznije odredi što se želi istaći, jer bi netko mogao protumačiti da prije spomenutih izbora takvog opredjeljenja nije bilo. U nastavku je istaknuto da materijal sadrži previše paušalnih procjena koje nisu potkrijepljene konkretnim pokazateljima. Navode se pomaci i poboljšanja u "zadnje vrijeme", ali prema stajalištu iznijetom u raspravi stvarnih poboljšanja, zbog objektivnih i subjektivnih razloga nije bilo. U raspravi je spomenuta neispunjena obveza Vlade RH koja se obvezala podnijeti novi prijedlog Zakona o športu. Na temelju obećanja Vlade Odbor je povukao svoj Prijedlog iz procedure. Također su navedeni problemi vođenja evidencije osoba s invaliditetom, problemi integracije tih osoba. Ocijenjeno je neophodnim djelovanje defektologa u osnovnim školama i jedinicama lokalne samouprave, te spomenuta problematika povlastica u unutaršnjem prometu, fizičke barijere u školama i drugim ustanovama. Iznijeta je primjedba da za pojedine mjere nisu predloženi rokovi provedbe, oni predloženi, prema mišljenjima izraženim u Odboru, predugi su. Uvažavajući obrazloženje predlagatelja u kojim je, među ostalim naglašeno zadovoljstvo samih osoba s invaliditetom predloženim rješenjima i zadanim rokovima,

članovi Odbora nisu se odlučili koristiti mogućnost koju im daje članak 177. Poslovnika - predložiti donošenje Strategije u dva čitanja. Nakon provedene rasprave Odbor je jednoglasno odlučio predložiti Hrvatskom saboru donošenje Nacionalne strategije jedinstvene politike za osobe s invaliditetom od 2002. do 2006. godine.

RASPRAVA

Nakon uvodnog izlaganja predstavnika predlagatelja dr. **Žaje**, sa stajalištima Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo zastupnike je upoznala **Snježana Biga-Friganović**, a sa stajalištima Odbora za obitelj, mladež i šport **Dubravka Šuica**. Potom su govorili predstavnici klubova parlamentarnih stranaka, a prvi je riječ dobio zastupnik dr. **Juraj Njavro**. Govoreći u ime **Kluba zastupnika HDZ-a** naveo je da je skrb o osobama s invaliditetom počela davno i podsjetio da je još 1948. godine u Povelji o ljudskim pravima naglašena potreba posebne skrbi o osobama s invaliditetom. Osvrnuo se i na hrvatskog liječnika dr. Andriju Štampara, jednog od osnivača Svjetske zdravstvene organizacije koji je u definiciji zdravlja isticao socijalnu crtu i zahvaljujući njemu definicijom zdravlja obuhvaćeno je, uz fizičko, psihičko i socijalno blagostanje. Dodao je da je u Ustavu Republike Hrvatske u pojedinim člancima naglašavana posebna skrb o osobama s invaliditetom tako da i one postanu ravnopravni i djelatni članovi društva. Imajući to na umu prethodna je Vlada 1999. godine pripremila Nacionalni program za poboljšanje kvalitete življenja osoba s invaliditetom. Tim programom nije riješen problem invalidnih osoba, ali je učinjen veliki iskorak da se i te osobe nađu u ravnopravnom položaju s ostalim građanima. Prepreka koja još nije riješena su građevne barijere, točnije pristup osoba s invaliditetom svim ustanovama koje su im potrebne. Kao primjer naveo je Vladu RH, razne državne ustanove, sportske terene, kulturne ustanove i ostale institucije. Prigovorio je dužini rokova realizacije mjera iz Strategije. Prema zadnjem popisu pučanstva iz 2001. godine, osoba s invaliditetom u RH je ukupno 10,28 posto od ukupnog broja stanovnika, a valja pridodati broj osoba

starijih od 65 godina, koje su također osobe s posebnim potrebama. Smatra da sadašnji prijedlog Strategije odugovlači s pojedinim rješenjima te ga zanima koliko je osoba s invaliditetom u zadnje dvije godine uposlono u državnim ustanovama, nakon što je prihvaćen kvotni sustav. Jedino rješenje problema osoba s invaliditetom vidi u profesionalnoj rehabilitaciji i kontinuiranom obrazovanju uz što one mogu puno postići. Naveo je primjer ministara pojedinih vlada npr. ministar rada Ujedinjenog Kraljevstva je osoba s invaliditetom. Sigurno je da osobe s invaliditetom te starije i nemoćne osobe ne smiju biti socijalni slučajevi, o njima se mora skrbiti socijalna politika. Kao primjer nepoštivanja zakona i osoba s invaliditetom naveo je slučaj popisa hrvatskih ratnih invalida iz Domovinskog rata u listu "Osječki dom", što nije u skladu s Ustavom a ni sa Zakonom o registru osoba s invaliditetom. Nadalje, smatra da im je potrebno omogućiti, uz obrazovanje, i sportsko-rekreacijsko održavanje tjelesne kondicije, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje, uočivši nedostatke rezultate vezane uz profesionalnu rehabilitaciju. Podržava Strategiju, uz sve njezine nedostatke, te vjeruje da će biti prihvaćene navedene sugestije.

U Strategiji obuhvaćene sve osobe s invaliditetom bez obzira na vrijeme i okolnosti nastanka oštećenja

U ime **Kluba zastupnika SDP-a** govorila je zastupnica **Snježana Biga-Friganović**. Klub podržava donošenje Nacionalne strategije jedinstvene politike za osobe s invaliditetom kao nadogradnju postojećem Nacionalnom programu za poboljšanje kvalitete življenja osoba s invaliditetom iz 1999. godine. Smatra posebno važnim da se Nacionalna strategija jedinstvene politike za osobe s invaliditetom odnosi na sve osobe s invaliditetom, bez obzira na vrijeme i okolnosti nastanka oštećenja. Istakla je važnost sudjelovanja predstavnika udruga osoba s invaliditetom u radnoj grupi za izradu Strategije. Smatra da je Vlada postigla cilj te da je pri početku mandata učinila bitan korak uvrštavajući u popis stanovništva pitanja vezana uz osobe s invaliditetom. Tome je dodala i Zakon o

državnom registru osoba s invaliditetom, proistekao iz inicijative udruga osoba s invaliditetom. Nadalje je istaknula najvažnije probleme osoba s invaliditetom, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje, a navedene kao važne točke programa i točke koje se odnose na novi Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom. Valja što prije donijeti spomenuti zakon koji je u proceduri te što prije krenuti u realizaciju predviđenih mjera. U svojim predstojećim aktivnostima, Ministarstvo za obrt, malo i srednje poduzetništvo, zajedno s Ministarstvom rada i socijalne skrbi i Hrvatskim zavodom za zapošljavanje, do kraja 2004. godine poduzet će mjere za osiguravanje predstava za najpovoljnije uvjete kreditiranja samozapošljavanja osoba s invaliditetom. Također je i postavljen zadatak Ministarstvu za obrt, malo i srednje poduzetništvo da izradi do kraja 2004. godine, u sklopu mjera i aktivnosti za poticanje malog gospodarstva, posebne poticajne mjere za osobe s invaliditetom u svrhu povećanja mogućnosti njihova aktivnog uključivanja u gospodarski razvoj Hrvatske. Hrvatska Vlada je u siječnju 2002. donijela Program poticanja zapošljavanja i mjera, predviđeni su također različiti poticaji za profesionalnu rehabilitaciju i za zapošljavanje osoba s invaliditetom. Potrebno je da matična radna tijela učine detaljnu analizu efikasnosti mjera u zapošljavanju osoba s invaliditetom po pojedinim županijama. Istaknula je dio koji se odnosi na stanovanje, mobilnost i pristupačnost. Kao jedan od primjera je i rampa na ulazu u Hrvatski sabor koja omogućava nesmetan ulazak osoba s invaliditetom, na koji bi se trebale ugledati i druge državne institucije. Pravilnik o prostornim standardima, iz 1982. godine, nije bio učinkovit u sprečavanju nastanka arhitektonskih barijera. Zaključno je izdvojila Čakovec i Zagreb kao gradove koji ostalim lokalnim samoupravama mogu služiti kao dobar primjer za pravilan odnos prema osobama s invaliditetom. Zaključila je da osobe s invaliditetom često ističu da su mnogo teže barijere u glavama nego arhitektonske barijere, stoga ovu raspravu doživljava kao značajnu senzibilizaciju cjelokupne javnosti za problematiku osoba s invaliditetom.

Vesna Škare-Ožbolt u ime **Kluba zastupnika DC-a** naglasila je da u

predloženoj Strategiji nije obuhvaćena provedba dvaju vrlo važnih zakona koje je Sabor izglasao prošle godine - Zakona o popisu stanovništva i Zakona o Hrvatskom registru osoba s invaliditetom. Drži da bi na temelju odredbi Zakona o popisu stanovništva i rezultata popisa izradu i podnošenje stručnih izvješća o rezultatima popisa. Dodaje da treba zadužiti Ministarstvo zdravstva, Ministarstvo

Prepreka koja još nije riješena je građevna barijera, točnije pristup osoba s invaliditetom svim ustanovama koje su im potrebne. Kao primjer navedena je Vlada RH, razne državne ustanove, sportski tereni, kulturne ustanove i ostale institucije.

rada i socijalne skrbi, Državni zavod za statistiku s grupom stručnjaka da do kraja 2002. godine izrade stručno izvješće i predoče ga Saboru. Nadalje, treba omogućiti godišnje praćenje popunjavanja registra podacima iz zdravstva, socijalne skrbi, braniteljstva, mirovinskog osiguranja, što je danas na nezadovoljavajućoj razini, jer će tek na bazi spoznaje veličine problema s invaliditetom Sabor biti u stanju donositi odgovarajuće odluke i zakone a, Vlada i ministarstva planirati mjere, sredstva i aktivnosti. Strategija također mora sadržavati obvezu Ministarstva zdravstva i Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo da izvještavaju Sabor o provedbi Zakona i stanju u registru. Pohvalna je, smatra, točka 11. Strategije u kojoj se očituje senzibilitet države koja i sama daje primjer dobre prakse uvođenjem novosti da se u proračunu vidljivo iskazuju planirana i utrošena sredstva za uklanjanje arhitektonskih i građevinskih barijera. Izdvojila je nekoliko sljedećih točaka Strategije koje nisu dovoljno definirane: ocjena stanja obitelji i civilnog društva, zdravlja, sporta i rekreacije, obrazovanja, socijalna pomoći i skrbi. Glavni je nedostatak baza podataka, točnije nedostatak registra osoba s invaliditetom kao temeljnog dokumenta u programu djelovanja.

Klub zastupnika DC-a smatra da Strategiju treba prihvatiti, ali omogućiti što bržu provedbu uz što manje administriranja i birokratiziranja te da se razdoblje za

provođenje strategije mora odnositi na mandat Vlade koja donosi Strategiju i polaže račun o njezinoj provedbi.

U ime Kluba zastupnika HSLs-a govorio je zastupnik Marko Baričević te imao primjedbu na nedovoljno razrađen program rada Nacionalne strategije. Smatra da se prije dvije godine o tome trebalo raspravljati u okviru rasprave o programu rada Vlade Republike Hrvatske te da u okviru Strategije ne postoje niti mjere niti sankcije za neizvršavanje programa. Podržava prijedlog Kluba zastupnika DC-a da se razdoblje za provođenje Strategije mora odnositi na mandat Vlade koja donosi tu Strategiju i polaže računa o njezinoj provedbi. Drži da bi jedna institucija trebala preuzeti nadležnost za provedbu te ističe Ministarstvo rada i socijalne skrbi kao nositelja, kako bi

Strategiju treba prihvatiti, ali u provođenju omogućiti što bržu provedbu uz što manje administriranja i birokratiziranja te da se razdoblje za provođenje Strategije mora odnositi na mandat Vlade koja donosi Strategiju i polaže računa o njezinoj provedbi.

se u zadanom roku ostvario program Strategije. HSLs podržava načelo jednakosti invalida svih kategorija po stupnju invaliditeta uz dodatnu valorizaciju njihovih prava s obzirom na okolnosti nastanka invaliditeta, kao što su primjerice urođene bolesti ili ratne okolnosti. Primjedbe i prijedlozi Kluba zastupnika HSLs u vezi s provođenjem Zakona o popisu stanovništva i Zakona o Hrvatskom registru osoba s invaliditetom jednaki su kao i upravo iznesena stajališta Kluba zastupnika DC-a, s tim što HSLs-ovci među upravna tijela koja bi izvršila analizu i podnijela izvješće ubraja i Ministarstvo hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata. Zaključno, Klub zastupnika HSLs-a podržava Izvješće, iako smatra da je programu rada s osam stranica preambiciozno namijenjen naziv Nacionalne strategije jedinstvene politike za osobe s invaliditetom.

Nezaposlenost invalida kao mislena imenica

U ime Kluba zastupnika LS-a govorio je Tibor Santo, dr.med. Istaknuo je da Liberalna stranka podržava dokument, pozivajući se na više puta u raspravi navedeno stajalište da je briga i odnos prema invalidima ogledalo svake organizirane države i urednog društva.

U predloženoj Strategiji nisu obuhvaćena dva najvažnija strateška zakona osoba s invaliditetom, a to su Zakon o popisu stanovništva 2001. te Zakon o Hrvatskom registru osoba s invaliditetom.

Ističe već spominjani nedostatak analitike, brojčanih pokazatelja, procjena ili simulacija koje bi trebale pokazati stupanj financijske provodljivosti Strategije. Drži da je položaj invalida u zemljama u tranziciji još i teži zbog razloga propasti poduzeća koja su zapošljavala invalide, dodavši da je danas "mislena imenica" da invalid uopće može biti zaposlen. S obzirom na porast trenda netolerancije u hrvatskom društvu, smatra da Strategija u dijelu o obrazovanju mora sadržavati i dio koji se odnosi na obrazovanje stanovništva o suživotu s invalidnim osobama. Nadalje, u Strategiji je nejasno hoće li prednost u realizaciji programa imati civilni sektor ili državne institucije. Unutar Strategije je relativno malo pažnje posvećeno u opisu stanja i programa razvoja profesionalne rehabilitacije, zapošljavanju i radu invalida te da su nadležnim institucijama određeni predugi rokovi za izradu plana razvoja profesionalne rehabilitacije, zapošljavanja i rada osoba s invaliditetom. Ne slaže se s izjavom da se razdoblje za provođenje Strategije mora odnositi na mandat vlade koja donosi tu strategiju i polaže račun o njezinoj provedbi. Suzdržan je u vezi s poglavljem 3. ("Koordinacija i informiranje") gdje se u stavku 3. navodi da Ministarstvo branitelja treba donijeti provedbene akte u skladu sa zakonodavstvom i praksom Europske unije u suradnji s Ministarstvom za europske integracije te će se time omogućiti suvremenija i adekvatnija zaštita invalida Domovinskog rata kao dijela opće

populacije s invaliditetom. Smatra, naime, da je potrebno, s obzirom na specifičnosti Hrvatske u odnosu na praksu u Europskoj uniji, odrediti i druge oblike zaštite invalida Domo-

Položaj invalida u zemljama u tranziciji je teži zbog propasti poduzeća koja su zapošljavala invalide te je danas "mislena imenica" da invalid uopće može biti zaposlen.

vinskog rata podržava ideju o uvođenju pravobranitelja za prava osoba s invaliditetom, kao i ideju o osiguravanju kvalitetne patronaže. Zaključno, Klub zastupnika LS-a podržava dokument, iako je manjkav i nedorečen, no smatraju da ga je važno donijeti te da je dobra osnova za donošenje pravih i kvalitetnih odluka te ga što prije treba provesti u praksi.

Omogućiti aktivno uključivanje osoba s invaliditetom u rad zajednice

U ime **Kluba zastupnika HSS-a** govorio je **Miroslav Furdek**, dr.med. Na početku je izrazio podršku Strategiji te kao kvalitetu i najveću vrijednost smatra podatak da je donesena koordiniranim djelovanjem i konzultacijama s udrugama invalida, smatrajući da je to dobar način da se ovako bitni dokumenti razmatraju i donose usuglašeno s onima kojih se direktno tiču. Ne posjeduje točan, već okviran podatak da oko 9,7 posto stanovnika Republike Hrvatske treba posebnu skrb. Ističe da dokument treba promicati i osigurati prava osoba s invaliditetom te im omogućiti uključivanje i aktivno sudjelovanje u radu zajednice, točnije senzibilizirati društvo na potrebe invalidnih osoba. Ponovio je da se Strategija odnosi na sve osobe s invaliditetom, bez obzira na vrijeme i okolnosti nastanka te citirao Ustav RH koji također naglašava potrebu posebne skrbi o osobama s invaliditetom i njihovog uključivanja u društveni život. Suglasio se s prethodnicima kad je riječ o važnosti Zakona o popisu stanovništva i o kategorizaciji invalidnih osoba za provođenje aktivnosti predviđenih Strategijom. Drži da su neki od rokova u Strategiji predugi te predlagatelju predlaže da ih skрати u

okviru realnih mogućnosti kako bi dobili rokove koji su u smislu provedbenih akata mogući i realni. Potrebno je bolje definirati izvore financiranja, i sugerira predlagatelju da prilikom izrade provedbenih programa i planova konzultira s predstavnicima udruga osoba s invaliditetom te da se također vodi računa o specifičnostima pojedinih kategorija osoba s invaliditetom. Istaknuo je potrebu kontinuirane kontrole provedbe Strategije, bilo po provedbenim programima bilo kao cjeline, kako bi se uklonili eventualni nedostaci. Dobrim rješenjem smatra točku 7. Strategije. Svjestan da Strategija neće sama po sebi poboljšati položaj osoba s invaliditetom, smatra da je donošenje Nacionalne strategije jedinstvene politike za osobe s invaliditetom bitan preduvjet da se problemi tih osoba počnu sustavno rješavati.

Nepreciznost Strategije

U ime **Kluba zastupnika Hrvatskog bloka** govorio je **Ivić Pašalić**, dr.med. iznijevši da donošenje Strategije smatraju potrebnim zbog velikog broja problema s kojima se susreću građani koji imaju određene vrste oštećenja i koji u svakodnevnom životu nailaze na nepremostive teškoće u rješavanju svojih životnih potreba. Smatra da se s najvećim problemima susreću djeca i mladi s nekim vrstama oštećenja te u današnjim ekonomskim i društvenim uvjetima imaju malo šansi i mogućnosti za zadovoljavanje svih

U opisu stanja malo je pažnje posvećeno programu razvoja profesionalne rehabilitacije, zapošljavanja i rada invalida; nadležnim institucijama određeni su predugi rokovi za izradu plana razvoja profesionalne rehabilitacije zapošljavanja i rada osoba s invaliditetom.

životnih potreba. Prijedlogom Nacionalne strategije jedinstvene politike za osobe s invaliditetom nije definiran pojam invalidnosti, to jest tko se smatra invalidnom osobom, stoga je vrlo teško govoriti o pojedinim mjerama predviđenim ovom Strategijom. Unatoč postojanju Zakona o

hrvatskom registru osoba s invaliditetom, još uvijek nije ustrojena baza podataka iz koje bi bilo razvidno o kojem se broju invalidnih osoba i vrstama oštećenja radi. U Strategiji nisu iskazane veličine proračunskih izdataka upravo za ovu populaciju, kako bi se eventualni učinci predloženih mjera mogli pratiti i s aspekta povećane brige i većeg izdvajanja društvene zajednice. Nadalje, Nacionalna strategija pa onda niti prijedlog mjera, ne temelji se na rezultatima znanstvenih istraživanja ovog područja niti egzaktnih podataka, pa tako nije navedena ni metodologija korištena pri izradi liste, nego je to izraz želja, skup prepisanih ciljeva i mjera prema različitim Vladinim resorima. Velika većina predloženih mjera (ukupno 66) za poboljšanje i unapređenje sveukupnog materijalnog i društvenog života invalidnih osoba, načelne je naravi i opisuju općenite zadatke pojedinih ministarstava, državnih zavoda, lokalne samouprave, koje nemaju precizan rok izvršenja. Nisu precizno definirani izvori financiranja navedenih mjera i aktivnosti pa stoga nije za očekivati da će dati očekivane rezultate. Nejasno je temeljem čega se došlo do takvih prijedloga ako za njihovu provedbu nisu stvorene sve nužne pretpostavke. U tom smislu i rasprava o proračunu za 2003. godinu pokazat će našu osjetljivost za ovu populaciju. Zaključno, izrazio je žaljenje što se invalidnim osobama usvajanjem ovog dokumenta neće olakšati teškoće u svakodnevnom životu niti će im se poboljšati materijalni status.

Invaliditet nije bolest

U pojedinačnoj raspravi prva se za riječ javila zastupnica **Jadranka Kosor (HDZ)**, istaknuvši na početku da podržava prijedlog Nacionalne strategije za osobe s invaliditetom jer smatra da treba podržati svaki korak koji ide ka svladavanju prepreka, svladavanju predrasuda i svaki korak koji pomaže čuvanju dostojanstva tih ljudi. Kad se govori o skrbi o invalidnim osobama smatra da se može reći da te skrbi nikada nije dovoljno ili nikada nije previše. Podsjetila je dokument "Nacionalni program za poboljšanje kvalitete življenja osoba s invaliditetom" donesen 1999. godine kao i još nekoliko zakona koji su doneseni u prošlom sazivu Hrvatskoga sabora koji su poboljšali

kvalitetu života nekim kategorijama osoba s posebnim potrebama, primjerice zakon koji je omogućio slijepim osobama kretanje uz pomoć pasa vodiča pa su od stupanja na snagu toga zakona oni mogli i u kazalište te sva prijevozna sredstva sa psima koji su za njih život. Suprotno tvrdnji predstavnika predlagatelja, zastupnica drži da ako uistinu mislimo ozbiljno realizirati neke dobre prijedloge iz Strategije potrebno je osigurati sredstva iz državnog proračuna i proračuna jedinica lokalne uprave i samouprave. Navela je primjer sustavnog rješavanja unapređenja zdravlja odnosno športa i rekreacije za koje je nužno osigurati redovito financiranje organizacija unutar udruga koje se bave promicanjem športa. Nužno je osigurati financijska sredstva kako bi se bavili onim što najbolje znaju i promovirali šport, te promovirali Hrvatsku u svijetu. Navela je primjere vrhunskih sportaša Jelene Vuković, Ane Sršen, tenisača invalida, reprezentacije gluhih osoba itd. Predložila je, na inicijativu Udruge gluhoslijepih osoba "Dodir", da se iz dokumenta gdje se bolest izjednačava s invaliditetom, taj termin ukloni. Ne slaže se s ocjenom stanja o socijalnoj pomoći i skrbi jer su, primjerice, u odnosu na hrvatske ratne vojne invalide iz Domovinskog rata učinjene određene korekcije u pogledu nekih prava, a što bi trebalo rezultirati pravičnijom socijalnom zaštitom osoba. Podsjeća da su novim Zakonom o pravima hrvatskih branitelja znatno umanjena njihova prava, posebno na pomoć i njegovu stopostotnim invalidima i članova njihovih obitelji te da oni uporno traže povrat izgubljenih prava. Predlaže izmjene Zakona o pravima hrvatskih branitelja u tom djelu, vezano uz najteže invalide, zatim da se u dokumentu uz ostale kategorije uvede i kategorija gluhoslijepih osoba. Podržava dio Strategije "Obitelj i civilno društvo", koji se odnosi na djelovanje Državnog zavoda za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži prema medijima, te podsjeća na odluku bivšeg Vijeća HRT-a o uvođenju emisije za invalidne osobe. U dijelu Strategije koji govori o stanovanju, mobilnosti i pristupačnosti predlaže da se zbog pomoći slabovidnim i gluhoslijepim osobama uz obilježavanje hotelskih soba i drugih prostorija reljefnim simbolima, signalima, zvučnim uređajima, doda još i obveza pisanja tih naziva

odnosno obilježavanje prostorija i svega onoga što se u hotelskim prostorima mora obilježiti, uvećanim crnim tiskom. U dijelu o profesionalnoj rehabilitaciji, zapošljavanju i radu, važno je dodati da se omogućuje školovanje za sva zanimanja prema mogućnostima, a ne prema vrsti oštećenja. Posebno podržava sve što će na temelju Strategije voditi ka poboljšanju položaja civilnih invalida iz Domovinskog rata. Na kraju je iznijela razmišljanje za provedbu Strategije koje se odnosi na završne odrednice Strategije u dijelu o izvršavanju i koordinaciji. Smatra da je uz sve ostale obveze prevelik teret na jednog nositelja aktivnosti, Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži te predlaže da se za dio poslova ovlasti Ministarstvo rada i socijalne skrbi.

Nedostatak edukacije o problemima invalidnih osoba

Milanka Opačić (SDP) u početku je primijetila da se za raspravu prijavio, a u odnosu na neke druge rasprave, vrlo mali broj zastupnika. Podržava Strategiju jer je to prva sustavna politika prema osobama s invaliditetom za razdoblje od četiri godine, no, dodaje da je uobičajeno da problemi nastaju u provedbi dokumenata. Smatra da je obrazovanje za invalide omogućeno samo na papiru, s obzirom na barijere koje postoje te da je međusobna tolerancija također problem. Drži da se u hrvatskom društvu međusobne razlike vrlo teško podnose. Zato važnim smatra razvijanje edukacije u smjeru poticanja ljudi da više znaju o problemima invalidnih osoba. Kao dobro sredstvo edukacije smatra mali bonton -

Prijedlogom Nacionalne strategije jedinstvene politike za osobe s invaliditetom nije definiran pojam invalidnosti, to jest tko se smatra invalidnom osobom; stoga je vrlo teško govoriti o pojedinim mjerama predviđenim ovom Strategijom.

priručnik o ponašanju prema invalidima, koji su zastupnici dobili. Složila se s prethodnom govornicom o nedostatku edukacije na HRT-u o

problemu invalidnih osoba. Kao pozitivan primjer ističe Radio "101", koji već godinama emitira emisiju posvećenu osobama s invaliditetom, no nažalost, stanicu kratkog dometa. Smatra da je neophodno znati koliko je osoba s invaliditetom u RH, a onda i ostale pokazatelje koji iz toga proizlaze.

Sonja Borovčak (SDP) podržava Strategiju jer je to prva jedinstvena Strategija koja se bavi osobama s invaliditetom, bez obzira u kojem vremenu i u kojim okolnostima je invaliditet nastao. Kao članica Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo pohvalila je suradnju Državnog zavoda za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži zbog suradnje s udrugama osoba s invaliditetom koje su izrazile veliku podršku Strategiji. Smatra da kvaliteta Strategije ovisi o tome je li u njoj sadržan bit problema. Nadalje su iz rezultata popisa stanovništva proizašle brojke, a i plan provedbe i ostalo. Smatra da će dužina rokova od četiri godine biti opravdana ukoliko budu realizirane aktivnosti zacrtane u Strategiji. Dodaje da nije dovoljno samo podržati Strategiju, već i raditi u smjeru provedbe. Također drži da je medijska edukacija vrlo bitna, a prema prvim rezultatima popisa stanovništva iz 2001. godine broj osoba s invaliditetom iznosi 9,68 posto od ukupnog broja stanovnika. Ti će podaci pomoći nadležnim institucijama u donošenju određenih programa mjera. Vrlo vrijednim smatra završne odrednice Strategije gdje se govori da će Državni zavod izraditi plan u roku od šest mjeseci od usvajanja Strategije i izvijestiti Hrvatski sabor, te da će tijela državne uprave dostaviti do 15. siječnja svake godine Povjerenstvu Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom izvješće o provedbi mjera.

Marijana Petir (HSS) smatra da je mnogo specifičnih okolnosti utjecalo na živote osoba s invaliditetom: neznanje, strah, praznovjerje i nemar, društveni su faktori koji su ih kroz povijest izolirali osporavajući njihov napredak. Smatra da uvijek u društvu postoje zapreke koje sprječavaju osobe s invaliditetom da se koriste svojim pravima i slobodama te im otežavaju puno sudjelovanje u djelatnostima njihovih društvenih zajednica. Invalidi doživljavaju ograničenja poretkom i strukturom njihove društvene okoline te stavovima cjelokupne populacije. Predrasude se više odnose na fizičke razlike nego na fizička

ograničenja i većina ljudi nije sposobna prihvatiti druge kakvi jesu. Zbog toga je uloga Vlade važna posebice u uklanjanju zapreka i jačanju partnerskog odnosa s

U hrvatskom društvu se međusobne razlike vrlo teško podnose. Stoga je vrlo važno razvijati edukaciju u smjeru poticanja ljudi da više znaju o problemima invalidnih osoba. Pozitivan primjer je Radio "101", koji već godinama emitira emisiju posvećenu osobama s invaliditetom, no nažalost stanica je kratkog dometa.

organizacijama osoba s invaliditetom. Odlukom Vlade može se promicati viši životni standard, zaposlenost i uvjeti za ekonomski i socijalni napredak te razvoj osoba s invaliditetom. Vjeruje da će Ministarstvo obrta osmisliti program za samozapošljavanje invalida, jer su se dosadašnji programi pokazali vrlo uspješnima. Veliku pomoć invalidima predstavljaju ročnici na civilnom služenju vojnog roka i mnogobrojni volonteri, te smatra da te vrijednosti treba njegovati i razvijati. Vlada treba pokrenuti i promicati programe kojima je svrha podizanje svijesti osoba s invaliditetom o vlastitim pravima i njihovom potencijalu. Spomenula je posjet parku prirode Medvednica gdje je otvorena prva staza za invalide u zaštićenom području, dodajući da na svijetu postoji još samo jedna takva staza u Texasu. Smatra da takve i slične akcije zaslužuju pažnju medija te stoga nije dovoljno samo dva puta informirati medije, kako predviđa Strategija već je to potrebno činiti svakodnevno. Izražava žaljenje da duhovnost i pastoral nisu u Strategiji našli mjesto kao ni u programu djelovanja. Smatra da svim osobama s invaliditetom koje trebaju pomagala moraju biti dostupna na odgovarajući način, uključujući i financijsku mogućnost. Vlada mora urediti i programe akcije koje će fizičku okolinu učiniti pristupačnom i poduzeti mjere da osiguraju dostupnost informacija i komunikacije. U fizičkoj okolini potrebno je uklanjanje zapreka to su mjere stvaranja standarda i

smjernica kao i nastojanja oko uvođenja zakonskih propisa kojima je cilj osiguranje pristupačnosti na razna mjesta. Postojeća prostorno-planska i građevno-tehnička regulativa nedostatna je jer se odnosi na arhitektonske prepreke koje su vezane samo za invalide s teškoćama u kretanju. Nužna je promjena propisa koji uređuju to područje, jer i gluhi i slijepi imaju svoje posebne potrebe. Zakonom o prostornom uređenju i Zakonom o gradnji treba predvidjeti zabranu izdavanja građevne dozvole ako glavnim projektom nije riješeno pitanje pristupa osobama s invaliditetom u zgrade javne i poslovne namjene. Potrebno je predvidjeti hitno izdavanje građevne dozvole, ako je podnositelj zahtjeva osoba s invaliditetom te otklanjanje prepreka za osobe s invaliditetom prilikom rekonstrukcije postojećih građevina. Tijela državne uprave trebaju voditi računa o poštivanju propisa kada nastupaju kao investitori kako ne bi stvarali arhitektonske barijere. Osim uklanjanja građevinskih barijera, potrebno je ukloniti barijere u glavama. Osobe s invaliditetom trebaju imati izravan pristup i utjecaj na formiranje zakona i propisa koji se odnose na sva njihova prava definiranih standardnim pravilima o izjednačavanju i mogućnosti za osobe s invaliditetom koje je usvojila Generalna skupština Ujedinjenih naroda 1993. godine. Invalidi ne smiju prihvatiti da ih se pretvara u objekt žaljenja, da ih se tretira kao bolesnike kao socijalni teret ili da ih se u najboljoj životnoj dobi s još uvijek velikim umnim i fizičkim potencijalima umirovljuje kao što je bio slučaj s invalidima Domovinskog rata. U prilog činjenici koliko invalidne osobe doprinose društvu izdvojila je primjer Mandice, žene u invalidskim kolicima koja vozi auto, živi u zgradi u kojoj nije prilagođen ulaz za invalide, organizira okrugle stolove i danonoćno vodi brigu o drugim invalidima, koja nam može služiti kao primjer. Zaključno, navela je još nekoliko primjera: Napoleon je vodio svoje najveće bitke iz invalidske stolice, a Picasso je, izradio svoje najveće umjetnine iz invalidske stolice, Bethoven stvarao svoja najbolja djela kao osoba oštećenog sluha. Svatko od nas može učiniti nešto kako bi učinio ljepšim i kvalitetnijim život osoba s invaliditetom. Valja imati na umu da ne smijemo pogriješiti poput

onih koji ne poduzimaju ništa zato što su mogli učiniti malo.

Civilno služenje vojnog roka za invalide

Želimir Janjić (HSL) ističe kako je odnos prema invalidima ogledalo urednosti jednoga društva. Ako je zabilježeno da u Hrvatskoj ima oko 10 posto invalida, onda je potrebno posvetiti posebnu pozornost toj populaciji kao što je to slučaj u zapadnoeuropskim zemljama dok takve odnose u našoj zemlji obilježava netolerancija, javnost također nije senzibilizirana za probleme te populacije. Naveo je i nekoliko primjera. U Vukovarsko-srijemskoj županiji u školskom sustavu zaposlen je jedan defektolog i jedan logoped te rade samo u matičnim školama. U dnevni red rasprave također je uvrštena točka o izmjenama Zakona o braniteljima, a čime bi se trebao poboljšati status stopostotnih vojnih invalida prve skupine, vratiti im prava uskraćena donošenjem novog Zakona o čemu se Vlada RH negativno očitovala. Ukratko, smatra da su rokovi predugi, no s druge strane ističe da je bitno da su stvoreni uvjeti kroz jedinstvenu bazu podataka. Najvažnije pitanje, ističe, je uklanjanje arhitektonskih barijera što je temeljna pretpostavka pa pozdravlja mjeru Ministarstva zaštite okoliša i prostornog uređenja da donese Pravilnik o gradnji bez barijera za invalide, te odredi prostorne standarde i uvjete za to. Pohvalnom drži dio Strategije o stanovanju, mobilnosti i pristupačnosti kao prijedlog za potporu udrugama te sugestiju jedinicama lokalne samouprave i uprave da to također čine. Pohvalu zaslužuje i novitet u Strategiji ove vrste, civilno služenje vojnoga roka kao i uvođenje institucije pravobranitelja za invalide. No, ipak najvažnijim smatra obrazovanje koje je u današnje vrijeme najveće jamstvo integracije invalidnih osoba u društvo. Stoga ističe primjer da je malo škola s ugrađenim dizalima za invalide u Vukovarsko-srijemskoj županiji. Na kraju, drži da bi trebalo zadužiti Ministarstvo prosvjete i športa da u suradnji s jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave do konca 2003. godine ustroji sustav praćenja djece s teškoćama u razvoju od predškolskog do srednjoškolskog obrazovanja.

Nada se da ujednačavanje prava vojnih i civilnih invalida rata i sudionika Drugoga svjetskog rata, mirnodopskih vojnih invalida iz poraća i civilnih invalida iz Domovinskog rata, neće biti na štetu onih koji trenutno imaju veća primanja po toj osnovi, nego da će oni koji imaju manja doseći njihovu razinu. Zaključno, podržava Strategiju, ali ipak smatra da bi rokovi provedbe Strategije trebali biti kraći.

Tema za svaki politički mandat

Zaključnu je riječ dao predstavnik predlagatelja dr.sc. Bože Borko Žaja. Suglasan je sa stavovima zastupnika koji akcentiraju da ovo nije mandatna, predizborna, postizborna tema, već tema koju u svojim prioritetima i kontinuitetu mora imati svaka demokratska civilizirana država, svaka Vlada i parlament, neovisno o njegovim političkim preferencijama. Stoga ističe da nije prikladno politizirati ovu temu. Što se tiče Strategije uz uvodno nabrojenu bibliografiju za izradu dokumenta

dodao je još nekoliko međunarodnih dokumenata: Temeljna prava Europske unije, Standardna pravila za ujednačavanje mogućnosti osoba s

Ovo nije mandatna, predizborna, postizborna tema, već ona tema koju u svojim prioritetima i kontinuitetu mora imati svaka demokratska civilizirana država, svaka Vlada i parlament, neovisno o njegovim političkim preferencijama.

invaliditetom, Međunarodna klasifikacija funkcioniranja, Konvencija o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom, Međunarodna klasifikacija bolesti i drugo. Smatra da je suštinsko pitanje znamo li mi kao društvo i hoćemo li doista shvatiti invalidnost kao sastavni dio života zdravih. Ponovio je da je u izradi Nacionalnog programa za poboljšanje kvalitete življenja osoba

s invaliditetom 1999. godine sudjelovala radna grupa invalida i znanstvenika koja je radila i na sadašnjoj Strategiji, stoga se ni jedan invaliditet u ovom dokumentu ne spominje posebno. Istaknuo je da je u tijeku priprema kodifikacije propisa o osobama s invaliditetom te predviđa da će se na dnevnom redu Hrvatskoga sabora naći početkom 2003. godine. Zaključno rekao je da je to otvoreni, okvirni dokument kakve i jesu Strategije te će fonogram s rasprave koristiti stručnoj skupini u doradi Strategije posebno u dijelu obrazovanja. Na kraju ističe da je šutnja o invalidnosti jedan od najtežih oblika invalidnosti "stoga neka ova rasprava bude poziv i poticaj da ubuduće i češće ovako tolerantno sa stajalištima koja su u dobroj vjeri razgovaramo na ovu temu.", zaključio je g. Žaja.

Hrvatski sabor je jednoglasno prihvatio prijedlog Nacionalne strategije, jedinstvene politike za osobe s invaliditetom od 2002. do 2006. godine.

M.Mi.

PRIJEDLOG STRATEGIJE RAZVITKA REPUBLIKE HRVATSKE "HRVATSKA U 21. STOLJEĆU" - SASTAVNICA MAKROEKONOMIJA

Definirani glavni ciljevi razvitka

Od 2005. do 2015. gospodarski rast od prosječno 5 posto godišnje

Većinom glasova (65 "za" i 22 "suzdržana") zastupnici su donijeli zaključak kojim se podržava Prijedlog strategije razvitka RH.

O PRIJEDLOGU

U prikazu predloženog materijala poslužili smo se uvodnim izlaganjem ministra gospodarstva dr.sc. **Ljube Jurčića**.

Strategija razvoja Republike Hrvatske temelji se na izgradnji otvorenog izvozno orijentiranog gospodarstva s fleksibilnim tržištem rada učinkovitim sustavom socijalne zaštite uz istovremenu izgradnju transparentnog tržišnog i institucionalnog okvira

te zadržavanje stabilnog makroekonomskog okvira i jačanje svih onih elemenata koji stvaraju poduzetničku klimu, a time i konkurentnost u međunarodnim razmjerima.

Kao 4 glavna strateška cilja daljnje razvitka Hrvatske mogu se označiti:

1. Ostvarivanje gospodarskog razvitka i visokog stupnja blagostanja svih građana Republike Hrvatske uz uravnotežen regionalni razvitak iz čega se u makroekonomskom smislu mogu izdvojiti sljedeći podciljevi:

- gospodarski rast od prosječno 5 posto godišnje u razdoblju od 2005 - 2015. godine,
- rast zaposlenosti,
- socijalna sigurnost građana,
- rast standarda stanovništva,

- održavanje gospodarske, socijalne i političke stabilnosti,
- promjena gospodarske strukture u skladu s izvoznom orijentacijom,
- razvoj nacionalnih komparativnih i konkurentskih prednosti,
- unapređivanje tehnološke osnove,
- uravnotežen regionalni razvitak uz proces decentralizacije.

2. Uključivanje u europske gospodarske integracije iz čega se u makroekonomskom smislu mogu izdvojiti ovi podciljevi:

- uključivanje u Europsku uniju, CEFTA-u i EFTA-u,
- i repozicioniranje na tržištima jugoistočne Europe.

3. Podizanje kvalitete ljudskog kapitala iz čega se u makroekonomskom smislu mogu izdvojiti ovi podciljevi:

- poboljšanje kvalitete ljudskog kapitala ulaganjem u obrazovanje i znanost uz nužne reforme u tim sustavima,
- rast kvalitete života i produžetak životnog vijeka,
- usporavanje i zaustavljanje negativnih demografskih trendova u mjeri u kojoj raspoloživa materijalna sredstva to omogućuju.

4. Očuvanjem nacionalne sigurnosti iz čega se u makroekonomskom smislu mogu izdvojiti sljedeći podciljevi:

- tehnološka modernizacija i organizacijski preustroj vojske i policije i dovođenje razine izdvajanja za obranu i policiju na razinu razvijenih zemalja, odnosno NATO-a.

Realizacija cjelokupnog scenarija uz pretpostavke da država uspješno provede svoj dio zadatka u razdoblju od 2001. do 2004. godine primarno ovisi o brzini integriranja Hrvatske u međunarodne tokove roba i kapitala, uspješnosti i brzine restrukturiranja, rastu izvoza i promjene njegove strukture uz koncentraciju na tržištu Europske unije te postizanju nužnog socijalnog suglasja svih partnera o dinamici i smjeru nužnih gospodarskih reformi.

RADNA TIJELA

Odbori za financije i državni proračun te za gospodarstvo, razvoj i obnovu predložili su da Hrvatski sabor podrži Prijedlog strategiju razvitka Republike Hrvatske "Hrvatska u 21. stoljeću" - Sastavnica makroekonomija.

RASPRAVA

Potrebna je cjelovitija Strategija

U ime Kluba zastupnika HSLS-a govorio je **Jadranko Mijalić (HSLS)**. Rekao je da se u Strategiji uočava ponavljanje istih postavki, korištenje zastarjelih podataka, neažurnost navedenih podataka i zakonske regulative. Nepotrebnim je ocijenio navođenje, već poznatih, teorije o tranziciji i detaljno obrazlaganje temeljnih teorijskih postavki dobrog poreznog sustava. Smatra da Strategijom nije obuhvaćen segment ulaganja u istraživanje, a najspornijim drži način na koji je tretirana problematika izvoza. Nedovoljno je, kaže, obu-

hvaćeno i pitanje tečajne politike te se negira njen utjecaj na izvoz. Prije svega treba izraditi plan postupnog prilagođavanja tečaja kroz nekoliko godina, definirati ciljeve promjene tečaja te ih uskladiti s monetarnom fiskalnom politikom i politikom plaća, konstatirao je. Kao važnu pretpostavku uspješnosti promjene realnog tečaja drži prestanak daljnjeg neto zaduživanja u inozemstvu. Smatra dalje da je jedan od najvećih problema u provođenju svih reformi u Hrvatskoj neučinkovita skupa i često korumpirana državna administracija, te predlaže reorganizaciju državne uprave. Naglasio je potom da Strategiji nedostaje studiozan stav u svezi sa subvencioniranjem javnih poduzeća, prvenstveno PIK-ova, te je tu predložio hitnu privatizaciju u pronalaženju strateških partnera. Što se brodogradnje tiče, mišljenja je da bi trebalo dugoročno povezivati brodograditelja i proizvođača različitih sustava za brodove radi boljeg korištenja tehnološkog znanja s obje strane i stvaranje boljih tehničkih rješenja. Dodao je da se u postojećoj situaciji ne govori dovoljno o razvoju mikrofinancijskih institucija kao što su štedno-kreditne zadruge, štedionice i specijalizirane banke koje bi bile na usluzi poduzetništvu. Drži kako bi problem nezaposlenosti moglo efikasno rješavati na način da efikasna država stvori uvjete za investicije. Nužno je također, kaže, smanjenje izdataka konsolidirane opće države i porast financiranja iz tekućih, a ne privatizacijskih prihoda. Predložio je i veće ulaganje u obrazovanje i znanost te postizanje održivog fiskalnog deficita. Na kraju je zaključio da Klub zastupnika HSLS-a smatra kako će se shodno iznesenim primjedbama izraditi cjelovitija Strategija razvitka Republike Hrvatske u 21. stoljeću.

Glasnogovornik Kluba zastupnika SDP-a bio je **Zorko Vidiček (SDP)**. Smatra da je ključno pitanje u ovoj Strategiji može li stopa gospodarskog rasta biti viša i je li mogla biti viša? Na to pitanje je, kaže, vrlo teško odgovoriti jer nema procjene hrvatskih gospodarstvenih potencijala i nema sistematiziranih očiglednih nedostataka hrvatskog gospodarstva u sadašnjem vremenu. Drži dalje kako je Strategiju radilo očito više autora koji nisu svoje izračune do kraja usuglasili.

Konstatirao je da su tri temeljna uvjeta za realizaciju scenarija Strategije. Jedan je, kaže, smanjenje državne potrošnje, drugo je restrukturiranje gospodarstva i promjena gospodarske strukture te treće rast izvoza. Naglasio je da je Vlada u listopadu 2000. godine donijela dva

Tri su temeljna uvjeta za realizaciju scenarija Strategije: smanjenje državne potrošnje, restrukturiranje gospodarstva i promjena gospodarske strukture te rast izvoza.

dokumenta kojima programira godišnje Državne proračune i prihode i rashode izvanproračunskih fondova, a to je, smatra, nezaobilazna i neophodna podloga za smanjenje državne potrošnje. Kao drugi preduvjet za ostvarivanje planiranog gospodarskog rasta naveo je pitanje restrukturiranja gospodarstva. Treći preduvjet pak vidi u rastu izvoza. Konstatirao je da ono što je do sada na tom planu učinjeno nije dalo vidljivih rezultata i nije bilo dovoljno učinkovito. Zaključio je da će Klub zastupnika SDP-a podržati ovu Makroekonomsku strategiju razvitka RH uz eliminiranje onih propusta koji se sada u njoj nalaze.

U ime Kluba zastupnika Libre **Goranko Fižulić (LIBRA)** rekao je da podržava Strategiju razvoja makroekonomije. Kao osnovni cilj drži uključivanje europske gospodarske integracije. Spomenuo je recesiju u kojoj je bilo hrvatsko gospodarstvo 1999. godine rekavši kako glavnim uzročnikom takvog stanja drži neuključenost u europske gospodarske tokove. Smatra dalje kako će se to ponoviti ako Hrvatska neće voditi europsku politiku te nam, kaže, osnovni cilj mora biti punopravno članstvo u Europskoj uniji. Sve što prijeći članstvo u Europskoj uniji prijeći rast i razvoj hrvatskog gospodarstva, konstatirao je zastupnik. Mišljenja je da bi se taj cilj mogao ostvariti do 2007. godine uz određene napore. Ukoliko bi Republika Hrvatska kasnije postala članicom Europske unije bit će sve teže ostvarivati stopu rasta koju imamo u ovoj godini, zaključio je gospodin Fižulić.

Cilj Strategije je blagostanje stanovnika naše države

Temeljni cilj ekonomske politike svake demokratske zemlje je ostvarivanje maksimalnog blagostanja njezinih stanovnika, rekao je u ime Kluba zastupnika HSS-a **Ante Markov (HSS)**. Smatra da ostvarivanje tog cilja ostaje i kriterij ocjene uspješnosti gospodarske politike pojedine zemlje i njene Vlade. Strategiju drži dobro napisanu, sa stručne strane, ali, kaže, da bi se procesi privrednog razvoja mogli otpočeti ili privesti kraju, potrebno je prije svega odgovoriti na dva ključna pitanja. Kao prvo je naveo, kako angažirati znanje koje postoji u hrvatskom društvu, a kao drugo, kako da ono kvalitetnije i novo istisne ono staro. Drži dalje kako bi zbog smanjenja neizvjesnosti i povećanja osjećaja pravne sigurnosti trebalo imati jasne, konzistentne i stabilne zakone. Napomenuo je da sadašnje stanje u Hrvatskoj karakterizira visoka nezaposlenost radne snage, velika vanjska i unutarnja zaduženost, opadanje životnog standarda. Loši demografski trendovi, raslojavanje društva, socijalne napetosti i rastući deficit u vanjsko-trgovinskoj bilanci. Konceptija gospodarskog razvoja Republike Hrvatske, smatra gospodin Markov, mora se temeljiti na tržišnom ali prije svega izvozno orijentiranom gospodarstvu. Najvažnija mjera makroekonomske politike prije svega je fiskalna politika, odnosno monetarna politika ekonomskog odnosa s inozemstvom, tvrdi zastupnik i dodaje da je uvjet bržem razvoju hrvatske privrede radikalna reforma fiskalnog sustava. Smatra da bi tu poseban naglasak trebalo staviti na provedivost poreznih zakona. Hrvatska bi tu, kaže, trebala prijeći na već dobro usklađen europski porezni sustav, jer veća porezna opterećenost poduzeća u Hrvatskoj nego u Europi negativno utječe na konkurentnost hrvatskih poduzeća, destimulira se izvoz i priljev novih investicija u Hrvatsku. Zaključio je i da bi trebalo uvesti europsku efikasnost u naplati poreza, te razmisliti o smanjenju PDV-a na više stopa.

U ime Kluba zastupnika HSP-HKDU-a govorio je dr.sc. **Tonči Tadić (HSP)**. Temeljnim ciljem ovakve strategije drži rast bruto društvenog proizvoda i povećanje broja zaposlenih. Međutim, smatra da ova Stra-

tegija neće ponuditi izlaz iz krize, nego da to mogu ponuditi jedino hrvatski gospodarstvenici, poduzetnici, poslodavci i obrtnici. Svaka Vlada, mišljenja je, mora osluškiivati njihov glas i njihova stajališta i tome prilagođivati svoju razvojnu politiku. Sve ostalo bi bilo samo zavaravanje, jer Sabor i Vlada zapravo trebaju u prvom redu voditi računa o tome kako zakone ocjenjuje samo gospodarstvo, zaključio je zastupnik. Naglasio je da u Hrvatskoj hruštveni bruto proizvod raste na uvozu što je praćeno kontinuiranim porastom broja nezaposlenih. To sve, kaže, ne može dugo trajati i ne može imati pozitivnih učinaka na hrvatsko gospodarstvo. Zamjerio je autorima Strategije to što u njoj nije naglašena uloga Hrvatske kao spojnice Mediterana i Podunavlja kao i to što imamo očuvan okoliš. Dodao je da je malo rećeno i o lošoj obrazovnoj strukturi stanovništva Hrvatske. Smatra dalje da Strategija zanemaruje tzv. novu ekonomiju koja je donijela streloviti gospodarski rast zemljama G8. Dobro je ipak da je ovaj materijal napravljen, međutim, pita gospodin Tadić, tko će na kraju pratiti i uspoređivati gospodarski razvoj Hrvatske s odrednicama ove makroekonomske strategije? Pojasnio je da Republika Finska ima Odbor za budućnost u svom parlamentu te predlaže da bi i Sabor mogao razmisliti o jednom takvom tijelu koje bi vodilo računa o dugoročnom razvoju Hrvatske, a ne samo o tome da, kaže, pratimo Vladu tijekom njenog mandata. Rekao je na kraju izlaganja da podržava Strategiju, koja će se, kaže, moći nadopuniti danas-sutra sukladno mijenjanju svjetskog gospodarstva.

Postoji, nadam se dovoljno vremena da ovaj dokument i nadalje bude otvoren u prihvaćanju novih ideja i inicijativa jer se stvari svakodnevno mijenjaju u našoj zemlji i svijetu, istaknuo je **Branislav Tušek (SDP)**. Osvrnuo se potom na pitanje regionalnog razvoja, posebno glede Slavonije i Baranje. Smatra da je uz definiranje hrvatskih regija ili vizija ustroja regionalnih jedinica potrebno izraditi vrijednosne pokazatelje tih regija s aspekta ljudskih i gospodarstvenih potencijala. Što se tiče, kaže, Slavonije i Baranje, mišljenja je kako te regije imaju tri razvojna "motora". Prvo je, kaže, prirodno bogatstvo, zatim šume te ljudi. Predložio je stvaranje jedne moderne Agencije za razvoj koja bi imala za cilj

izradu razvojnih dokumentacija, investicijskih projekata, ulaganja itd. Tome je pridodao i Agenciju koja će se brinuti o poticanju i stimuliranju ulaganja, odnosno direktnih stranih ulaganja. Zaključio je potom da definiranje razvojno-regionalne politike snažno otvara vrata financijskim sredstvima iz fondova Europske unije.

Zadatak Strategije je očuvanje hrvatskih prirodnih bogatstava

Ante Beljo (HDZ) govorio je o trendu globalizacije. Smatra da je Afrika već davno gospodarski uništena, a isto se, kaže, dogodilo i s Azijom te su sada na redu zemlje tranzicije. Smatra da je Hrvatska na jednom strmoglavom putu, ali da se još ima šanse izvući. Mišljenja je da bi stoga u Hrvatskom saboru trebalo o tome malo više govoriti, posebno o primjerima zemalja u svijetu. Tu je spomenuo Argentinu, Brazil i Venezuelu koje je, kako je pojasnio ekonomski uništio pad nacionalne valute u odnosu s aranžmanima s MMF-om. Prvu zadaću Strategije vidi u očuvanju hrvatskih prirodnih bogatstva, a onda ćemo mi upravljati našim ljudskim faktorom, izvoznom orijentacijom i demografijom. Ako sve prodamo strancima, onda ćemo imati samo tehničke vlade, a mi ćemo biti radnici na imanjima nekih drugih gospodara, zaključio je zastupnik.

Makroekonomija je jedna od 19 parcijalnih Strategija, rekao je ministar gospodarstva dr.sc. **Ljubo Jurčić**. Ekonomska strategija je ustvari ekonomska politika na dugi rok, naglasio je dodavši kako zato ovu raspravu drži vrlo korisnom jer će biti službeni dokument u kontinuiranom radu koji će se nastaviti na izradi ove Strategije.

Zastupnici su potom prešli na glasovanje te su većinom glasova (65 "za" i 22 "suzdržana") donijeli zaključak kojim se podržava Prijedlog strategije razvitka Republike Hrvatske, "Hrvatska u 21. stoljeću" - sastavnica Makroekonomija. Ujedno sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja uputit će se Vladi da ih uzme u obzir pri donošenju Strategije razvitka Republike Hrvatske "Hrvatska u 21. stoljeću" - sastavnica Makroekonomija.

M.S.

PRIJEDLOG ODLUKE O ODRŽAVANJU BILATERALNIH VOJNIH VJEŽBI PRIPADNIKA ORUŽANIH SNAGA REPUBLIKE HRVATSKE I SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA NA TERITORIJU REPUBLIKE HRVATSKE

Sudjelovanje u bilateralnim vojnim vježbama od interesa je za RH

Na temelju zakonskih obveza (članak 6. stavak 2. alineja 6. Zakona o obrani), zastupnici Hrvatskoga sabora su nakon kraće rasprave donijeli Odluku o održavanju bilateralnih vojnih vježbi naših pripadnika Oružanih snaga i SAD-a. Kako se čulo sudjelovanje u bilateralnim vojnim vježbama jedan je od partnerskih ciljeva RH dogovorenih sa NATO-om u sklopu provođenja postupka pristupanja u NATO kroz stupanje u Membership Action Plan (MAP) proces.

O PRIJEDLOGU

Obrazlažući razloge zbog kojih valja donijeti ovu odluku Vlada navodi da je sudjelovanje u bilateralnim vojnim vježbama (posebno sa članicama NATO-a i Partnerstva za mir) od osobitog interesa za Republiku Hrvatsku i njezino uključivanje u euroatlantske organizacije, a stečena znanja i iskustva i za njeno aktivno sudjelovanje u procesu uspostave mira u široj međunarodnoj zajednici. Sudjelovanje u bilateralnim vojnim vježbama jedan je od partnerskih ciljeva RH dogovorenih sa NATO-om u sklopu provođenja postupka pristupanja u NATO kroz stupanje u Membership Action Plan (MAP) proces. S obzirom na to da se u predmetnom slučaju radi o bilateralnim vojnim vježbama u kojima sudjeluju pripadnici Oružanih snaga RH i SAD-a postoji zakonska obveza donošenja Odluke Hrvatskoga sabora radi ostvarivanja tih ciljeva Republike Hrvatske.

RADNA TIJELA

I dok Odbor za zakonodavstvo podupire donošenje ove Odluke i nema primjedbe na njezin tekst u

raspravi u Odboru za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost postavljena su pitanja o točkama 2, 3. i 8. predložene Odluke u svezi s odgovarajućim sudjelovanjem pripadnika Oružanih snaga RH u vojnim vježbama s pripadnicima Oružanih snaga SAD.

Predstavnik predlagatelja odgovorio je na pitanja naglasivši da je sudionništvo pripadnika hrvatske strane odgovarajuće u odnosu na broj sudionika iz SAD-a, jer se radi o bilateralnim vježbama. Kako je u raspravi primijećeno da se vježbe neće održavati samo na teritoriju Republike Hrvatske, ocijenjeno je da u nazivu Odluke taj dio treba izostaviti i u tom smislu Odbor je podnio amandman tražeći da ovo bude Prijedlog odluke o održavanju bilateralnih vojnih vježbi pripadnika Oružanih snaga RH i SAD-a.

AMANDMAN ZASTUPNIKA

Jedinu amandmansku intervenciju u tekst predložene odluke (na točku II.) imao je zastupnik mr.sc. **Mato Arlović**. Ovaj SDP-ov zastupnik podsjeća da se prema Poslovniku Hrvatskog sabora zakoni, odluke i drugi akti koje donosi parlament objavljuju u "Narodnim novinama", te se i predložena Odluka, koja stupa na snagu danom donošenja, treba objaviti u rečenim novinama.

RASPRAVA

Svi su sudionici rasprave dali podršku Prijedlogu ove odluke, a neki od njih učinili su to uz određena upozorenja.

Podržavajući u ime Kluba zastupnika SDP-a predloženu odluku, **Nenad Stazić** je ustvrdio kako su

ovakve zajedničke vojne vježbe izvanredna prilika da hrvatska vojska stekne dodatna znanja i iskustva pogotovo kada surađuje s vojskama članica NATO saveza. Klub smatra da treba pokazati da je Hrvatska odgovorna članica međunarodne zajednice, između ostalog, i na ovaj način. Klub podržava amandmanski prijedlog Odbora za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost da se izmijeni

Sudjelovanje u bilateralnim vojnim vježbama (posebno sa članicama NATO-a i Partnerstva za mir) od osobitog je interesa za RH i njezino uključivanje u euroatlantske organizacije, a stečena znanja i iskustva i za njeno aktivno sudjelovanje u procesu uspostave mira u široj međunarodnoj zajednici.

naziv predložene odluke jer točka 6. Prijedloga odluke npr. predviđa jednu manju vojnu vježbu s vodom naše i vojne policije US Army u SR Njemačkoj. Osim na naziv amandman bi trebalo primijeniti i na prvu točku Prijedloga odluke, upozorava zastupnik Stazić. Isto tako SDP stoji iza amandmana gospodina Arlovića te poziva sve zastupnike da izglasaju predloženu odluku.

Kao mlada država s iskustvom nedavnog ratovanja Hrvatska sigurno može biti na neki način zadovoljna što postoji interes vodeće i možda jedine svjetske super sile da s našim Oružanim snagama održava bilateralne vojne vježbe, naglasio je **Luka Bebić**. Od toga bi i jedna i druga oružana snaga trebala imati korist, nastavlja ovaj zastupnik, istupajući u ime Kluba zastupnika HDZ-a. Zbog

činjenice što se Prijedlogom odluke predviđa čak osam vrsta bilateralnih vojnih vježbi na različitim područjima (na kopnu, moru i u zraku) Republike Hrvatske Klub predlaže da se o svemu dobro pripremi javnost tako što će se informirati o područjima na kojima će se održavati te vojne vježbe. Ne tako davno, kaže, imali smo slično iskustvo na području srednje Dalmacije, i bilo je dosta uspješno, a nije izazvalo pometnju kod pučanstva tog kraja. Isto tako naglašava da bi bilo dobro kada bi se analiza tih bilateralnih vojnih vježbi dostavila Odboru za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost odnosno njegovom Pododboru za obranu kako bi radna tijela Sabora bila u toku odvijanja tih vježbi. Klub zastupnika HDZ-a podržat će prihvaćanje predložene odluke, zaključio je ovaj zastupnik.

Stavove Kluba zastupnika HSP-HKDU-a iznio je dr.sc. **Tonči Tadić (HSP)**. Ovo je prvi put da Sabor uopće odlučuje o tome hoće li neka od zemalja članica NATO-a zajedno s Hrvatskom vojskom provesti vojnu vježbu na tlu Hrvatske, uvodno je rekao zastupnik Tadić. Ocjena "visoke politike" da će sudjelovanje u bilateralnim vojnim vježbama ubrzati naše uključivanje u euroatlantske integracije dosta je dvojbena, kaže zastupnik jer ako zemlje članice NATO-a od Hrvatske dobiju sve ono što inače teškom mukom dobiju od svojih punopravnih članica tada doista nema razloga da Hrvatska radi toga bude brže primljena u euroatlantske organizacije. Kada se jedna od ovakvih vježbi pokušava održati ili održava na teritoriju neke druge NATO članice tada se vode pregovori i dogovaraju modaliteti tijekom vježbe, a to ide u jednoj dosta ležernoj raspravi, upozorio je zastupnik Tadić. Vojna korist od donošenja ovakve odluke očita je ako se steknu znanja i iskustva u zajedničkom djelovanju postrojbi Oružanih snaga RH odnosno Hrvatske ratne mornarice i Hrvatskog ratnog zrakoplovstva tj. protuzračne obrane. Pitanje je samo kolika je veličina naših postrojbi odnosno složenost tih vježbi? Nezaobilazno je pitanje je li Hrvatska u održavanju ovih vojnih vježbi samo puka logistika odnosno oni koji osiguravaju prostor ili smo doista partneri, nastavlja zastupnik. Korist bi trebala biti i od uvoza nove opreme po NATO standardu od kojih bi jedan dio, vjeruje zastupnik, trebao ostati na uporabu Hrvatskim oružanim snagama kao dio naknade za korištenje

našeg teritorija, mora i zračnog prostora, odnosno naših vojnih baza. Je li tome tako baš se ne zna iz predložene odluke, upozorava zastupnik Tadić. Još je zanimljivija gospodarska korist odnosno eventualne gospodarske štete koje mogu nastati od ovakvih vojnih vježbi, a o kojima Hrvatski sabor mora voditi računa. Hrvatska je spremna preuzeti dio tereta u globalnoj sigurnosti, a on se npr. očituje u tome što je u brodogradilištu "Greben" u Veloj Luci otkazan posao s Irancima vrijedan 12 milijuna dolara i Hrvatska je spremna preuzela dio tereta sanacije tog škvera koji je mogao preživjeti od remonta tih brodova. Isto tako dio tereta globalne sigurnosti definitivno se očituje u utjecaju takvih vojnih vježbi na Hrvatsku kao turističku zemlju. Stoga je iznimno bitno da svi datumi vojnih vježbi u Hrvatskoj budu u sezoni, a ne u predsezoni jer se inače ostavlja dojam o nekakvom ratnom stanju zemlje koja se mukom oslobađa svog ratnog imidža. U predloženoj odluci na svu sreću termini vojnih vježbi vezani uz konac rujna i početak listopada ove godine, ali zastupnik podsjeća na sredinu svibnja ove godine kada je održana zračna vježba zrakoplovstva SAD-a i Hrvatskog ratnog zrakoplovstva iznad Istre. A u lipnju je npr. u Makarskoj održana vježba zajedničkog gašenja požara ("Kroćenje zmaja"), a gostovali su i strani nosači aviona u Rijeci i Dubrovniku. To, dakako, ne vodi u dobrom smjeru u smislu jačanja našeg turističkog gospodarstva o čemu moraju voditi računa naši vojni planeri, a posebno naš predstavnik u Vijeću za korporaciju partnerstva pri vojnom zapovjedništvu NATO-a koji bi se morao znati izboriti za takve datume vojnih vježbi koje neće naškoditi hrvatskom turističkom gospodarstvu i imidžu Hrvatske koja je nedavno izašla iz rata. Uz to, postoji još cijeli niz problema koji se javljaju djelovanjem pripadnika vojnih snaga izvan vojnih vježbi, a valja znati da Hrvatska još uvijek dogovara modalitete pod kojima će strani vojnici sudjelovati na našim vojnim vježbama. U srpnju 2001. u Washingtonu naši su predstavnici potpisali sporazum s predstavnicima SAD-a prema kojem će štete na tlu Hrvatske snositi Republika Hrvatska, odnosno u slučaju da se identificira počinitelj štete eventualno možemo računati na 75 posto odštete. Vrhunac cinizma je, kaže zastupnik, što ta ista prava imaju postrojbe Hrvatske vojske na

tlu SAD-a, ako ih ikad tamo bude, dodaje odmah. Hrvatska treba dopustiti vojne vježbe kojima će ona doista biti partner SAD-u, a ne samo puka logistika koja pomaže stranim vojnicima da dođu na teren predviđen za vježbu, istu održe, a mi saniramo štete. Zaključujući raspravu rekao je kako će Klub podržati predloženu odluku te izrazio zadovoljstvo što se o tome konačno može odlučivati u Hrvatskom saboru.

U ime Vlade istupio je zamjenik ministrice obrane **Zlatko Gareljić**. Od 2000. godine naovamo u Hrvatskoj je održano ukupno 18 različitih bilateralnih vježbi vojske SAD-a i Hrvatske vojske (13 manjih, tri srednje i dvije veće vježbe). Zakonom o obrani usvojenim od Hrvatskoga sabora u ožujku ove godine na jasan je način precizirana procedura donošenja Odluka o sudjelovanju pripadnika oružanih snaga drugih zemalja u vježbovnim aktivnostima u Republici Hrvatskoj, odnosno o sudjelovanju naših pripadnika Oružanih snaga u istim takvim aktivnostima izvan Republike Hrvatske. Kaže kako su višestruke koristi od tih vježbi, a u ovom dijelu najznačajnije je zadržavanje i podizanje borbene spremnosti Oružanih snaga RH i ukupnog obrambenog sustava, a na poseban način usvajanje odgovarajućih mehanizama postupaka i procedure koji odgovaraju modernim vojskama i NATO savezu. U okviru planiranja vojnih vježbi vodi se računa da to ne bude primjerice u jeku pune turističke sezone, a kada je riječ o već spomenutoj vježbi "Kroćenje zmaja" naglašava da je ona izvedena koncem svibnja ove godine te da je ona po sadržaju bila civilnog karaktera. Takva je vježba dobrodošla u tim mjesecima jer je bolje da u to doba lete i demonstriraju svoje sposobnosti canaderi i drugi sudionici protupožarne zaštite nego li tijekom sezone. Ipak, moguće je pomiriti činjenicu da je potrebno provoditi vježbovne aktivnosti, a isto tako osigurati maksimalne uvjete za funkcioniranje gospodarskog i ukupnog života na određenom području, zaključio je zamjenik ministra obrane te da Vlada prihvaća oba amandmana na predloženu odluku.

Usljedilo je glasovanje u kojem je jednoglasno sa 86 glasova "za" donesena odluka o održavanju bilateralnih vojnih vježbi pripadnika Oružanih snaga RH i SAD-a na teritoriju RH.

J.Š.

PRIJEDLOG ODLUKE O OSNIVANJU ISTRAŽNOG POVJERENSTVA ZA ISPITIVANJE OKOLNOSTI I KRIVNJE MINISTARSTVA HRVATSKIH BRANITELJA IZ DOMOVINSKOG RATA ZA OBJAVU IMENA I POSTOTKA INVALIDITETA HRVATSKIH RATNIH VOJNIH INVALIDA S PODRUČJA ZADARSKE I OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE U SREDSTVIMA JAVNOG PRIOPĆAVANJA

Objavom popisa HRVI Domovinskog rata narušene ustavne i zakonske odredbe

Ovaj je prijedlog podnijela desetina zastupnika Hrvatskoga sabora i to HSLŠ-ovci: Dorica Nikolić, Marko Baričević, Vinko Špičko, Želimir Janjić, Željko Glavan, Jadranko Mijalić, Jadranka Katarinčić-Škrlj, Ante Grabovac, Željko Dragović, Đurđa Adlešić, i Joško Kontić, HDZ-ovi zastupnici Jadranka Kosor, Ljerka Mintas-Hodak, Hrvoje Vojvoda, Ivan Šuker i Velimir Pleša, DC-ova zastupnica Vesna Škare-Ožbolt i nezavisan zastupnik Ivo Lončar. Glavna značajka Prijedloga je utvrditi jesu li popisi imena HRVI s postocima njihovog invaliditeta listovima "Zadarski list" i "Osječki dom" dostavljeni iz Ministarstva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, te koji su motivi odgovorne osobe (ili osoba) iz Ministarstva za tako dostavljene popise?

Podnosioci Prijedloga tvrde da su objavom popisa invalida Domovinskog rata narušene ustavne i zakonske odredbe. Tijekom rasprave kod ocjene o potrebi i svrsishodnosti osnivanje te polučeni rezultata rada Istražnog povjerenstva mišljenja su bila različita, ali su zastupnici na kraju odbili ovaj Prijedlog desetine zastupnika.

O PRIJEDLOGU

Predlagatelji smatraju da se određenje javnog interesa ovog Prijedloga sastoji u činjenici da su u razdoblju od 17. do 21. travnja ove godine u "Zadarskom listu", te 9.

rujna ove godine u listu "Osječki dom", objavljena imena svih hrvatskih ratnih vojnih invalida s područja Zadarske i Osječko-baranjske županije, uz postotak njihovog invaliditeta. Tako je, kaže se u Prijedlogu odluke, grubo prekršen članak 37. Ustava koji svakom građaninu jamči sigurnost i tajnost osobnih podataka. Također, prekršen je i članak 20. Zakona o hrvatskom registru o osobama s invaliditetom koji ime i prezime osoba s invaliditetom, kao i postotak njihovog invaliditeta klasiificira kao tajnu. S obzirom na to da "Zadarski list" otvoreno kao izvor svojih informacija navodi Ministarstvo hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata te s obzirom na javno iznesene tvrdnje člornika braniteljskih udruga kako je to isto Ministarstvo popise dostavilo i listu "Osječki dom", učinjena je povreda zakonitosti rada državnih tijela.

Javni interes za osnivanje Povjerenstva, kažu potpisnici Prijedloga, proizlazi i iz činjenice da su imena svih ratnih vojnih invalida u oba slučaja objavljena u kontekstu priče o "lažnim invalidima", čime su mnogima od njih ugrožena Ustavom zajamčena prava na zaštitu osobnog dostojanstva, ugleda i časti.

U nastavku navodi se i područje istraživanja Istražnog povjerenstva, a obuhvaćalo bi ispitivanje djelatnosti Ministarstva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata kako bi se utvrdila ili otklonila povezanost Ministarstva s objavom popisa imena hrvatskih ratnih vojnih invalida s područja Zadarske i Osječko-baranjske župa-

nije u spomenuta dva lista. Povjerenstvo bi trebalo utvrditi jesu li popisi imena hrvatskih ratnih vojnih invalida s postocima njihovog invaliditeta "Zadarskom listu" i "Osječkom domu" dostavljeni iz Ministarstva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i koji su motivi odgovorne osobe (ili osoba) iz Ministarstva za dostavljanje tih popisa spomenutim listovima.

MIŠLJENJE VLADE

Vlada RH načelno podržava nastojanja svih državnih institucija u vezi s poduzimanjem neophodnih radnji za utvrđivanje zakonitosti rada državnih tijela i drugih institucija. Istodobno upozorava da se još u ožujku 2000. očitovala da se neće izjašnjavati o svakom pojedinačnom prijedlogu za osnivanje istražnog povjerenstva, s obzirom na to da Hrvatski sabor autonomno odlučuje o navedenim prijedlozima, sukladno Zakonu o istražnim povjerenstvima. Ipak, Vlada napominje da dio naziva Prijedloga odluke, kao i navod iz obrazloženja u točki III. Cilj istraživanja, nije u skladu sa Zakonom o istražnim povjerenstvima. Istražno povjerenstvo, između ostalog, ispituje zakonitost rada državnih tijela, a odgovornost, odnosno krivnja se utvrđuje nakon utvrđivanja određenih činjenica. Vlada ističe da će, ukoliko Sabor prihvati predloženu odluku, poduzeti sve aktivnosti iz svoje nadležnosti kako bi se utvrdile

činjenice za donošenje valjanog zaključka u vezi s Predmetom.

RADNA TIJELA

Na sjednici **Odbora za ratne veterane** nazočni članovi HVIDRE pozdravili su inicijativu ističući da su mnogi pojedinci objavu podataka doživjeli kao uvredu svog dostojanstva i časti. Mišljenja su, da su objavljeni podaci o imenima i primanjima dostavljeni iz Ministarstva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, a protiv odgovornih osoba za objavu podataka te nekih novinara koji su se ogriješili i o kodeks časti svoje struke podnijeli su privatne tužbe.

Mnogi su pojedinci objavu podataka doživjeli kao uvredu svog dostojanstva.

Ministar hrvatskih branitelja iznio je primjedbu na sam naziv predložene Odluke u kojoj se prejdicira krivnja Ministarstva te predlaže da se ona izmijeni. Naglašava da osobno nije dao, niti je izdao nalog za dostavom pojedinačnih podataka u navedenim lokalnim listovima. Iz Ministarstva je, tvrdi ministar, mogla poteći samo zbirna isplata lista invalidnina za određeni mjesec. Ministarstvo je, kaže ministar, u više navrata izlazilo ususret pojedinim tijelima državne uprave i udrugama stradalnika, invalida i branitelja glede njihovih zahtjeva za dostavom objedinjenih podataka po raznim kategorijama stradalnika. Iako je ministar odbacio odgovornost za dostavu konkretno navedenih podataka, naglasio je da su unutar Ministarstva pokrenute radnje i poduzete mjere kojima bi se ograničio i spriječio uvid i korištenje podataka ustrojenih u Ministarstvu.

Iz rasprave članova Odbora o potrebi osnivanja Povjerenstva potrebno je izdvojiti njihovu jedinstvenu ocjenu da su objavom popisa invalida Domovinskog rata narušene ustavne i zakonske odredbe. Kod ocjene o potrebi i svrishodnosti osnivanja te polučeni rezultata rada samog Istražnog povjerenstva, mišljenja su bila različita. Dok su jedni naglašavali nužnost osnivanja Povjerenstva radi utvrđivanja istine te sankcioniranja odgovornih državnih tijela i osoba, drugi su poučeni iskustvima s

prethodnim istražnim povjerenstvima izražavali sumnju u rezultate rada i nalaze povjerenstva.

Istaknuta je potreba da samo Ministarstvo unutarnjim nadzorom utvrdi eventualnu odgovornost pojedinih osoba, odnosno da utvrdi potječe li dostavljeni popis iz samog ministarstva. Cijeli slučaj uzrokovao je uznemirenost građana te ogorčenost invalida poglavito iz razloga što je popis objavljen u kontekstu priče o tzv. "lažnim invalidima", s ciljem, po mišljenju nekih članova Odbora, unošenja podjele među invalidima i braniteljima. Također je izražena sumnja u mogućnost utvrđivanja samih motiva odgovorne osobe ili osoba za dostavljanje podataka, a što se navodi u točki III b) Prijedloga odluke.

Na kraju rasprave Odbor je većinom glasova donio zaključak kojim predlaže Hrvatskome saboru donošenje Odluke o osnivanju Istražnog povjerenstva. Uz to, jednoglasno je donesen zaključak kojim ovo radno tijelo osuđuje protuustavno i protuzakonito objavljivanje popisa HRVI iz Domovinskog rata u "Zadarskom listu" i listu "Osječki dom", te izražava jedinstveno mišljenje da ovakvi postupci nanose štetu i narušavaju dostojanstvo, ugled i čast sudionika Domovinskog rata.

RASPRAVA

Sekundarna traumatizacija

U ime predlagatelja, govorila je zastupnica **Dorica Nikolić (HSL)**. Ponovila je razloge i javni interes zbog kojih je potrebno osnovati ovo Istražno povjerenstvo. Opaskom da navod iz obrazloženja u točki III. Cilj istraživanja Povjerenstva, nije u skladu sa Zakonom o istražnim povjerenstvima Vlada je zapravo dala mig da oni koji pripadaju vladajućoj većini neće glasovati za osnivanje tog istražnog povjerenstva, smatra ova zastupnica. Zastupnica Nikolić odgovara da je spomenuti Zakon povrijeđen i osnivanje ovog istražnog povjerenstva ima smisla jer se žele utvrditi činjenice da bi se vidjelo kako zapravo "cure" informacije za koje se zna da trebaju biti tajna. U nastavku je upozorila na posljedice objave u javnosti obavljenih revizija invalidnina (tzv. "Červenkov", "Vdovićev" revizije, "Bešekova" afera). Mnogim

invalidima koji su tada proglašavani lažnim invalidima poslije je ponovno vraćana već utvrđena invalidnost. Kod ocjene i svrishodnosti osnivanja Povjerenstva neki poučeni dosadašnjim iskustvima izražavaju sumnju u potrebu osnivanja Povjerenstva, jer tako i tako sva istražna povjerenstva koja su osnovana u Saboru nisu donijela nikakve zaključke, i nisu ništa riješili. "Ako je to tako i istražna povjerenstva ne mogu ništa riješiti ukinimo onda istoimeni Zakon, a napose tu instituciju", poručuje zastupnica. Predlagatelji ove odluke misle da je došlo vrijeme da se osnuje ovo istražno povjerenstvo kako bi se, ponovila je, otkrile sve okolnosti i činjenice koje su dovele do objave popisa a napose, tko je odgovoran što "cure" određeni dokumenti koji bi trebali biti tajna. Neodgovorno davanje popisa dosad nije učinila ništa dobroga hrvatskim braniteljima i njihovim obiteljima, a kamoli da se ustanovilo tko je lažni, a tko pravi invalid. Lažnost nečega mora se ustanovljavati na drugi način, a ne izlaganjem pojedinca javnosti, pogotovo ako se pritom povrijedi odredba članka 37. Ustava i Zakon o hrvatskom registru o osobama s invaliditetom. U Saboru zatražen popis 200 najbogatijih obitelji u Hrvatskoj nije bilo moguće dobiti, a jednako tako niti popis osoba koje su dobile tzv. menadžerski kredit jer je rečeno da je to bankarska tajna. Ali je zato u tisku objavljen popis svih hrvatskih ratnih vojnih invalida. "Ako smo civilno društvo tada ćemo zaštititi pojedinca ma tko on bio jer to nalažu odredbe Ustava i već spomenutog Zakona", zaključila je gospođa Dorica Nikolić.

Mr.sc. **Pavle Kalinić (SDP)** tvrdi kako nije točan navod zastupnice Nikolić da je svojevremeno rečeno kako je gospodin Bešek lažni hrvatski ratni vojni invalid. Neupitno je, kaže ovaj SDP-ovac, da je gospodin Bešek 90-postotni invalid, ali je kod njega bilo sporno pravo na tuđu njegu i pomoć jer prema postojećem zakonu to prava pripada samo 100-postotnim invalidima prve i druge grupe.

Zastupnica **Dorica Nikolić** zanimala je da je govorila o gospodinu Bešeku na način kako je to predstavio zastupnik Kalinić. Spomenula je, kaže, samo da je revizija invalidnina poznata kao tzv. "Bešekova" afera izašla u javnost. "To o čemu je zapravo bila riječ javnost ni danas ne zna, ali je zapamtila Bešek

kao lažnog invalida", dodala je zastupnica. Radi se zapravo o igranju s javnosti u situaciji kada se ne znaju prezentirati stvari.

Revizija u slučaju gospodina Bešteka nije bila da bi se utvrdilo je li on 90-postotni invalid ili nije, uzvratilo je zastupnik **Kalinić (SDP)**. Gospodin Bešteka doista je 90-postotni invalid, a afera je izbila zbog nekoliko drugih ljudi koji na temelju stupnja odnosno visine svoje invalidnosti nisu imali pravo na tuđu njegu i pomoć. Zastupnica **Nikolić** ustrajala je na prijašnjoj svojoj tvrdnji da je gospodin Bešteka bio pojam za lažnog invalida zbog načina na koji je u javnosti prezentiran taj slučaj. U tisku i javnosti o gospodinu Bešteku uvijek se govorilo kao o 90-postotnom invalidu, a ne kao o lažnom invalidu, konstatirao je zastupnik **Kalinić**.

U nastavku sjednice o stavovima Odbora za ratne veterane zastupnike je izvijestio zastupnik **Željko Malević (SDP)**, a mišljenje Vlade prenio ministar hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata **Ivica Pančić**. Ministar je ponovio stav Vlade, a na konstataciju predlagatelja da je kod određivanja javnog interesa osnivanja Povjerenstva prekršen Zakon o hrvatskom registru o osobama s invaliditetom kaže kako po njegovim saznanjima spomenuti zakon još nije kompletiran. Isto tako podsjeća da je za zaštitu podataka iz registra odgovorno Ministarstvo zdravstva, a nigdje se ne spominje Ministarstvo hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata. Poznato mu je također da nitko od osoba koji su zaduženi za popunu podataka iz registra nije kontaktirao njegovo Ministarstvo za dostavu podataka. Imena i prezimena osoba s invaliditetom uz postotak njihovog invaliditeta dostavljeni su na traženje pojedinih tijela državne uprave i pojedinih udruga, pa tako i HVIDRI, kaže ministar. Napominje da se na zahtjev i po određenoj proceduri dostavljaju podaci koji se ne vode kao tajna u Ministarstvu hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata. Dodao je još kako on osobno nije, niti je netko po njegovom nalogu dostavio navedene podatke listu "Osječki dom" te "Zadarskom listu" te ponovio da Prijedlog desetine zastupnika ima čitav niz nedostataka formalno-pravne i sadržajne naravi, ali će, ako Sabor prihvati Prijedlog o osnivanju Istražnog povjerenstva Ministarstvo kojem je na čelu u potpunosti biti na

raspolaganju kod utvrđivanja činjenica.

Na istup ministra Pančića reagirao je zastupnik **Juraj Njavro**, dr.med, **(HDZ)** konstatacijom da HVIDRA nema podatke za sve hrvatske ratne vojne invalide jer svi oni nisu članovi HVIDRE. Uz to, Zakon o Hrvatskom registru o osobama s invaliditetom odnosi se na sve osobe s invaliditetom bile da su to osobe iz zdravstva, gospodarstva ili iz Domovinskog rata.

U nastavku u ime Kluba zastupnika svoje stranke dr. Juraj Njavro podržao je Prijedlog odluke, tj. osnivanje Istražnog povjerenstva. Kaže kako je od početka rada aktualne Vlade Ministarstvo hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata bilo u žiži problema. Dovoljno je, kaže, prisjetiti se pritom gospodina Bešteka, potom prosvjeda, žalbi i ljutnji upućenih na adresu Ministarstva, a sada ljudi koji su u Domovinskom ratu postali invalidi doživljavaju u svom ministarstvu tzv. sekundarnu traumatizaciju, i rezultat svega je navrat nanos izvedena revizija invalidnina. Zastupnik kaže kako shvaća da treba provesti tu reviziju, ali valja to učiniti stručno, moralno, savjesno i po zakonskim normama te njome obuhvatiti sve invalide pa tako i one iz II. svjetskog rata, invalide rada, a onda i invalide Domovinskog rata. Dostavljeni podaci "Zadarskom listu" i "Osječkom domu" otkud su procurili, no pitanje je tko je to dao - jedna osoba, dvije ili više njih, ali iz Ministarstva sigurno, kaže ovaj zastupnik. Uostalom Ministarstvo svaki mjesec šalje poštanskom uplatnicom invalidnine hrvatskim ratnim vojnim invalidima, i pritom navodi ne samo ime i prezime primatelja nego i postotak invaliditeta invalida, odnosno visinu invalidnine. Osnivanje Istražnog povjerenstva potrebno je kako bi se skinula ljava s ministra i spomenutog ministarstva, smatra Klub zastupnika HDZ-a, a Povjerenstvo bi u roku tri mjeseca trebalo podnijeti Hrvatskom saboru rezultate svoga rada.

Iluzorna očekivanja

Glede područja tajnosti podataka, Ministarstvo hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, pa i kompletna državna uprava suočeni su s dva suprotna zahtjeva, rekao je **Jozo Radoš** u ime Kluba zastupnika LIBRE. Radi nadzora izvršnih tijela vlasti podaci kojima oni raspolažu

trebaju biti otvoreni prema nekim institucijama uključujući tu i civilni sektor. S druge, pak, strane traži se da se ti podaci koji su tako široko dostupni raznim osobama, udrugama i institucijama ne pojave u najširoj javnosti. Ta dva tako krupna, a suprotna zahtjeva ne mogu zadovoljiti ni puno razvijenija društva i sustavi nego što je naš, pa je iluzorno očekivati da zbog toga što su ti podaci postojali i postoje na bezbroj adresa možemo utvrditi kako je podatak došao iz već spomenutog Ministarstva. To je krupan razlog zašto Klub zastupnika LIBRE smatra da zahtjev za osnivanje ovog istražnog povjerenstva ne može polučiti rezultate.

Štiteći dostojanstvo i čast Domovinskog rata, i dostojanstvo naših invalida i branitelja ponajprije štitimo dostojanstvo i čast onih koji su nesporni invalidi Domovinskog rata. Prisjetio se 1996., odnosno 1997. godine kada je u Hrvatskoj bilo 16 tisuća invalida, a ondašnji predsjednik HVIDRE i kasnije saborski zastupnik, a današnji vrlo žestoki protivnik vlasti, rekao je da je najmanje trećina njih lažnih što bi značilo da je u tom času bilo 10-tak tisuća stvarnih invalida da bi se danas ta brojka popela na oko 30 tisuća. Zastupnik Radoš problematičnim drži jednoglasno donesen zaključak Odbora za ratne veterane kojim se izražava jedinstveno mišljenje da ovakvi postupci nanose štetu i narušavaju dostojanstvo, ugled i čast sudionika Domovinskog rata. Trpanjem u isti politički koš stvarnih sudionika i invalida Domovinskog rata s onima koji to zapravo nisu, ovim prvima zapravo se izbjegava dati dignitet, a odbijanje, odlaganje ili čak neulazak u obračun glede tih razlika među njima zapravo je narušavanje digniteta i dostojanstvo tih ljudi, smatra ovaj zastupnik. Boji se, međutim, da smo tu bitku definitivno izgubili kontroverzama, nejasnim zakonima, lošim propisima i još lošijom njihovom provedbom, "i ako je tome tako onda bi u najmanju ruku to trebali skinuti kao političku temu, zatvoriti tu stranicu i okrenuti se novim stvarima". Zastupnik smatra da Povjerenstvo neće ispuniti ono što od njega očekuje predlagatelj Prijedloga odluke, a to znači da se neće utvrditi istina o objavljivanju popisa branitelja zbog toga što je arhive i registre bilo moguće stvoriti na legalan i ilegalan način. Drži kako

bi najbolje rješenje bilo da Ministarstvo hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata završi unutarnju istragu iz koje bi se vidjelo je li ono sudjelovalo u objavi tih podataka ili njegovim dužnosnici, i o tome izvijesti Sabor, te na tome okonča ovo pitanje.

”Tko daje pravo bilo kome da tvrdi da je netko lažni invalid, ako to zakonskom procedurom nije tako riješeno”, upitao je **Juraj Njavro**, dr.med. (**HDZ**) ispravljajući netočan navod glede lažnih invalida. Uostalom, Upravni sud je donio puno rješenja kojima je dokazao upravo suprotno od tvrdnje zastupnika Radoša, kategoričan je ovaj zastupnik. Točno je da je gospodin Liović kao bivši predsjednik HVIDRE svojedobno izjavio o invalidima ono što je rekao zastupnik Radoš. Valja, međutim, znati da gospodin Liović, a kad se o toj osobi radi nikada nije prihvaćao da posttraumatski stresni poremećaj može dovesti do invalidnosti, niti je priznavao takve invalide, a njih ima relativno veliki broj.

U nastavku rasprave govorio je mr.sc. **Pavle Kalinić (SDF)**. Drži kako aktualna vlast, jednako kao i bivša, nije dovoljno učinila da se napokon napravi razlika između pravih invalida i onih koji to nisu, i već je dotle došlo do toga da to nitko više neće moći niti napraviti. Kaže kako su sva povjerenstva osnivana bilo gdje u svijetu, pa tako i kod naših susjeda Talijana npr. bila i zato da se ne bi nešto otkrila. Zastupnik smatra da je uzaludno osnivati bilo kakvo povjerenstvo pa tako i na ovu temu. Podaci koji su objavljeni u spomenutom tisku ne bi se niti trebali objavljivati u novinama nego bi imena, i postotak invalidnosti svih invalida bez obzira po kojoj su osnovi oni invalidi (invalidi iz II. svjetskog rata, mirnodopski invalidi, invalidi iz Domovinskog rata, prometnih nesreća itd.) trebalo objaviti u jednoj knjizi koju će financirati Ministarstvo rada i socijalne skrbi ili Ministarstvo hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata. Uostalom porezni obveznici imaju pravo znati na što se troše njihova sredstva, kaže ovaj zastupnik.

Po mišljenju zastupnika **Drage Krpine (HDZ)** u ovoj se raspravi miješaju dvije razine problema. Jedno je pitanje koliko je Hrvatska bila uspješna u provođenju postupka utvrđivanja stvarnih invalida Domovinskog rata, a koliko u onemoćavanju onih koji su htjeli postići

status tog invalida, a da to zapravo nisu. Zastupnik Krpina se slaže s tezom zastupnika Radoša i Kalinića da u tom postupku Hrvatska nije bila uspješna. Pitanje je samo mogu li se takvi propusti koji su se događali za vrijeme i nakon vlasti HDZ-a, i negativne posljedice nastale tim propustima, nadomjestiti, kompenzirati i supstituirati objavom popisa invalida u novinama, odnosno kršenjem ustavnih i zakonskih prava hrvatskih građana koji su invalidi, pita ovaj zastupnik. Nije siguran, kaže, da je dobro shvatio zastupnike Radoša (slično je, kaže, govorio i zastupnik Kalinić), ali misli da se oni zalažu za objavu imena. Ako su prekršene ustavne i zakonske odredbe tada su nastojanja tih zastupnika, smatra Krpina, na tragu pozivanja na kršenje Ustava i Zakona, i dodaje kako to nije put da se isprave propusti koji su se dogodili. Objavljivanjem liste (popisa) tih imena u novinama samo je jedan kamenčić u velikom mozaiku koji se slagao u protekle dvije godine, a konačni je cilj stvaranje izrazito negativne slike o hrvatskim braniteljima općenito, a napose o hrvatskim invalidima Domovinskog rata i Domovinskom ratu u cjelini, podvlači zastupnik Krpina. Neodgovornom smatra izjavu bivšeg predsjednika HVIDRE od prije četiri ili pet godina o oko 6000 lažnih invalida, i dodaje kako nitko nema pravo na paušalne ocjene budući da postoji zakonom propisani postupak kojim bi se trebao jedino utvrđivati je li netko stvarni ili lažni invalid.

U slučaju objave imena invalida u spomenutim tiskovinama prekršen je Zakon i nanosena šteta dostojanstvu koji su objavljeni na tom popisu. Iako ministar nije čuo da je osobno dao podatke, a nije izdao niti nalog za to, ipak izričito ne nije čuo mogućnost da su ti podaci došli iz Ministarstva kojem je na čelu. Iz izvješća Odbora za ratne veterane ne vidi se da je ministar obznanio da provodi unutarnji nadzor u svom Ministarstvu kako bi utvrdio jesu li iz Ministarstva ipak ”procurili” ti podaci. Prije godinu dana, prisjetio se zastupnik, objavljen je popis srpskih terorista koji su sudjelovali u razaranju i agresiji na karlovačkom području, ”pa su se koje sve ne Vladine institucije digle u zaštitu ljudskih prava osoba čija su imena objavljena. Sada, međutim, kada je objavljen popis invalida, što predstavlja kršenje Ustava i Zakona, ne čuju se, takve reakcije. Po sudu

ovog zastupnika postoji opravdana sumnja da su liste tih imena date upravo u Ministarstvu, pa ako je notorna činjenica da je objavljivanjem spomenutog popisa prekršen Ustav i Zakon, a niti jedno nadležno sudbeno tijelo o tome ne vodi istragu tada apsolutno postoje formalno-pravne pretpostavke da se Istražno povjerenstvo osnuje. Ako bi se, pak, prihvatila fatalistička teza da Istražno povjerenstvo i tako neće utvrditi istinu, tada ukinimo i Zakon o istražnim povjerenstvima. Zašto

Objavom imena osoba koje su ranjene u obrani Hrvatske nije nanosena nikakva šteta dostojanstvu tih osoba. Samo oni koji su taj status neopravdano stekli imaju razloga protiviti se objavi imena.

bismo unaprijed isključivali svaku mogućnost da istražno povjerenstvo može utvrditi istinu, pita ovaj zastupnik. U posljednjih dvanaest godina, kaže, hrvatskoj politici nedostajao je institut odgovornosti i niti jedan ministar do 2000. i nakon toga nije smijenjen voljom Hrvatskoga sabora, a zbog točno određenih razloga. Ako se osnuje spomenuto Povjerenstvo, za što se ovaj zastupnik zalaže, i ono utvrdi da je lista s imenima invalida stigla iz Ministarstva bez obzira je li ih poslao ministar ili netko od njegovih službenika, ne bi li to bila prilika da konačno u Hrvatskom saboru odgovara netko za svoje propuste i neodgovornost, zaključio je zastupnik Krpina.

Povjerenstvo neće riješiti problem

Ispravljajući netočan navod zastupnik **Jozo Radoš (LIBRA)** konstatirao je ono što je već prije rekao da Zakon ne korespondira sa stvarnim stanjem i našom praksom. Prtom se, kaže, ne zalaže za kršenje Zakona, a Ministarstvo hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata ne smije biti institucija koja će kršiti Zakon i objavljivati te podatke. Zastupnik Krpina je govorio o sudovima na kojima se u posljednje dvije godine sudi hrvatskim braniteljima za

navodno počinjene ratne zločine, a zastupnik Njavro je u tom smislu, kaže, izvadio iz konteksta njegovu neku izjavu pa sve to potvrđuje tezu da se ovo složeno pitanje ne može riješiti trezvenih glava i u međusobnom povjerenju nego da tu uvijek ima više politike nego što bi je trebalo biti, zaključio je gospodin Radoš.

Na konstataciju zastupnika Krpina da je objavom imena nanosena šteta dostojanstvu ljudi s popisa replicirao je zastupnik **Nenad Stazić (SDP)**. Stazić misli da objavom imena osobe koja je ranjena u obrani Hrvatske nije nanosena nikakva šteta dostojanstvu te osobe, i misli kako se niti jedan invalid ne srami te činjenice i ne nastoji je sakriti, pače s ponosom je ističe. Samo oni koji su taj status neopravdano stekli imaju razloga protiviti se objavi imena. A na Krpininu konstataciju o reakcijama na objavu popisa srpskih terorista koji su sudjelovali u agresiji i razaranju Hrvatske odgovara: "pa nećete valjda taj popis uspoređivati s popisom invalida Domovinskog rata".

Reagirajući zastupnik **Krpina** je rekao kako ne može, a da u posljednjoj rečenici ne prepozna jednu mjeru cinizma i zluradosti prethodnika kada se dobro zna da liste invalida Domovinskog rata nisu objavljene u pozitivnom kontekstu i s nakanom da se tako tim ljudima oda priznanje za sudjelovanje u obrani Hrvatske. Taj je popis dan s vrlo zlom namjerom da se pokaže. "Evo to je sva sila lažnih invalida, pa neka se svatko potruži dokazati da nije lažni invalid Domovinskog rata". Kada je govorio o popisu srpskih terorista tada je mislio ukazati na različitu reakciju koja je uslijedila nakon objave tog i popisa naših invalida iz Domovinskog rata. U potonjem slučaju apsolutno je bilo riječi o zloj namjeri, i da nije toga ne bi bilo niti Prijedloga za osnivanje ovog istražnog povjerenstva, upozorava zastupnik Krpina.

Željko Malević (SDP) je rekao kako je na sjednici Odbora za ratne veterane glasovao protiv osnivanja istražnog povjerenstva te da je i dalje duboko uvjeren da to povjerenstvo neće riješiti problem. Tvrdio je tada, kaže, predstavnicima HVIDRE da njihovo inzistiranje na osnivanju Povjerenstva ne može biti utemeljeno zbog formalnih propusta koje posjeduje zahtjev za osnivanje Povjerenstva u odnosu na zahtjeve Zakona o istražnim povjerenstvima. Zahtjev je upitan i s obzirom na

dosadašnja iskustva s istražnim povjerenstvima koje je osnivao Sabor, a pritom se radilo o ogromnim pronevjerama novca (i stotine milijuna kuna), a napose čudnim privatizacijama dnevnih novina. Višemjesečne muke, rad i trošenja novca poreznih obveznika nisu dale nikakav rezultat. Treba se stoga zapitati čemu onda Zakon o istražnim povjerenstvima, i uopće institut istražnog povjerenstva u parlamentarnoj praksi. Činjenica je, međutim, da ne postoji baš instrumentarij, niti po tom Zakonu, koji omogućuje da istražna povjerenstva rade na način koji bi garantirao uspješni završetak njihovog rada.

Druga njegova rezerva u pogledu osnivanja Povjerenstva ticala se načina na koji se Zakon kršio. U pravu su svi koji kažu da se objavom imena kršio Ustav, Zakon o hrvatskom registru o osobama s invaliditetom, ali i Zakon o tajnosti podataka koji se u Prijedlogu odluke npr. uopće ne spominje. No, isto je tako činjenica, kaže Malević da su se u ovom slučaju kršili još neki zakoni, ali od HVIDRE pa tako ne samo Ustav nego i pravo na slobodu tiska i slobodu informacije jer je nasilnim putem onemogućavano distribuiranje jednih novina. Uz to, valja imati na umu da istražno povjerenstvo ne može raditi sve dok traje postupak istrage ili kazneni postupak kojeg je podnijela neka od zainteresiranih strana, a u ovom slučaju čuo je iz redova HVIDRE da su podnijeli kaznenu prijavu protiv nepoznatog počinitelja. Taj će kazneni postupak de facto suspendirati rad Povjerenstva sve do završetka istrage, napominje zastupnik. Kada istraga bude okončana znat će se počinitelj pa se onda postavlja pitanje čemu onda istražno povjerenstvo.

Pridružuje se onima koji kažu da se objavom tih imena pravi invalidi ne bi trebali osjećati povrijeđenim. Zbog svega izrečenog zastupnik je protiv osnivanja ovog istražnog povjerenstva, ali je svakako za to da se istraži, ispita porijeklo informacija u ta dva lokalna lista, a napose utvrdi krivac.

Juraj Njavro, dr.med. (HDZ) javio se radi ispravka netočnog navoda. Kaže kako je zastupnik Malević rekao da pravi invalidi obično nemaju ništa protiv objave popisa, a zatim je doveo u sumnju da reaguju zapravo oni koji su lažni invalidi. Osobno, međutim, zna, kaže, invalide koji su

bili protiv toga da se objave njihova imena u listu "Osječki dom", i podnijet će privatnu tužbu. Dodaje također da ogroman broj hrvatskih ratnih vojnih invalida predstavljaju prave invalide što je u više od 90 posto slučajeva potvrđio i Upravni sud.

Istupajući u ime Kluba zastupnika HDZ-a **Drago Krpina** je primijetio kako tijekom ove rasprave nitko nije doveo u pitanje tvrdnju predlagatelja da je objavom imena svih hrvatskih ratnih vojnih invalida grubo prekršen članak 37. Ustava i članak 20. Zakona o Hrvatskom registru osoba s invaliditetom.

Tijekom rasprave izražena je sumnja u svrhovitost osnivanja istražnog povjerenstva, a zastupnik Malević čak konstatira da su se dogodile ogromne pronevjere novca i sumnjiva privatizacija novina, ali istražno povjerenstvo to nije uspjelo dokazati. Iz tvrdnje zastupnika Malevića proizlazi kako on pouzdano zna ono što povjerenstvo nije moglo utvrditi, kaže Krpina, pa "ako se takvom argumentacijom dovodi u pitanje svrhovitost osnivanja Povjerenstva možda bi ubuduće zastupniku Maleviću trebalo povjeriti da osobno utvrđuje je li negdje bilo ogromnih pronevjera i sumnjivih privatizacija". Za ovog HDZ-ovog zastupnika netočna je Malevićeva konstatacija da nitko od pravih invalida nije povrijeđen objavljivanjem popisa u novinama. Na prosvjedu invalida pred tiskarom u Osijeku u invalidskim kolicima bio je i sadašnji čelnik HVIDRE, upozorava Krpina. Ponovio je na kraju da će Klub zastupnika HDZ-a podržati osnivanje predloženog istražnog povjerenstva kako bi se utvrdila odgovornost odgovornih za kršenje Ustava i Zakona.

Netočna je konstatacija kako nitko nije doveo u pitanje tvrdnju predlagatelja da je objavom popisa invalida u tisku prekršen Ustav i Zakon, rekao je **Nenad Stazić (SDP)**. Ovaj je zastupnik, kaže tijekom rasprave doveo u pitanje tu tvrdnju. Podsjeća zatim da o Prijedlogu odluke nije raspravljao Odbor za Ustav i Poslovnik. Uz to, nije siguran da se članak 37. Ustava može tako široko tumačiti, jer kad bi to tako bilo ne bi se nikada ničije ime onda moglo nigdje objaviti. U pitanje je doveo i tvrdnju o povredi Zakona o Hrvatskom registru o osobama s invaliditetom riječima: "Nećemo valjda mi određivati je li povrijeđen Zakon", pitajući istodobno čemu onda

sudovi i hoćemo li ih onda ukinuti. Sve dok nema pravorijeka ne treba prejudicirati stvar i tvrditi da je prekršen Zakon, podvlači zastupnik Stazić.

Zahtjev desetine zastupnika je upitan s obzirom na dosadašnja iskustva s istražnim povjerenstvima koje je osnivao Sabor.

U ponovnom istupu zastupnik **Željko Malević (SDP)** nije se složio s navodom zastupnika Krpine da "eto on (Malević) sve zna unaprijed pa bi onda valjda trebao odlučivati o spornim situacijama kakva je bila npr. afera oko pretvorbe jednih dnevnih novina i žita afera". U ovoj potonjoj aferi pronevjereno je puno novaca i čitava priča je završila tako što je jedan potpuno marginalan činovnik u Robnim rezervama kažnjen za tu pronevjeru. Iako se radilo o dokazanim zloporabama u ovom slučaju društvo nije dobilo nikakvu satisfakciju glede rada istražnog povjerenstva. Zanimjeko je da je rekao kako se pravi invalidi nisu osjećali povrijeđenim objavom popisa u tisku. Pojašnjava da je samo rekao kako se pravi invalidi ne bi trebali osjećati povrijeđenima objavom da su u borbi za oslobođenje Hrvatske bili ranjeni.

U zaključnom istupu u ime predlagatelja ponovno je istupila **Dorica Nikolić (HSL)**. Objavom imena svih hrvatskih ratnih vojnih invalida s područja Zadarske i Osječko-baranjske županije prekršeni su Ustav i Zakon o Hrvatskom registru o osobama s invaliditetom, a također i Zakon o zaštiti tajnosti podataka. Ako je javnost željela znati koliko se izdvaja sredstava za invalide onda je zbirni podatak bio dovoljan.

Ako su se članovi HVIDRE neadekvatno ponašali blokirajući tiskaru u Osijeku ne znači da se tako moraju ponašati i zastupnici Hrvatskoga sabora nedosljedno kršeći Ustav i Zakon, nastavlja zastupnica. Glede

opaske da Povjerenstvo ne može raditi sve dok traje kazneni postupak kojeg je podnijela jedna od zainteresiranih strana, zastupnica Nikolić podvlači da su nazočni članovi HVIDRE na sjednici Odbora za ratne veterane rekli da nisu podnijeli kaznene prijave nego samo tužbe protiv novinara, ali i odštetni zahtjev. Ne slaže se s onima koji misle da je zbog svega što se dogodilo dovoljna unutarnja kontrola u Ministarstvu. Složila bi se, kaže, s tim prijedlogom da se nakon objave imena invalida na području Zadarske županije nešto dogodilo, ali nije se ništa dogodilo, i nije bilo reakcija. Da je netko želio reagirati već bi to učinio, nastavlja zastupnica, a novinar se hvalio da je dobio informaciju iz Ministarstva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata. Umjesto toga uslijedio je još veći takav popis, ali sada s područja Osječko-baranjske županije. Zastupnici Hrvatskoga sabora su tu da štite Ustav i poštuju zakone, i prema tome hoće li Ministarstvo provoditi unutarnju istragu ili ne stvar je ministra i njegovih suradnika, kaže zastupnica Nikolić. Stoga ne vidi razlog zašto Hrvatski sabor ne bi iskoristio mogućnost da ima Istražno povjerenstvo kako bi provjerio koji su bili motivi i zašto kršenja Ustava i Zakona. Bolje da istražno povjerenstvo radi u miru nego da se u sabornici vode političke bitke replikama i ispravcima netočnih navoda, zaključila je zastupnica Nikolić.

Uslijedila su dva ispravka netočnih navoda. **Nenad Stazić (SDP)** zadržao se na navodu zastupnice Nikolić da je objavom popisa s imenima invalida prekršen Ustav. Drži da takvo što može određivati samo Ustavni sud, a eventualno Odbor za Ustav i Poslovnik u čiji sastav ulaze i vanjski članovi - stručnjaci za Ustavno pravo. "Uostalom, kada bi se tako široko shvaćala odredba članka 37. Ustava tada se poslije izbora za zastupnike Sabora npr. ne bi smjela objaviti imena izabranih zastupnika (njih 151) nego samo zbirni podatak o tome".

Budući je u objavi imena hrvatskih ratnih vojnih u navedenim tiskovine postojao određeni vremenski protokol, zastupnika mr.sc. **Pavla Kalinića (SDP)** zanimalo je kako u prvom slučaju ta objava nije smetala, a u drugom već jeste.

Ovdje nije riječ o objavi izabranih zastupnika u Hrvatski sabor nego o osobama s invaliditetom, pa se ne može raditi takva usporedba. A u Zakon o Hrvatskom registru osoba s invaliditetom, jasno se precizira o kojim je to osobama riječ, i taj je zakon prekršen, odgovorila je zastupnica Nikolić. Zastupniku Kaliniću odgovorila je da je i pri prvoj objavi popisa s imenima hrvatskih ratnih vojnih invalida s područja Zadarske županije bilo upozorenja, ali se nakon toga ništa nije dogodilo, osim što je u listu "Osječki dom" izašao još veći popis, a potom je uslijedila ona situacija s tiskarom u Osijeku. Treba li se to ponovno dogoditi ili nam je u interesu da se konačno ustanovi gdje i zašto "cure" te informacije.

U ponovnom istupu zastupnik **Stazić (SDP)** je pojasnio da nije govorio o nekom posebnom zakonu tj. zaštiti, odnosno kršenju Zakona o Hrvatskom registru o osobama s invaliditetom nego o Ustavu, a on "se jednako odnosi i prema invalidima i zastupnicima", na što mu je zastupnica **Dorica Nikolić** poručila da ipak pročita članak 37. Ustava".

Rasprave više nije bilo. Sa 57 glasova "protiv", 29 "za" i jednim suzdržanim zastupnici nisu prihvatili Prijedlog odluke o osnivanju Istražnog povjerenstva za ispitivanje okolnosti i krivnje Ministarstva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata za objavu imena i postotka invaliditeta hrvatskih ratnih vojnih invalida s područja Zadarske i Osječko-baranjske županije u sredstvima javnog priopćavanja, koji je sukladno članku 5. stavku 1. Zakona o istražnim povjerenstvima podnijela desetina zastupnika Hrvatskoga sabora.

J.Š.

IZVJEŠĆE O IZVRŠENJU DRŽAVNOG PRORAČUNA REPUBLIKE HRVATSKE ZA RAZDOBLJE OD 1. SIJEČNJA DO 30. LIPNJA 2002. GODINE

U osnovi - pozitivna kretanja

Hrvatski sabor prihvatio je Izvješće o izvršenju Proračuna Republike Hrvatske za razdoblje od 1. siječnja do 30. lipnja 2002. godine većinom glasova (60 "za", 19 "protiv" i 8 "suzdržano"). Na obrazloženja iz Izvješća te ona iz uvodnog izlaganja ministra financija zastupnici oporbe odgovorili su nizom kritičkih primjedbi - od procjene da situacija nije ni približno dobra kako se želi prikazati, zamjerke što nisu predočene analize zaduženosti države i nije transparentno prikazano stanje u javnim poduzećima, upozorenja kako restrikcije - koliko god bile nužne i neizbježne - ne mogu biti temelj razvoja društva i države do tvrdnje da se jedno govori, a drugo radi te do ocjene da je stanje - alarmantno.

O IZVJEŠĆU

Govoreći o izvršenju proračuna u prvom polugodištu 2002. ministar financija, dr.sc. **Mato Crkvenac**, najprije je izvijestio zastupnike da se računi dnevno uredno plaćaju, da se vodi cash flow, kreditni flow, da nema dugova. Uslijedila je pohvala glavnoj državnoj rizničarki, dr.sc. Vesni Vlašiček. Osvrnuvši se na slučaj Bobetko i financijsku situaciju Hrvatske, rekao je da s vanjskih financijskih tržišta nije primljen nijedan znak koji bi upozorio da je u bilo čemu narušena hrvatska pozicija.

Ministar je rekao da se Proračun u cjelini gospodarskih kretanja, koja su u osnovi pozitivna, ostvaruje sa više od 99 posto u odnosu na planirane prihode. Jedini značajniji podbačaj prihoda je kod trošarina na duhanske preradevine. Kod poreza na dobit bilježi se prebačaj, porez na dohodak ostvaruje, dok će porez na dodanu vrijednost na kraju godine biti veći nego prošle godine, a prihodi za zdravstveno i mirovinsko osiguranje znatno viši, odnosno prilično sukladno planiranome.

Tekući rashodi ostvareni su sa 48 posto, pri čemu je glavni problem u izvršavanju obveza kod plaća - u vojsci, policiji, prosvjeti i znanosti te na poziciji kolektivnih ugovora (jubilarne nagrade i sl.), što je nastalo naknadno kao rezultat dogovora po kolektivnim ugovorima.

Proračun se, u cjelini gospodarskih kretanja koja su u osnovi pozitivna, ostvaruje s više od 99 posto u odnosu na planirane prihode. Jedini značajniji podbačaj prihoda je kod trošarina na duhanske preradevine. Kod poreza na dobit bilježi se prebačaj, porez na dohodak se ostvaruje, dok će porez na dodanu vrijednost na kraju godine biti veći nego prošle godine, a prihodi za zdravstveno i mirovinsko osiguranje znatno viši, odnosno prilično sukladni planiranome.

Ovakvo ostvarivanje prihoda i rashoda rezultat je i povećane efikasnosti poreznih službi i fiskalne politike u cjelini (pa i rada dodatnih 200 inspektora koji su prije radili u Financijskoj policiji). Utjerano je više od 700 milijuna kuna koji su se htjeli prikriti i primijenjene drastičnije kazne.

Zahvaljujući svemu tome, ostvarenje Proračuna teče u okviru planiranih glavnih odnosa, s probojima na području plaća i još nekima koje će se, promjenama koje slijede do kraja godine, dovesti u red. Proračun u ovoj godini neće biti veći od planiranog u rashodima niti u prihodima i njegovo ostvarenje uglavnom prati uspješna ukupna aktivnost - rekao je dr.sc. Crkvenac, ukazavši

zatim na postojanje ključnih problema - nezaposlenosti (postupno smanjivanje), relativno sporih reformi, duga (koji se uvećava zbog deficita, ali je još u granicama koje se mogu kontrolirati) te izvoznih proizvoda i sposobnosti Hrvatske da proizvodi nove proizvode i prati svjetske trendove.

Ministar je zatim ukazao na to da već treću godinu raste realni sektor (kontinuirano stabilan oko 4 posto). Dobra je situacija u monetarnoj sferi, sa stabilnošću bankarskog sustava i sve nižim kamatnim stopama.

Izvijestio je zatim zastupnike da su se počeli izdavati trezorski zapisi (na godinu dana) te da Ministarstvo financija prestaje emitirati kratkoročne vrijednosne papire ostavljajući to domeni monetarne vlasti, dok će se orijentirati na dugoročnije papire.

Da bi potkrijepio ocjenu o stabilnosti cjeline fiskalnog sustava, o postojanju kapitala spremnog da uđe u razvoj, ministar je izvijestio zastupnike o prvim referentnim kamatnim stopama koje to potvrđuju. Izdana je, prije dva tjedna, trezorska obveznica na godinu dana uz kamatnjak od 4,9 posto (na kunu bez devizne ili druge klauzule), što - naglasio je - znači da onaj tko posuđuje državi novac vjeruje da će ovdje biti niska inflacija, da neće biti devalvacije, da će biti stabilan tečaj i da će biti stabilna ukupna ekonomija. Tu razinu kamate, dometnuo je, nismo mogli niti zamisliti i nije to samo posljedica niskih kamatnih stopa u svijetu (bile su i ranije niske, ali su u Hrvatskoj bile izuzetno visoke). Spomenuta kamatna stopa pala je na 4,7 posto, a prethodni dan emitirana je trezorska obveznica uz 4,4 posto na kunski iznos, dometnuo je.

Osvrnuvši se na pitanje duga, dr.sc. Crkvenac je rekao da njegova visina nije ni po čemu opasna, ali da treba biti oprezan s tim u svezi u narednom razdoblju. Da se dug ne bi, kako reče, mistificirao objasnio je da je on rezultat deficita u Proračunu kojega

djelomično generira Zdravstveni fond te u velikoj mjeri Mirovinski fond (gdje je u kratkom roku za 60 posto povećan broj umirovljenika), zbog okolnosti na koje se u ovom trenutku više ne može utjecati. Središnja bi država bez njih bila u suficitu.

Ministar je u nastavku izlaganja: podsjetio da se deficit smanjuje već četvrtu godinu i da će ove biti smanjen prema planu; komentirajući kritike o problemima s fiskalnom politikom, rekao da oni postoje utoliko koliko ima deficita u Proračunu, kojeg pak ima toliko jer se ne želi povećavati porezna presija; izjavio da ne postoji problem nelikvidnosti; da je smanjena fiskalna presija (smanjeni izdaci i tereti troškova rada i za mirovinsko i zdravstveno osiguranje); naglasio da je važno smanjivati opterećenje poduzetnicima i faktorima proizvodnje - važnije nego smanjivati poreze u potrošnji.

Rekavši da je hrvatska porezna politika (stope) sravnjena s europskim te da su stope u usporedbi s drugima povoljne, ministar financija je rekao da sve to upućuje kako će nastavak ovakve fiskalne politike i njena daljnja dogradnja omogućiti ekonomsku politiku koja generira stabilnost, međunarodni rejting, pad kamatnih stopa, investiranje i sl.

On je još skrenuo pažnju na ovogodišnje inovacije: naplaćivanje doprinosa i za mirovinsko i za zdravstveno osiguranje na jednom mjestu - objedinjavanje financija; pojačana sredstva kojima se preko HBOR-a podupire izvoz; uvođenje Fonda za zapošljavanje i razvoj te Fonda za regionalnu politiku (koji su više nego uspješni).

Iz uvodnog izlaganja još izdvajamo napomenu ministra kako se Proračun vodi na najpregledniji i najsuvremeniji način. Prešlo se na GFS sistem i uvodi se tzv. equal basis of accounting, što omogućuje da se ne stvaraju nikakve obveze niti potrošnja prije no što se osiguraju sredstva.

RADNA TIJELA

Nedostatak analiza i obrazloženja

Odbor za financije i državni proračun posebno je ukazao na nedostatak analiza i obrazloženja uz predočene tabelarne podatke. Navedena ocjena dobiva na značenju

činjenicom da promjene fiskalnog sustava u proteklom razdoblju otežavaju usporedivost navedenih podataka s podacima o izvršenju proračuna u proteklim godinama.

Neke stavke Državnog proračuna izvršene su u izuzetno niskim iznosima u odnosu na plan, a nije razvidno zbog čega je do toga došlo.

Izraženo je mišljenje kako se u Izvješću navedena pozitivna makroekonomska kretanja u prvoj polovici 2002. nisu primjereno odrazila u izvršenju prihoda. Ukazano je na podbačaj poreza na dodanu vrijednost u odnosu na plan te manje ostvarenje prihoda od trošarina. Posebno je, u odnosu na ostvarenje u istom razdoblju protekle godine, zabrinjavajućim ocijenjeno smanjenje trošarina na naftne derivate te trošarina na alkohol. Vežano uz ostvarenje prihoda od doprinosa za mirovinsko osiguranje u odnosu na protekle dvije godine uočeno je kako, izuzem li se utjecaj smanjenja stope, postoji određena konstanta u visini njihove naplate. Izraženo je mišljenje kako to u uvjetima rasta plaća navedeno iziskuje detaljniju analizu. Ujedno je istaknuto kako je u ovom izvješću trebalo jasno iskazati manjak Mirovinskog i Zdravstvenog fonda.

U raspravi je izraženo stajalište da je stanje sustava javnih financija kritično. Ocjena je kako se cijela ravnoteža Državnog proračuna održava na zaduživanju i prihodima od privatizacije, koji ujedno bilježe smanjenje u 2002. godini. Istaknuto je kako je dosegnuta granica maksimalne zaduženosti.

Kad je riječ o izvršenju Proračuna po pojedinim proračunskim korisnicima, uočeno je neprimjereno malo izvršenje određenih stavki. Istaknuto je kako je Uredu za suzbijanje zloporabe opojnih droga od planiranih 4 mln. kuna doznačeno svega 536.830 kuna tj. 13,34% plana, a Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminala od planiranih 17,2 mln kuna 1,7 mln kuna tj. 9,77% plana. Glava Tehnološki-istraživačke i razvojne djelatnosti u razdjelu Ministarstva znanosti i tehnologije ostvarena je sa 27,40% plana tj. od planiranih 50,4 mln kuna doznačeno je 13,8 mln kuna. Agenciji za pod-

ručja posebne državne skrbi od planiranih 7,7 mln kuna nisu uopće doznačavana sredstva itd.

Značajni prebačaj prihoda od poreza na dobit u prvoj polovici 2002. godine rezultat je povećanja poreznog opterećenja gospodarstva, posebno kapitalno intenzivnih trgovačkih društava - ocijenjeno je.

Ukazano je na podatak o zaduženju od 6 milijardi i 800 milijuna kuna u prvih šest mjeseci ove godine. Uzevši u obzir i visinu zaduživanja u protekloj godini te, s druge strane, stanje u gospodarstvu, postavljeno je pitanje u kojoj je mjeri riječ o zaduživanju u cilju razvoja. Ujedno je uočeno značajno povećanje kratkoročnog zaduživanja.

Istaknuto je kako je za ocjenu stabilnosti sustava javnih financija potrebno cjelovito sagledati visinu i strukturu javnog duga Republike Hrvatske. Odbor je, temeljem zaključka Odbora od 20. veljače 2002. godine zatražio od Ministarstva financija podatke o visini i strukturi javnog duga, a kako zatraženi podaci nisu dostavljeni ponovno je ukazano na potrebu održavanja tematske rasprave o javnom dugu.

U tom smislu ukazuje se potreba da Hrvatski sabor ima cjeloviti uvid u financijske planove Hrvatskih cesta d.o.o. i Hrvatskih autocesta d.o.o. te u način njihova korištenja zajmova za koje je jamstvo dala Republika Hrvatska temeljem zakona donesenih u Hrvatskom saboru.

U raspravi je, nadalje: ocijenjeno kako nisu izvršene nužne reforme, prvenstveno prilagodba javne potrošnje u sektoru administracije te zdravstvenom i mirovinskom sustavu; uočeno značajno smanjivanje izvršenja materijalnih rashoda (za energiju, za tekuće i investicijsko održavanje i sl.); ukazano na dobro izvršenje socijalnih transfera te izdataka za mirovine i plaće; rečeno da su mirovinski i zdravstveni sustav i dalje preveliki te da upućuju na potrebu što skorije provedbe reforme.

Zabrinjavajućim je ocijenjeno postojanje tekućeg manjka - to ukazuje kako država nije sposobna uštedjeti dio svojih prihoda i iz vlastitih sredstava financirati dio investicija, tj. kapitalnih rashoda.

U ocjeni makroekonomskog okruženja u prvoj polovici 2002. izraženo je stajalište o nedovoljnoj stopi rasta BDP-a u uvjetima postojanja visoke stope nezaposlenosti. Ujedno je ukazano na problem nedostatne kon-

kurentnosti gospodarstva, koji se odražavaju u kretanju izvoza, posebno industrijskog.

Izraženo je stajalište kako nisu profunkcionirali Fond za razvoj i zapošljavanje te Fond za regionalni razvoj, koji raspoložuju značajnim sredstvima u cilju poticanja razvoja i zapošljavanja.

Izražen je značaj stabilne i održive politike kao potpore gospodarskom rastu. U tom smislu postavljeno je pitanje o daljnjim smjernicama izmjenjive porezne sustava, posebno u dijelu uvođenja novih poreznih oblika, procjene utjecaja primjene predložene Zakona o poticanju ulaganja na visini prihoda od poreza na dobit i sl.

U raspravi se čula ocjena da se ukidanje Financijske policije odrazilo na porast porezne nediscipline.

Istaknuto je kako kretanje prihoda od trošarina na duhanske preradevine ukazuje na neriješen problem crnog tržišta cigareta. Iz predočenih podataka vidljivo je kako su ovi prihodi u prvoj polovici 2002. porasli za svega 3% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Navedeni nedostatan rast upućuje na potrebu jačanja nadzora i kontrole u tom segmentu.

Vezano uz ostvarenje rashoda za zaposlene istaknuta je potreba analize uzroka prebačaja na pozicijama plaća u ministarstvima unutrašnjih poslova, obrane i prosvjete i športa. Ocijenjeno je kako je nužno razgraničiti u kojoj je mjeri riječ o nedisciplini pojedinih ministarstava, a u kojoj je mjeri prebačaj posljedica propusta u planiranju rashoda Državnog proračuna za ovu godinu. Izraženo je mišljenje kako debalans Državnog proračuna (zbog prebačaja rashoda za zaposlene) iziskuje rebalans Državnog proračuna za 2002.

U svezi s prebačajem za zaposlene i stalnim pritiskom za smanjenje plaća u javnom sektoru te, s druge strane, zahtjevom za stručnom, kvalitetnom upravom izražena je potreba jasnog definiranja politike plaća.

Izraženo je mišljenje kako je ukupna visina izdataka za plaće neodrživa, ali je pitanje visine plaća u upravi pitanje menadžmenta organizirane, dobro plaćene uprave te velike i potplaćene uprave.

U Odboru za gospodarstvo, razvoj i obnovu ukazano je da su neke stavke Državnog proračuna izvršene u izuzetno niskim iznosima u odnosu na plan te da nije razvidno zbog čega je do toga došlo. Članovi radnog tijela

imali su različita stajališta u svezi s ostvarenjem prihoda s osnova poreza na dobit. S jedne je strane ocijenjeno da je do povećanja prihoda od poreza na dobit došlo zbog poboljšanja stanja u gospodarstvu i promjene načina obračuna poreza na dobit, a s druge da je do toga došlo zbog porezne presije i promjene sustava oporezivanja dobiti.

Do povećanja prihoda od carina u odnosu na planirano došlo je, smatraju, u prvom redu zbog povećanog uvoza (najviše hrane).

Na primjedbu člana Odbora u svezi s podatkom - uz primitke o zaduživanja - da je ostvareno 58,3 posto godišnjeg plana (kako je navedeno, kao rezultat planiranog i uspješno ostvarenog zaduživanja u inozemstvu), predstavnik predlagatelja pojašnio je da to znači da je zaduživanje ostvareno pod najpovoljnijim uvjetima.

Odbor za obitelj, mladež i šport pozitivnom je ocijenio činjenicu o rastu investicija od 9,4 posto, dok je izražena zabrinutost o padu broja zaposlenih. Posebno je naglašeno nezadovoljstvo niskim indeksom reali-

Niski indeks realizacije sredstava za: predškolski odgoj; urede za strategiju razvitka RH, suzbijanje zloporabe opojnih droga, suzbijanje korupcije i organiziranog kriminala; provedbu nacionalnog programa djelovanja za djecu te programa za socijalno osnaživanje djece, osnaživanje obitelji, osnaživanje osoba s posebnim potrebama; povjerenstva Vlade RH za osobe s invaliditetom te za prevenciju u ponašanju djece i mladih.

zacije sredstava za pojedine namjene: za predškolski odgoj, za urede za strategiju razvitka RH, suzbijanje zloporabe opojnih droga, suzbijanje korupcije i organiziranog kriminala; provedbu nacionalnog programa djelovanja za djecu te programa za socijalno osnaživanje djece, za osnaživanje obitelji, za osnaživanje osoba s posebnim potrebama te za

povjerenstva Vlade RH za osobe s invaliditetom i za prevenciju u ponašanju djece i mladih. Ukazano je na prebačaj u prijenosu doplatka za djecu za 1,30 indeksnih bodova.

Utvrđena je, nadalje, niska realizacija Ministarstva zdravstva ukupnog iznosa 29,61, uz upit zašto je tome tako te zašto nije započela obnova i adaptacija zdravstvenih ustanova za koje su bila predviđena sredstva. Mnogo je neobnovljenih bolnica i domova zdravlja. Adaptacije nisu započele u domovima zdravlja Dubrovnik, Vinkovci, Ogulin, Otočac, Brinje, Slunj, Topusko. Isti je slučaj i s obnovom i gradnjom općih bolnica Dubrovnik, Lipik, Rijeka, Metković, Varaždin, Pakrac, Čakovec te s Psihijatrijskom bolnicom "Vrapče" u Zagrebu.

Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina predložio je parlamentu da podrži Izvješće s tim da mišljenje i primjedbe iz rasprave dostavi Vladi kako bi ih imala u vidu kod pripreme Državnog proračuna za 2003. Posebnu je pozornost posvetio dijelu Izvješća o financiranju nacionalnih manjina i Hrvata izvan domovine. Ukazano je na terminološku nepreciznost kad je riječ o sredstvima namijenjenim nacionalnim manjinama. Jednom se koristi pojam "donacije", drugi put "prijenosi", a sredstva osigurana u Državnom proračunu za nacionalne manjine ne mogu se tretirati kao donacije već kao transferi - kako su i dosad imenovana, pa taj izraz treba dosljedno koristiti, u Državnom proračunu i ostalim materijalima.

Izvješću je zamjereno što nema podataka o sredstvima za Hrvate izvan domovine. Odbor nije dobio ni podatke, ranije zahtjevano, o tome koliko se sredstava za nacionalne manjine i Hrvate izvan domovine osigurava preko nadležnih ministarstava. Zaključeno je da će se to ponovo zatražiti, i to u najkraćem roku, kako bi ih Odbor imao prije rasprave o Državnom proračunu za 2003.

Sljedeće je upozorenje iz ovog radnog tijela da se u materijalima dostavljenim za ovu sjednicu navode različiti podaci o iznosu sredstava doznačenim u razdoblju siječanj-lipanj 2002. nacionalnim manjinama. S jedne strane tvrdi se da im je preko Ureda za nacionalne manjine doznačeno 7,594.000 kuna, što je 41,5 posto ukupnog iznosa osiguranog za te namjene u Proračunu za 2002, a s

druge se u Pregledu rasporeda sredstava udrugama i ustanovama nacionalnih manjina (dostavio ga je Ured za nacionalne manjine) daje podatak da im je dostavljeno 8,761.600 kuna ili 47,9 posto osiguranog iznosa. Za razliku (između ta dva iznosa) od 1,167.600 kuna nije dato objašnjenje. Na primjedbu s tim u svezi predstavnica Ureda za nacionalne manjine dala je objašnjenje da se radi o neutrošenim sredstvima iz prošle godine koja su udrugama doznačena kao akontacija za siječanj 2002, o sredstvima koja je vratila Agencija za promet nekretnina jer nije uspjela kupiti, kako je bilo planirano, poslovni prostor - za rad Zajedničkog vijeća općina i prostor za rad njemačke nacionalne manjine te o neutrošenim sredstvima iz programa namijenjenih za Rome, kao i onima predviđenim za programe udruga i ustanova nacionalnih manjina.

Članovi Odbora su konstatalirali kako je to radno tijelo već ukazivalo da se proračunska sredstva namijenjena kulturnim potrebama nacionalnih manjina mogu koristiti isključivo za te svrhe. S obzirom na spomenute podatke ocijenjeno je potrebnim da se, na temelju materijala Ureda za nacionalne manjine, otvori posebna rasprava na sjednici Odbora o trošenju sredstava predviđenih za kulturne potrebe nacionalnih manjina.

U raspravi je, također, konstatirano kako se na temelju Vladinog izvješća te podataka Ureda za nacionalne manjine može zaključiti da je u prvih šest mjeseci ove godine udrugama i ustanovama nacionalnih manjina doznačeno manje od 50 posto iznosa sredstava predviđenih za 2002. godinu, što je utoliko teže ima li se u vidu da su ta sredstva posljednjih godina ionako smanjena. Zabrinjava usporeno doznačavanje sredstava namijenjenih za tzv. hladni pogon (režijske troškove) udruga i ustanova nacionalnih manjina (što značajno otežava obavljanje njihovih elementarnih funkcija) te onih namijenjenih izdavačkoj djelatnosti (od izuzetnog značaja za nacionalne manjine). Posebno je to uočljivo kod udruga koje su sa zakašnjenjem potpisale ugovore o financijskoj pomoći s Uredom za nacionalne manjine, zbog uvjeta uz koje su im bila odobrena sredstva za izdavačku djelatnost, a koje je Vlada, nakon rasprave u Odboru, promijenila krajem lipnja.

U Odboru je zaključno naglašeno kako u pripremi Proračuna za 2003. treba imati u vidu potrebu povećanja sredstava za nacionalne manjine. Samo u posljednje tri godine ta je stavka smanjena sa 20 milijuna u 2000. na 18,3 milijuna kuna u 2001. i 2002. godini (Vlada je čak za 2002. predlagala 16,3 milijuna kuna). Za ilustraciju problema naveden je podatak da je za prijevod udžbenika za talijanske škole ranije osiguravano 700.000 do 800.000 kuna, dok je u posljednje dvije godine taj iznos smanjen na svega 400.000 kuna, što je izazvalo velike teškoće. U sličnoj su situaciji i druge manjine

Kad su u pitanju sredstva za nacionalne manjine i za Hrvate izvan domovine, u cjelini gledano treba imati u vidu, naglašeno je, da se radi o iznosima koji, sasvim sigurno, ne mogu ugroziti Državni proračun, a za ostvarivanje njihovih prava imaju izuzetno veliko značenje pa bi to Vlada trebala imati u vidu kod pripreme Državnog proračuna za 2003.

Bez primjedbi je Izvješće podržao **Odbor za obrazovanje, znanost i kulturu.**

RASPRAVA

Nakon uvodnog izlaganja ministra financija dr.sc. Mate Crkvenca, uslijedila su izlaganja predstavnika radnih tijela - **Jadranka Mijalića** (Odbor za financije i državni proračun); **Borislava Grajuka** (Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina) te **Želimir Janjića** (Odbor za obrazovanje, znanost i kulturu).

Kontradikcije

Zatim su govorili predstavnici klubova zastupnika. Zašto **Klub zastupnika Hrvatske demokratske zajednice** ne prihvaća Izvješće objasnio je **Ivan Šuker**, rekavši da se ne odbija zbog činjenica (one su takve kakve jesu), već zato što se u obrazloženju nijednom rječju ne ukazuje na postojeće probleme. Situacija nije, naglasio je, ni približno tako dobra kako se želi prikazati. Stanje državnog duga je, kad mu se doda zaduženje za ceste, i neka druga, pomalo već alarmantno.

Elaborirajući stav Kluba, zastupnik je najprije podsjetio na kontradikcije u ministrovim izjavama, u odborima, da rebalansa neće biti i najave, zadnjih

desetak dana, "rebalansa sa smiješkom". Dijametralno suprotne izjave ministra su one ravnatelja HAGENE - kako je neplaćanje mirovinskog doprinosa poprimilo ozbiljne razmjere i da se plaće masovno isplaćuju u neto iznosima, bez doprinosa (poslodavci uredno ispune RS obrazac, a isplate samo neto plaću).

Po ocjeni zastupnika HDZ-a, Vlada je na to te na veliki manjak izvanproračunskih fondova morala upozoriti te naznačiti mjere koje će se poduzeti.

Izvješće se ne odbija zbog činjenica (one su takve kakve jesu), već zato što se u obrazloženju nijednom rječju ne ukazuje na postojeće probleme. A situacija nije ni približno tako dobra kako se želi prikazati. Stanje državnog duga je, kad mu se doda zaduženje za ceste, i neka druga, pomalo već alarmantno.

Podsjetivši na smanjenje (za 2 posto) doprinosa za mirovinsko i invalidsko osiguranje, kao mjeru za poticaj zapošljavanja, rekao je kako je time, evidentno, učinjena šteta Proračunu (oko 3 mlrd kuna), jer nezaposlenost nije smanjena.

U nastavku izdvajamo sljedeće ocjene i upozorenja Ivana Šukera, u ime Kluba: "dobri" makroekonomski pokazatelji iz uvoda Izvješću nemaju pokazatelje u Proračunu; suprotstavljene su ocjene ministra financija i ministra gospodarstva (drugi je u raspravi o Prijedlogu zakona o poticajima ulaganja, naime, spominjao relativno nizak bruto domaći proizvod, visoku stopu nezaposlenosti, bilance tekućih transakcija, proračunski deficit); više od 60 posto PDV-a naplaćuje se na hrvatskim granicama što jasno ukazuje na stanje gospodarstva; posebno zabrinjava što je dug RH narastao sa 46 na 68 mlrd (od prosinca 1999. do lipnja 2002), osobito ima li se na umu činjenica da u Proračunu više nisu sredstva za izgradnju Hrvatskih cesta i Hrvatskih autocesta (koje su se zadužile radi izgradnje autocesta).

Da nije došlo do poreznog rastećenja, po ocjeni zastupnika, poka-

zuje to što je naplata poreza na dohodak u odnosu na 2001. manja samo za 100 milijuna kuna, a sredstva prenesena zbog decentralizacije na jedinice lokalne samouprave daleko su veća. Posebna je priča porez na dobit - nije istina da su poduzetnici porezno rasterećeni, porezno opterećenje je daleko veće nego prije (za nekoliko puta).

Itekako zabrinjavaju podaci o naplati PDV-a i trošarina, napose kad je riječ o onima na naftne derivate, na alkohol i duhan. Detaljnije valja obrazložiti zašto su odstupanja 20 ili 30 posto (na godišnjem nivou će biti još veća).

Predstavnik Kluba zastupnika HDZ-e je, nadalje: upozorio da je u prvih šest mjeseci ostvareno 46,85 posto (a ne, kako je rekao ministar, 48 posto); upitao otkud će se nadoknaditi nedostajuće 3 milijarde kuna (ljetni mjeseci će pokriti oko 2 mlrd); rekao da se iz Izvješća ne vidi ide li zaduživanje za pokrivanje tekućih rashoda ili za otvaranje novih radnih mjesta (s obzirom na to da je, na svu sreću, rast nezaposlenosti počeo stagnirati).

Zaključno, Ivan Šuker je: ustvrdio da u Hrvatskoj vlada porezna nedisciplina, da Zakon o naplati dospjelih a nenaplaćenih potraživanja nije polučio mjere koje je očekivala Vlada (dok je, istovremeno Porezna uprava zatrpana silinom papira i vjerojatno se ne stigne baviti naplatom tekućih prihoda; ocijenio kako je nenaplata kod trošarina direktna posljedica ukidanja Financijske policije; upozorio da je tehnička opremljenost ureda državne uprave katastrofalna, upitao kako će policija raditi svoj posao kad je tehnološki 10 godina iza trenutka u kojem se živi.

Nije točno da je porast poreza na dobit u odnosu na isto razdoblje 2001. posljedica samo razlike u obračunu poreza na dobit - rekla je **Dragica Zgrebec**. Treba imati u vidu da 2001. ukupni dobiti gospodarstva premašuju ukupne dobitke, što je rezultiralo i većim uplatama poreza na dobit.

Ivan Šuker je rekao da je zastupnica komentirala, a ne ispravila njegov navod, na što je **Baltazar Jalšovec** uzvratilo da je to bilo na granici ispravka i replike, što je, kao predjedavajući, tolerirao.

Gospodarstvo se oporavlja sporo

U ime **Kluba zastupnika IDS-a, Damir Kajin** je rekao da se gospodarstvo oporavlja sporo, a da se standard građana ne popravlja, mnogi bi rekli da žive i teže nego do 3. siječnja, iako ima i pozitivnih primjera.

Ne može se negirati da bruto društveni proizvod raste (iako jedni tvrde - po inerciji, a drugi zato što je riječ o usporedbi sa 1999 - godinom udara NATO-a na SFRJ) i plasmani banaka najavljuju daljnji rast industrijske proizvodnje.

Zemlja jest ozbiljno zadužena, ali problema u otplati dugova ne bi trebalo biti osim ako se u slučaju spora s Haagom interes zemlje ne podredi nekim drugim interesima.

Nameće se, međutim, pitanje, tik pred izbornu godinu - što je činiti - da li podizati gospodarsku osnovu ili javnu potrošnju. Vlada se, procjenjuje, opredjeljuje logikom zaduživanja za infrastrukturu i otplate dospjelog duga, dok se rast društvenog proizvoda koristi za javnu potrošnju.

Iako se slaže sa Šukerom kako zemlja jest ozbiljno zadužena, zastupnik ne vjeruje da bi moglo biti problema u otplati dugova. Osim ako, napomenuo je, u slučaju spora s Haagom interes zemlje ne podredimo nekim drugim interesima. Kad je riječ o otplati inozemnoga državnog duga, po njegovoj ocjeni, tu postoji "podvodna mina". Naime, 2003. na naplatu dopijeva 383,9 milijuna američkih dolara (oko 3 mlrd kuna), što ne bi trebao biti proračunski problem. Problem će, međutim nastati promjenom vlasti - ona će u četiri godine bez zaduživanja morati vratiti najmanje 32 do 35 milijardi kuna (gotovo 50 posto ovogodišnjeg Proračuna). Stoga valja prestati s nerealnim obećanjima, obmanjivati javnost da je moguće preko noći živjeti bolje. Istri je, napomenuo je, trebalo oko 12 relativno mirnih godina da bi dostigla bruto društveni proizvod iz 1990 (oko 7 tisuća US dolara), a Hrvatskoj će trebati još koja godina da dosegne 1990 (5 tisuća US dolara).

Zastupnik IDS-a u nastavku izlaganja je izrazio zadovoljstvo što se sve više govori o izvozu te upozorio da u Izvješću nisu iskazani prihodi od privatizacije javnih poduzeća.

Napomenuvši da ne agitira za prodaju INE, naglasio je da bi netko trebao pripaziti što se dešava u tom sustavu (ne modernizira li se urušit će se cijeli sustav), ako se ozbiljno želi računati na sredstva od privatizacije. Država s jedne strane prodaje INU, a ova opet kupuje crnogorski Jugopetrol. Istovremeno u svijetu raste cijena nafte, država je drži na uzdi, a vrijednost INE pada. Vijeće ministara BiH INU, de facto, gura s BiH tržišta zbog nepotrebne vladine odluke o tzv. naftnim koridorima.

Damir Kajin je, nadalje: rekao da je problem 3. maja i Brodosplita jedan od najvećih hrvatskih problema, da nije od jučer i da veoma lako može za sobom povući i Proračun RH; upozorio da valja imati na umu kako u "Viktoru Lencu" egzistenciju ostvaruje oko 1000 radnika i još toliko kooperanata; podsjetivši na uvozno-izvozni odnos Slovenije i Hrvatske te na činjenicu da su Slovenci drugi (turistički) gosti po brojnosti, izjavio kako Hrvatska neće ni more ni kopno nikome ustupati, ali da bi bilo dobro da politička javnost u Hrvatskoj ne poziva na oružje kad je posrijedi odnos s tom državom; upozorio da se ne troši ni ono malo osiguranih sredstava za nacionalni program suzbijanja zloporabe opojnih droga, a rast narkomanije - nikad veći; izrazio čuđenje što je Ministarstvo obrta utrošilo svega 8,36 posto planiranih sredstava; ukazao na pad nezaposlenosti.

Izlaganje je zastupnik završio riječima kako se treba držati izbornih obećanja - smanjiti PDV i obaviti radikalnu decentralizaciju, kako se sav život ne bi odvijao samo u centru države.

Ispravljajući Kajina, **Ante Beljo (HDZ)** mu je zamjerio što je vezao raspravu o izvršenju Proračuna za suradnju s Haagom i generalom Bobetkom. Ako se ne slaže sa zaključcima parlamenta od 27. rujna na tu temu imao je priliku to reći tamo. A nije istina da je itko u Hrvatskoj pozivao na oružje prilikom nespo razuma sa Slovenijom.

Podrška

Tonči Žuvela je rekao da će **Klub zastupnika SDP-a** podržati izvješće i

Vladu u njenim nastojanjima da osigura stabilnost Proračuna do kraja godine. Raspravu valja iskoristiti kao dobru podlogu za rasprave i Proračun za 2003. i kao najavu odlučnosti Vlade da nastavi s konsolidiranjem javnih financija te ih u budućnosti uskladi s mogućnostima gospodarstva i društva. Od Vlade očekuju da iskaže potrebnu smjelost i beskompromisno uđe u borbu sa sivom i crnom zonom nacionalne ekonomije. Osim Vlade, u tome važnu ulogu imaju i svi građani Hrvatske, koji moraju prihvatiti plaćanje poreza kao obvezu.

Od Vlade se očekuju da iskaže potrebnu smjelost i da beskompromisno uđe u borbu sa sivom i crnom zonom nacionalne ekonomije. Osim Vlade, u tome važnu ulogu imaju i svi građani Hrvatske koji moraju prihvatiti plaćanje poreza kao obvezu.

Zastupnik je najprije prokomentirao okvir u kojem se ostvaruju ovogodišnji proračuni. Ne tvrdeći da u gospodarstvu sve ide idealno, ukazuju na podatke iz kojih proizlazi da već peto polugodište Hrvatska bilježi povećanje bruto društvenog proizvoda. Nije riječ o rastu (4,6 posto) s kojim bi se u kratkom roku mogli riješiti svi problemi, ali je to znak da Hrvatska ima prostora za napredovanje. Rezultati su, naglasio je, postignuti u uvjetima stabilnih cijena i niske inflacije, pada kamatnih stopa te drugih pozitivnih kretanja. Optimizam se temelji i na značajnom porastu rada u građevinarstvu (realizira se i ostvarenje hrvatskog sna o povezivanju Zagreba i Splita), rastu prometa u trgovini na malo, na turizmu.

Ukazujući na neke, i dalje, prisutne probleme predstavnik Kluba zastupnika SDP-a je rekao da je paradoksalnu snagu za radove na autocesti, uz takvu nezaposlenost, tražiti izvan granica Hrvatske; upozorio na nedovoljan rast industrijske proizvodnje (unatoč dvogodišnjem stalnom rastu); spomenuo nedovoljan izvoz te izostale planirane prihode od trošarina na alkohol i duhanske preradevine (tzv. siva zona izmiče kontroli poreznih i carinskih organa); rekao kako je paradoksalno da su iznad plana plaćene trošarine na automobile i luksuzne

proizvode, a čak 80 posto građana se, prema anketama, smatra siromašnima.

Zastupnici SDP-a ističu značaj poreza na dobit ne po njegovu učešću u proračunskim prihodima već za ocjenu uspješnosti gospodarstva (ono je u cjelini ostvarilo značajno bolje poslovne rezultate nego prethodnih godina).

Iz njihova stava još izdvajamo ocjene, odnosno upozorenja: da je loše ostvarenje materijalnih rashoda ustvari posljedica povećane odgovornosti i štednje u svim segmentima (bolja kontrola i realizacija trošenja); da je razvijanje državne riznice pun pogodak; da ukupno zaduženje bilježi porast, ali da se dug relativno smanjuje u odnosu na društveni bruto proizvod.

Ispravljajući navod prethodnika **Ivan Šuker** je rekao kako je naplata poreza na dobit ovakva zbog povećane porezne presije. Osnovica za obračun poreza na dobit je posljedica toga što se ne smanjuje osnovica za zaštitnu kamatu. Prema tome, nije moguće da je osnovica za dobit povećana za 60 posto. A što se tiče vraćanja dugova, kada bi bila investicija Hrvatskih cesta iz Proračuna vidjelo bi se koliko ima neplaćenih računa.

Da je Šuker samo izrekao svoje impresije - bio je komentar **Tončija Žuvele**, koji je dometnuo da ništa od spomenutog nije izrekao.

Gdje je analiza javnog duga?

Kluba zastupnika HSLs-a bit će suzdržan s obzirom na to da u Izvješću nisu predočene analize zaduženosti države te nije transparentno prikazano stanje u javnim poduzećima koja se financiraju parafiskalnim prihodima te zato što nije učinjena konsolidacija fiskalnog sektora opće države - izvijestio je **Jadranko Mijalić**. Promjene u sustavu javnog financiranja, napomenuo je, bez dostatnih podataka otežavaju kvalitetno iščitavanje i tumačenje izvršenja Proračuna jer je velik dio podataka neusporediv s proteklom godinama.

Jedna od temeljnih zamjerki HSLs-a je da je s Izvješćem trebala biti ponudena analiza javnog duga. S tim u svezi podsjetili su da Ministarstvo financija još nije dostavilo te podatke koje je bio zatražio Odbor za financije i državni proračun, što je onemogućilo tematsku raspravu.

Sagledavanje javnog duga otežava to što u Izvješću nema podataka na razini opće države. Nužno je napraviti konsolidaciju fiskalnog sektora opće države koja bi obuhvaćala Proračun, fondove, lokalne jedinice, Hrvatske ceste, Hrvatske autoceste, Hrvatski fond za privatizaciju te Državnu agenciju za sanaciju banaka.

Kad bi se, usporedbe radi s prvim polugodištem prošle godine, uzeo u obzir i ostvareni manjak državnih agencija za ceste proračunski bi manjak za prvo polugodište bio za oko milijardu kuna veći - upozorio je zastupnik.

Suzdržanost - jer u Izvješću nisu predočene analize zaduženosti države i nije transparentno prikazano stanje u javnim poduzećima koja se financiraju parafiskalnim prihodima te zato što nije učinjena konsolidacija fiskalnog sektora opće države.

On je zatim izjavio da uočena tendencija povećanja kratkoročnoga duga ponovno otvara pitanje opravdanosti odredbe novog Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci o zabrani bilo kakvog izravnog financiranja države. Istaknuo je kako je velik dio sredstava povučen iz Proračuna, a da parlamentu nije data mogućnost cjelovitog uvida i kontrole njihova trošenja (prvenstveno je riječ o trošarinama od naftnih derivata kojih se država odrekla), ponovivši zahtjev Kluba da Hrvatske ceste i Hrvatske autoceste dostavljaju svoje financijske planove i izvješća parlamentu.

Po ocjeni zastupnika HSLs-a, Fond za razvoj i zapošljavanje te Fond za regionalni razvoj u osnovi nisu zaživjeli (funkcioniraju samo u sferi transfera sredstava pojedinim poduzećima). Oni, nadalje: ukazuju na prebačaj na pozicijama plaća (ministarstava unutarnjih poslova, obrane te prosvjete i športa): ocjenjuju kako je ostvarenje rashoda za nezaposlene u odnosu na planirane prihode značajan debalans te, stoga, drže da je potreban rebalans Državnog proračuna.

Rekavši kako se nameće pitanje li rebalans posljedica lošeg planiranja ili nediscipline pojedinih ministara,

Mijalić je podsjetio kako je ministar financija najprije osporio potrebu rebalansa (u radnim tijelima), a zatim najavio rebalans od 1,4 mlrd kuna, što je nekorektan postupak prema zastupnicima.

Iz redova zastupnika ovog kluba još se čula ocjena kako Vlada nije provela reformu državne uprave (i dalje je skupa i nedovoljno efikasna), pa upozorenje da se kasni u provođenju reformi mirovinskog i zdravstvenog sustava, koji su se pokazali temeljnim generatorom rasta javnog sektora te neplaćenih obveza. Tu su još ove primjedbe: uočen je podbačaj kod trošarina za duhanske preradevine (što je posljedica crnog tržišta cigareta), nedovoljne kontrole granica te značajno smanjenje trošarina od alkohola.

Klub zastupnika HSL-a zahtijeva da se prestane s dosadašnjim načinom subvencioniranja javnih poduzeća. Kod brodogradilišta svrsishodnijim smatraju poticaje domaće proizvodnje opreme za brodove, a kad je riječ o PIK-ovima smatraju da bi trebalo ubrzati privatizaciju i pronaći strateške partnere.

Komentirajući najavljeni rebalans, Jadranko Mijalić je rekao da je strukturno izuzetno nepovoljan. Naime, smanjuju se sredstva za kapitalne investicije i investicijsko održavanje, što direktno utječe na smanjivanje nezaposlenosti. Štedi se na korisnim društvenim djelatnostima, kao što je suzbijanje droge i korupcije na područjima od posebne državne skrbi te na znanstvenim istraživanjima, dok se povećava stavka izdataka za plaće i za materijalne troškove.

Ustrajavati na restriktivnom proračunu s malim deficitom

Zašto Klub zastupnika HSS-a podržava Izvješće zastupnike je izvijestio Luka Roić. Uvodno je ustvrdio da se Proračun ostvaruje prema predviđanjima, bez većih odstupanja (neka će biti usklađena rebalansom). Predviđanja stručnjaka da bi deficit ove godine bio 4,2 posto, a sljedeće 2,6 posto govore da se rashodi polako dovode u sklad s prihodima. Zato i dalje treba ustrajavati na restriktivnom proračunu s malim deficitom. Najveći doprinos takvom rastu bruto domaćeg proizvoda je nastavljen rast investicija, rekao je zastupnik, osvrnuvši se zatim na druge pozitivne pokazatelje - porast

građevinskih radova, porast cijena na malo za svega 2,5 posto, rast zaposlenosti (u proizvodnji radio-televizijskih, komunikacijskih aparata i računala) smanjenje uvoza, porast izvoza, rast poreznih prihoda i slično.

Uz ocjenu da su izvanproračunski fondovi glavni generatori deficita, predstavnik HSS-a rekao je da je nužno obaviti planirane reforme.

Posljedica reformskih kašnjenja u ministarstvima obrane, policije i prosvjete rezultirale su, pak, upozorio je, prebačajem potrošnje.

Proračun se ostvaruje prema predviđanjima, bez većih odstupanja (neka će biti usklađena rebalansom).

Iz njegova izlaganja u nastavku izdvajamo: ocjenu kako je veliko crno tržište u duhanskoj industriji dijelom rezultat nepostojanja prave konkurencije; upit nije li neuredno plaćanje poreza i doprinosa dijelom posljedica nekih zakona (o naplati dospjelih a nenaplaćenih potraživanja); tvrdnju da se zaduženost donekle može opravdati jer je prvenstveno rezultat unutarnjih dugova u državi te dugovanja države prema poduzetima, što država nastoji sanirati.

Strukturna stabilnost hrvatskog gospodarstva mora, po riječima zastupnika Roića, biti ispravljena na najbolji mogući način, i to prvenstveno u okvirima ograničenja javne potrošnje, ekspanzijom profitabilnih investicija. Treba, rekao je, srediti pravno okruženje (nepovredivost privatnog vlasništva) i mora se uspostaviti vladavina prava za sve podjednako - da ne dolazi do velikog dispariteta zakona i prakse. Valja, uz to, srediti bahatost administracije, svesti je u realne okvire, razvijati infrastrukturu, održati stabilnost domaće valute, zakone učiniti stabilnima i kvalitetnima, smanjiti porezna opterećenja (klima za investicijska ulaganja), sredstva usmjeriti u ekspanziju gospodarstva, u izobrazbu mladih, osigurati individualna prava i slobode kako na osobnom tako i na gospodarskom planu.

Raspravu o Izvješću trebalo je vezati uz onu o rebalansu

Vesna Škare-Ožbolt rekla je da će Klub zastupnika DC-a biti suzdržan u

glasovanju o Izvješću jer se protive politici koju je provodila Vlada, a na koju, kako reče, lijepo upućuju detaljni podaci u nizu tabela. Oni, rekla je, u osnovi ukazuju da Vlada najuspješnije provodi restrikcije u državnoj potrošnji, a one, koliko god bile nužne i neizbježne ne mogu biti temelj razvoja društva i države. Raspravu o Izvješću trebalo je, napomenula je, vezati uz raspravu o rebalansu Proračuna te uz Izvješće o ostvarenju državnih fondova.

Bitno je, naglasila je zastupnica, odabrati prave prioritete kojima će se i kroz državnu potrošnju potaknuti gospodarska aktivnost i, što je još važnije, stvoriti nova struktura u gospodarstvu kako bi se mogli pokrivati potrebni transferi u socijalu i u socijalnu skrb.

Vesna Škare-Ožbolt upozorila je kako će se neke Vladine odluke odraziti i na život generacija koje tek dolaze - ona o sanaciji brodogradilišta (2 mlrd kuna - od čega 1 milijarda i 189 milijuna za naplatu sljedeće godine), za zaduženje Hrvatskoga zdravstvenog osiguranja (Proračun će vratiti pola, a polovica će se namiriti prodajom nekretnina Zavoda) te za otplatu zajmova Hrvatskih željeznica (gotovo 750 mln) te jamstvo za njihovo novo zaduženje (600 mln kuna).

Suzdržanost u glasovanju - zbog protivljenja politici koju je provodila Vlada, a na koju lijepo upućuju detaljni podaci u nizu tabela, koji u osnovi ukazuju da Vlada najuspješnije provodi restrikcije u državnoj potrošnji, a one - koliko god bile nužne i neizbježne - ne mogu biti temelj razvoja društva i države.

Kamate za izdane vrijednosne papire i primljene zajmove ove godine iznose više od milijardu i osamsto milijuna, što uz izdatke za otplatu primljenih zajmova i za izdane vrijednosne papire u iznosu većem od 4 mlrd kuna daje iznos koji premašuje izdatke za subvencije i tekuće potpore, od kojih se glavnina odnosi na plaćanja iz Fonda za poravnanja, za decentralizirane funkcije i na dotacije jedinicama lokalne uprave i regi-

onalne područne samouprave, a premašuju i iznos, ukupno, izdataka za dječji doplatak, za porodiljne naknade i za nezaposlene.

Zastupnica DC-a upozorila je, nadalje: da su transferi u gospodarstvu (posebice za izmjenu gospodarske strukture) znatno ispod plana; da je problem svih problema visoka nezaposlenost te da država mora stvarati gospodarsko okruženje koje će stimulirati novo zapošljavanje; da je malo gospodarstvo u mjerama poticaja praktički na rubu interesa; da su poduzetnički programi blokirani i zbog nefunkcioniranja razvojnih fondova; da su pomaci u uvjetima kreditiranja samo na razini medijske prezentacije; da je od planiranih (skromnih) 7 milijuna i 640 tisuća kuna za poticaje izvoza ostvareno samo 5 posto.

U osvrtu na prihodnu stranu Proračuna, Vesna Škare-Ožbolt je najprije skrenula pažnju na najveći podbačaj - kod trošarina na duhan, pivo i alkohol, zatim na to da su podbacili prihodi od poreza na dohodak te da je zbog ukidanja zaštitne kamate došlo do većeg poreznog opterećenja gospodarstva.

Podaci su, kako reče, neumoljivi. Domaća potrošnja i uvoz rastu sporije od rasta pripadajućeg dijela prihoda po osnovi poreza na dodanu vrijednost. Rekavši da se prihodi od privatizacije ne ostvaruju, kao što se nisu ni prošle godine, predstavnica Kluba zastupnika DC-a izjavila je zatim kako se pokazala ispravnom njihova tvrdnja da se razvoj, posebice malog gospodarstva ne smije temeljiti, u glavni svojih prihoda, na privatizacijskim prihodima.

Jedno se govori, drugo radi

Da ni **Klub zastupnika Hrvatskog bloka** ne podržava Izvješće zastupnike je izvijestio **Milan Kovač**. Jedan od osnovnih razloga je taj što se ne može podržati da se "jedno govori, a drugo radi". Ministar financija je, podsjetio je, svojevrmeno izjavio (u TV-emisiji) kako kad dođu na vlast neće davati državna jamstva ni sanirati poduzeća.

Zastupnik HB-a je, zatim, ustvrdio kako makroekonomsko okruženje u prvoj polovici 2002. ne daje pravo za veći optimizam. Rast investicija bi mogao ohrabrivati, ali to je prije svega rezultat zaduživanja na stranim tržištima kapitala za izgradnju autocesta.

Rast osobne potrošnje, pak ne može se tumačiti kao jačanje kupovne moći stanovništva, rekao je, dometnuvši kako će četvrti kvartal zasigurno pokazati drastičan pad osobne potrošnje, ponajprije zbog osobne preza-duženosti svakoga, a i zbog poskupljenja energenata, što će rezultirati povećanjem zaliha i smanjenjem proizvodnje. Na što, dometnuo je, već upućuju podaci o povećanom uvozu. Doda li se tome visoka nezaposlenost povećat će se pritisak na pomoć centralne države socijalnim skupinama. A makroekonomsko okruženje bit će u narednih šest mjeseci još složenije.

Makroekonomsko okruženje u prvoj polovici 2002. ne daje pravo za veći optimizam. Rast investicija bi mogao ohrabrivati, ali to je, prije svega, rezultat zaduživanja na stranim tržištima kapitala za izgradnju autocesta.

Iz izlaganja zastupnika Kovača još izdajamo: ukazivanje na podbačaj plana u prihodima od poreza; ocjenu kako posebno zabrinjava što su prihodi od doprinosa ispod planiranih veličina; upozorenje da dio ministarstava i državnih ureda neredovito plaćaju komunalne i druge usluge; upit kako protumačiti podatak da je Ministarstvo za obrt, malo i srednje poduzetništvo utrošilo samo 8,36 posto ukupno planiranih sredstava; tvrdnju kako je neobjašnjivo što su manji prihodi od trošarina za alkohol, cigarete i sl.

I tu je napokon zaključna ocjena - bez vraćanja optimizma i nade hrvatskom narodu, bez vraćanja dostojanstva koje je dobro poljuljano u hrvatskom društvu (gdje vlada apatija, beznade) neće se moći napraviti nikakav gospodarski program niti osigurati izlazak iz ove situacije.

Izvršenja su mala

Prva se u pojedinačnoj raspravi javila za riječ **Jadranka Kosor (HDZ)**. Osvrnula se na izvršenja u određenim stavkama te zamjerila što su izvršenja vrlo mala. Konkretno je istaknula da je izvršenje Proračuna bilo samo 13 posto za Ured za suzbijanje zlorabe opojnih droga, ništa od predviđenih

sredstava za prognanike i za vatrogasnu opremu. Posebno je prigovorila tome što se nisu izdvojila sredstva za obilježavanje masovnih grobnica iz Domovinskog rata te rekla da ako ćemo nastaviti tim tempom nikada se

Kroz izvršenje proračuna mogu se mnoge stvari vidjeti i procijeniti koliko netko radi i koliko nečemu daje prioritet u svom radu.

ta mjesta neće obilježiti. 20 tisuća kuna od predviđenih 8 milijuna utrošeno je za Ured za zatočene i nestale osobe, dodala je. Zamjerila je i vrlo niskom postotku izvršenja predviđenih sredstava za potporu izdavačkom projektu Stoljeća Hrvatske književnosti, te za bolnice u Lipiku i Pakracu. Također se nije složila ni s podacima koji su izneseni za Ured pučkog pravobranitelja, budući da je, kaže, umjesto predviđenih 470 tisuća kuna za informatizaciju utrošeno samo 60 426 kuna.

Juraj Njavro, dr.med. (HDZ) osvrnuo se na izvršenje Proračuna samo u dijelu koji se odnosi na Ministarstvo hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata. Istaknuo je da je iznos predviđenih sredstava bio 2 milijarde 746 milijuna kuna, a od toga je, kaže, ostvareno znatno manje. Konkretno je rekao da se to desilo glede stručnog usavršavanja zaposlenika, intelektualnih i osobnih usluga, održavanja mjesta masovnih grobnica, programa pružanja psihosocijalne pomoći, izdataka za besplatne udžbenike djeci hrvatskih branitelja te pomoći obiteljima i kućanstvima. Posebno je naglasio to što za prijenos sredstava Hrvatskom zavodu za zapošljavanje kao refundacija novčanih naknada od predviđenih 4 milijuna i 470 tisuća kuna nije doznačeno ništa. Smatra da Ministarstvo treba uložiti više napora da se navedeni problem riješi i osigura da se predviđena sredstva zaista utroše.

Marija Lugarić (SDP) se nadovezala i rekla kako je logično da je malo sredstava utrošeno za besplatne udžbenike djece branitelja budući da se udžbenici nabavljaju u rujnu, a izvješće se odnosi na prvih šest mjeseci ove godine.

Udžbenici se dobivaju već u šestom i sedmom mjesecu, odgovorio je **Juraj Njavro**.

Kroz izvršenje proračuna mogu se mnoge stvari vidjeti i procijeniti koliko netko radi i koliko nečemu daje prioritet u svom radu, smatra **Ivan Jarnjak (HDZ)**. Napomenuo je da negdje 35 do 40 raznoraznih tijela djeluje pri Vladi. Tko to kontrolira, tko usklađuje, tko usmjerava, upitao je? Drži da to ostavlja dojam neorganiziranosti i stvaranja još veće administracije nego što je bila. Osvrnulo se na izvršenje Proračuna glede Ureda za suzbijanje zloporabe opojnih droga te pitao kako je moguće da Ured koji ima toliko odgovornosti u svom radu praktički nije iskoristio predviđena sredstva? Misli da su to preozbiljna pitanja i da Sabor mora dobiti izvješće koje će pokazati koliko tih ureda i agencija Vlade ima, tko ih nadzire i tko ih financira. Osvrnulo se i na neutrošena 42 milijuna kuna za vatrogasnu opremu rekavši kako je propala tvornica u Zagorju koja se bavila izradom te opreme. Dodao je i kako su se na požarištima svi žalili da nema tehničke opreme. Drži dalje da je jedan od bitnih uvjeta funkcioniranja USKOK-a, sudova i državnih odvjetništava stručno usavršavanje, međutim, kaže, nije bilo interesa, želje ili potrebe da se to stručno usavršavanje i izvrši. Na kraju se zapitao što ti uredi, agencije i svi ostali rade i koliko daju rezultata i koristi u odnosu na sredstva koja se na njih troše.

Zdenku Babić-Petričević (HDZ) posebno je interesirala stavka proračuna vezano uz Hrvatsku maticu iseljenika. Naglasila je kako je svaki projekt vezan uz financije, a Hrvatska matica iseljenika se financira iz Državnog proračuna. Zanima je kako se ta sredstva troše, kad je od 11 milijuna i 742 tisuće kune utrošeno samo 4 milijuna 832 tisuće i 563 kune, dok su aktivnosti Matice smanjene 10 posto. Smatra da taj novac sigurno nije u kasi Proračuna. Što se tiče aktivnosti ostalih udruga građana, upitala je koje su to udruge, jer one koje su registrirane u Hrvatskoj trebale bi dobiti od Hrvatske matice iseljenika potporu. Osvrnula se i na stipendije za studente povratnike zamjerivši što je od 2 i pol milijuna kuna utrošeno samo 833 tisuće. Upitala je potom, je li moguće da ni jedan projekt koji bi trebao biti veza između domovine i iseljene Hrvatske nije odrađen ni financiran onako kako bi to trebalo biti. Izlaganje je završila s nadom da će s mnogo većim optimizmom moći govoriti o Proračunu za 2003. godinu.

Gdje je osiguranje zapošljavanja i razvitak naše države?

Neke činjenice i probleme trebalo bi ponavljati i naglašavati puno puta, kao što je zaduživanje i korištenje kredita ne za razvoj nego za pokrivanje tekućih izdataka, rekla je **Marina Matulović-Dropulić (HDZ)**. Očito je, kaže, da se najveći dio sredstava već dvije godine troši na tekuću potrošnju tj. za isplatu raznih naknada, reprezentaciju, usluge, promidžbe, osobne usluge i slično. Napomenula je da se istovremeno za kapitalna ulaganja, od pomoći pri zapošljavanju pa do potpora za razvitak malog i srednjeg poduzetništva, potrošilo od 0 do 20 posto od predviđenog. Što se uređenja graničnih prijelaza tiče, ukazala je na predviđeni iznos od sto milijuna kuna te na činjenicu da se nije potrošilo gotovo ništa. Kritiku je uputila i spram neulaganja u skladišta za robne zalihe te poticanje stambene štednje. Čudi ju i što su sredstva za stipendiranje mladih ljudi potrošena svega u iznosu od 12 posto od predviđenih za cijelu godinu. Zaključila je da Državni proračun troši uglavnom na tekuću potrošnju, te pita gdje je onda osiguranje zapošljavanja i razvitak naše države, dodavši očito nigdje.

Poslovanje trgovačkih društava u pretežitom vlasništvu države trebalo bi svesti u zakonske okvire i ako je moguće uvesti kontrolu Sabora na trošenje tih znatnih sredstava poreznih obveznika.

Mario Kovač (HSL) citirao je članak 90. Ustava RH koji glasi: "Državni se prihodi i rashodi utvrđuju u Državnom proračunu". Napomenuo je da međutim postoje segmenti državne potrošnje gdje nema te Ustavom predviđene transparentnosti te gdje postoji čak i određena razina nezakonitosti. Konkretni primjer su, kaže, Hrvatske ceste d.o.o. koje se financiraju, osim iz Proračuna, i iz džepa poreznih obveznika u dijelu cijene goriva za motorna vozila. Napomenuo je potom da je Hrvatski sabor donio akt koji se zove Nacionalna strategija građenja i

održavanja javnih cesta, dok je Vlada donijela dokument Plan građenja i održavanja državnih cesta. Smatra da postoji određeni nesklad između, kako kaže, srednjoročnog programa Vlade i plana građenja i održavanja državnih cesta u 2002. godini. Istaknuo je kako se tu radi o milijardu i 700 milijuna kuna nad kojima Hrvatski sabor teško može vršiti nadzor jer se ona ne troše u skladu sa Zakonom o javnim cestama. To drži nedopustivim jer su to sredstva poreznih obveznika. Apelirao je potom na Vladu da poslovanje trgovačkih društava u pretežitom vlasništvu države svede u zakonske okvire i ako je moguće da se uvede kontrola Sabora na trošenje znatnih sredstava poreznih obveznika.

Ivan Penić (HDZ) je iznio, kako je rekao tri teze. Prva je da je Proračun i dalje prevelik, druga da sasvim sigurno postoji problem državnog duga te treća kako izvoz i dalje ostaje vrlo značajan problem. Konstatirao je da na sve strane fali sredstava, od Hrvatske vojske, policije, socijale i izvanproračunskih fondova. Smatra da manji Državni proračun neće omogućiti veće mirovine i bolji standard jer se mora dati gospodarstvu. Mišljenja je da ne postoji dovoljno političke snage i krenuti u modernizaciju odnosno reforme. Tvrdi dalje kako ni turizam neće pokriti minus u izvozu i uvozu, jer izvoz nije dovoljno stimuliran. Drži da se mora odlučiti stvaranje izvora kako kreditna sredstva za financiranje izvoza ne bi mogla biti veća od inflacijske stope, jer, dodao je, bez 60, 70 posto izvoza hrvatskih roba ne može uopće pomišljati na bitno povećanje životnog standarda.

Želimir Janjić (HSL) se osvrnuo na realizaciju Proračuna glede Ministarstva prosvjete i športa rekavši kako je istaknuto da je došlo do veće potrošnje od planirane najviše zbog plaća. S obzirom na to da su plaće u školama male, smatra da to ne treba uopće komentirati. Napomenuo je da se tu ustvari radi o čistoj potrošnji, a ne o razvojnoj snazi društva. Mnogo drugačije je u Ministarstvu znanosti i tehnologije, kaže, jer je tu vidljivo vrlo malo utrošenog novca za stručno usavršavanje. Drži da bi upravo u toj domeni trebalo najviše uložiti. Podbačaj je zamijetio u Ministarstvu zdravstva, te Vladinim uredima za suzbijanje zloporabe opojnih droga i za zatočene i nestale te u Povjerenstvu Vlade za prevenciju u ponašanju

mladih. Posebno je ukazao na stavku nula u domeni Agencije za područja od posebne državne skrbi. Svi smo svjesni da je gospodarstvo tih područja loše pa bi s bilo koje pozicije trebalo pomoći, a ne čekati još godinu dana da se ostvari nekakav projekt, zaključio je zastupnik.

Stanje u područjima posebne državne skrbi pogoršavat će se

Ne dijelim optimizam ministra Crkvenca polazeći od korelacije proračuna jedinica lokalne samouprave s područja posebne državne skrbi i državnog proračuna, rekao je **Ivica Buconjić (HDZ)**. Pozdravio je povećanje neoporezivog dijela plaće, ali, kaže, nikako ne može prihvatiti da ovo porezno rasterećenje ide na teret proračuna jedinica lokalne samouprave, a ne na teret Državnog

Inzistirat će se na smanjenju deficita, dok je tendencija usporavanja rasta duga u tijeku, a orijentacija će biti i na razvoju izvoza uz dinamiziranje gospodarskog rasta

proračuna. Očekuje da će se taj problem sustavno riješiti izradom proračuna za iduću godinu kako se ne bi dogodilo, kaže, da je Državni proračun sve izdašniji i stabilniji, a proračuni jedinica lokalne samouprave sve mizerniji. Istaknuo je da, nažalost, taj zahtjev nije već dvije godine uvažen, dok je stanje u

jedinicama lokalne samouprave s područja posebne državne skrbi sve teže i sve gore. Ukoliko ne budemo imali zaštitne mehanizme da nam te kompenzacije budu ugrađene u državni proračun i da na njih imamo pravo temeljem zakona, a ne nečije volje, bojim se da će se stanje u navedenim područjima sve više pogoršavati.

Za završnu riječ javio se ministar financija dr.sc. **Mato Crkvenac**. Odgovorio je da je Vlada smanjila proračun u zadnje dvije godine za 5 do 6 strukovnih poena u društvenom bruto proizvodu. Taj rezultat, kaže, omogućio je za 1-2 posto stabiliziranje održivog razvoja i njegovo dinamiziranje i zadržavanje dinamike rasta na oko 4 posto. Pojasnio je dalje da nema računa u Državnom proračunu i Ministarstvu financija koji nije plaćen. Dodao je da će inzistirati na smanjenju deficita, dok je tendencija usporavanja rasta duga u tijeku, a orijentacija će biti i na razvoju izvoza uz dinamiziranje gospodarskog rasta. Osvrnuo se i na izneseni problem jedinica lokalne samouprave rekavši da su pogotovo područja od posebne državne skrbi u teškoj situaciji. Objasnio je da će se rebalansom predložiti rješenje tog problema. Naglasio je da prvo polugodište iz brojnih razloga nije dovoljno da bi se donosili valjaniji i određeniji zaključci o izvršavanju Proračuna. Rekao je shodno tome kako će Pučki pravobranitelj do kraja godine dobiti ono što mu treba od informatičke opreme, 42 milijuna za vatrogasnu opremu biti utrošeno i program će ići dalje, Ministarstvo malog i srednjeg podu-

zetništva potrošit će sva sredstva koja su mu namijenjena te će biti realiziran projekt izgradnje četiri kapitalna granična prijelaza. Drži da su u raspravi izrečeni vrlo važni stavovi o ekonomskoj politici koje svi moramo imati na umu te su izrečene kritike koje su poznate Ministarstvu financija. Zahvalio je na toj konstruktivnoj raspravi koja će, kaže, pomoći da se u kratkom roku okonča posao oko promjena proračuna za ovu godinu.

Nekoliko isprava netočnih navoda imala je **Marina Matulović-Dropulić**. Konstatirala je kako je Proračun iz 1999. godine imao 20 milijardi za investicije i nije bio manji nego ovaj. Upitala je potom da ako će se sve predviđeno realizirati do kraja godine od kuda ušteda od milijardu i 900 milijuna kuna. Što se tiče plaćanja računa naglasila je da je i ministar Škegro plaćao sve izvršene račune.

Bit će ušteda i preraspodjela

Sustav riznice donio je mnoge rezultate, odgovorio je ministar financija dr.sc. **Mato Crkvenac**. Što se ušteda tiče rekao je da ih treba biti, a najavio je i preraspodjele sredstava. Dodao je još kako su investicije u ovom Proračunu veće nego 1999. godine, dok je proračun ukupno manji.

Rasprava je time završena i zastupnici su većinom glasova (60 "za", 19 "protiv" i 8 "suzdržanih") donijeli zaključak kojim se prihvaća Izvješće o izvršenju Proračuna Republike Hrvatske za razdoblje od 1. siječnja do 30. lipnja 2002. godine.

J.R.; M.S.

IZVJEŠĆE O PODUZETIM MJERAMA RADI OTKLANJANJA UZROKA KRŠENJA LJUDSKIH PRAVA NAVEDENIH U IZVJEŠĆU PUČKOG PRAVOBRANITELJA ZA 2001. GODINU, PROVOĐENJU ZAKLJUČAKA KOJE JE HRVATSKI SABOR DONIO PRIGODOM RASPRAVE O IZVJEŠĆU PUČKOG PRAVOBRANITELJA ZA 1999. GODINU TE RAZLOZIMA OGLUŠIVANJA TIJELA DRŽAVNE UPRAVE I TIJELA S JAVNIM OVLAŠTIMA NA ZAHTJEVE I UPITE PUČKOG PRAVOBRANITELJA; DOPUNSKO IZVJEŠĆE O OSTVARIVANJU NADLEŽNOSTI PUČKOG PRAVOBRANITELJA ZA 2001. GODINU

U roku tri mjeseca predložiti izmjenu Zakona

Hrvatski je sabor većinom glasova prihvatio ovo Izvješće Vlade RH te osnažio svoje Zaključke o osiguranju potrebnih materijalnih i drugih pretpostavki za učinkovito djelovanje pučkog pravobranitelja. Obvezao je Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav da u roku od 90 dana predloži Hrvatskom saboru izmjene i dopune Zakona o pučkom pravobranitelju.

O IZVJEŠĆU

Ovo Izvješće (iz lipnja 2002.) Vlada RH podnosi u vezi sa zaključkom Hrvatskog sabora iz travnja 2002. a nakon rasprave o Izvješću o radu pučkog pravobranitelja za 2001. godinu.

Smatrajući instituciju pučkog pravobranitelja važnom u osiguravanju zaštite ustavnih i zakonskih prava građana u postupcima pred državnim upravom i tijelima koja imaju javne ovlastite u postupcima koje se vode u Ministarstvu obrane, Oružanim snagama i službama sigurnosti, u zaštiti prava građana pred tijelima lokalne i područne samouprave, Vlada cijeni njegov rad. Stoga će u okviru svojih nadležnosti podržavati rad pučkog pravobranitelja i osigurati mu svu potrebnu podršku.

Kako to proizlazi iz ustavne definicije pučkog pravobranitelja, građani RH se obraćaju Uredu pučkog pravobranitelja za zaštitu svojih ustavnih i zakonskih prava u postupcima koji su u rješavanju pred resornim institucijama. Grupiranjem i analizom obraćanja građana pučkom

pravobranitelju dobiven je pregled problema na koje treba obratiti posebnu pozornost te odrediti mjere za njihovo uklanjanje, stoji u Izvješću.

Pučki pravobranitelj nema ovlasti ocjenjivati cjelovito stanje ljudskih prava u RH

Na dvadesetak stranica Vlada se očituje na primjedbe pučkog pravobranitelja RH iz spomenutog Izvješća pa tako i na onu glede nedostatnih sredstava za materijalno-tehničku opremljenost osiguranih u Državnom proračunu RH za 2001. godinu. Ministarstvo financija je mišljenja da su sredstva za djelatnost

U cilju realizacije zaključaka Hrvatskog sabora u vezi s poboljšanjem materijalno-tehničke opremljenosti pučkog pravobranitelja RH Vlada RH će razmotriti mogućnost da se za tu namjenu eventualno osiguraju dodatna sredstva iz Tekuće zalihe iz Državnog proračuna RH za 2002. godinu.

pučkog pravobranitelja planirana u proračunu za 2001. prema istim mjerilima i kriterijima koji su primijenjeni i za druge proračunske korisnike pa da se stoga ne može zaključiti da je u tom pogledu tretiran različito od ostalih korisnika državnog proračuna ili da je u tome bio izuzetak.

U cilju realizacije zaključaka Hrvatskog sabora u vezi s poboljšanjem materijalno-tehničke opremljenosti pučkog pravobranitelja RH Vlada RH će razmotriti mogućnost da se za tu namjenu eventualno osiguraju dodatna sredstva iz Tekuće zalihe iz Državnog proračuna RH za 2002. godinu.

U vezi s izjavom pučkog pravobranitelja uz predstavljanje Izvješća, da se uglavnom radi o repriznom Izvješću itd. Vlada navodi da sukladno Ustavu i zakonu pučki pravobranitelj nema ovlasti ocjenjivati cjelovito stanje ljudskih prava u RH, tim više što raspolaže podacima prikupljenim isključivo po pritužbama građana. U njegovoj nadležnosti nije davanje političke ocjene o toj problematici a pučki je pravobranitelj upravo s takvim procjenama i ocjenama izašao pred Hrvatski sabor i javnost te je svojim istupima doveo javnost u zabludu kao da svojim Izvješćem govori o cjelovitom stanju ljudskih prava u RH, a ne o usko ograničenom izvješću o radu njegova Ureda, upozorava Vlada navodeći i što je trebalo sve poduzeti za jedno takvo cjelovito izvješće (prikupiti izvješće svih resornih odbora i pododbora Hrvatskoga sabora, resornih tijela Vlade RH, međunarodnih organizacija (UN, EU, OESS), međunarodnih nevladinih organizacija (Amnesty International, Human Rights Watch), nacionalnih nevladinih udruga, pravnih stručnjaka RH. Tek analizom svih izvješća, osvrta i prijedloga navedenih tijela i institucija može se doći do cjelovitog uvida i prave ocjene stanja ljudskih prava u RH, a pučki pravobranitelj nema ni mandat niti

operativnu mogućnost provesti takvo istraživanje, navodi, među ostalim Vlada RH.

Neargumentirano okrivljavanje Vlade

Pučki je pravobranitelj svojom tvrdnjom "da nijedan zaključak ovog Doma u pogledu izvješća pučkog pravobranitelja u zadnjih deset godina izvršna vlast u hrvatskoj državi nije izvršila" paušalno i neargumentirano okrivio Vladu RH za neizvršavanje zaključaka Hrvatskog sabora. Stoga to Vlada RH, kaže, u okviru ovog svojeg Izvješća argumentirano opovrgava. U vezi s pritužbama na rad sudova resorno Ministarstvo napominje da će poduzeti sve potrebne mjere za smanjenje broja pritužbi na rad sudova i da poduzima mjere za reformiranje pravosuđa odnosno za poboljšanje djelotvornosti sudova i drugih pravosudnih tijela.

Vlada zaključno u svojem Izvješću podsjeća, a vezano uz iskazano nezadovoljstvo pučkog pravobranitelja s pojedinim zakonskim rješenjima, na zakonsku ovlast pučkog pravobranitelja iniciranja izmjena zakona koji se odnose na zaštitu ustavnih i zakonskih prava građana.

Najveći broj pritužbi građana o povredi ustavnih ili zakonskih prava su u svezi s povredama imovinskih i stambenih prava i pučki pravobranitelj je mišljenja da se i u 2001. godini "gotovo ništa nije poduzelo da se višegodišnje, sada se već može ocijeniti i kao trajne, povrede temeljnih ljudskih prava zaštićenih i međunarodnim instrumentima zastave te saniraju posljedice koje su snašle povrijeđene vlasnike". To je vrlo teška optužba, stoji u Izvješću Vlade, jer smjera na to da Vlada RH ne želi ništa učiniti.

U tijeku je realizacija programa obnove za 4.000 obitelji i isplata novčanih potpora za oko 3.800 obitelji dok za oko 42.000 prispjelih zahtjeva za obnovu treba provesti upravni postupak donošenja rješenja jer je većina njih podnesena krajem 2001.

godine i to uglavnom od podnositelja koji trenutno borave izvan RH. Programom obnove bit će obuhvaćeno 12.000 oštećenih stambenih objekata svih stupnjeva oštećenja od čega će se dovršiti ili obnoviti oko 8.000 stambenih objekata i započeti sljedećih 4.000 objekata. Nastavit će se, navodi među ostalim Vlada, radovi na uklanjanju ruševina u Gradu Vukovaru, završit će se radovi na objektima društvene infrastrukture te provedbeni planovi za izgradnju industrijske zone Grada a donijet će se i plan i program obnove i razvoja Grada Vukovara.

Vlada predočuje i mjere koje se poduzimaju na području sprječavanja povreda u pogledu ostvarivanja prava iz mirovinskoga, invalidskoga, zdravstvenog osiguranja i rada zdravstvenih ustanova, te područja rada, radnih odnosa i socijalne skrbi, područja koje zauzima drugo mjesto po broju pritužbi. Ujedno odgovara na prigovor pučkog pravobranitelja o nedostavljanju internih akata Zavoda, da se ti akti objavljuju u Narodnim novinama i da su dostupni svima zainteresiranima te da ne postoje zapreke da se pučkom pravobranitelju dostavljaju svi akti Zavoda koji se odnose na provedbu odnosno (ne)ostvarivanje prava iz mirovinskog osiguranja.

Tu su i očitovanja nadležnog Ministarstva na dio izvješća pučkog pravobranitelja o pritužbama zbog povreda prava iz zdravstvenog osiguranja, te, među ostalim, Ministarstva hrvatskih branitelja koje se drži prozvanim glede pritužbi na ostvarivanje prava hrvatskih branitelja i stradalnika Domovinskog rata. Uz primjere o postupanju u pojedinim slučajevima Ministarstvo drži da su primjedbe pučkog pravobranitelja neosnovane u dijelu kad se ukazuje na nedopustivu praksu Ministarstva u smislu oglašavanja na upite i zahtjeve pučkog pravobranitelja jer je tijekom 2001. zaprimljeno njegovih 27 upita a odgovoreno je na 22.

Uz brojne druge osvrte i odgovore Vlade na primjedbe iz Izvješća pučkog pravobranitelja (o statusnim pravima, državljanstvu, kretanju i boravku stranaca, diskriminaciji Roma u obrazovnim i zdravstvenim ustanovama, iz područja urbanizma i graditeljstva itd., provođenje zaključaka Hrvatskoga sabora) Vlada zaključno u svojem Izvješću podsjeća, a vezano uz iskazano nezadovoljstvo pučkog pravobranitelja s pojedinim zakon-

skim rješenjima, na zakonsku ovlast pučkog pravobranitelja iniciranja izmjena zakona koji se odnose na zaštitu ustavnih i zakonskih prava građana. Također naglašava da Odvjetnička komora pruža usluge besplatne pravne pomoći (o toj je potrebi govorio pučki pravobranitelj).

O DOPUNSKOM IZVJEŠĆU PUČKOG PRAVOBRANITELJA

Nakon rasprave o Izvješću o radu pučkog pravobranitelja 24. travnja 2002. godine Hrvatski je sabor donio zaključak kojim je obvezao pučkog pravobranitelja da do kraja lipnja 2002. godine podnese Hrvatskom saboru dopunsko izvješće u kojem će obuhvatiti pitanja vezana uz svoju nadležnost. U skladu s tim pučki pravobranitelj je podnio Dopunsko Izvješće (s oznakom "povjerljivo" no kasnije je ona skinuta) na prijedlog Odbora u kojem govori o svom radu na zaštiti ustavnih i zakonskih prava građana u postupcima koji se vode u Ministarstvu obrane, Oružanim snagama i službama sigurnosti, zaštiti prava građana pred tijelima lokalne i područne (regionalne) samouprave te zaštiti prava na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu pred tijelima državne vlasti (uz opis slučajeva i poduzetim mjerama).

Zaključno se u Izvješću kaže da se može zaključiti kako je pučki pravobranitelj unatoč poznatim materijalnim, financijskim i kadrovskim ograničenjima obavljao poslove iz djelokruga koji su mu određeni Ustavom i Zakonom. Intenzitet ispitivanja ugrožavanja ili povreda prava pojedinaca ovisi prvenstveno o njihovoj brojnosti odnosno broju i vrsti pritužbi te spoznajama do kojih pučki pravobranitelj dolazi iz sredstava javnog priopćavanja, iz razgovora s predstavnicima međunarodnih vladinih i nevladinih organizacija, od zastupnika Hrvatskoga sabora itd. Ugrožavanje ili kršenje ljudskih prava u postupcima u MORH-u, službama za zaštitu nacionalne sigurnosti, Oružanim snagama drugim državnim institucijama represivne naravi, rijetko se prijavljuje pučkom pravobranitelju. To naravno ne znači da nije bilo i da nema ozbiljnih ugrožavanja prava pojedinaca, osobito prava na privatnost, ali u stvarnim slučajevima kršenja tih prava najčešće nisu informirane ni same žrtve pa to zbog

naravi samih kršenja nije u odgovarajućoj mjeri ni pučki pravobranitelj, stoji, među ostalim u ovom Dopunskom izvješću.

RADNA TIJELA

Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav raspravio je ovo Izvješće Vlade (u srpnju 2002.) kao i Dopunsko izvješće o ostvarivanju nadležnosti pučkog pravobranitelja za 2001. godinu (iz lipnja 2002.) te u raspravi istaknuo da je u njemu Vlada opovrgnula neke navode o oglašivanju tijela državne uprave na zahtjeve i upite pučkog pravobranitelja iz njegovog Izvješća. Odbor je naglasio da eventualne sporne činjenice treba razjasniti te u vezi s tim predložio da se Izvješće Vlade dostavi pučkom pravobranitelju radi očitovanja (30 dana) najkasnije do početka jesenskog zasjedanja nakon čega će Hrvatski sabor provesti raspravu o oba izvješća i donijeti odgovarajuće zaključke. Predloženo je i da Hrvatski sabor skine oznaku povjerljivosti s Dopunskog izvješća pučkog pravobranitelja jer sadržava propise na temelju kojih djeluje pučki pravobranitelj i opise slučajeva koji su javnosti već poznati iz sredstava javnog priopćavanja.

Odbor podržava sve aktivnosti koje će omogućiti pučkom pravobranitelju da djelotvorno štiti ljudska prava i slobode koje krše tijela državne vlasti pa i u području obuhvaćenom u Dopunskom izvješću. S tim u vezi Odbor je ukazao na potrebu izmjena i dopuna Zakona o pučkom pravobranitelju radi njegovog usklađivanja s ustavnim odredbama i uređivanja na odgovarajući način postupka prestanka dužnosti pučkog pravobranitelja. Iz Dopunskog izvješća proizlazi, istaknuto je u raspravi, da pučki pravobranitelj nema saznanja o kršenju ljudskih prava i sloboda u postupcima zaštite prava građana pred tijelima lokalne i područne samouprave te zaštite prava pred tijelima državne vlasti dok iz sve učestalijih prijedloga za izmjenu Zakona o područjima županija gradova i općina u RH proizlazi da postoje problemi i na tom području.

Nakon rasprave članovi Odbora su većinom glasova odlučili predložiti Hrvatskom saboru da nakon što pribavi očitovanje pučkog pravobranitelja o Izvješću Vlade, raspravi

oba izvješća, da prihvati Izvješće Vlade i primi na znanje Dopunsko izvješće Pučkog pravobranitelja, da osnaži zaključke o osiguranju potrebnih materijalnih i drugih pretpostavki za učinkovito funkcioniranje Pučkog pravobranitelja te da obveže Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav u roku od 90 dana predloži Hrvatskom saboru izmjene i dopune Zakona o pučkom pravobranitelju.

Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina predložio je nakon rasprave da Hrvatski sabor primi na znanje ovo Izvješće. U raspravi je istaknuto značenje ljudskih prava, njihova ostvarivanja i zaštite, značaj institucije u čijoj je nadležnosti sustavno ostvarivanje ljudskih prava. Ocijenjeno je da je u odnosu na prethodno razdoblje ostvaren značajan pomak u ostvarivanju ljudskih prava uopće i osobito prava skupina koje su ranije bile smatrane marginalnim. Međutim, radi postizanja još više razine ljudskih prava potrebno je zalaganje svih društvenih segmenata, ocijenjeno je uz prijedlog da se s Dopunskog izvješća pučkog pravobranitelja skine oznaka "povjerljivo".

RASPRAVA

Na početku rasprave dogovoreno je da se objedini rasprava o tom Dopunskom Izvješću (predlagatelj skinuo oznaku "povjerljivo") i Izvješću Vlade RH.

Teške, a neistinite optužbe

Prvi je riječ zatražio **Nenad Stazić (SDP)** u ime Kluba zastupnika SDP-a. U vezi s Dopunskim izvješćem pučkog pravobranitelja Klub zastupnika SDP-a izražava čuđenje što nosi oznaku "povjerljivo" jer to njegov sadržaj ničim ne opravdava. Navode se propisi na temelju kojih djeluje pučki pravobranitelj i opis pojedinih slučajeva osoba čiji je identitet zaštićen navođenjem inicijala. A njegovim sadržajem Klub zastupnika SDP-a je zadovoljan jer proizlazi da ni u jednom ispitanom slučaju povodom pritužbi nije utvrđena povreda prava pritužitelja. Osobito nas raduje nalaz u pogledu djelatnosti tzv. tajnih službi jer se konstatira da se u gotovo svim slučajevima radilo o pritužbama osoba s duševnim smetnjama. Svi znamo

koliko su se i na koje sve načine kršila ljudska prava djelovanjem obavještajnih službi a očito one su u zadnje dvije godine stavljene pod kontrolu i njihovi djelatnici ne krše više osnovna prava građana ove zemlje, rekao je, među ostalim o Dopunskom izvješću i predložio u ime Kluba njegovo prihvatanje.

Kad se usporede Izvješće Vlade i Izvješće pučkog pravobranitelja nećiji će autoritet morati doći u pitanje jer su ta izvješća toliko nepodudarna u bitnim pitanjima da zastupnici na trenutak ostaju zbunjeni i pitaju se tko tu govori istinu.

Zatim je opširno govorio o očitovanju Vlade RH na Izvješće pučkog pravobranitelja. Ta točka nije dospjela na dnevni red prije ljetne stanke Sabora pa iako se zastupnici nisu mogli o njoj izjasniti kao ni o prijedlogu Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav pučki pravobranitelj gosp. Klarić se u tim danima u nizu intervjuva okomio na taj prijedlog. Zamjera Odboru što ga "izvan svih uzusa obvezuje da se očituje na Vladino Izvješće" te da to stavlja pod sumnju autoritet pučkog pravobranitelja.

S tim potonjim potpuno se slažemo jer kad se usporede Izvješće Vlade i Izvješće pučkog pravobranitelja nećiji će autoritet morati doći u pitanje jer su ta izvješća toliko nepodudarna u bitnim pitanjima da zastupnici na trenutak ostaju zbunjeni i pitaju se tko tu govori istinu - pučki pravobranitelj ili Vlada, koji su odgovorni Saboru, a Sabor će nažalost u ovoj neugodnoj stvari morati donijeti odgovarajuće zaključke, rekao je govoreći u nastavku o bitnim razlikama u tim izvješćima.

Teškom optužbom nazvao je navod pučkog pravobranitelja da ni jedan zaključak ovog Doma u pogledu izvješća pučkog pravobranitelja u zadnjih deset godina izvršna vlast u Hrvatskoj nije izvršila. To je teška optužba ali sudeći prema očitovanju Vlade neistinita, rekao je potkrepljujući to podatkom da je Vlada poštovala zaključke Sabora u vezi sa svojom obvezom i pripremila Ugovor o socijalnom osiguranju između RH i SRJ kako bi građani mogli ostvariti

svoja socijalna i zdravstvena prava. Nakon ovoga nečiji autoritet treba doći u pitanje no to ne može biti autoritet Vlade ni Sabora koji su postupili po preporuci pučkog pravobranitelja. To samo može biti autoritet gospodina Klarića koji netočnim izjavama obmanjuje Sabor, najviše predstavničko tijelo u državi čiji je on povjerenik, rekao je zastupnik. To je ponovio nekoliko puta uz primjere da je Vlada poštivala i izvršila i druge zaključke Sabora (obvezala tijela državne uprave i tijela s javnim ovlastima da dostave svoja očitovanja i akte pučkom pravobranitelju, predložila popis zakona čije izmjene i dopune treba donijeti, posebice onih kojima se uređuju zaštita, sloboda i prava čovjeka i građanina (zakona o parničkom postupku; o sudovima; o prestanku važenja Zakona o privremenom preuzimanju i upravljanju određenom imovinom; o područjima od posebne državne skrbi; o naknadi za oduzetu imovinu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine) itd. Znajući sve to pučki pravobranitelj ipak kaže kako ni jedan zaključak ovog Doma u vezi s njegovim izvješćem nije izvršen, naglasio je zastupnik.

Postupanje nedostojno funkcije

Gotovo da i nije bilo zastupnika, bez obzira na stranačku pripadnost, koji se u svoj raspravi o Izvješću pučkog pravobranitelja nije složio s gospodinom Klarićem da je takvo stanje intolerantno a i sam je, nastavio je zastupnik Stazić, povjerovao gospodinu Klariću i onome što je napisao u Izvješću i nije posumnjao u njegov autoritet. No sada je stiglo očitovanje Vlade iz kojeg proizlaze drugi podaci (primjerice, s Ministarstvom hrvatskih branitelja za koje je pučki pravobranitelj napisao da je ogluha u tom Ministarstvu pravilo). Sada već postaje jasnije zašto pučki pravobranitelj nervozno reagira na prijedlog odbora da se očituje o očitovanju Vlade i da objasni Saboru zbog čega je svojim izvješćem pokušao obmanuti zastupnike i cjelokupnu javnost. Uhvaćen u takvom postupanju nedostojno zapravo funkcije pučkog pravobranitelja, suočen s očitovanjem Vlade koje ga razotkriva, gospodin Klarić je hitno prionuo drugoj taktici i počeo govoriti o tome kako on tobože smeta rigidnom dijelu SDP-a i izjavljuje, kaže među ostalim zastupnik, da je na djelu "ćerećenje" ljudi

koji nešto znače i koji su smetnja određenim političkim aspiracijama.

Nakon svega iznesenog u ime Kluba zastupnika SDP-a motiv za ovakve izjave je jasan, zaključuje zastupnik. Netko tko je zatečen u iznošenju najobičnijih neistina s jednom jedinom svrhom, po svaku cijenu oblatiti trenutačnu Vladu, počinje vikati o tome da je žrtva komunističke zavjere, no ta je metoda prozirna koliko i poznata, rekao je.

O trenutačnom stanju ljudskih prava u Hrvatskoj ne govori samo Izvješće pučkog pravobranitelja, već i drugi, podsjetio je zastupnik i naveo da je generalna ocjena u izvješću State Departmenta da je Vlada poštivala ljudska prava svojih građana, da je poboljšala rezultat u primjeni Zakona o amnestiji, da su poštivane akademske slobode itd. A kakvo je stvarno stanje ljudskih prava u nas znaju i svi oni novinari koji mogu pogledati u dosjee koje su o njima vodile službe sigurnosti i svi građani ove zemlje koje to pitanje više ne ističu u prvi plan. No to nije više tema ove rasprave -njezina je namjera bila dokazati da izvješće pučkog pravobranitelja nije bilo korektno što se može ustanoviti očitovanjem Vlade. Tada je postalo očito da je u njemu i kroz njega pučki pravobranitelj gospodin Klarić pokušao obmanuti Sabor, da ne čuva ugled Hrvatske i Hrvatskoga sabora, kako sam ističe, nego da taj ugled ozbiljno narušava, zaključio je zastupnik.

Na njegovo izlaganje javilo se nekoliko zastupnika s ispravcima netočnih navoda. **Petar Žitnik (HSS)** je rekao da mu je teško slušati ovakve teške optužbe na čovjeka koji se već godinama zdušno bori za prava obespravljenih. Netočno je da pučki pravobranitelj obmanjuje Sabor kad već godinama govori čistu istinu na koju smo mi gluhi. "Zar ćemo više vjerovati američkom State Departmentu nego svom pravobranitelju, sram vas bilo", rekao je.

Predsjedatelj i potpredsjednik Hrvatskog sabora **Baltazar Jalšovec** upozorio je zastupnika da ne upotrebljava tako teške riječi, a **Nenad Stazić** zamolio da ga zaštiti od uvrede kolega. **Branimir Glavaš (HDZ)** zatražio je od predsjedatelja da se poštuje Poslovnik (zastupnik Stazić se ne može javljati i replicirati gospodinu Žitniku). Gospodin Stazić iznio je niz neistina ili drugim riječima, ovo što je naveo graniči s laži i nismo čuli ništa konkretno nego pročitano

presudu partijskog prijekog suda koji je odlučio smijeniti pučkog pravobranitelja gospodina Klarića. "Sram vas bilo gospodine Staziću, vas i vašu partiju", rekao je nakon čega je dobio upozorenje od predsjedatelja **Baltazara Jalšovca**.

Upozorenje za teške riječi dobio je i **Ivo Lončar (nezavisni)** koji je opovrgnuo kao netočan navod zastupnika Stazića (to ga ne čudi jer, kaže, "dobrih petnaestak godina poznajem N. Stazića i znam da je uvijek nastupao s pozicija revolveraša, bilo komunističkog ili poslije HDZ-ovog") da "ni jedan štrajk nije označen kao nezakonit" jer 20 metara od Sabora guši se jedan štrajk i kaže se da je nezakonit.

Snažan napad na pučkog pravobranitelja

Zatim je u ime Kluba zastupnika govorio **Mario Kovač (HSL)**. Mislili smo da se raspravlja o Izvješću Vlade (zastupnik naveo njegov pun naziv) no čini se da smo upravo bili nazočni jednom strahovito snažnom napadu iz Kluba zastupnika SDP-a na instituciju i lik pučkog pravobranitelja i da se ovdje radi o pokušaju razrješenja gospodina Klarića.

Čini se da smo upravo bili nazočni jednom strahovito snažnom napadu iz Kluba zastupnika SDP-a na instituciju i lik pučkog pravobranitelja i da se ovdje radi o pokušaju razrješenja gospodina Klarića.

Izvješće Vlada je opsežno i to je svakako dobro jer je Vlada dala svoja očitovanja o mnogim prigovorima pučkog pravobranitelja. Međutim, odmah upada u oči tonalitet kojim se u svom Izvješću Vlada okomljuje na instituciju pučkog pravobranitelja prozivajući ga da je svojim političkim ocjenama izvan svoje nadležnosti izašao pred Hrvatski sabor, pa i javnost, dovodeći javnost u zabludu kao da svojim izvješćem govori o cjelovitom stanju ljudskih prava u RH a ne o uskom ograničenom izvješću o radu njegova Ureda.

Hrvatska se Vlada u Izvješću postavlja kao da je pučki pravobranitelj njezin zaposlenik i to nižeg

ranga čijim je radom nezadovoljna pa ga ovako beskrupolozno pred Hrvatskim saborom kudi, rekao je, među ostalim zastupnik dodajući da je interesantna sve veća nervoza Vlade RH koja na sve kritike i opaske reagira iznimno oštro u nervozno jer je valjda unutar Vlade prevladalo uvjerenje o vlastitoj nepogrešivosti.

Kada se pogledaju i pročitaju neke od mjera navedenih u Izvješću Vlade može se dobiti dojam da je ova Vlada tek započela svoj mandat a ne da je debelo ušla u treću godinu mandata. Primjerice, u vezi s dijelom "pritužbe na rad sudova" kao mjere navedeno je da treba rasteretiti sudove na način da se dio njihovih poslova povjeri javnim bilježnicima, izmjena temeljnih procesnih zakona itd. Sve su to teze iz predizbornih programa a ova je Vlada na vlasti i debelo ulazi u treću godinu, konstatirao je zastupnik iznoseći i druge slične primjere.

Mi, u HSS-u mislimo da treba istaknuti da je pučki pravobranitelj opunomoćenik Hrvatskog sabora i držimo da je važno što možemo uočiti visoku razinu neovisnosti, pa i hrabrosti u radu hrvatskoga ombusmana. Dobro je da uočava nepravilnosti, da prigovara i državnoj upravi i tijelima koji imaju javne ovlasti jer će i ova demokratska institucija time pridonijeti korekciji svih nepravilnosti u funkcioniranju tih tijela, rekao je apelirajući na pučkog pravobranitelja da ustraje u korektnom obnašanju svoje dužnosti i da koristi sav raspoloživi zakonski instrumenatarij, poglavito Zakon o pučkom pravobranitelju (članci 7, 8. i 9).

Zastupnik je u ime svog Kluba apelirao i na hrvatsku Vladu i Sabor da se za sljedeću godinu osigura više sredstava za ovu značajnu demokratsku instituciju odnosno za poboljšanje uvjeta rada. Treba dobro razmisliti o eventualnom stvaranju pravobranitelja za djecu (bolje osnažiti sadašnju instituciju), napomenuo je.

Pozivamo Vladu RH da poštuje članak 2. Zakona o pučkom pravobranitelju po kojem je on neovisan, samostalan u svom radu i nitko mu ne smije davati upute i naloge za rad a sve u želji daljnje demokratizacije naše države, rekao je na kraju.

Nenad Stazić javio se s ispravkom netočnog navoda predgovornika jer da nije točno da Vlada špota pučkog pravobranitelja već odgovara na njegovu špotanciju.

Pučki pravobranitelj je opunomoćenik Sabora

U ime Kluba zastupnika HDZ-a govorio je **Vladimir Šeks (HDZ)**. Najprije je podsjetio da je Hrvatski sabor u travnju ove godine raspravljao i prihvatio Izvješće pučkog pravobranitelja (prihvatili su ga i zastupnici SDP-a) i obvezao ujedno Vladu RH da u roku od 60 dana podnese svoje izvješće o poduzetim mjerama radi otklanjanja uzroka kršenja ljudskih prava navedenih u Izvješću pučkog pravobranitelja. I sada Vlada svojim očitovanjem ide drvljem i kamenjem na to prihvaćeno Izvješće pučkog pravobranitelja i gospodin Stazić najoštrijim kvalifikacijama govori o radu i Izvješću pučkog pravobranitelja ustvrdivši i kao branitelj Vlade braneći njeno Izvješće, da je pučki pravobranitelj doveo u zabludu i Hrvatski sabor i javnost, što je, rekao je među ostalim zastupnik, paradoks (nada se da će kolega Stazić to objasniti).

Pučki pravobranitelj je institucija koju su zastupnici HDZ-a inicirali i unijeli u hrvatski Ustav kao jednu demokratsku stečevinu. On je opunomoćenik Hrvatskoga sabora kojemu odgovara, a ne odgovara hrvatskoj Vladi.

Sada je Kopernikov obrat i najedanput, nakon što je Vlada oštro ocijenila to Izvješće Klub zastupnika SDP-a dolazi do naknadne spoznaje i promjene mišljenja i sada to spada u obmanu, prijevaru hrvatske javnosti, Sabora, prekoračenja ovlasti itd. Pučki pravobranitelj je institucija koju su zastupnici HDZ-a inicirali i unijeli u hrvatski Ustav kao jednu demokratsku stečevinu. On je opunomoćenik Hrvatskoga sabora kojemu odgovara, a ne odgovara hrvatskoj Vladi, rekao je među ostalim. Podsjetio je i da je isti pučki pravobranitelj Klarić davao itekakve političke ocjene i kritike prema vlasti HDZ-a što je bilo popraćeno burnim odobravanjem i pljeskom od zastupnika SDP-a a to tada nije značilo prekoračenje ovlasti niti davanje nedopuštenih i neovlaštenih političkih ocjena. Ovdje su očita dvojna mjerila a ona ne smiju postojati a ako

je to i politika ona treba biti principijelna, rekao je, među ostalim pitajući bi li Ministarstvo vanjskih poslova SAD trebao biti relevantan čimbenik za ocjenu ljudskih prava u Hrvatskoj. Industrija ljudskih prava je vrlo profitabilna i cijeli se korpus ljudskih prava jednostavno koristi prema različitim metrima u različite svrhe ovisno o pragmatičnim potezima vanjske politike određene države. Kada su se u Jugoslaviji događala masovna kršenja ljudskih prava, kad su bili politički motivirani zločini, umorstva, kad je bilo kriminalizirano elementarno mišljenje onda taj dragi isti State Department nije poduzimao ništa, rekao je. Ponovio je poput predgovornika da prema ovom Izvješću ispada kao da Vlada tek počinje i kao da nije zapravo već (početak) kraj njenog mandata. Vlada će sada početi raditi na nacrtu zakona kojim će se urediti odgovornost RH za štetu koju su uzrokovali pripadnici Oružanih snaga i redarstvenih snaga u vojnoj ili redarstvenoj službi ili u vezi s obavljanjem te službe tijekom Domovinskog rata od 17. kolovoza 1990. do 30. lipnja 1996. godine i koji već preudicira odgovornost hrvatskih Oružanih snaga i redarstvenih snaga kao neki lex specialis. Zastupnik misli da Vlada neće imati vremena pripremiti taj zakon ili barem braniti ga u ovom Saboru jer to implicira nešto drugo a ne običnu štetu za odgovornost.

Ne moramo mi pristajati na sve što je navedeno u Izvješću pučkog pravobranitelja ali ne možemo, ne smije se i nije korektno da se na ovaj način Vlada obrušava na pučkog pravobranitelja, koji je opunomoćenik Hrvatskoga sabora, jer se time Vlada najžešćim kvalifikacijama u biti obara na Hrvatski sabor koji je prihvatio njegovo Izvješće. Nadam se, rekao je na kraju.

Nenad Stazić odgovorio je da nema nikakvog Kopernikovog obrata ni paradoksa jer da je u travnju ove godine Klub zastupnika SDP-a prihvatio Izvješće pučkog pravobranitelja jer mu je povjerovao ali i tražio očitovanje Vlade i sada se vidi da je ono što je prihvaćeno neistina.

Podrška pučkom pravobranitelju

Klub zastupnika DC-a zalaže se da se da puna financijska i materijalna

podrška pučkom pravobranitelju radi boljih uvjeta za rad a daje i punu podršku izvješćima i radu gospodina Klarića, rekao je dr.sc. **Mate Granić (DC)**. Izvješće pučkog pravobranitelja očekuje se s velikim interesom u svakoj demokratskoj državi i nema te Vlade koja plješće tom izvješću. Od tog Izvješća se očekuje da bude kritički intonirano i da pokaže puno veću osjetljivost nego bilo koja druga državna institucija. DO 2000. godine u Hrvatskoj nije nikad bilo velikog zadovoljstva s ovim izvješćima, bilo je puno nesretnih, ljutih ali se nitko nije usuđivao kritizirati rekao je.

Zatim se prešlo na pojedinačnu raspravu.

Jadranka Kosor (HDZ) nije željela ponavljati ono što je rečeno u ime Kluba zastupnika HDZ-a no ipak je podsjetila na kronološke činjenice u vezi s Izvješćem pučkog pravobranitelja (čudno da oni koji su ga podržali danas misle drugačije) i na sadržaj ovog dokumenta Vlade. Čini joj se da Vlada potpuno neopravdano i neovlašteno u tom dokumentu, ali i istupima svojih ministara, upozorava i šamara pučkog pravobranitelja kao da on nije povjerenik Hrvatskoga sabora.

I prije 2000. godine pučki je pravobranitelj vrlo kritički govorio o stanju ljudskih prava što mnogima nije bilo pravo no nitko se nije usudio postupiti na ovakav način. Zastupnica se slaže sa svime što je pučki pravobranitelj rekao u Saboru uz svoje Izvješće. Navod Vlade da bi se o cjelovitom stanju ljudskih prava u Hrvatskoj moglo raspravljati tek nakon mišljenja drugih, pa i State Departmenta smatra da to pokazuje jedan podanički odnos. Zastupnica se osvrnula i na neke mjere koje je Vlada navela u svom Izvješću pa i onu da će se nastaviti proces povratka izbjeglica u BiH a znamo, kaže, da se tamo ljudi teško, gotovo nikako ne vraćaju.

Zaboravlja se i da je upravo novi Zakon o pravima hrvatskih branitelja izazvao mnoge reakcije i da su mnogi branitelji i članovi njihovih obitelji ogorčeni nekim njegovim odredbama, a to bi se moglo lako riješiti (postoji zakonski projekt koji to rješava no nikako da stigne na raspravu).

Upozorila je i da Vlada ne reagira na problem stopostotnih invalida Domovinskog rata kojima se prava umanjuju te, među ostalim, na

netočan navod Vlade o sredstvima za djelatnost pučkog pravobranitelja. Ured pučkog pravobranitelja dobio je iz državnog proračuna oko tri milijuna kuna a za reprezentaciju 845 kuna dok je primjerice ta stavka u Uredu Predsjednika porasla sa 750.000 kuna na 1,2 milijuna kuna. Na kraju je izrazila nadu da ove oštre reakcije neće biti najava za bilo kakvu inicijativu za smjenu pučkog pravobranitelja gospodina Klarića.

Za repliku se javio **Nenad Stazić** i rekao, kad se radi o izvješćima o stanju ljudskih prava, da se ne radi o tome da bi neka država trebala imati sluganski odnos već da te institucije i tijela imaju drugačiju metodologiju kojom procjenjuju stanje ljudskih prava. **Jadranka Kosor** odgovorila je da je pučki pravobranitelj u okviru svojih zakonskih ovlasti ocjenjivao stanje ljudskih prava na temelju podataka koje je imao. Ujedno je dodala da iz svijeta od tih nekih institucija (OESS) dolaze blagi prigovori da bi trebalo mijenjati Zakon o HRT-u a sadašnja vlast svejedno ništa ne čini.

Institucija koja želi savjesno i odgovorno raditi

Zaključnu riječ imao je pučki pravobranitelj **Ante Klarić** te naglasio da institucija pučkog pravobranitelja nije institucija ni jedne političke stranke i da svoje izvješće podnosi Hrvatskom saboru. Mi smo institucija koja želi savjesno, odgovorno i moralno odgovoriti zadacima hrvatskoga Ustava i Zakona o pučkom pravobranitelju i zadacima.

Kad kažem da se zaključci Sabora u posljednjih deset godina u pogledu Ureda pučkog pravobranitelja nisu izvršavali to je točno. Ja sam sa svojom institucijom počeo živjeti od međunarodnih donacija a proračun nam je smanjen za 50 posto od osnivanja, rekao je, među ostalim, Klarić.

Vrijednosni sudovi o stanju pojedinačnih ljudskih prava reflektiraju se na stanje uopće, sociološko, političko, demografsko, moralno, u društvu, a što se tiče morala, rekao je, dotaknuo je dno, i izvan toga ne može se raspravljati o sudbini hrvatskoga čovjeka. Iznesheni statistički podaci blagi su u odnosu na ono što imamo

u Uredu, dodao je i pozvao one koji kritiziraju i koji su zabrinuti da dođu u Ured i pogledaju te podatke. Mi ćemo dati sve od sebe a gomilanje institucija u hrvatskoj državi na račun poreznih obveznika, na račun nećijih interesa, na račun glomazne uprave prepuštam vama, rekao je, među ostalim pučki pravobranitelj Ante Klarić, dodajući da još nismo u fazi da bi se moglo zadovoljiti rezultatom uspostave povjerenja

Vrijednosni sudovi o stanju pojedinačnih ljudskih prava reflektiraju se na stanje uopće, sociološko, političko, demografsko, moralno, u društvu, a što se tiče morala, dotaknuo je dno, i izvan toga ne može se raspravljati o sudbini hrvatskoga čovjeka.

između ugrožene kategorije građana i izvršne vlasti.

Nenad Stazić javio se s ispravkom netočnog navoda jer da nije točno što je predgovornik rekao da je njegov iskaz bio kako hrvatska Vlada u zadnjih deset godina nije ništa učinila u poboljšanju rada Ureda pučkog pravobranitelja, već je rekao da nije ništa učinila u pogledu izvješća pučkog pravobranitelja. A iz očitovanja Vlade je jasno da taj dio odnosno izraz nije točan, rekao je.

Nakon toga rasprava je bila zaključena.

Sukladno prijedlogu Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav **Hrvatski je sabor većinom glasova (75 za, 37 protiv, pet suzdržanih) prihvatio ovo Izvješće Vlade RH; osnažio svoje Zaključke o osiguranju potrebnih materijalnih i drugih pretpostavki za učinkovito djelovanje pučkog pravobranitelja te obvezao Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav da u roku od 90 dana predloži Hrvatskom saboru izmjene i dopune Zakona o pučkom pravobranitelju.**

Hrvatski je sabor ujedno većinom glasova (112 za, jedan protiv, četiri suzdržana) primio na znanje Dopunsko izvješće pučkog pravobranitelja za 2001. godinu.

Đ.K.

ODGOVORI NA ZASTUPNIČKA PITANJA

BANKE

Trgovanje dionicama Riječke banke

Zastupničko pitanje **Željka Glavana (HSS)** odnosilo se na **prodaju određenog broja dionica Riječke banke d.d., Rijeka, neposredno prije nastale afere, koje je kupila sama Banka.**

Na navedeno zastupničko pitanje **Vlada RH** dala je odgovor u koje stoji da Komisija za vrijednosne papire RH (dalje: Komisija), izvršila je nadzor nad sudionicima u trgovanju dionicama Riječke banke d.d. i to nad društvom Riječka banka d.d. (dalje: Banka), te društvima za poslovanje s vrijednosnim papirima Dalbank vrijednosnice d.o.o., RIN portfelj d.o.o., Auctor d.o.o., ICF d.o.o., CEUFIN BROKERS d.o.o., te KABA vrijednosnice d.o.o., kojim je obuhvatila razdoblje od 6. veljače 2002. do 14. ožujka 2002. godine. U tijeku provođenja postupka nadzora, Komisija je utvrdila činjenično stanje i okolnosti pod kojima je Banka izvršila transakcije vlastitim dionicama. Temeljem utvrđenog Komisija je iznijela svoje očitovanje koje glasi: U razdoblju od 27. veljače 2002. do 8. ožujka 2002. godine Banka je kontinuirano pribavljala vlastite dionice, te je na Zagrebačkoj burzi d.d. kupila ukupno 23.076 vlastitih dionica, koje je platila 6.141.526,00 kuna.

Uprava Banke i prije opisane kupnje najvećeg broja vlastitih dionica na dan 8. ožujka 2002. godine bila upoznata sa nepravilnostima u Sektoru sredstava - Direkcija deviznih sredstava, ali je unatoč toj spoznaji kupovala vlastite dionice po višoj cijeni od cijena po kojima ih je kupovala u razdoblju od 6. veljače 2002. do 5. ožujka 2002. godine, kada se cijena kretala između 225,00 do 240,00 kn po dionici. Za istaknuti je i

da je najveći broj vlastitih dionica Banka kupila u dogovoru s jednim od tužitelja, Dalbank vrijednosnicama d.o.o., a da o takvom dogovoru, prema izjavama direktora brokerskih kuća gospode Zahirovića i Glavaša, ostali tužitelji nisu bili obaviješteni.

Radi nepravilnosti koje je utvrdila prilikom provođenja transakcija dionicama Banke, Komisija će protiv sudionika opisanih transakcija u najkraćem periodu poduzeti mjere u skladu sa svojim zakonskim ovlastima, odnosno podnijeti odgovarajuće prijave.

Ministarstvo unutarnjih poslova, tijekom provođenja kriminalističke obrade, utvrdilo je da se u predmetnom slučaju radilo o kupnji vlastitih dionica od malih dioničara koji su pokrenuli sudski spor protiv Riječke banke, a koji su bili zastupani od strane poduzeća "Dalbank vrijednosnice". Kako bi se izbjegle eventualne štete za banku koje su mogle nastati po okončanju ovih sporova, pribavljena je suglasnost većinskog vlasnika "BLB" banke, koja se složila da se otkupe dionice malih dioničara koji su u sporu sa bankom, a ova transakcija je realizirana 8. ožujka 2002. godine.

Ministarstvo unutarnjih poslova je tijekom provođenja kriminalističke obrade kupnje trezorskih dionica, obuhvatilo puno šire razdoblje od onog na koje se odnosilo zastupničko pitanje, te u svezi s tim zatraženi i dobiveni podaci i relevantna poslovna dokumentacija od Komisije za vrijednosne papire Republike Hrvatske, koja se odnosi na sve dionice Riječke banke koje su kupljene od Riječke banke u razdoblju od 1. ožujka 2002. do zaključno 14. ožujka 2002. Za sve slučajeve kupnje dionica u ovom razdoblju, u tijeku su provjere svih okolnosti koje su ih uvjetovale, tako da rezultati tih provjera, u trenutku sastavljanja ovog odgovora još nisu poznati.

CESTOGRADNJA

Lokacijska dozvola autoceste Zagreb-Split

Na zastupničko pitanje dr.sc. **Ivice Kostovića** u vezi s **izgradnjom autoceste Zagreb-Split kroz dolinu Gacke** odgovorilo je **Ministarstvo za javne radove, obnovu i graditeljstvo.**

"Postupak procjene utjecaja na okoliš za zahvat Autocesta Zagreb-Bosiljevo-Sv. Rok-Split, proveden je u skladu sa Zakonom o zaštiti okoliša ("Narodne novine" br. 82/94. i 128/99) i Pravilnikom o procjeni utjecaja na okoliš ("NN" br. 59/00), a temeljem Studija o utjecaju na okoliš (SUO) izrađenih za pojedine dionice. SUO ocjenjuje Stalna komisija za ocjenu studija o utjecaju na okoliš magistralnih cesta i autocesta s pratećim objektima u RH.

Prve varijante dionice Žuta Lokva-Otočac Komisija je dobila na ocjenu krajem 1999. godine. Tijekom ocjene tih varijanti Komisija nije smatrala prihvatljivim neke dijelove dionica autoceste (blizina izvora Gacke kod Sinca, arheološko nalazište Japoda kod Prozora) te je zatražila da se razrade i neke druge varijante koje trasu autoceste vode preko Žute Lokve, a koje varijante su bile predložene u Programu prostornog uređenja Republike Hrvatske.

Početkom 2001. godine Komisija je dobila na ocjenu dvije varijante "A" i "B" autoceste u tim koridorima koje su bile predložene i tadašnjim prijedlogom Prostornog plana Ličko-senjske županije. U međuvremenu Ličko-senjska županija je u prijedlog županijskog plana uvrstila i treći koridor (Varijanta "E") inzistirajući na njemu kao jedino prihvatljivom rješenju.

Komisija je 8. studenog 2001. dovršila svoj rad, ocijenivši da je za prolaz trase dionicom tunel Mala Kapela-Žuta Lokva-Otočac s motrišta zaštite okoliša najprihvatljivije rješenje Varijanta "E", dionice III B0 u kombinaciji s Varijantom 2, dionice III A3.

Komisija je nadalje ocijenila da su i varijante "A" i "B", makar nepovoljnije, također prihvatljive za okoliš uz provedbu odgovarajućih mjera zaštite okoliša.

U svezi postupaka prema Zakonu o prostornom uređenju navodi se kako slijedi:

Za autocestu Zagreb-Bosiljevo-Sv. Rok-Split, dionicu Žuta Lokva-otočac (modificirana varijanta "B") Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja izdalo je lokacijsku dozvolu 25. ožujka 2002. godine. Navedena lokacijska dozvola je temeljem odredbe čl.34. Zakona o prostornom uređenju ("NN", brojevi 30/94, 68/98, 61/00 i 32/02) izdana sukladno dokumentima uređenja te posebnim zakonima i propisima donesenim na osnovi tih zakona. U postupak su bila uključena nadležna tijela državne uprave, odnosno pravne osobe s javnim ovlastima.

Donošenje Prostornog plana Ličko-senjske županije je u tijeku. Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja izdalo je suglasnost na konačni prijedlog tog Plana, kojim je iz lokacijske dozvole preuzeta modificirana varijanta "B" predmetne dionice autoceste. Očekuje se da

Županijska skupština Ličko-senjske županije uskoro donese ovaj plan - stoji u odgovoru.

DRŽAVNA UPRAVA

Opravdani razlozi za određivanje sjedišta Ureda državne uprave

Zastupnica u Hrvatskom saboru, **Jadranka Katarinčić-Škrlj (HSL)** postavila je zastupničko pitanje: **"Zbog čega je Vlada RH Uredbom o unutarnjem ustrojstvu ureda državne uprave u županijama ("NN", broj 21/2002) odredila da sjedište Ureda državne uprave u Istarskoj županiji bude u Puli?"**

Na navedeno zastupničko pitanje Vlada RH dala je slijedeći odgovor u kojem odgovara da je Odredbom članka 60. stavka 1. i 2. Zakona o sustavu državne uprave utvrđeno, pored ostalog, da se uredbom Vlade određuje unutarnje ustrojstvo tijela državne uprave.

Odredbom članka 2. stavka 1. Uredbe o unutarnjem ustrojstvu ureda državne uprave u županijama propisano je da je sjedište ureda državne uprave u sjedištu županije, a odredbom stavka 2. istoga članka propisano je da se, iznimno od odredbe stavka 1. ovoga članka, sjedište ureda državne uprave može utvrditi i izvan sjedišta županije.

Na temelju obrazloženog pisanog Prijedloga predstojnika ureda državne uprave u Istarskoj županiji od 19. studenoga 2001. godine predloženo je sjedište ureda državne uprave u Puli, iz razloga navedenih u rečenom prijedlogu, kojeg Vlada RH dostavlja u prilogu.

Razlozi navedeni u rečenom Prijedlogu u prilog utvrđivanja sjedišta ureda državne uprave u Puli, ocijenjeni su opravdanim sa stajališta djelotvornosti, ekonomičnosti i svrhovitosti rada (osiguran prostor od cca 900 m² za smještaj ureda, bez plaćanja najamnine, dio prostora u vlasništvu ureda, potpuna koncentracija svih službi u sjedištu ureda na jednom mjestu, što u značajnoj mjeri smanjuje troškove zakupnine, grijanja, čuvarske službe, telefonskih troškova i sl.). Također, od ukupnog broja upravnih i neupravnih predmeta u Puli ih se zaprima i rješava 46,91%. U Puli je, također, i sjedište Poglavarstva Istarske županije i najveći broj upravnih odjela Županije, te Policijska uprava, Carina, Županijski sud i druga tijela, što znatno olakšava komunikaciju i međusobnu suradnju.

Zbog svega navedenog, ocijenjeno je da postoje opravdani razlozi za primjenu članka 2. stavka 2. Uredbe o unutarnjem ustrojstvu ureda državne uprave u županijama, prema kojoj odredbi se, iznimno, sjedište ureda državne uprave može utvrditi i izvan sjedišta županije.

M. M.

izvješća
HRVATSKOGA
SABORA

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:
dr. Željko Sabol

OSNIVAČ I IZDAVAČ: Hrvatski sabor, 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6

REDAKCIJA: Mirjana Kozar, Marija Krakić (zamjenica glavnog i odgovornog urednika), Đurđa Krmpotić, Marta Micek, Mirjana Milić, Jasna Rodić, Mario Selnik, Jasenka Šarlija, Sanja Šurina i Vjekoslav Žugaj

GRAFIČKI UREDNIK: Branislav Tanasijin

RAČUNALNA OBRADA: Ivo Rada

TAJNICA REDAKCIJE: Božica Šolić

ADRESA REDAKCIJE: 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6,

tel: 01/4569-722

fax: 01/6303-018

Web: www.sabor.hr

E-mail: sabor@sabor.hr

POŠTARINA: plaćena u pošti 10000 Zagreb

PRETPLATA NA ŽIRO-RAČUN BR: 2390001-1100016162

Hrvatski sabor, 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6

TISAK: Tiskara Hrvatskog sabora